

**Commentatio de personis vulgo larvis seu mascheris, von der
Carnavals-Ivst critico historico morali atque iuridico modo diligenter
conscripta / a Christoph. Henr. nob. dom. de Berger.**

Contributors

Berger, Christoph Heinrich, Edler Herr von, 1687-1737.

Publication/Creation

Francofurti et Lipsiae : Apud G.M. Knochium, [1723]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/wgv38wkq>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

13357/B

O. XII. b.

18/

Pour Monsieur.
le Conseiller de Guerre et
de Cour Lindeur

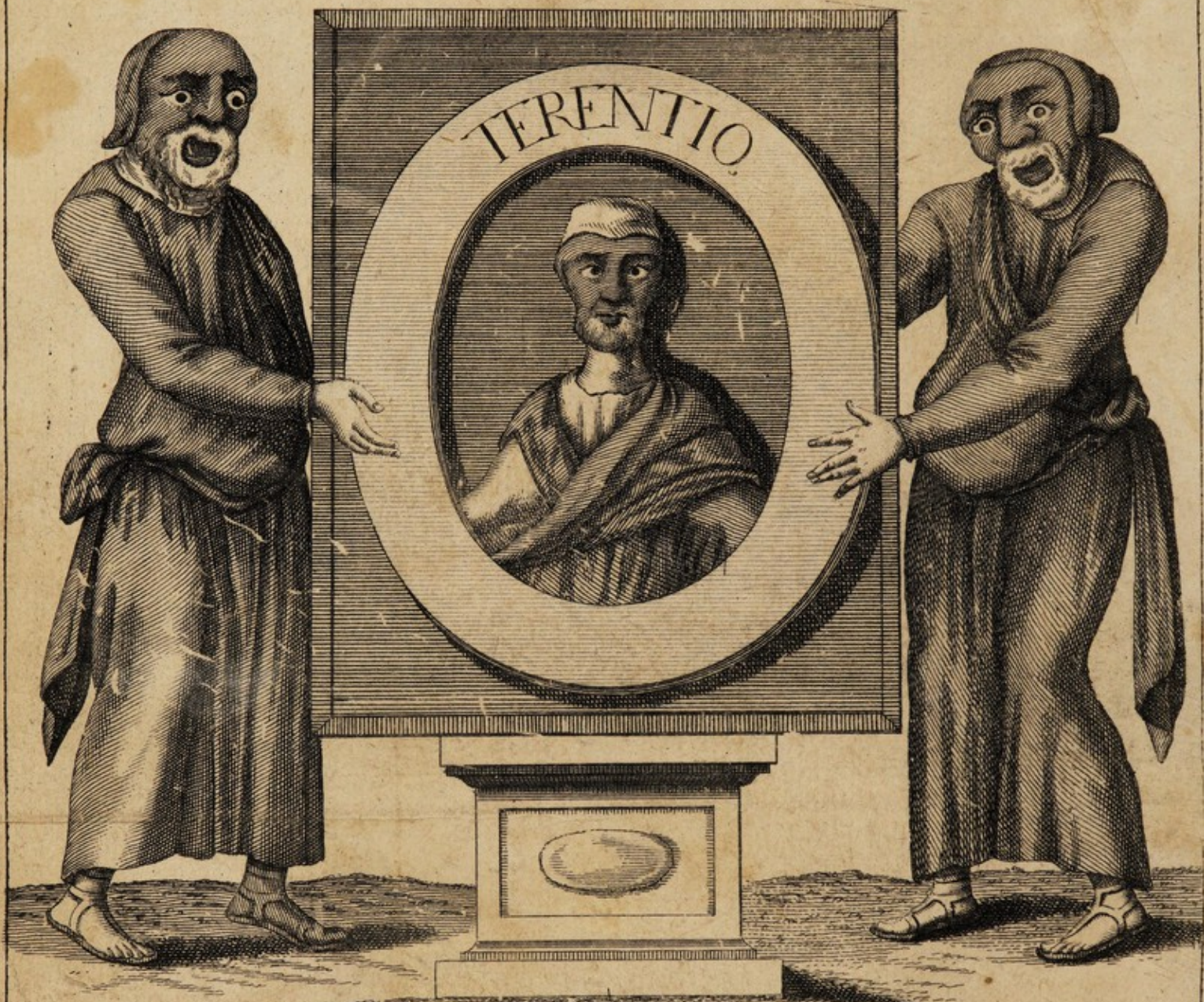
par Son très humble et très
obéissant serviteur

Middelburg

Che. v. W.
21/2/99
32

P.C 48

~~5.F~~ 819

COMMENTATIO
DE
PERSONIS

VVLGO
LARVIS SEV MASCHERIS
VON DER

CARNAVALS-LVST
CRITICO HISTORICO
MORALI ATQVE IVRIDICO
MODO DILIGENTER CONSCRIPTA

A
CHRISTOPH·HENR·NOB·DOM·DE BERGER
COMITE PALAT·CAESAR·POTENT·POL·REGIS AC
ELECT·SAX·IN SVMMO PROVOCAT·SENATV CONSIL·ANTECES
CVRIAE ELECT·PROVINC·CONSIST·ECCLES·SCABINAT·ET ORD
IVRID·IN ACADEM·VITEMB·ITEMQ·IVDICII DVCALIS IN
MARCH·INFERIOR·LVSATIAE ASSESSORE

Hüdenic. R.

1:

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE
APVD GEORG·MARC·KNOCHIVM BIBLIOPOL·VITEMBERGENSEM.

SERENISSIMO

POTENTISSIMOQVE

REGI

PRINCIPI ELECTORI ATQVE

DOMINO

DOMINO

AVGVSTO II

REGI POLONIARVM MAGNO DVCI

LITHVANIAE RVSSIAE PRVSSIAE

MASOVIAE SAMOGITIAE KIOVIAE

VOLHINIAE PODOLIAE PODLA

CHIAE LIVONIAE SMOLENSCIAE

SEVERIAE ZERNICHOVIAE

ET RELIQA

DVCI SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE
ET MONTIVM ANGRIAE ET VEST
PHALIAE S. R. I. ARCHIMARESCHAL
LO ATQVE ELECTORI LANDGRA
VIO THVRINGIAE MARCHIONI MIS
NIAE ET VTRIVSQUE LVSATIAE
BVRGGRAVIO MAGDEBVRGI COMI
TI DIGNITATE PRINCIPALI HENNE
BERGICO COMITI MARCAE RAVENS
BERGAE ET BARBY DYNA
STAE RAVENSTEINII
ET RELIQUA

DEDICATIO

SERENISSIME POTENTIS
SIMEQVE

R E X

PRINCEPS ELECTOR
DOMINE CLEMENTISSIME

Excelsor TVAE numi-
ne MAIESTATIS to-
tus, cum TE epistola
hac supplex adeo, te-
nuisque libro subiectissimum TIBI
(obse-

obsequium probare studeo. At illa ipsa, quae undique lucidissimos radios suos spargit, clementia TVA, cum diuina sapientia atque incredibili prudentia coniuncta, consolatur miserum ac erigit me, spemque facit, fore, ut abs TE libellum illum meum ne repellas. Agit iste de personis, atque eo minus, ut existimabunt plerique, dignus uidebitur, qui splendidissimis oculis TVIS offeratur. Clamabunt, HADRIANVM, Imperatorem, iusta excitatum indignatione, theatra Romae demolitum esse, quod SPARTIANVS de illo literis consignarit. At idem tamen commemorat, florentes illum

lum gymnicos ludos conseruasse,
sic, ut haud obscuro declarauerit
indicio, talibus quidem oblectatio-
num generibus in se suaque natura
nihil dedecoris, iniustiue contine-
ri. Ecquid autem de tanta sapien-
tia TV A nobis promittere non
poterimus, qui eiusmodi quidem
animorum relaxationes TV AE di-
tioni subiectis non inuides, sed
prudentissimis simul circumscribis
terminis, ne damno sint reipubli-
cae, et uitiorum praeterea aditus
iustitia praeccludis legum, quas
perrumpi impune non liceat. Ac-
cipe igitur serena fronte com-
mentarium, qui illarum iura deli-
ciarum interpretatur, et, quamli-
bet

bet exiguum, non alienum tamen
ab hoc instituto, industriae meae
specimen suscipe ac tuere, quod
MAIESTATI TVAE audeo con-
secrare. Ita Deus saluum TE con-
seruet quam diutissime, ut, rebus
domi forisque florentibus, Polo-
niae Saxoniaeque TVAE fera po-
steritas sapientiae, prudentiae, iu-
stitiae, admirabilis denique cle-
mentiae TVAE praesidiis omni
ex parte summis perfruatur

SACRAE REGIAE MA- IESTATIS TVAE

Vitembergae V. Id. Septembris

CIO ID CCXXIII

humilimus

CHRISTOPHORVS HENRICVS
NOB. DOM. DE BERGER

AMI

AMICO LECTORI
S. P

Non defuturi sunt homines, qui me, originem, ritus ac iura personatorum percensentem, Morycho, quod in prouerbio Graecis dici-

)(

PRAEFATIO

dicitur, ineptiorem esse, putabunt, propterea, quod tempus, oleum atque operam, in rebus inutilibus, nec necessariis, consumam, et, cum domi sint, quae agam studiosus, seueriora, foris ridicula fere atque inania exsequar. Verum, hi certe futuri sunt, qui, cum ipsi, perpetuo ueluti somno sepulti, et otio marcescentes, nihil laboris, nisi quod sustinere coguntur uel inuiti, in se recipiant, aliorum industriam limis aspiciant oculis, suspensis contemnant naribus, et, si quid eius fieri a se possit, prorsus aspernentur. Utinam uero cogitarent isti, utrum meliora in lucem proferre, an nihil solidi ex ingenio suo de-

pro-

PRAEFATIO

promere queant. Sic fane futurum esset, ut, et secum habitent, atque a calumniis animo temperent. Tristiora desiderant Cato-nes alteri, nescio quo de coelo nuperrime delapsi, sed qui quotidie, in epulis, ludisque ac aliis uoluptatibus, uitam transigunt. Utiliora expetunt Aristarchi ridiculi, at qui nihil quicquam ad commoda publica, uel possint addere, uel uelint. Ego uero existimarem, praestare, pariter ardua studia iucundioribus permiscere, nec quenquam de huius Commentationis utilitate ullo iure dubitare, saltem illis in locis, ubi personatorum coetus, uel instituuntur, uel tolerantur.

)(2

PRAEFATIO

tur. Quod si uidebunt alii, hanc me materiam ex artis Criticae pariter subsidiis, et historiarum monumentis, atque omnis moralis doctrinae fundamentis, principiisque iuris Ciuilis ac Saxonici, deduxisse, alta illico clamabunt uoce: Cernite Polyhistora, considerate, quam omnis generis eruditionem, non solum affectet, sed iactitet etiam. Animaduertere quoque, ut alienis pennis uolitet, obseruate praeterea, quam compilata sint omnia, et, tantum non ui facta, extorta et cumulata. At enim sciant isti Zoili, nos nihil diffiteri amorem omnium scientiarum elegantium, et, quamuis
gloriam

PRAEFATIO

gloriam in illis aucupari nolimus, tamen perspexisse pridem concordiam illarum et cohaerentiam, ob quam nihil solidi in una sine alterius cognitione unquam praestari queat. Omni igitur studio damus operam, ut ab ovo ueluti, quod dicitur, reuocemus cuncta, atque ab origine deriuemus. Perpendant ulterius, quod nihil dissimulemus, unde arcessita sint, quae ex eruditorum operibus, quibus usi sumus, depromsimus. Neque enim, qui publicae luci aliquid exposuerunt, sibi edidisse putandi sunt, sed commodis et usibus publicis, quorum doctrinam laudibus

PRAEFATIO

euehimus, nihil cuiusquam meritis, ius praeter et fas, derogamus. Hoc, si quis opinetur, uariae doctrinae iactationem esse, minus uero interiori ac sollicito studio ascribat, eum merito abundare suo sensu permittimus, aperta tamen dicimus fronte, praeiudicatis opinionibus laborare. Iconas autem, quas excudendas curauimus, felici casu nacti, ita damus, quemadmodum accepimus, et ne histrionum quidem nomina immutari passi sumus, licet mendis laborare uiderentur. Antiquitatem omnes spirant simplicem, ac priuatorum patrum familias cultum, non com-
men-

PRAEFATIO

mentitium, et ad hodierni decoris ornamenta effictum, quales ab initio exhibuit DACERIA, quas simpliciores deinceps proposuit, nec tamen omnes, sed ex singulis comoediis paucas, nec ad actionum uerborumque propositorum sensum accommodatas semper. Quod certe experientur illi, qui gestus histrionum cum singularum scenarum uerbis comparauerint. Atque haec omnia Lectoris arbitrio diiudicanda libere relinquimus. Ceterum mendas typographorum, quas in nostra, propter munera, nobis imposita, absentia irrepsisse deprehendimus,

PRAEFATIO

dimus, praecipuas annotauimus
pariter, atque indicauimus libe-
re, leuiiores Lectoris humanitas
et aequitas emendabit, speramus,
atque excusabit. Tu, LECTOR
BENEVOLE, uale, ac persona-
torum coetus uel uita, uel, si fre-
quentare uelis aut cogaris, pruden-
ter Te ubiuis gere, ac nostros co-
natus aequi bonique consule.

COM-

COMMENTATIO DE PERSONIS SEV LARVIS, CRITICA, HISTORICA, MORALIS, AC IVRIDICA.

INGRESSIO.

§. I.

St quoddam anniuersariae so- *De personis*
 lemnitatis genus, quod uulgo
*Carnaua*l uocatur, publici ritus
 apparatu distinctum, et tanto
 Regum, Principum, Rerumque
 publicarum studio cultum ac
 percelebratum, ut eius memo-
 ria, tanquam suscepto institu-
 tae celebritatis certamine, longe lateque recolatur,
 B et

et omnis fere, qua patet, Europae amorem, hilaritatis exemplo, excitare ac complecti uideatur. Cuius honorem quidem iniquitas temporum non parum minuunt, qua Italia, festae huius laetitiae praecipua sedes ac magistra, belli armorumque metu perculsa, saluti potius consulere, quam e spectaculorum pompa uoluptatem capere studet, ob eamque rem arma parare, ac uicinis succurrere, quam ludos facere, mauult: tamen alibi terrarum gentiumque de dignitate illius adeo nihil detrahitur, ut maioris existimationis aulae in horum exornatione solemnium multum operae curaeque ponant, factoque sumtu, splendorem eius et magnificentiam augeant, et exoptatae oblectationis ceremonia et cultu gaudeant, uehementerque laetentur. Quod si non in ultima prudentiae laude ponendum est consilium, cuius ratio eo pertinet, ut tempori, quoad eius fieri possit, inserviatur: operae pretium facturi uidemur, siquidem ex ipsius huius, quod tanto, non solius forte uulgi, sed illustrium etiam, summorumque hominum fauore, et frequentia, et tot tantisque impensis, ac tanto celebratur ornatu, temporis recordatione aduentuque differendi materiam capiamus, tanto iucundiores, nisi nos omnia fallunt, futuram, quanto magis ipsa temporis celebritas ad iucunditatem delectationemque singularem comparatur.

§. II.

*ordine
acturi*

Quo uero res ordine peragatur, constitutum nobis deliberatumque est, dare operam, ut huius solemnium

lemnitatis non solum origo, ex peruestigatione cum nominis, tum maxime rei ipsius, critico historicoque more instituta, altius quidem repetita, breuius tamen et perspicue exponatur, sed idem etiam argumentum modo, qui Iurisconsultum deceat, et uberiore explanatione pertractetur, idque ea docendi lege, ut, quid hoc loco, et moralis ratio, et iuris disciplina, praecipiat, diligenter expendatur.

§. III.

Tali disputandi exemplo, nemo quisquam, ^{praeceuntes habemus} quem sciamus, nobis praeiuit, certe nemodum studiose quaerendo nobis repertus est, quem rei huius ^{Mariscottum.} mensuram impleisse comperiamus. Equidem non ignoro, AGESILAVM MARISCOTTVM, I. V. D. et *Nuncium quondam Apostolicum in Gallia, patricium Bononiensem*, et PAVLI V. *Cubicularium*, singulari, neque in-scito, quod nouem capitibus constat, opusculo, personas et laruas, earumque apud ueteres usum et originem, erudite tradidisse. Sed omni hoc labore ita perfungitur, ut ea tantum respiciat et tractet, quae ad notationes quasdam uocabulorum, et hinc inde prouerbiorum, ad hanc materiam attinentium, ad antiquitatem item ac ritus personarum in scenis, sacris celebritatibus, epulis et comensationibus, triumphis, bellis, luctu, Caesarum ἀποθέωσις, uirorum illustrium funeribus, pertinere uidentur. De ipsis uero solemnibus, quae Carnauale dicuntur, eiusque morali ratione, et iure, ne mentio quidem fit, si a duobus, iisdemque extremis, capitibus discefferis, quibus,

bus, se referendo tantum ad haec et excusando, quaedam scriptor exponit. In uulgus editus est libellus primum Bononiae A. c. 10. 100. vii, et recusatus Romae A. c. 10. 100. xxxix. postremo Parmae A. c. 10. 100. xci. sub prelum reuocatus, et in *Miscellaneorum Italicorum eruditorum T. 2.* a GAUDENTIO ROBERTO relatus quidem, sed mendis simul, Graecae in primis scripturae, collectoris incuria, contaminatus ac corruptus. Decessit uir eruditissimus, praecipiti casu grauius prolapsus, cum uixisset unum et quadraginta annos, anno seculi superioris octauo decimo, de quo legas, licet, IOAN. BAPTIST. LAVRI *Orchestra*, pag. 51.

§. IV.

Pacichellium.

Mariscotti uestigiis institit ABB. IOAN. BAPTISTA PACICHELLIVS I. ac Th. C. Sereniss. Parmae et Placentiae Ducis in aula atque regno Neapolis Ablegatus, apud Vbios in amplissimis institutis, orbi pacando, Comitibus Apostolicae Legationis Exauditor Generalis, quibus titulis, operi praefixis, semet ipsum distinguit. Edidit, quod in otio Romano Caniculari scripsit, *Schediasma Iuridico-Philologicum Tripartitum*, quo de Capillamentis, uulgo Perruquen, et Chirothecis, uulgo Guantis, et uernacula lingua *Handschuen*, et principio de laruis, seu, quas uocant, Mascheris, egit. Trium illarum partium prima, quae de laruis inscribitur, octo continetur capitibus, quae si percurras, paucae erunt paginae, quae argumentum propositum perinde ac fieri par erat, uix exequantur. Equidem Pacichellio omnem

omnem doctrinae laudem non derogo, sed ordinem in eius instituto, et disponendi iudicium desidero, et, si rem ipsam acrius contemplor, intelligo, eum Mariscotti fontibus hortulos suos irrigasse, et aliena cecidisse uineta, adeo, ut pleraque, quae a Mariscotto mutuatus non est, confusius perturbateque proponat. Quod si ipsius doctrinae, quam adhibuit auctor, rationem habeamus, et momenta circumspiciamus, praecipuam eius uim in eo consumi cognoscemus, ut uerba quaedam, quae cum laruis paria facere uideantur, solertius conquirantur, et explicentur, laruarumque origines tam a ueterum Bacchanalibus, quam ab historico usu, quoquo modo ducantur. Alioqui, quae de prohibitione harum laruarum, permissione illarum et privilegiis edisseruntur, tam promiscuo et confuso scribendi genere cumulantur, ut ima summis mixta saepius deprehendas, et in extricandis tam uariarum, quae undecunque corraduntur, laudationum, qua luridicarum, qua Politicarum, sensibus, nonnisi frustra defudes. Lucem adspexit libellus Neapoli A. MD. DC. XIII.

§. V.

Antiquiorum, qui argumento huic quandam de-^{alios, eos-}
derunt operam, scriptorum memoriam si replicemus,^{que anti-}
in primis commemorandus erit A. CODRVS VRCEVS,^{quos,}
in cuius operibus, quae Basileae A. MD. DC. XL. uno
coniuncta uolumine exierunt, et figillatim post sermonum eius collectionem p. 279. *sqq.* breuis quaedam
epistola, ad IOANNEM GARZONEM data, comparet. Hac

plures personae notiones scriptor enarrat, et, quem-
admodum idem, quod larua, usu veterum persona
significaret, uberius docet. Quem quidem idcirco
potissimum in medium proferimus, quod eum uidere
et euoluere meminimus, quem uidere sibi non licuisse,
tam Mariscottus, quam Pacichellius sunt conquesti.
Quorum alter, *in uotis quidem*, inquit, *ut uiderem, ha-*
bui, sed non in fatis. Alter autem, quam diximus epi-
stolam, una cum uetusta quadam eadem de re com-
mentatione Aristophanis cuiusdam Byzantii, ab *Athe-*
naeo libro XII. praeter ceteros laudati, aut nimium a se
remota, aut satis quoque distracta, aetate forsan pro-
tritam esse, falso existimauit. Nec uero praetereun-
dum est studium CAELII CALCAGNINI, *Ferrariensis*,
cuius opera in unum collata uolumen A. MD. XLIV.
Basileae prodierunt, et multis eruditionis non per uul-
gatae argumentis commendantur. In iis extat *Apologus*,
Personati titulo insignitus, ad ALPHONSVM TROTTVM
p. 616. qui de Volupiae, ut loquitur, festi in Republica
licentia ita differit, ut oratorios flosculos, breuiores
tamen, potissimum confectetur. Eodem referremus
TERTVLLIANVM *de spectaculis*, ISAACVM CASAVBONVM *de*
Poesi Satyrica, ONVPHRIVM PANVINVM *et* IVLIVM CAESA-
REM BULENGERVM *de ludis Circensibus et theatralibus*, DO-
NATIANI *animaduersiones ad Terentium*, IANI LANGLAEI
Armorici Otii Semestris Lib. VIII. Cap. IX. LVCIANVM
pariter, et MACROBIVM *de Saturnalibus* ex uete-
rum memoria, et complures alios, nisi cognitum
nobis esset, hos tales argumentum, in quo men-
tem cogitationemque figimus, uel aliud agendo, uel
Phi-

Philologorum more, uel illustrando antiquitatem, attigisse.

§. VI.

Praeferremus his, quantum instituti nostri interest, *pariter atque iuniores.*
 FRVCTVOSVM BISBAM, de *Mascheris et Comoediis*, DIDACVM PEREZIVM de VALDIVIO aduersus *Mascaras*, utrumque Hispanum, et popularis linguae scriptorem, IOANREM SAVARONEM Gallum, de *confraternitatibus et contra laruas*, libro gallice scripto, LVDOVICI ARRIVABENE, Itali, *Mascaromastiga*, siue *instructiones laudabilis et Christiani Carnualis*, Italica lingua exaratas, SALAMONIS GESNERI, Germani, *orationem de Personis, seu Laruis, et nocturna diuagatione*, IACOBVM HERRENSCHMIDIVM, Oettingensem Ecclesiasten, ZIMMERMANNVM de *Bacchanaliorum nomine, origine, progressu, placentis, Laruis*, et tot alios propositi ratione nobis aliquanto coniunctiones, nisi eos magis uel eloquentiae, uel copiosae lectionis, quam eruditae accurataeque disputationis, laudem quaesiisse, constaret. Magis nobis probatur institutum ALBERICI GENTILIS, cuius est *disputatio de actoribus et spectatoribus fabularum* non notandis, pariter cum *alia de mendacii abusu*, Hanouiae excusa, A. MD. XCIX. itemque IOANNIS NICOLAI, cuius extat sat industria *commentatio historica, de ritu antiquo et hodierno Bacchanaliorum*, Helmstadii A. MD. IXX. LXXIX. formis exscripta. Neque eo secius de omnibus, quos quidem ad illustrationem huius argumenti adiumentum attulisse nouimus, generatim ita sentiendum pronuncian- dumque est, eos plerumque nonnisi criticam suppel-
 lectilem

lectilem nobis reliquisse. In extremo huius prooemii nominasse suffecerit, RVDOLPHVM HOSPINIANVM de *festis Hebraeorum et Eibnicorum*, et P. MENESTRERIVM, cuius extat opus de *praesentationibus musicalibus antiquis et hodiernis*, quas uulgo *Operen* uocant, et aliud eiuldem, *idemque* longe doctissimum de *Torneamentis, Quintano, aliisque spectaculis publicis*, utrumque gallice scriptum, quod forte eiusmodi erit, ut hodiernae personatorum, quam molimur, historiae aliqua sui parte prodesse queat. Ante uero, quam ad propositum pergamus, praecipendum putamus Lectori, quem suscipiamus laborem, nolle nos alio, quam inauguralis dissertationis, seu exercitationis Academicae, loco haberi, hoc est, non illius instar operis, quod singulari excultum industria, et summo exquisitoque elaboratum artificio, ad usum profectumque uirorum doctorum comparetur.

CAP. I.

IDQVE

CRITICVM.

§. I.

Ετυμολο-
γία τῆς
Carnauai,
Carnispri-
uii, et Car-
neleuaminis

NE uero differendi ordinem turbare uideamur, initium tractationis, quemadmodum nos facturos recepimus, ab ipsa nominis consideratione capiamus. Quo tamen negotio breuiter defungamur, qui satis habeamus, si, ratione

ratione nominis exposita, ad ipsius rei, quam quaerimus, intelligentiam, cognitionemque, facilius prouehamur: principio meminisse iuuabit, *Carnaualis*, *Carneualis*, et *Carnoualis*, uocabulis cum *Carnispruii* et *Carneleuaminis* nominibus, si non prorsus atque omnino, certe ita, ut parum inter ea intersit, conuenire. Etenim intelligendum est, nomen *Carneualis*, praecipuo Italorum Gallorumque usu inuentum, et frequentatum, atque omnis prope Europae dicendi consuetudine comprobatum, receptumque, tanquam per iocum id uelle, quod *Carne*, uel latine, *Caro*, *uale*, hoc est: Caro uale, ubi prius aliquot adhuc hebdomadas nos satiaueris, adeo, ut nos tui postea taedeat fere, et quod imminet, ieiunii quadragesimalis tempore, pisce, oleo, ouo contenti, tui facilius obliuiscamur. Quanquam inficias ire nolo, appellatione huius nominis *Carnaua*, quod Domini DV CANGE est, *caro*, seu tempus carnes comedendi abscedit, illum praecipue Martis diem distingui, qui, nullo interiecto, Quadragesimam anteit, et speciatim Gallorum lingua *Mardy gras* uocatur, de quo inferius, et amplius, dicetur. Iam in medio relinquo, quid, quantumque, retextis tali modo originibus tribuendum, quisque iis locus in utramque partem relinquendus sit, qui non ignorem, quae OCTAV. FERRARIUS animaduertat. Nonnihil tamen, quam replicauimus, origini consuli, nec nullum imponi praesidium opinamur, si contendamus, *Carneual* a *Caro uale*, non minori iure, quam *Carneleuamen* a *Carnis leuamine*, et *Carnispruium* ab eius priuatione, duci posse. Quamuis non desint,
C quibus

quibus τὸ *prina* obsoletum et desitum sit uerbum, quod antiquitus idem, quod propria, significauit, adeo, ut ui huius notionis Carnispruium idem, quod tempus carni proprium, notare uideatur. Atqui haec opinio nec dum ad liquidum satis perducta est, nec fraudi nobis futura, propterea, quod uis significatioque, quam attulimus τῷ Calnaual, uti ostendimus supra, perinde non in eam accipi sententiam debet, quasi, nulla interposita mora, caro ualere et facessere iubeatur, sed tum demum, cum expleta quatuor sexue hebdomadam hilaritate, uerum et proprie dictum ieiunii tempus inchoetur. Qui quidem mos etsi Protestantibus nullam dat legem, neque ullam necessitatem imponit, propterea, quod ieiunii illius Quadragesimalis tempore quotidiano carnis usu non excluduntur, sed ob religionem eius et sanctitatem tantum in uictu et amictu moderatius continentiusque sese gerere iubentur: illorum tamen, qui Pontificis auctoritatem sequuntur, exemplo colitur adhuc, et tam inuiolate conseruatur, ut in eius studio, cultuque, nescio quod religionis momentum situm esse, arbitrentur. Alioqui *Carneleuamen* apud VGHELLVM et ROMVALDVM SALERNITANVM, licet, legamus. Sed *Carnispruii* uerbum apud NICEPHORVM GREGORAM in *uita Andronici Senioris* occurrit, nec dissimili ratione in *statutis Synodalibus Episcopi Andegauensis*, et *Chronico Montis-Serini*, itemque alibi, inuenitur. Cuius loco WILHELMVS NEVBRIGENSIS *lib. V. c. X.* priuicarnium dixit, et tam hoc, quam illud, atque adeo utrumque GERVASIO TILLEBERIENSI id notat tempus, quo carnibus priuari, et ab iis abstinere inci-

incipiunt Catholici, ante ieiunia quadragesimae. Neque uero non constat, et extra dubitationem positum est, in Ecclesia Graeca τὸ ἀποκρεῖν siue carnispriuium illam sigillatim Dominicam, quam Sexagesimam uocant Latini, significare. Quae tamen appellatio ei communis est cum integra, quae anteit, hebdomade, quando Graeci hebdomadas suas, non ut Latini ab antecedente, uerum a consequente Dominica uocare solent, quemadmodum ALLATIVS *de Dominicis et Hebdomadibus Graecorum cap. X.* iam dudum animaduertit. Quamobrem amplius *Missæ* Mosarabum Dominicam Septuagesimae, quae Graecis est προσφονήσιµον, Dominicam ante carnes tollendas, nuncupauit. Vna tamen significatio aliam non repudiat, atque excludit, et nihil impedit, quo minus uerbo illo *Carnaua*, quod latinius dixeris *Carnispriuium*, seu *Carneleuamen*, omne omnino temporis spatium, quod a festo Magorum usque ad diem Martis ante Quadragesimam, quem Hispani *Martes de carnes tollendas*, uel *dia de carnes toltes*, Galli uero, sicuti ostendimus, *Mardy gras*, siue *Careme prenant*, Latini diem carniuoram, seu Carnicapium, nominant, et de quo apud MICHAELEM CARNOBELLVM in *Chronico Petri* . Regis Arragon. a se edito, pariter atque in *Chronico Rotomagensi*, a Labbeo edito, *Tom. I. Bibl. a. 1249.* uberius differitur, designari putemus. Communis certe et peruulgata consuetudo, et quem dicunt, usus loquendi, appellationis huius uim constituit et firmavit, uti *Academici della Crusca* non temere, nec inique, monent. Atque adeo parum nostra refert, utrum repetita e ueterum Latio *Bacchanalia*, *Dionysiaca*, item-

que *Hilaria*, *Liberalia*, *Lupercalia*, *Vinalia*, *Quirinalia*, *Orgia Trieterica*, aut ipsum *Volupiae Festum*, quomodo *CALCAGNINVS* in *Apologo*, *Personati* inscripto, minus tamen pro diuersa temporis ratione recte, an ducta a Graecis ὄργια, et plura eiusdem generis, adhiberi uelis, nec ne. Nobis quidem satis est ad instituti rationem, tempus, quo personae sumi, et personati in concionem prodire, quemadmodum paulo ante demonstrauius, incipiunt, *Carnaua*, aut mutato interdum nomine, *Carnascial* uocari.

§. II.

Synonymia.

Atque adeo ut, quod rarior uerbi usus postulare uidetur, principio, idque breuiter, eos, qui in Carnispriuii solemnibus, aut alibi, tecti dissimulatique incedunt, et *Masquiere* uulgo dicuntur, uideamus: non alienum est, plura uerba, quae cum illo paria faciunt, in medium reuocare, et in transcurso tantum, nec fere, nisi sola eorum mentione facta, commemorare. Namque uelati huius generis homines, quod

Larua

μορμολύκειον
γοργεῖα,
γοργονεῖα
γοργεῖη
κεφαλή.

spondent Graecorum μορμολύκεια, a uerbo μορμολύσσειν, quod idem est, ac perterrefacere, de quo *SCHOLIAST. ARISTOPHAN. p. 205. et 493.* γοργεῖα etiam seu γοργονεῖα et γοργεῖη κεφαλή, quod horribilem adspectum notare solebat, quemadmodum *PHILOSTRATVS de uita Apollonii lib. VII. cap. XXI.* obseruat. compara *HESYCHI-*

VM, SVIDAM, PHAVORINVM *b. u.* et uetustum Enarratorem Homeri, *12. p. 113. Od. p. 139.* Haec enim uerba plerumque laruatis uelatisque hominibus olim tribuebantur, uti FESTVS *Lib. X. pag. 1228. et POLLUX Lib. IV. cap. 18. et lib. X. cap. 39.* testantur. Etiam Monacho *Sangallensi lib. I. de Carolo M. c. 25. et in canone nullus 35. de Consecr. dist. 5. larvati* pro aeris Daemonibus, et AVSTIGVNO *de Ciuitate Dei* pro noxiis pravarum animarum umbris, APVLEIO denique *lib. IX. Metamorph. in Apolog.* pro furiosis et mente captis, et aliis alia ratione, dicuntur. quorsum comparetur ADRIANVS TVRNEBVS *Annotat. in C. Plinii Praefat. uerb. laruas luctari. p. m. 395. n. 60.* ALEXANDER etiam ab ALEXANDRO meminit *lib. II. Genial. Dier.* apud Samios et Alexandrinos duo *fora larua* nuncupari. Verum quicquid huius est, parum nostra refert, quando hoc loco laruae uerbo id demum omne intelligendum putamus, quod uel ad dissimulandum uultus orisque habitum solum, uti RAYNALDVS *Obserrat. lib. II. cap. XVIII. s. 33. num. 19.* contendit, uel ex sententia FRANCISCI PETRARCHAE *Ser. 68.* ad totius corporis uestitum, eumque ludicrum et simulatum et occultationis causa comparatum, infertur. Ex quo consequitur, Laruatos eos esse, qui commentitio et ascititio, sibi que apte accommodato, minus alioqui conueniente habitu, a calce ad uerticem, nonnunquam uultu tantum, noua assumtaque specie dissimulato, lateant atque occultentur. Neque *Persona.* uero minus homines, his abditi atque inuoluti integumentis, uerbo cultissimae atque emen-

datissimae latinitatis, *personati* seu personae, a personando, ut lepide composuit C. BASSVS, insigniuntur. Cuius quidem uocis altius petitam, et notiones quasdam ab huius instituto loci remotas, apud A. GELLIVM *lib. V. Cap. VII.* et A. CODRVM VRCEVM ad IO. GARZONEM, *ICtum*, singulari quadam *Epistola*, post sermonum eius collectionem, p. m. 279. seq. uarias huius uocabuli significationes explicante, licet, uideamus. Sumus tamen, cum librum illum euoluere, mirati, eas omissas esse notiones, quibus personam adhibuerunt VLPIANVS noster, in l. 17. §. 9. π. de act. emt. POLLVX *lib. II. cap. 4. segm. 47.* PLINIUS *XXI. 15.* COLVMELLA *VII. 8.* tum Ius *Canonicum c. 54. de elect. et elect. iuncto cap. 1. de Praebend. et dignit. in 6.* BARONIUS *Ann. 741. num. 35.* Cl. SALMASIVS *Exercit. Plinianis* ad SOLINVM *pag. 461.* et ipse CICERO *XV. ad ATTICVM epist. 1.* Quas quidem diuersas, neque inelegantes, significationes idcirco commemoramus, quod Epistolae, cuius mentionem fecimus, supplementi loco seruire queant. Sed illuc reuertamur. Huius igitur generis personae, qua diximus, notione acceptae, Graecis πρόσωπα siue προσωπεῖα dicuntur, ἀπὸ προσώπου, teste POLLUCE, siue, ut mauult VRCEVS, a πρὸς, i. e. ad, et ὤψ, ὠπός, facies, uel uisus, quasi ad faciem tegendam instrumenta, et nobis quidem hoc loco illos significant, quos laruatos modo, nunc qua totum corpus, nunc qua faciem solum, uocauimus. Nam de controuersia, quam disceptant eruditi: uerbumne personae soli conueniat faciei? in extrema huius propositionis parte uideamus. Cursim attingo,

attingo, idem uocabulum ad solam referre faciem VRCEVM uideri, quemadmodum locus, ex eo prolatus, euincit. Quamuis idem paulo post sibi minus constet, et a se ipso dissideat, quando *personam* quidem *oris tegumentum* interpretatur, sibi tamen fraudi est, cum adiungit: *Et quam bistriones sub illis personis, quas sumebant, et uiros, et foeminas, et reges, et seruos, et diuites, et pauperes, repraesentabant, idcirco persona metaphorice, seu per similitudinem pro hominum qualitatibus ponitur, etc.* Quae quidem dissimulatio, qua uti consueuerunt uiri, et mulieres, reges, et serui, opulenti, et inopes, causa est, quamobrem non faciem tantum texisse, sed ipsum etiam corpus omne nouo quodam, mutatoque, habitu occultasse, existimemus. Nihilominus adiri potest MARISCOTTVS *cap. 1.* qui certaminis huius, frustra suscepti, et copiosi, memoriam replicat, iisque, qui a nobis dissentiunt, ex asse satisfacit, pariter atque icones, quas ex codice quodam Terentiano, manu exarato, expressas, propediemque in lucem dandas, habemus, uel nobis tacentibus, idem docebunt, aliaque, ac credunt quidam, omnia persuadebunt.

§. III.

In praesens, neque id, quod sperem, auditu molestum, meminisse iuuat, complures esse doctorum, qui gentilitio et hereditario Personae nomine distinguantur, ideo memoriae mandandi, ne quando cum personatis confundantur, aut pro *commentitiis* forte ipsis reputentur. qualis est IOANNES GOBELINVS

PERSONA,

*Doctorum
quorundam
gentilitium
Personae
nomen.*

PERSONA, sub quo nomine AENEAS SYLVIVS seu PIVS II. Historiam de rebus, a se gestis, conscripsit, a FRANCISCO PICOLOMINAEO recognitam, Romae 1584. et 1589. et Francofurti 1614. Inter alios etiam in mentem uenit GOBELINI PERSONAE, *Germani, Bilsfeldensis et Paderbornensis, Decani* qui circa initium seculi XV. uixit, et Historiam, Cosmodromii nomine insignitam, posteritati reliquit, quam primus MEIBOMIVS Francofurti A. 1599. postea filius huius HENRICVS, Helmstad. A. 1688. de integro curatam, ediderunt. LVDOVICVS PERSONA fuit Antecessor Iuris in Academia Vitemberg. de quo DN. PARENS in Oratione, quae habetur in Actis Iubilaei Academiae Vitemberg. ult. p. 162. Recordor etiam GILLESII PERSONAE, hominis *Galli, Geometrae et Professoris Regii Mathematici*, qui multis libris, iisque praecclaris, scriptis, A. 1675. e uita excessit. Nec uero praeterierim ROBERTVM PEARSON, *Britanum*, eundemque *sodalem Ignatianum*, de quo RIBADENEYRA et ALEGAMBE in *Biblioth. Scriptor. Soc. Ies.* copiosius dicunt. Huc reuocari possent et IOANNES PEARSON, Anglus, Cestriensis Episcopus, et RICHARDVS PEARSON, de quibus legatur ANTONIVS TEISSERIVS in *Catal. Auct. Auctuario*, p. 165. et 236. Quibus adiungo IOAN. BAPTIST. PERSONE, *Philosophum et Medicum Italum*, quem CLAVDIUS MENESTRERIVS in *Philosoph. Imag.* idque in *praemissa praefatione de Symbol. Auctor. p. m. 23.* commemorauit. Atque hi quidem Personae, proprio hereditarioque discreti nomine, quos e quatuor clarissimis gentibus selegimus, nobis pro instituti ratione suffecerint, quibus fraudi futurum non erit, siquidem

dem aliorum industriae doctrinaeque arbitrium eius rei, tam ex harum, quam multarum nationum aliarum, annalibus memoriaeque supplendae atque augendae relinquamus.

§. IV.

Sequitur, ut breuiter summamque *Mascae* et *Masca*, ^{ex} *Mascaratorum* uerba perstringamus. Audiamus COE-^{Mascarati.} LIVM CALCAGNINVM, ea quidem oratione, quam ipse in Apologo, supra commemorato, expromsit. *Mystae, hanc, inquit, quam alii personam dixerunt, ipsi aptiore multo uocabulo μάσχαζαν appellant. Est enim hoc nostri ordinis iusiurandum: ceu si tu μάτην χαζαν, id est, per laetitiam dixeris. Χαζαν enim laetitiam Graeci, omnium bonarum artium inuentores uocant. Sic PYTHAGORICI μάτην τετρακτὴν iusiurandum concipiunt. Neque enim satis mihi sententiam suam persuasere, qui mascharam, quasi μεγάλην ἐσχάραν, id est, magnam incrustationem, dictam credunt. Est enim hoc tectorium apud idoneos caeratis plerumque linamentis confectum, ac desuper coloribus bellissime perlitum: aut certe ἀπὸ τῶν μαχάλων; uillosis enim hoc genus centonibus bona pars sese inuoluit, quum uult delitescere. Hactenus CALCAGNINVS. Aliam quidem eiusdem uerbi originem ex Glossario Saxonico COTTONIANO, in medium afferre, atque adeo, si P. DOMINICI Fabricam linguae Arabicae, et IACOBI GOULII Lexicon Arabico-Latinum sequi uellemus, ex ipsa etiam Arabum lingua arcessere possemus, nisi crederemus, partim sufficere lectori, id notitiae causa indicasse tantum, partim cum PETRO GREGORIO*

D

THO-

THOLOSANO *Syntagm. Iuris lib. XXXIX. c. 2. n. 5. et 6.* existimarem, omnia huius generis uerba, quae aliquam sapere Latinitatem uideantur, e corrupta et deprauata Longobardorum lingua extitisse, et operam perditum iri, siquidem cum CALCAGNINO, bono cetera uiro, uerbum tam corruptum e Graecis repetamus fontibus, aut eius euoluendi caussa in aliis linguis desudemus. Praesertim cum in eo, in quo uersamur argumento, sententiae huic nostrae praesidium, quo nihil euidentius dici potest, conceptis uerbis afferat *Legum Longobardicarum illa, siquis mundum de Mudualdo et Mundi amiss. lib. 1. Tit. XI. num. 9. seqq.* Quo quidem loco Mascas perspicua fit mentio, licet non eadem, qua usi sumus, notione, sed ut lagam, uel spectrum nocturnum designet, pariter ac Larua supra notabat. Quo fieri facilius potuit, ut idem uerbum pro diurnis ueluti spectris, quae interdum occurrerent, et conspicerentur, siue generatim pro hominibus personatis uelatisque, postea, usu sic ferente, sumeretur. Quorsum operae pretium est euoluere *Glossam ad L. 1. Feud. 2. et CUIACIUM de masca uenefica ad b. l. cum iisque comparare Vgutionem, quem in Glossario meminit CAROLVS du FRESNE, h. u. quo exinde intelligatur, ipsas etiam uulgati corporis feminas et scorta Auernorum consuetudine loquendi Mascas dici.* Nisi uerendum esset, ne longius a proposito abiremus, haberemus quaedam, quae de uerbis Talamasca et Talmaschen, fortasse a Tala, seu Cala, quae maleficio Petro, Regi Aragonum in constitutionibus MS. a. 1200. commemoratis

tai

ita a du FRESNE, in u. Maleficiū, significant, et a Masca descendētibz, de quibz uideatur BURCHARDVS L. II. cap. 161. Sed quo in re non admodum necessaria modum adhibeamus, et breuitati studeamus, suffecerit in praesens, eam in rem commemorasse THEODVLPHVM AVRELIANENSEM, qui idem argumentum singulari quodam epigrammate complexus est, in cuius expositione MABILLONIVM non nihil digressum esse, recordamur.

§. V.

Instituti pluris interest, redire, unde excessimus, *ψευδομορ-* fatiusque ducimus submonere, *ψευδομόςφην* Graecis *φη, προσ-* idem plerumque, quod Mascam, uelle, quae ad fa-*σωπέειον,* ciem sigillatim refertur, potissimum e mappa seu char-*Vultus, Ad-* ta tersa confecta, crustis et coloribus illini pingue*spectus.* solita, quo faciei imposita, quam uolumus speciem praeferat ac repraesentet, uti fere *Academici della Crusca* describunt. Neque uero sic mensura rei, in qua cogitationes defigimus, impletur, propterea, quod non os tantum et faciem, sed omne omnino corpus, uelatum uolumus, id quod Mascarae uerbum non inepte declarat. A quo dubitari non potest, quin illud, quod uulgo *Mascaraden* siue *Masqueraden* uocatur, ducatur, quo quidem uerbo consociatio quaedam personatorum, et ascititio latitantium habitus, hominum, aliarumque rerum, quae dissimulationis causa adhibentur, spectaculum notatur, adeo, ut omnes etiam illas metamorphoses complectatur, quae animi causa, interdum etiam per ludum iocumque, Carnispriuii tempore, et alias quo-

que per annum, publica festaque celebritate instituntur. Inficiari tamen nolumus, quod Masque dicimus, praecipue de larua, qua facies reconditur, ualere. Rem ante oculos ponat larua illa muliebris, e nigro uel alius coloris corio confecta et composita, qua hodieque sexus elegantior faciem oculere ac tueri solet. Cuius inuentionem non Gallis acceptam esse referendam, sed ultimis, quae ne cogitando quidem assequi liceat, temporibus deberi, e *Polluce de mulierum Personulis* MARISCOTTVS *Syntagm. de personis et laruis, cap. VI. p. m. 145. seq.* egregie demonstrat. His, quae praeclare sunt animaduersa a MARISCOTTO, adiungimus, quae omisit idem APVLEII uerba, cum *lib. VII. Metamorph. p. m. 112.* ait, *mulieres caput obtexisse, et uirgines mitella textili faciem operuisse.* Neque ab re fuerit, quod est apud HESYCHIVM: *Προσωπεῖον, ἡ νῦν καλεσμένη τῶν γυναικῶν προσωπίς.* In quam sententiam uultum dixit PVBLIVS SYRVVS: Libido cunctos etiam sub uultu domat. Neque alia ratione ad spectum: Graue est malum omne, quod sub aspectu latet.

§. VI.

*Oscilla et
σώματα*

Comprobat etiam, id quod largiti sumus, illud laruarum genus, quod Oscilla uocabant ueteres, rusticis et agrestibus hominibus in usu positum, quod ἐν ταῖς αἰώραις siue in iactationibus ludicris ori accommodabant, atque apponebant, ut magis ridiculi forent. Cuius uocabuli notionem et significationem uariam MACROBIVS *lib. I. cap. VII. et XI. FESTVS lib. 13. p. 1248.* FR. IVNIVS *ad Tertullianum lib. de Sallio, et IVL.*

CAES.

CAES. BVLNGERVS *lib. I. cap. XXXIII. de Theatro*, persecuti sunt, ob eamque rem non inutili ratione ad-
eundi. Nec uero minus indicio sunt, quae appel-
lant Graeci *σομάτια*, h. e. parua ora, de quibus AV-
SONIVS *Praefat. Eidyll. XIII.* ad eumque SCALIGER
lib. II. cap. XXVI. legi possunt. Rei denique, de qua
agimus, fidem faciunt omnes omnino laruae illae,
quae, uultus habitum gerunt, et uariis distinctae figu-
ris, in tabernis ueneunt suspensae. Vtcunque est,
negari certe non potest huius generis *πρόσχημα ἀμορ-
φον ἢ πολυμόρφον*, quod ab imo ad summum integrum
omnino corpus dissimulat, atque abscondit, Mascara-
ram etiam dici posse. Hodiernus saltem usus lo-
quendi fert, ut ita sentiamus. Ne plura dicamus, de
miniatis tandem et fucatis, qua hi quoque cum Ma-
scaratis, suo tamen modo paria facere uideantur, con-
ferenda erunt, quae infra hac de re *ad Can. 38. de Con-
secrat. Distinct. 5.* dicentur. Addimus tantum, *χημα-
τισμὸν* conuenienter pro eo, quod notat *πλάσμα*, hoc
est, commentum et simulationem, a Graecis non ra-
ro adhiberi, idque ab HESYCHIO animaduerti. Quo
respicit *N. 124. c. 44.* in qua Imp. Iustinianus uerbis
Arcadii et Honorii ex C. THEODOSIANO, uti sche-
mate monachi, aut monastriae, aut ascetriae, ex-
presse prohibet, sub schemate isto inibi nominatim
dicto omne id complexus, quod nos paulo ante de
generali laruarum et Mascararum acceptione pronun-
ciauimus, eadem fere sententia, qua *σχῆμα μεταβαλ-
λεῖν* inuidus quidam apud LIBANIVM *Declam. VII.* ui-
cino repente locupletato. Ante uero, quam Syno-
nymo-

nymorum cogitationes abiiciamus, in extremo commemoramus urbem Celtiberorum et fluuium Arabiae desertae, quibus Mascæ nomen fuisse, STRABO et XENOPHON *Exped. CYRI lib. I.* testantur, id quod elegantiae, non necessitatis, causa per occasionem notamus, perinde ut supra illorum, qui Personae audiebant, nomina propria referebamus.

CAP. II.

IDQVE HISTORICVM.

§. I.

Ortus personarum, a primis hominum parentibus,

PRIUS uero, quam ulterius prouehamur, quaedam de origine, progressionem, et usu Mascaræ capitulatim dicenda sunt. Nec uero iam ad Samoietes confugimus, qui se totos pellibus induunt, assutis simul mitris unius ferme ulnae longitudine, unde occasionem fingendi homines, oculos in pectore positos habentes, dedere, ut quidam ad TACITVM *de Popul. Germ.* animaduertunt. Res altius petenda est. Et enim hoc argumentum, obscuritate indutum, et difficultate impeditum, cum minus diligenter memoriae literisque tradiderint ueteres historici, ut quid de ortu huius rei existimemus, expedire uix queamus: unus superandae eius difficultatis locus, isque minus lubricus, nobis relictus uidetur, ut eius inuenti culpam, siqua est, in ipsos primos humani generis parentes, ADAMVM et EVAM conferamus, eorumque exem-

exemplo hanc uelandi consuetudinem postea obtinuisse, contendamus. Hos enim, uiolata Dei lege, agnitaque corporum nuditate, in pudorem coniectos, nuda corpora, qua pudorem prodere uidebantur, subligaculis, quae e foliis ficulneis texebantur, texisse, e *Genes. III. 7.* scimus. Quo factum est: ut omnem uestiendi occultandique consuetudinem, immo necessitatem, nobis imposuerint, ex quo pudor uetuit, quo minus nuda corpora patefaceremus oculis, et conspicienda praeberemus. Equidem ut uerum fatear, id mihi negotii datum hoc loco non puto, ut diuersa uestimentorum genera, quae a prolapsione primorum parentum, quotidiano et necessario gentium nationumque usu recipi consueuerunt, figillatim exponam. Quae si persequi instituam, nemo non cogitatione perceperit, multa eorum tam ridicula et absurda futura, ut stultitia et ineptiis cum habitu Mascarae studio consultoque quaesito, certare uideantur. Sed silentes et prudentes illo supersedemus labore, quo, non nescimus, alios iamdudum perfunctos esse, in iisque rei uestiariae scriptores, OCTAVIVM FERRARIUM, LAZARVM BAYFIVM, ALBERTVM RVBENIVM, et alios. Quorsum in primis referas Icones, quibus habitus omnium fere mundi gentium, tum uirili, tum muliebri, sexui cuiusuis conditionis, pro more conuenientes, et hactenus usitati suis imaginibus ad uiuum exprimuntur, editus M. DC. per GEORGIVM STRAUBIVM, typographum Sangullensem. Eodem attinet P. C. DV MOVLINET, qui uarios Virginum Vestalium habitus, aere excusos, dedit, ut meminimus ex *Journals des*

des Scauans Tom. I. p. 453. et *MISSONS*, in cuius itin-
 nerario Italico diuersa habitus Augustini genera ex-
 primuntur. Neque eo secius, ut primam corpus
 uestitu occultandi et dissimulandi inuentionem Euae
 in primis tribuendam ducamus, non nihil, neque id
 inficior, mouet nos atque adducit *HERVETI* obser-
 uatio, *Comment. in Cl. ALEXANDRINVM fol. 23.* qua
 in memoriam nobis reuocat, Bacchicas olim mulieres,
 quae in Bacchanalium Solemnibus, tyrso sumto, et
 cum cymbalis discurrere et bacchari solebant, *EVAM*,
per quam error consecutus, exululasse. Id quod non fu-
 git *HERENSCHMIDIVM p. 14. seq.* Quae quidem
 opinio sacrarum auctoritati literarum conciliari pos-
 se uidetur. Gentes enim, ueri cultus expertes, con-
 stat, festorum dierum, quas instituerant, sacrorum-
 que suorum superstitionem, cum piis et sinceris,
 quos habebant Iudaei, ritibus, miscuisse ac confu-
 disse, quemadmodum inferiori loco, cum de Baccha-
 nalibus tractabimus, in transcurso tamen, expone-
 mus. Putemus igitur, populos hos profanos, ut
 alia multa, sic Ebraeos etiam, de Euae incommodis
 malisque, quibus genus hominum affecerit, et prima
 eiusdem uelatione, interdum conquerentes audiui-
 se. Quo fieri potuit, ut in Bacchanalibus, illuden-
 di uel temporis fallendi causa, *EVA ululandi*, uelati
 exclamarint, et quod conicere queamus, conueue-
 rint oblectari.

*ab aliis Sa-
 cri codicis
 exemplis
 desuntus.*

§. II.

Etsi uero id, quod adduximus, extra omnem
 dubi-

dubitationis aleam non ponimus, neque ei auctoritatem quandam non fallentem, arrogare audemus: eam tamen coniecturam facilius defendi posse arbitramur, quam illorum opinionem, qui aliis, quae e sacro codice in medium afferunt, exemplis, Mascaram originem docere et stabilire conantur. Sunt enim, qui huc reuocant exemplum IACOBI, qui pelibus hircinis manus amiciebat, *Genes. XXVII. 15.* GABEONITARVM, pannis laceris et detritis obsitorum et vestitorum, *Iosuae IX. 5.* Simulacrum lecto et pelles caprarum ad caput eius imponentis MICHOI, *1. Sam. XIX. 13.* DAVIDIS maniam simulantis, *1. Sam. XXI. 13.* NEBVCADNEZARIS in bestiae morem conuersi, *Daniel. IV. 29.* PROPHETAE, os et oculos coram Achabo, Rege, puluere adspergentis, *1. Reg. XX. 38.* SERPENTIS paradisiaci, *Genes. III. 1.* SAMVELIS, ex sepulcro excitati, et prodeuntis, *1. Sam. XXII. 14.* DIABOLI, se in Angelum lucis conuertentis, *2. Corintb. X. 14.* IESABELIS, fuco sese oblinentis, *2. Reg. IX. 30.* ACHABI IONATHANISQUE conuersi formas, *1. Reg. XXII. 30.* Atque haec quidem exempla, quem memorauimus, HERENSCHMIDIUS, subiuncta eorum expositione, a fol. 31. ad fol. 68. expromit, et ineptius persequitur, sic, ut eorum pleraque, aut, tanquam Mascaras studio quaesitas, et data opera excogitatas, confinxisse, aut a lepidis certe ac miri hominibus ingenii, qui iis rei huius morem uel tuebantur, uel refellebant, prorsusque damnabant, accepisse uideatur. Sed quoquo modo sese illa habeant, minus certe ineptiarum habent, quam insulsum PACICHELLII institutum, qui e Pentateucho, p. 19. hunc uelandi

ritum elicere, et comprobare audet, ob eamque causam uocem, cuius nos miseret, mittit: *Docent id exempla potissimum Tamar, uelato uultu ac mutata ueste focerum decipientis: Iacobi, seruili forma Labano ultra septennium famulatum praestantis.* Transeat hoc: ueniam damus. Nunc arrige aures, qui uerum amas: *Faciei Mosaicae praelucentis, quemadmodum diui Stephani Angelum repraesentantis.* Nec deerunt in coelesti patria huiusmodi metamorphoses, ad intensius, uel remissius gaudium iuxta merita uiatorum; tum proderit hic *luisse, ueluti Caius Caligula, qui uestes assumebat Ioui, Iunoni, Veneri ac Dianae accommodatas, e XIPHILINO.* Quo nihil absurdius uel dici, uel cogitari potest. Sed ne longius excedamus, e diuerticulo in uiam redimus. Nimirum, cum rem recta reputamus uia, uix dubium uidetur, quin Masca-rae culpa in primores humani generis parentes reiicienda uideatur, quam tamen in eos omnium omnino, qui in hoc argumento sunt uersati, nemo, quem sciam, re fortasse non satis diligenter expensa, sigillatim conferendam, duxit.

§. III.

*Primos pa-
rentes secu-
zi Chaldaei,*

Quod si requiramus, quis tamen populorum, qui his orti sunt parentibus, primus, ex quo noxa illorum occasionem, ut uocant, sine qua non, dedit, memoratum uelandi ritum adhibuerit eundemque ad alias deinde nationes propagarit: illarum, nisi nos fallit animus, nationum trium, quas uulgo Praeadamitarum fautores ac propugnatores terrarum orbis antiquissimos ferunt, una nominandae ac

ac uel Chaldaeorum, uel Ægyptiorum, uel Sinen-
 sum, uel tres simul omnes, commemorandae uiden-
 tur. Hos enim populos meminimus, rei Hierogly-
 phicae et Astronomicae, e qua multas Deorum ho-
 minumque metamorphoses, iuxta cum aliis ingenii
 commentis duxerunt et effinxerunt, unos omnium
 maxime studuisse, ob eamque rem, sicuti supra e SAL-
 MASTIO *ad SOLINVM* p. 461. animaduertimus, ipsa et-
 iam sidera uariis simulacris atque imaginibus induisse
 ueluti, atque conuestiisse, et singulares certosque De-
 canos et praesides astrorum, siue Deos Horoscopus
 esse, commentos, quos ultimi Graecorum πρόσωπα
 dixerunt, atque adeo astris, Aegyptiorum Chaldae-
 orumque more, proprios quosdam Decanos attri-
 buisse, sicut primus Arietis Decanus Marti deputa-
 retur, secundus Soli, tertius Veneri: Hinc iste πρό-
 σωπον Ἀρεως, ille πρόσωπον Ἡλίου, hic πρόσωπον Ἀφροδίτης
 etc. uocabantur. Ratio nominis haec erat, quod stel-
 lae, cui assignati erant, personam quisque sustinere,
 illamque repraesentare crederetur. Nisi potius dicas,
 sic appellatos a uariis uultuum et imaginum figuris,
 quibus pingebantur. Nam aut homo erat, securim
 tenens, aut ensen, et alia eiusmodi εἰκασματα. PSEL-
 LVS e *Tenero Babylonio*, ad *Oracula Zoroastr.* p. 94. 98.
 et in *Exposit. Dogmat. Chaldaic.* p. 120. *Firmicus* de
errore profan. Relig. p. 411. Immo figuras eorum, in
 annulorum sculpturis uulgo imprimendas, curabant,
 ut amuleta essent, quas figuras ex Indorum, Persa-
 rum, Chaldaeorum, Aegyptiorumque sententiis re-
 ceptis plurimi tradiderunt. Veruntamen, ut pro-

pius ad caput rei accedamus, conuenit inter eruditos, a priscis Aegyptiis et Chaldaeis siue Assyriis potissimum extitisse ac profluxisse, id quod IULIVS FIRMICVS de *error. profan. relig.* p. 412. speciatim de Assyriis, quos diximus, memoriae proditum reliquit. *Sacerdotum eorum, inquit, chorus Veneri aliter seruire non potest, nisi effeminent uultum, cutimque poliant, ut uirilem sexum ornatu muliebri dedecorent.* Ab iisdem mutuati sunt Phoenices in Cypro, ut testatur SERVIVS ad *Aeneid.* lib. II. *Veneris in Cypro simulacrum est, corpore et ueste muliebri cum sceptro et natura uirili, quod ἀφρόδιτον uocant.* Initiati sunt secundum Philochorum Afiani, ut constat e MACROBIO *Saturn.* lib. III. cap. 8. p. 402. *Ille enim in Attide, Venerem affirmat, esse Lunam, et ei sacrificium facere uiros cum muliebri, et mulieres cum uirili ueste.* Vt rem in paucis contraham, ab iisdem Graeci, Latini, et Germani idem postea, per manus traditum acceperunt, quemadmodum infra, ubi moralem laruarum rationem inibimus, ad *Deuter.* XXII. 5. e IOANNE SPENCERO de *LL. Ebracorum ritualibus.* SELDENO de *Diis Syris*, aliisque Scriptoribus fide dignis, uberius exponemus. Qui quidem cultus, utrum aliis, quibus remissio delectatioque animi quaerebatur, temporibus occasionem causamque corporis et uultus nouis uariisque modis conuestiendi, dare potuerit, aliorum esto iudicium. Nobis quidem id et persuasum prorsus est, et paulo post amplius edisseretur, cum originem Bacchanaliorum, et quae iis adhiberi solitae sunt laruarum, studebimus inuestigare.

§. IV.

Ne uero nos, qui de Aegyptiorum Chaldaeorumque prodito, eoque nouo et singulari uelandi ritu diximus, Sinensium capiat obliuio, hos quidem relatum legimus a PLINIO *lib. I. Epist. XV. et Lib. IX. Ep. XXXVI.* nullum unquam conuiuium apparasse ac celebrasse, nisi adhibitis productisque in medium hominibus personatis, et insolenti habitu tectis, quorum gestibus ridiculis ac ludicris conuiuiae delectarentur. Etsi uero his populis ab omnibus fere, qui res Indicas perscripserunt, plerarumque inuentio rerum praeter ceteros tribui uindicarique solet, nec diffiteri uolumus, quae nostra quoque aetate ad nos exportantur, elegantissima peripetasmata, in quibus tum uariae nitent animalium picturae, tum praecipue mulierum imagines, adducere nos posse, ut credamus, quicquid harum est rerum, nudius tertius repertum excogitatumque ab iis non esse, amoremque et studium occultandi uarie ac dissimulandi figuras, quod ipsam hominum memoriam excedat, abunde testari: Tamen non dubitamus, quin Aegyptiis potius, quam uel his, uel ipsis etiam Chaldaeis, primum ultimumque personis utendi exemplum asserendum uideatur. Quod quidem dum existimamus, pariter ac pronunciamus, non solum antiquitatis rationem, qua praecipuae fidei Historici Sinensibus, pariter ac Chaldaeis non parum eos praeferunt, habemus, sed ipsa etiam historicorum documenta iudiciaque sequimur, quorum plura de his, quam de illis, literis tradita, ad nos peruenerunt. In praecipuis, quae eam nobis

*Sinenses
pariter at-
que in pri-
mis Aegy-
ptii.*

opinionem sententiamque attulerunt, commemoramus: Orpheum, si qua fides ueri subest, nec potius commenti loco res habenda, Magum Aegyptium, teste PAVSANIA *lib. VI. in post. Eliacis p. 505.* quem CASPAR BARTHIVS *Animaduersf. ad PAPINIVM STATIVM Thebaid. lib. II. u. 455.* laudat, eundemque clarissimi nominis Astronomum, Lunam primum γοργόνηαν dixisse. Quod quidem Epitheton quanquam inde ductum uideatur, quod uisum illud, in luna conspici solitum, aspectum Gorgonis, cuius fabulosam descriptionem ex HESYCHIO idem STATHI *enarrator*, ad *Thebaid. lib. IX. u. 741.* repetit ac recenset, referre ac reddere uideatur: non inscite tamen in eam exprimi accipique sententiam potest, ut lunam ipsam quasi personatam diceremus, cum γόργεια idem esse, quod γοργόνηα, ut habet POLLUX, ac de re quapiam horribili ac terrificā γοργεῖν κεφαλὴ dici solere, ut est apud PHILOSTRATVM de *uita Apollonii lib. VII. cap. XXI.* pro iisdemque προσωπεῖα ulurpari, eoque magis, quod HESYCHIO γοργεῖα dicantur προσωπεῖα, id est, laruae, in quibus effectum est Gorgonis caput, in propatulo sit. Obseruat et notat, id quod diximus, MARISCOTTVS *cap. I. et VII. p. m. 110. et 151.* ex alia tamen occasione, e CLEMENTIS ALEXANDRINI, eruditissimi doctoris, locupletissima et instructissima doctrina, quae extat *lib. V. p. 571.* At enim, quando, quae de Orpheo ultro citroque iactantur, minus uerisimilia uideri possunt, necdum ab eruditis disceptatum satis confectumque est, cujas fuerit hic Orpheus, et fueritne omnino unquam hic talis: ne iudicii huius nostri fundamentum

tum in lubrico lunae fabulaeque monumento posuisse ac collocasse uideamur, firmiora, et quae plus roboris fideique afferant, argumenta circumspiciamus. Huc igitur reuocamus in medium id, quod CAELIVS CALCAGNINVS tradit: *Quod Aegyptus* (eius uerba recitamus ex Apologo) *in supplicationibus Deorum, ut Milesia fabula testatur, uarios habitus induerit. Hic canicipiti tegumento, ille feliformi, hic mysticam uannum aut palmam, alius amphoram gestaret. Quidam cista, quidam aspide, insignes etc.* Equidem non sum nescius, CALCAGNINO uicio dedisse MARISCOTTVM, qui uerba illa, tanquam ab APVLEIO *lib. Metam. lib. XI. de Aegyptiis* prolata, adducat, cum idem APVLEIVS, id quod diximus, apud *Cenchreas*, Corinthiorum nauale, se uidisse, potius testetur. Nihilominus idem MARISCOTTVS inficias ire non potest, horum, quae commemorauimus, rationem ita comparatam esse, ut, si originem respicias, ex Aegyptiorum originibus haec talia emanasse uideantur. Ac quo inductio animi ac propensio, qua Aegyptios in studium res uariis figuris formisque dissimulandi ferri diximus, maioribus et magis perspicuis indiciis illustretur, non alienum certe est, expromere, id quod ex HERODOTI *Euterpe* didicit, retulitque, MARISCOTTVS. Id uero notum est, ab Aegyptiis profectum, apud quos solemne erat, ut unus aliquis ligneum cadauer inter epulas circumferret, conuiuas hoc pacto ad bibendum et oblectationem inuitans, *cap. IV. p. m. 133.* Nec uero adeo nobis fraudi esse possumus, ut praetereamus taciti, quod de iisdem Aegyptiis PLINIVS, Polyhistor insignis, scri-
ptum

ptum reliquit, *lib. XII. cap. XIV.* Quando, ALEXANDRIAE, inquit, ubi *thura* interpolantur, nulla satis custodit diligentia officinas, subligaria signantur opifici, persona adicitur Capiti, densusue reticulus, nudi emittuntur. Ex quibus uerbis, cum alia eruditius acutiusque colligi atque obseruari queant, quae ad personulas mulierum, superiori §. 5. cap. I. commemoratas, aliasque argumenti huius animaduersiones attinere uideantur: iis tamen omissis, hoc quidem in praesens intelligi potest, uelandi ritum, personarumque usum tanti olim fecisse Aegyptios, ut ipsius etiam uitae ciuilis communisque publica ac familiari consuetudine atque usu eius utilitatem commoditatemque comprobarint atque aestimarint, ob eamque causam rei, qua communem uitam carere noluerint, inueniendae primi studuisse, uideantur. Longum foret omnia referre atque exponere argumenta, quae ex aliis rerum Aegyptiacarum scriptoribus suppetunt, et quandam sententiae nostrae lucem afferre possunt. Satis habemus, nonnullos saltem, eosdemque antiquissimos, uelandi ritus, quibus usa sit haec natio, nominasse, quibus rei, cuius exquirendae studio trahimur, fundamentum, quantum lat est, constitui queat. Quo si illud tandem accesserit adiuumentum, Aegyptios inter antiquissimos, quos nouimus, populos esse referendos, ipsam etiam legem diuinam, *Deuter. XXII. u. 5.* praecipue, ut praecepimus nonnihil, et amplioribus uerbis infra declarabimus, ob Aegyptium aliarumque profanarum gentium morem dissimulandi ac deformandi uestitus, qui Deo displicuit, latam Iudaeis promulga-

mulgatamque esse: nihil dubitationis superesse sperare ausim, quin Aegyptii, omnium, quos quidem recogitare queamus, primi fuisse uideantur, qui, hominum genere Adami labe infecto, commemoratum uelandi morem inuenerint, ac frequentarint. Ita uero cum, quoad meliora edoceamur, sentiamus, id profecto nobis sumere non audemus, ut aliorum opinioni, quae firmiori et stabili magis praesidio fulciatur, quicquam detractum uelimus. Vtrum uero hic ritus omnis omnino ab his gentibus ad Chaldaeos, Sinenses, Aethiopas, Graecos, Romanos, Germanos, aliosque populos, integre traductus sit, an potius pro se sua quisque parte atque accessione eum auxerit, nec huius est loci definire, nec temere in medio relinquendum uidetur.

§. V.

Magis attinet Graecorum Romanorumque, ^{a quibus acceperunt Graeci.} quos tribus illis superioribus ac peruetustis populis sapientia proximos ponimus, ritus, eodem in argumento adhibitos, et, repetita ab Aegyptiis origine, deriuatos, interdum tamen emendatos, ac corruptos potius, strictim summamque referre, prolatis ex historicorum monumentis in medium argumentis, quibus proposita materia copiosius luculentiusque illustretur. Id quod uel idcirco faciendum putamus, quod multi, ac potius plerique fere, qui eiusdem argumenti quaedam interponunt, Graecos Romanosque primos inuentores auctoresque cum omnium omnino, tum singularium praecipue personarum fer-

ri uolunt. Pro parte huc ualet, quod inter alios VRCEVS in *Epistola* hac de re scribit: *personarum inuentores existimant aliqui fuisse Athenienses, qui ut placarent manes Icari et Erigones eius filiae, quae se propter patrem ab Atheniensibus interfectum, suspenderat, ora ex corticibus cauatis facta sumebant, et oscilla ex alta suspendebant mollia pinu, ut Virgilianum uersum aliqua ex parte longiorem faciam.* Hactenus VRCEVS. Quanquam animaduertendum fatendumque est, ad huius rei cognitionem uiam nobis muniisse MARISCOTTVM, ob eamque causam pauca tantum, quae huc spectant, ex eo notabimus, et quae supplementi usum praestare queant, adiiciemus. Atque ut a Graecis exordiamur, suspicari possumus, eis, nondum celebrato personarum, quibus in primis facies occulebatur, usu, in more positum fuisse, uultum minio cuiuscunque coloris, fuligine, gypso, fecibus, atque adeo coeno lutoque oblinere, uel foliis grandiusculis, certi cuiusdam generis, et corticibus arborum caesis ac dolatis, contegere, quo liberius et iucundius genio obsequerentur, ac uoluptati seruirent. Exemplum faciei, coeno conspersae praebet PAUSANIAS in *poster. Eliac.* de Diana, fecibus illitae ARISTOPHANIS ad *νεφέλας* u. 295. *Scholias* de poetis illorum temporum, corticibus arborum uestitae DIOSCORIDES, COLVMELLA, ZONARAS in DIOCLETIANO, et qua rustici atque agricolae illius tempestatis Bacchici, iidemque propria distincti notione, utebantur, minio denique, foliis maioribus, fuligine, aliisque rebus uel obtectae, uel pictae, exempla apud alios occurrunt. Paucis, quod dixi-

diximus, uerbis complectitur COELIVS CALCAGNIVS, laudato saepius Apologo, qui inscribitur Personatus. *Aut fecibus, inquit, ora illinebant, aut Psimmitbio, aut certe profopite herba, qua nulla folia habet ampliora, quam et bodie inuersis aliquot literis personatiam uocat rusticana simplicitas, faciem inducebant, ut commodius et licentius sua munia obire possent.* Rem magis illustrabunt, quae differit IVL. CAESAR SCALIGER, *Poet. lib. 1. c. 13. 14. et 16.* Hanc autem primam uultus tingendi rationem, Dianam docuisse, PAVSANIAS in *Eliacis* testatur, cum TIBVLLVS *Eleg. 1. lib. II. n. 55.* ad Agricolas referri uelit. At hoc tingendi genus, quo Diana est usa, lutulentum et coenosum fuit, quando Alpheum, amore sui incensum, fefellit, ore una cum ceteris comitibus foribus oblito, ne dignosci posset. Alterum uero tincturae genus, quod fecibus utebatur, Tzetzes, a Bulingero laudatus, a Bacchi sacris repetit, quae dum inter uina fierent defecunda, nonnullis libuit prae laetitia fecibus horum ora inungere, idemque reliquorum forte assensu exceptum, occasionem alia inueniendi addendique, ut sit, commenta dedit. Atque hos quidem oris dissimulandi modos, si ab agricolis discesseris, in Graecia inuenisse Thespis uulgo, ut constat e DIOMEDE, et colligitur ex HORATIO, fertur. Nisi Orphea, quem paulo ante memorauimus, Graecum fuisse putemus, atque adeo eum uultus uelandi ratione exemploque, Thespidi haud dubie apud Graecos anteponendum ducamus, propterea quod, uti in Thesi, proxime subiicienda, e LACTANTIO mentionem faciemus, longe ante illum Bacchanalio-

rum ritum celebritatemque in Graeciam inuexisse perhibetur. Cum uero haec talia formae dissimulandae et occultandae genera, partim molesta et sordida, partim simplicia nimis, et decoris artisque expertia, eleganti et cordatae Graecorum nationi uideri possent: mirandum non erat, si quidem, ut in rebus recens inuentis fieri solet, eiusdem gentis alii atque alii, eius rei studio delectati, meliores aptioresque uultus pariter ac corporis dissimulandi modos comminisci atque maiore expolire artificio eniterentur. Parum enim temporis intercessit, cum personae ex ligno, argento, lino, fictiles, uitreae, cereae, e foeno denique et stramine confectae oculis omnium subicerentur. Illarum, quae e ligno concinnabantur, exemplum supra cortices arborum suggesserunt, et mentionem facit HESYCHIVS, quas προσωπεῖα ξύλινα dixit. PRUDENTIVS 2. in SYMMACHVM lignum cauatum dicit. Memorat etiam SERVIUS in II. Georg. Laruam argenteam promit PETRONIVS in Satyr. ut dicemus. De linteis adeundus est POLLVX, qui eas ὀθόνια πρόσωπα personas, uel laruas ex linteis dixit. Testaceas et fictiles ex ARRIANO in Epict. Lib. III. cap. 22. p. 167. docet I. C. BULENGERVS, et significare uidetur MARTIALIS, cum Bataui personam figuli lusum uocat. Personas e foeno ad Tauros et Panderas Hieronicas irritandas dabunt SENECA de ira 3. ult. LIVIVS initio lib. 39. et ASCON. in CORNEL. Alias alii passim commemorarunt. Quarum aliae solam faciem, aliae uero integrum caput et corpus conuestiebant. Quae solam tegebant faciem, peruulgata loquendi consuetudine, et generatim

σομάτια, latinis oscilla, nominabantur, de quibus superiori *thesi* 6. *Cap. I.* scriptores in testimonium citauimus, commodo usuique illis futuros, qui maius argumenti huius lumen desiderare uideantur. Alio uerbo huius generis personae dicuntur Faciales. Testantur *Glossae ueteres*, quas ad ONOSANDRI *Strageticon cap. I.* laudauit NIC. RIGALTIVS, δὲ προσωπίδιον, *da facialem*. Eas tamen purpureas fuisse quondam, idem auctor notauit. At quae totum incingebant caput et circumdabant, *πλῆθια* nuncupabantur, uti est apud *Demosthenem*, eiusdemque enarratorem VLPIANVM, et DIONYSIVM HALICARNASSEVM *lib. VII.* Quorum demum integumenta totum inuoluebant corpus, generali nomine *πρόσωπα* seu *προσωπεῖα* dicebantur, de quibus supra expositum est.

§. VI.

Harum autem inuentores uulgo feruntur *Choe-* ex quibus
rilus Atheniensis, Aeschylus, Sannyrus, Cratinus, Aristophanes, quidam totum corpus
Maeso Megarensis, Crates, Hercules Graecus, tegumento
Pbrynichus, Neophron Sicyonius, Epicharmes, Menander, simulare
Alcaeus, Chrisognus Magus, aliter docuerunt. et alii, quorum numerum inire non uacat. Atque *Hercules* quidem rationes dissimulandi habitus ac uestitus inuenisse dicitur, quemadmodum e PLVTARCHO *Qu. Gr. LVIII.* et ex scitis OVIDII uersibus *Fastor. II.* et aliis docetur. Ac cum ceteri suae quisque inuentionis laude, celebrentur: CHOERILVS tamen praecipue secundum SVIDAM, et AESCHYLVS apud HORATIVM a commodiori laruarum inuento laudantur. *Choerilum* autem circa Olymp.

LXV. uel calculo nostro, ante C. N. DXX. personatum certamen iniisse, SVIDAS docet. *Aeschylum* plerique Graecorum inuentorem honestarum, ad differentiam aliarum minus conuenientium, ab antiquis ante illum, uel etiam a se ipso primis temporibus introductarum, earundem et terribilium, personarum commemorant, uti SVIDAS uoce AESCHYLVS, ARISTOPHANES et HORATIUS *in Poetica*, testantur. Hae uero terribiles laruae ab iis sumebantur populis, qui locorum interuallis disiuncti, more habituque peregrino minus uulgo cogniti erant, eoque magis mouebant. Quorsum ex usu est, adire IUVENALEM *Satyr. III* et MARTIALEM *Epigram. Lib. I. 3*. Tali modo nostra homines memoria Turcos, Aethiopas, Indos, aliosque barbaros imitantur. Eundem, contendit ATHENAEVS *lib. X*. primum fuisse, qui ebrios personatos in scenam produxerit, cum ARISTOPHANIS *Scholias* Crati id tribuendum putet. Quod tamen hoc facilius credi potest, quo magis constat, eundem, quem diximus, AESCHYLVN grauissimos labores nonnisi ebrium suscepisse, neque unquam ad res ingeniose excogitandas aptiorem fuisse, sicut ex iis, quos supra laudauimus, scriptoribus et PHILOSTRATO praeterea, licet, perspiciamus. Si PAUSANIAM audimus, idem primus Erynnibus sanguineos crines affinxit. Ex quo cum *Scholias* AESCHYLI comparato, animaduertamus licet in SVIDA, siue mendum describentis uitio, siue insigni ἀντιχρόνισμα, quando Aeschylus IX. Olympiade certasse dicitur, cum LXIX. sit scribendum. *Maeso* Megarensis ab ATHENAEO *lib. XIV*. auctor personae famuli

muli et coqui, Maefona exinde dictae, praedicatur, unde amplius *σκώματα μαισωνικά*. De Phrynicho, qui muliercularum personulas, de Neophrone, qui Catonianam paedagogi figuram, effinxit, euolue SVIDAM; de *Aristophane*, AELIANVM *Var. lib. II. cap. XIII.* de Cratino DIONYSIVM HALICARNASSEVM, de Chrysogono Mago HESYCHIVM, de Sannyrione DIOMEDEM, de aliis alios, et uniuerse POLLVCEM *lib. IV. cap. XIX.* apud quem successores, qui antecessorum exemplo institutoque, nouas elegantioresque personas proferre studuerunt, longa ordinis serie enarrantur.

§. VII.

Verum tamen, sicuti in expediendo definiendoque cuiusuis personae inuentore adeo non explicata et facilia sunt omnia, ut hic dubitationem dubitatio parere iuxta atque excipere uideatur: ita hoc quidem constare putamus, ex quo personarum usus consuetudoque in theatra secesserit, earum ritum Tragoediae tanquam proprium fuisse. Tragici enim personis tantopere utebantur, ut a fecibus, quibus ante inuentas histrionum personas ora inficiebantur, quae *τρύγες* Graecis dicuntur, *τρυγωδία* primum, deinde perleui elementi permutatione *τραγωδία*, quibusdam uideatur. Ab iisdem fecibus scenicos quosdam ludiones *τρυγοδαίμονας* ARISTOPHANES uocat. Quanquam nos parum praeterit, aliis aliunde Tragoediam appellari. Atque harum quidem personarum, quae Tragoediae usui erant, mentionem facit IULIVS POLLUX, nec nihil meminit DONATVS, ornatum denique designat

designat LVCIANVS. Fabulam uero tribus personis absolui, docet HORATIVS *de Art. Poet.* licet DONATVS quartam quintamue etiam admittat nonnunquam. Omnem uero horum histrionum apparatus APVLEIVS *in Apolog. prior.* choragium Thymelicum dixit, propterea quod gesticulatores et mimi Graecis Thymelici uocantur, apud SVIDAM, HESYCHIVM, et alios. Sigillatim tamen ii quoque, qui ludentibus ministrabant, argumento *l. Athletas. π. de his, qui not.* Quibuscum nonnulla communia habebant ipsi praestigiatores, Circulatores, Funambuli, quos uberius exponit NOVARIN. *Schedias. sacro prof. p. 99.* Cum autem Satyrica quoddam Tragoediae genus, uel, ut loqui solemus, quaedam eius species, quibusdam uideatur, licet alii aliud sentire malint: uideri posset a Tragoedia proxime Satyricam laruis sumfisse. Quorsum commemoranda est fabula Euripidea, Clyclopis nomine inscripta, eademque, ipso Is. CASAVBONO iudice, Satyrica, quam latine eleganterque uertit, et notis illustrauit Q. SEPTIM. FLORENS CHRISTIANVS, et secundum CASAVBONVM edidit, et *Museo Philolog.* inseruit V. C. CRENIVS *pag. 303.* Quod quidem drama solum e tot ueterum Graecorum tragicorum Satyricis ad nos peruenisse, *cap. VI. de Poes. Satyr.* docet CASAVBONVS, et aeuo iam suo solum superfuisse, magnus Homeri enarrator EVSTATHIVS *ad Odyss. Σ. p. 1850.* fatetur. Idem de illo dixit: Ἡς (σατυρικῆς ποιήσεως) τὴν μέθοδον παραδηλοῖ ὁ μέχρι νῦν εὐρισκόμενος εὐριπέδειος κύκλωψ. *ibid.* Hoc autem fabulae dramatisque genus, etsi post rudiora illa et incultiora secula minus in usu fuit: personas tamen suas

suas et σχηματισμοὺς habuit, hircinis plerumque pelli-
bus, praeter alia, quae DIONYSIVS *Antiquit. lib. VII.* et
POLLVX *Lib. IV. Seg. 133.* describunt. Non uacat huc
afferre plura, quae ab argumenti huius illustratione
non seiuncta, in pererudita, eademque Casaubonia-
na de Satyra commentatione eruditorum oculis, ad-
mirationique, exponuntur.

§. VIII.

A Satyrica uero ad Comoedias transferebantur ^{quin et Co-}
personae. Nam Comoedia eo prorsus anno, quo ^{moediis.}
Tragoedia, suos nansciscabatur actores, qui in aeta-
tem Epicharmi, poetae Siculi, A. M. 3600. florentis,
incidere dicuntur. Hinc est, quod Siculi tanquam
pro aris et focus contendunt, Comoedias Syracusis,
Epicharmo parente, extitisse, non quasi hoc uelint,
ac si hic solus omnium primus earum fuerit inuen-
tor, cum quaedam Comoediarum fragmenta Alcaei,
Epicharmo ducentis minimum annis antiquioris,
hoc refellant, sed quod primus in chorum Musico-
rum introduxerit Actores. Atque adeo si, quemad-
modum solet distingui Comoedia, in ueterem, me-
diam, et nouam inquiramus, earum quamque suis in-
structam personis fuisse, cognoscemus. Quo fit, ut
personarum usum adeo peculiarem fuisse histrionum,
persuadere audeant nonnulli, ut olim praeter illos
eas adhibere consueuerit nemo. Nam cum Comoe-
diae pariter ac Tragoediae ad imitationem ueri insti-
tuerentur, ut docet ARISTOTELES *cap. IV. de Poetis*, non
potuerunt etiam non histriones modum huiusmodi

imitandi aptum consentaneumque inuenire, et personis, habitu ac facie simulata, in theatrum productis, res inter agendum ante spectatorum oculos ponere cogeabantur. Quam ob rem THEOPHRASTI quidam locus est, *cap. VI.* ex quo discamus licet, histriones personis tectos et egisse fabulas, et aes a spectatoribus exegisse. Ipsis autem histrionum personis certus quidam *προσωποποιός*, siue personarum instructor, uel etiam *σκευοποιός*, hoc est, apparitor, praeerat, *secundum* IUL. POLLUCEM *lib. II. Segm. 47. et lib. IV. c. XVIII. Segm. 115.* qui eas dirigebat, earumque apparatus curam gerebat. ARISTOTELES *ὄψιν* uocat. Vetus ergo Comoedia, POLLUCE teste, eas plerumque expromebat laruas, quibus homines exagitabantur, uel etiam maiori ludibrio laedabantur, uti e SVIDA atque ARISTOPHANE constare potest. Id quod expertus est apud AELIANVM *lib. II. cap. 13. Socrates*, quem ARISTOPHANES, suggerentibus Anyto et Melito, larua infectatus, Comoediam *νεφέλας* inscripsit. Cuius comici exemplo inductum Amipsiam quendam, ordinis infimi poetam, in *Tribone, Comoedia*, eundem Socratem per ludibrium introduxisse, DIOGENES LAERTIVS in uit. Socrat. tradit. Perantiquum hunc morem, et obsoletum penitus, longo temporis interuallo in lucem reuocauit Nero, nec scenam magis, quam maiestatem imperii, foedauit, cum personas ad oris sui, et prout quamque diligeret, feminae, similitudinem effingeret, uti e TRANQVILLO et XIPHILINO liquet, et muliebri ornatu Salinam imitaretur. Veteris autem Comoediae, eiusdemque dicacissimae et
liber-

liberrimae, licentia ab Atheniensibus edicto compressa, quod indicat HORATIVS, de *Art. Poet.* u. 282. et *Lib. II. Epist. I.* adeo, ut haec lex, si credimus Acroni, ὀνοματοποιὸς uocata, confimili Romanorum sanctioni, quam AVGVSTINVS *Lib. II. de Civ. Dei* ex CIGERONE VI. de Republ refert, originem dedisse uideatur; hac, inquam, insectandi libidine, quae nullam cuiusquam rationem habebat, lege coercita, media et noua extiterunt, in quibus ludicrae quaedam, et ad risum accommodatae personae excogitabantur. Harum uero absurdissimas, de quibus et VOSSIUS de *Poet. Graec.* p. 57. 58. inuenisse Menander dicitur, et Maeso, ut diximus, famuli ac coqui personam excogitauit quidem, minus autem, ut SCALIGER sentire uidetur *Lib. I. Poet. cap. XIII.* omnem omnino personarum inuentionem sibi uindicat, cum Crates, ut ARISTOPHANIS SCHOLIASTES, ut alii referunt, Epicharmus, ebriosos in scenam produxerit, et AESCHYLVS, ATHENAEI testimonio, primus Iasonem ἐν ναβείροις ebrium ostenderit, alii denique alias arbitrato suo personas addiderint, a DONATO, et uberius a POLLUCE recensitas. Hic autem adiici potest ea, quam gestantes σφηνοπῶγωναs appellat LVCIANVS in Saturnalibus p. 1031. De Orchestra, cuius mentio e ludis scenicis reliqua est, existimare aliter non possumus, idque ex sententia PLVTARCHI, ARTEMIDORI, LVCIANI, et auctoris ueteris carminis:

Tot linguae, quot membra uiro, mirabilis ars est,

Quae facit articulos, ore tacente, loqui.

quam eam etiam suis instructam fuisse personis, ex quarum figurationibus, licet tacitis, tota proponendae fabulae

bulae imitatio perspicue cognoscebatur. Cuius generis actores dicebantur Pantomimi, Gesticulatores et Thymelici, qui aut supra mensam in foro canentes stabant, aut secundum VLPIANVM ludentibus etiam operam nauabant, iuri Pontificio Mimi, quorum tribunus Archimimus uocabatur, appellati. Laruam hanc talem scenicam sistit numus, ducis Croyi cura excusus, Tab. V. numero XVII. qui collum non habet, quod nunquam hominum aut Deorum capitibus deesse, in numis conspicimus, et significat, Pansam ludos scenicos dedisse, si FVLVIVM VRSINVM et ALBERTVM RVBENIVM audimus. quamuis ADVLPHVVS OCCO caput Panis intelligi ante hos malit, et LAVRENTIVS BAYERVS, quem honoris causa nominamus, per hanc Panis Laruam, non solum ad Ludos spectari, sed etiam ad nomen Pansae, qui numum signarit, alludi, animaduertat.

§. IX.

et Romani.

Nec uero dissimili ratione in Quiritium republica ritus personarum coepit atque excultus est. Et enim, quod BULENGERVS ex DIOMEDE affert, ante *Luuii Andronici* tempora nullae personae, sed galeri tantum, Romano more, adhibebantur. Sed paulo post, cum ei nouus uelandi modus, idemque Graecorum consuetudine celebratus, non displiceret fortasse, Roscius Gallus primus apparuit personatus, ut testatur CICERO, *Oratione pro P. Quinctio*. qui eius, ob summam in rebus scenicis dexteritatem, usumque, longe maiorem minutiis his conditionem et dolet, et miratur. Cuius institutum, auctoritatemque, secuti sunt in comedia *Circius* et *Faliscus*, in Tragoedia *Minutius* et

Pro-

Prothobius, ut legimus apud DONATVM, qua in *Terentium* praefatur. Voluerunt autem nonnulli, primam ex omnibus quandam *Naenii* fabulam personatos habuisse histriones, unde et personatam dici fabulam contendunt. Sed cum post multos annos, ut ait FESTVS, Comoedi et Tragoedi personis uti coeperint, uerosimilius est, eam fabulam propter inopiam Comoedorum actam nouam per Attellanos, qui proprie personati uocantur, quia iis, nullisque praeterea aliis, histrionibus, personam non ponere, ius fuit. Atque horum quidem rudera et uestigia quaedam in Campania reliqua esse, PACICHELLIVS credit. Terentii uero aetate, histriones personatos egisse, praeter DONATVM, ex antiquo Terentii codice constat. Dixerit autem quispiam, circumforaneos illos, agyrtae, exemplo illorum hominum, quos *die Marckschrener* uocamus, qui cantionibus inconditis, et rudi dramatis cuiusdam specie, credulum atque imperitum uulgus alliciunt, ut medicamentis suis fallant, superioribus temporibus non defuisse, nec minus, quam hoc aeuo, personis usos esse, cum argumenta plerumque e Comoediis mutuarentur. Non defuerunt certe, si fidem habemus ATHENAEO, qui hoc facerent, quos *μαγῶδες*, ut et STRABO *Lib. XIV.* auctor est, artem uero *μαγῶδιαν* idcirco dicit appellari, quod suis illi cantionibus magicae artis praestigia medicamentorumque uires declararent; hoc uero saepissime, argumento a Comoediis petito, uarias personas repraesentasse, nunc feminae, nunc lenonis, nunc adulteri, nunc temulenti. HESYCHIO *μαγῶδις* est saltatio, *ὄρχησις*

ἀπάλη dicta, ut ait ille, a Chrisogono, Mago. compara GISBERTI CVPERI *Observ. lib. I. cap. 10.* Accessisse ad Magos quoquo modo videntur ii, quos ATHE-
 NAEVS Φαλλοφόρους dicit uocari, item, quos ἰθὺφάλλους
 ex *Semo Delio*, quorum illi, quasi histrionum praeful-
 tores, in scenam prodibant, carmina quaedam Baccho
 praecinentes, non iis quidem personis faciei admo-
 tis, sed hederaceo quodam integumento adoperti,
 sic ut peculiare quodammodo personati appare-
 rent. ἰθὺφάλλοι uero personati prorsus, coronarum-
 que gestantes, ebrios referebant, quorum munus erat,
 ut φάλλον gestantes, carmen quoddam obscenum,
 quod nomen ipsum designat, in theatris praeferrent,
 idque idem forte est, quod Φαλλικὸν ὄρχημα ἐπὶ Διονύσῳ,
 POLLVCII *Lib. IV. c. XIV.* dicitur Phallica saltatio in ho-
 norem Bacchi. De affini modo dictis ὄρχήσεις, quae
 inter scenae spectacula plurimum admirationis ha-
 buit, de qua et uetus extat Epigramma, saltatores
 habuisse personas, uerisimilitudo declarat, ex diuer-
 sae imitationis necessitate repetita, quando sine tali
 figmento accurate exprimi non poterat illa pars
 ὄρχήσεως, quam e tribus secundam, γῆμα uocat PLV-
 TARCHVS, *Lib. IX. probl. XV. Sympos.* quod in eo gestu
 consisteret, ex quo propositae fabulae imitatio digno-
 scebatur. Idem aperte ex ARTEMIDORO *cap. LXXIIX.*
Onirocr. et apertius ex LVCIANO *in saturnal.* cognosci
 potest. Commemorat scenicas et theatrales has lar-
 uas HORATIVS, *lib. I. Satyr. V.* cum iisque institutum
 saltandi coniungit. Vbi saltare Cyclopa dixit, quod
 alibi, *Epist. II. lib. II.* est agrestem Cyclopa mouere.

Quo

Quo loco docemur, histriones sese comparasse con-
 nienter rei, quam in theatro repraesentandam pu-
 tarint, ob eamque rem opus fuisse larvis et cothur-
 nis, ad similitudinem huius saltationis, et personae ex
 decoro repraesentandam, ut bene explicat PETR.
 GVALT. CHABOTIVS ad h. l. Cyclopa saltare est habi-
 tu, gestu, motu imitari. Hinc Cyclopea uocantur
 ludi scenici, ubi Polyphemus fingebatur saltans prae-
 postere, incondite et monstrose, extra numerum et
 decorum, quod HESYCHIO est *πικρὸν ὄντα, τῶν ἐστὶ, κινεῖ-
 σθαι αἰχρῶνως*, ut motus incompressi, quos dixit MARO,
 indicentur. Harum laruarum non puduit Neronem,
 qui teste TRANQVILLO *cap. LIV. sub exitum quidem uitae
 palam uouerat, si sibi incolumis status permansisset, pro-
 diturum se partae uictoriae ludis, etiam hydraulam et cho-
 raulam, et utricularium, ac nouissimo die histrionem, salta-
 turum Virgilii Turnum, hoc est, gestu, metu et ser-
 mone imitaturum. Spectat ad hunc ritum sub per-
 sonis saltandi ARNOBIUS lib. VII. adu. gentes. Si Euro-
 pa, si Leda, si Ganimedes fuerit saltatus, aut Danae. Im-
 mo uero huius generis saltatores ex eo Pantomimo-
 rum nomen cepisse, idem ARTEMIDORVS asseuerat,
 propterea, quod hi a multifario imitandi genere di-
 cuntur. Quam quidem artem circa Augusti tempo-
 ra extitisse, auctor est ZOSIMVS, de quo plura, si lu-
 bet, uel ex LVCIANO, uel ex PLVTARCHO, uel etiam
 ex ATHENAEO *Lib. I.* peti possunt, nisi ex iis uelimus,
 quorum multa *Scaliger cap. XIIIX. et Bulengerus Lib. I.
 de Theat. cap. XIV.* collegerunt. Sed ne plura in eam
 dicamus sententiam, hoc quidem inter rerum Ro-
 mana-*

manarum non ignaros prorsus constat, omni omnino tempore Romae hanc animi oblectandi rationem, quae ex personarum usu petebatur, probatam fuisse, adeo, ut, qui consecuti sunt Imperatores, ut olim Clearchus Pacificus, Heracleae tyrannus, Augustus, Tiberius, Nero, Caius Caligula, Commodus, et alii, saepe numero singularem exquisitamque ex ea caperent voluptatem. Quorum quosdam, infami Neronis exemplo, apud TRANQVILLVM *cap. XXI.* constat, maiestatis suae immemores tragoedias cantasse personatos, aliisque ludibriis, auctoritatem minuisse, quae e SVIDA, HERODIANO et XIPHILINO colliguntur.

§. X.

*unde laruae
sacris.*

Cum autem Romani aequae ac Graeci inique et perperam facere sibi uiderentur, tam commodum praeclarumque luditandi inuentum unius itemque alterius usu temporis tantum terminare ac definire: ritui huic laxamentum postea dabant, eumque ubicunque temporis locique ratio ferre uidebatur, prudenter accommodabant, adeo, ut ad ipsos etiam lugubres luctuososque actus transferre non dubitarent. In primis tamen eorum ratio habebatur in ludis theatralibus, quorum primordia a Cantico Canticorum Salomonis perperam capit IACOBVS BENIGNVS BOSSVETIVS, *Episcopus Meldenensis*, rectiusque a Liberalibus ortos esse, ad Georg. II. SERVIVS, et ad Terentium DONATIVVS notat. Atque adeo non solum habebant laruas lugubres et funerales, sed etiam sacras et festivas, conuiuiales item, bellicas, triumphales et promiscui generis

neris alias, in primisque theatrales. Laruas, quas uocabant, festiuas sacris festisque diebus, qui Numinum commentitiorum honori consultum uolebant, adhibebant, tanquam in Saturnalibus, mense Decembri inter Dominos et seruos, idque in honorem Saturni, ut LVCIANVS et MACROBIVS in *Saturnal.* declarant. Atque his quidem solemnibus diebus tradit LVCIANVS, praeter cetera solutioris ludi genera, facie fuligine oblita, incedere, fas fuisse. Quam consuetudinem festam in Franconiam postea delatam esse, indignatur BONIFACIUS in Epistola ad Zachariam Pontificem. Talem morem uidit olim Persis in Sacrarum festo, cum diebus quinque in heros familiamque potestate uterentur, teste DIONE CHRYSOSTOMO de *Regno O. at.* IV. Nec uero praetereunda sunt Saturnalia, feminarum etiam propria, quas ad Kal. Martias, reiecit LAZIUS *Lib. X. Comment. cap. IX.* in quibus confimilis uestium mutatio obtinebat, uti e MACROBIO quoque *Saturnal. l. cap. XII.* intelligi potest. Amplius in Nonis Caprotinis, die quincto Mensis Iulii, ancillas inter et famulos haec talis mutatio recepta erat, cum inter eos, ne qua altercatio inuidientiae caussa existeret, ancillae, constituto die, matronalem indutae habitum, conspicerentur. Cuius moris rationem discere a PLVTARCHO in *Parallel.* et alibi. Etiam scriptorum monumentis, et DIONYSII HALICARNASSENSIS *Lib. VII. Hist. Rom.* commemoratione celebratur solemnitas Ceruuli seu Cerulae, Kalendis Ianuarii peragi solita, qua homines profani, animantium facie assumpta, apparuerunt, et Silenos ac Satyros uillosas iuduti uestes,

stes, retulerunt. Nec temere quemquam fugiunt Bacchi solemnia, in quibus personas adhibitas fuisse, scimus. Certe Threiciarum mulierum habitus larvas repraesentavit, ut colligi potest ex OVIDIO *VI. Metam.* Ac sigillatim MARO, *ora cortibus horrenda cauatis* his sacris sumi, testatus est, neque aliud, quam personarum usum, illustri indicio demonstraui, et ostendit simul, consuetudinem hanc non Thracibus modo cognitam, sed Graecis etiam, Latinisque tritam, et perantiquam, fuisse, *Georg. II. u. 380.* Constat autem, Latinorum poetarum principem, non illa intueri Bacchanalia, quae peccandi lasciuia sordida, et flagitiorum licentia obscena erant, ob eamque turpitudinis et dedecoris publici causam ex finibus Romanae reipublicae exterminabantur, auctore LIVIO *lib. XXXIX.* Agit potius de iis, quae in honorem Liberi Patris instituta, Liberalia, et Graecis Διονύσια dicebantur. His autem maior uinearum fertilitas quaerebatur et expetebatur, nec foedi nocturnique Bacchantium congressus fiebant, sed tempus rebus ad ludum iocumque ac risum comparatis, exhlarabatur, et largiore meri inuitatione, cum quouis anni tempore, tum statis praecipue diebus, consumebatur. In Latio publico festoque ritu celebrabantur post initia ueris, cum a fecibus eximerentur uina; in Graecia, mense, quem ποσειδεῶνα uocant, siquidem THEOPHRASTVM *χαρ. cap. III.* audiamus. Haec, ut dixi, erant Liberalia, a Bacchanalibus illis distincta, quorum nocturni et turpissimi congressus noti sunt, in quod genus quaedam erudite dixit RICCOBO-

NVS *de Gymnaf. Patan. Lib. VI. cap. XIII.* et quorum originem in *Euterpe* explicauit HERODOTVS, cum mulieres publico turpitudinis exemplo toedam *Pballi* seu mentulae imaginem cum larua circumferrent, idque facie papyro tecta, et corona ex hederâ imposita, uti e PLVTARCHO et PASCHALIO *de Coronis*, liquet. Ortum rei inuestigauit, qua solet cura, POLYDORVS VERGILIUS, de eaque copiosius dixit LIVIUS *lib. 39.* laudato. Multa cum horum solemnium turpitudine, infamiaque, communia habere iuniorem *Fratricellorum* morem, declarat P. PHILIPP. IACOB BERGOMENSIS in *Supplem. Chron. Lib. XIII. fol. 310.* Immo uero Lupercalia ueterum, quae Februario mense colebant, multa cum Bacchanaliorum lasciuiâ communia habebant, de quibus PLVTARCHVS in *Caesare*, et alii, passim. Pari modo in Minusculis Quinquatribus, in honorem Minervae Eidibus Ianuariis, uel secundum alios Eidibus Iuniis, huius generis personae suscipiebantur, Eidibus Ianuariis, si PLVTARCHVM *Quaest. Roman. IV.* sequamur; sin NASONEM *VI. Fast. et CENSORINVM Cap. XI.* Eidibus Iuniis. Hoc illud est, quod VALERIUS tradit, *personis tecto capite, uariaque ueste uelatis, concentus edere, Lib. II. cap. V.* Eundem ritum in Megalensibus a die ante Nonas Aprileis, usque ad Quinctum Eidus, in honorem Matris Magnae, obtinuisse, perspicuum est ex HERODIANI *lib. 1.* Quo teste, omnibus, quemadmodum collubatum esset, ludere licebat, adeo, ut quam quisque uellet personam, ascisceret, nec tanta cuiusquam amplitudo esset, quin eius personam imitari integrum foret, ea occultandae uerae speciei pruden-

dentia adhibita, ut imitantem ab eo, qui imitando exprimeretur, internoscere difficile esset. Cuius licentiae praesidio usi quondam, Commodus insidias fecerunt, infelici tamen consilii exitu, quando a puero res conatusque prodebatur, apud HERODIANVM. Atque haec illa sunt sacra, in quibus ante simulacrum Deae ludere et psallere solitas fuisse graues cetera, pudorisque retinentes matronas, ALEXANDER AB ALEXANDRO *Gen. dier. XVI. cap. XIX.* et conuiuia instructa esse, idem uersus, scenaeque spectacula exhiberi, OVIDIVS *lib. V. Fastor.* testantur. Consimilem personarum usum in sacris Bonae Deae commemorat APVLEIVS, *lib. VIII. Metam.* in festis, itemque Solemnibus Syriae Deae, *idem Metam. lib. XI.* Qui quidem loci uel idcirco ad memoriam insignes sunt, quod iis hodierni Carneualis ritus et ratio accurate exprimitur, atque in ipsis obsoletae antiquitatis reliquiis et uestigiis repraesentatur. Et quoniam personis non oris tantum, sed ipsius etiam corporis integumenta extraordinem induta designamus: ad festas etiam et solemniore personas referendus est habitus antistitis Coi, qui cum Herculi rem diuinam facere uellet, femineam induit stolam, et uitrum capiti accommodauit, apud PLVTARCHVM *Quaest. Graec. LVIII.* Eodem ritu apud Naharualos in Sueuia Castori et Polluci rem diuinam factam, e TACITO constat. Attinet hic, sacra mulierum Archiuarum anniuersaria, quae *Ὀβριμία* dicebantur, commemorare, propterea, quod ad contumeliam sexus uirilis pertinerent, feminis in uirilem, uiris in femineum uersis habitum, indicio patriae, muliebri

bri uirtute ab hostibus Spartanis defensae ac seruatae, apud eundem PLVTARCHVM *in mulier. uirtut.* Nec uero ab hoc loco aliena sunt sacra uel Veneris, uel Mutini Titini: quorum altera, ut est apud MACROBIVM *Lib. III. Saturn. cap. VIII.* mas pariter ac femina a Cypriis habebatur, ob eamque causam simulacrum eius staturam, et uirilem speciem, cum barbatum esset, habebat, femineo autem ornatu tectum erat, et sacrificantes ei in Attide uiri pariter cum mulieribus uestes permutabant; alterius, teste *Festo*, sacellum fuit Romae, cui mulieres uelatae togis praetextis solebant sacrificare. Missam facio Carthaginiensium morem immanem prorsus, ac plusquam barbarum, qui liberos, Saturno immolandos, alia et peregrina induerunt specie, forte, quo minus affectu cognitae formae mouerentur, ut ex *Empedocle* narrat PLVTARCHVS *περί θεοειδαιμονίας.* Ecquid tandem aliud, quam festas intelligas personas, cum Aegyptus in supplicationibus Deorum, ut *Milesia fabula* testatur, uarios habitus asiscit. Hic canicipiti tegumento, ille feliformi, hic mysticam uannum, aut palmam, alius amphoram gestat. Quidam cista, quidam aspide insignes. Alii urnulam ansatam et sistrum, uel soccis, uel serica ueste, et compositis crinibus, feminam simulant. Vel pallio et baculo et hircino barbitio philosophum fingunt. Vel purpura et fascibus magistratum ludunt. Quae omnia, ut colligit C. CALCAGNINVS, sunt personatorum simulacra, et ad eorum imitationem comparata. Nec uero dubium est, quin olim ipsae etiam sponsae suas gesserint

personas, eademque festas et solemnes, cum ueteri ritu nouae nuptae fronti flammea pudoris ergo praetenderent. Quo factum est, ut solemni die ac ritu ἀνακαλυπτήρια celebrarentur, ubi nempe retegebantur. Praetereo reliqua solemni anniuersariaque ceremonia quae colebantur sacra, quae eodem uelandi ritu insigniora reddebantur, cum cultus fere omnis, quo ueteres Romani, aliaeque gentes in sacris utebantur, ad personarum ritum accedere uideatur, quando uere pronunciauit Io. DOVGTAEVs, *Analect. sacr. P. Posterior. Excurs. LXXIIX.* antiquos sacra qualiacunque seu precum, seu oblationum, operto capite fecisse. Huc attinet illa lex, religiose culta: ΕΝ ΝΑΩ ΚΑΙ ΙΕΡῶ ΓΥΜΝΟΥΝ ΕΑΥΤΟΝ ΑΘΕΜΙΣΤΟΝ ΕΣΤΙΝ, apud PLVTARCH. *Quaest. Rom.* Ritus etiam praecipitur *III. Aeneid. u. 405.* ex Heleni persona. Immo uero nullus consecrandi ritus, quo Imperatorum et magnorum illustriumque hominum animae in Deorum concilio senatuque collocabantur, et qui Graecis ἀποθέωσις dicitur, peragi solitus est, quin homines uariis tecti integumentis uelamentisque, conspicerentur, uti ex DIONYS. HALICARNASSEO, HERODIANO, TRANQVILLO, aliisque, constat.

§. XI.

in conuiujs,

Laruae conuiuales conuiujs et priuatae domesticaeque societati, ipsis etiam solemnibus et regiis principalibusque seruiebant. Quam in sententiam reuocari in memoriam potest cognitum satis epulum Augusti, quod δωδεκάθεον dicebatur, propterea quod sex Dii personati totidemque Deae, huic intererant
et

et discumbebant. Has Dearum personas olim susci-
piebant Persarum reges, qui nihilo inferiores Diis ui-
deri uolebant, cum fastu insolentiaque *animi elati, sub-*
iecta nunc pedibus suis spbaera, ut polum se calcare per ui-
ces mentiantur, nunc radiato capite, ne sint homines, solis
resident in figura, nunc impositis sibi cornibus, quasi uiros
se esse doleant, effeminantur in Lunam, nunc uarias uelut
siderum sumunt formas, ut hominis perdant figuram, et
nihil supernae claritatis non acquirant, ut ait PETR.
CHRYSOLOGVS, *Serm. XX.* Ad cuius generis con-
uiuia accedere solebant Chiromimi, e theatro uocati,
et artificiosa manuum digitorumque commotione in-
signes, qui sub persona alia, forsan plurium artificio-
rum specimina dabant, uolucres certe, et cetera ob-
soniorum genera scissorio gladio diuidebant. Refe-
runt PETRONIVS, IUVENALIS *Satyr. V. u. 121. et Satyr. VI.*
u. 63. LVCIANVS, et alii plures. Immo uero cum Comus
commensationum Deus uulgo crederetur, docet PHI-
LOSTRATVS ἐν εἰκόσι, eum stipatum fuisse comitatu,
in quo mulierculae cum uiris incedant, et calceamen-
tum commune habeant, et praeter solitum proprium-
que morem amiciantur. Attinent huc, qui oblectan-
di conuiuas caussa, personas sumebant, et uario ha-
bitu Deos Deasque aut alios quosuis mentiebantur,
Plane illius exemplo, qui caeruleatus et nudus, ca-
putque redimitus arundine, et caudam trahens, ge-
nibus innixus, Glaucum coram Antonio saltauit,
ut est apud VELLEIVM PATERCVLVVM *lib. II. cap.*
LXXXIII. 2. Ad quem locum scite, ut solet, ani-
maduertit GISBERT. CUPERVS, eos, qui Deos ma-
rinos

rinos repraesentabant, caeruleatos fuisse, *Apotheos. Homericæ pag. 53.*

§. XII.

*in praeliis,
et trium-
phis,*

Bellicae et triumphales sumebantur, cum duces et milites, uel perterrefaciendi, uel fallendi ac capiendi hostis causa, exirent, uel cum fuso fugatoque hoste, triumphii laetitia gaudioque elati et uictores redirent. Gelonos, tradit POMPONIVS MELA, *cap. I. Lib. II. et SOLINVS cap. XXV.* cum in praelium proficerentur, hostium cutibusequos, seque uelasse, illos reliqui corporis, se caput, more Anthropophagorum quotidiano, quos cutibus cum capillo pro mantilibus ante pectora usos esse, PLINIUS *lib. VII. cap. II.* testatur. Pari modo Aethiopus, refert ALEXANDER *ab ALEXANDRO Dier. Genial lib. I. cap. XV.* alteram corporis partem minio, alteram gypso illinere consueisse. Auctor etiam est HERODOTVS *in Vrania*, Telleam quendam Eleum sexcentos Phocensium lectissimos non minus, quam eorum arma, gypso obleuisse, quos noctu Thessalis immisos, principio excubitores, in modum prodigii, tum omnis hostium exercitus tantopere perhorruerit, ut parata Phocensibus uictoria relinqueretur. Nec uero quotidiano habitu in aciem certamenque descendebant Hunni, terribile quondam et formidolosum nomen, quos commemorat BONFINIVS *lib. II. Hist. Hung.* hirsutis pellibus corpus contexisse, barbisque promissis, et crinibus in tonsis, uillorum instar, feroces, tantum terroris toruis obtutibus adiecisse, ut solo aspectu, nedum congressu, hostes

hostes exterrerent. Nihilo mitiores uideri possent Turci armaturae leuis equites, quos narrat NICOLAIVS *lib. IV. cap. XIII. Itiner. Oriental.* Dellyos dici, et uillosis urforum pellibus totum corpus, caput autem Leopardi exuuiis, contegere, et eximii armamenti loco usurpare, Aquilae caudam in medio frontis gestare, alis uero eiusdem, parmae infixis, laruae quoddam simulacrum referre. Praeterea constat, Hannibalem, apud Celtas hibernantem, cum, odio ab Romanis in se uerso, parum iis fideret, seque ab insidiis munientum putaret cuiusuis generis capillamenta, uestitumque conuenientem, asciiuisse, adeo, ut occurrentes deciperet, uixque ab intimis familiaribus dignosceretur. Narrant, quod diximus POLYBIVS *lib. III.* ex eoque LIVIUS, et SVIDAS. Nec uero minus Historici, in primisque FRONTINVS et POLYAENVS, fidem faciunt, fallendi hostis causa saepe numero militum praestantiores quosque, data nocendi occasione, uel femineum habitum cum Solone contra Megarenses, uel hostilem etiam, cum Dario aduersus Sacas, Cimone aduersus Persas, Catone aduersus Poenos, et pluribus aliis, induisse. Cum autem neminem fugiat, quanta olim militum in triumphis licentia, quantis cum conuiciis iocisque, ac nescio quo delectandi genere fuerit coniuncta, uti cum aliunde, tum ex MARTIALIS *lib. IV. et lib. VII.* perspicui potest: facile suspicari possemus, ab iis, non minimum oblectationis genus, laruarum personarumque usum, non abfuisse: Sed perspicue tradit ZONARAS *T. II. in Diocletiano*, antequam personas ceteras inuenerint scenici, facie ficul-

neis foliis uelata, dicteria uersibus iambicis protulisse, eamque licentiam et milites in uictoriae solemnitate, eodem ornatu, in uictores adhibuisse, adeo, ut inde nomen triumpho extiterit. Certe ex *Θεῶν, ἱαμβῶν, Σπλάμβῶν*, triumphus, uerbo non nihil mutato, quidam deducunt, neque id Suidae displicere uidetur, quamuis alii aliunde uocabulum hoc repeti uelint. Compara ETYMOLOGIC. M. h. u. Quicquid erit, fat erit, laruas triumphis non incognitas fuisse. Parum uero abest, quin personatum quendam exercitum nobis in conspectum producat Alexander ille M. quem commessabundum Caramaniam peruasisse, Bacchicumque imitatum esse triumphum, adeo, ut exercitus eius non militum, sed furentium Baccharum chorum referre uideretur, e Q. CVRTIO, aliisque, qui eius res gestas literis mandarunt, constare potest. Demum, si milites cono, galea, casside, obtectos consideramus, dubitare non possumus, quin Mars suos habeat personatos.

§. XIII.

et alias promiscue,

Cetera laruarum genera, quae praeter commemorata Romanorum Graecorumque usu recepta fuerunt, certo quodam et definito nomine comprehendendi commodè nequeunt, nisi dicere uelimus, eorum pleraque in libero quodam et uoluntario dissimulandi genere, quod nocturnis grassationibus, prohibitis conuenticulis, ad uoluptatis, luxus, fastusque licentiam comparatis, atque adeo prodigiolae, et auersae nonnunquam, Veneri, peccati occultandi spem ostenden-

dentibus, posita fuisse. Hac excitati proteruia, adolefcentes personati Socratem, a coena redeuntem, nocte concubia, clam ex insidiis expectarunt, cum facibus accensis et furiarum personis, apud AELIAN. *Var. Hist. IX. 29.* De Nerone, uariis uestium generibus et comis apposis, habitu in sui dissimulationem composito, urbem peruagari solito, tradunt TACITVS *XIII. Annal.* TRANQVILLVS *in uita eius*, et XIPHILINVS. Non aliter de Vero scribit CAPITOLINVS, qui uitiorum Cagianorum et Neronianorum aemulus, uagabatur noctu per tabernas et lupanaria, oblecto capite cuculione uulgaris uiatorio. Heliogabalus quoque sic discursauit, tectus cuculione mulionico, ne agnosceretur, ut memoriae prodidit LAMPRIDIUS *in eius uita.* Ad ambitionem, incertum, an ad oblectationem animi, an, quod uerius reor, ad utramque referas, cum Antonius, illecebris irretitus, Cleopatrae, nouum se Liberum Patrem appellari iussit, et redimitus hederis, coronaque uelatus aurea, et tyrsu tenens, cothurnisque succinctus, curru, uelut Liber Pater, uectus est Alexandriae, apud VELLEIVM PATERCVLVVM *Lib. II. cap. LXXXII. 4.* Inde Διόνυσος νέος uocari coeptus est, ut testatur PLVTARCHVS. Non dissimili habitu complures Bacchum reddere studuerunt, in iisque Mithridates, Antigonus, C. Marius, Alexander M. quamuis alioquin alii aliorum Deorum ornatum cerimoniamque aemularentur. Exponit SCHOTTVS, *Obseruat. Hist. 3. 3.* et FREINSHEMIVS *ad Q. Curtium Lib. IX. 10. 24.* Exempla plura passim occurrunt, eoque a nobis omituntur. Illud uel aliud agendo addimus, ueteres

hanc morum proteruiam coerceri maluisse, constituto singulari magistratu, qui homines, noctu licentius diuagantes, multaret, sicuti ex Sosiae serui uerbis apud PLAVTVM in *Amphitruone* constat. Neque uero inficiandum est, eandem nonnunquam ad bonum finem spectasse. Quo pacto nobilis femina, Axiothea Philasia, una cum Lasthaniam Mantinea, uirilem induta uestem, ne cognosci a quoquam posset, ad Platonem audiendum cupide itabat, eiusque auditoribus immixta, eodem uestita habitu, PLVTARCHO et LAERTIO testibus, sapientiae studium discebat, ac percipiebat. Alia, eademque plurima exempla omitto, quae finis boni laudatque circumspeditione, personarum causam facile agunt et tuentur. Optimum igitur factum uidetur, ut omnes omnino has, quae malum, bonumue, respexere finem, laruas, si aliter fieri non possit, promiscuarum titulo laruarum uenditemus.

§. XIV.

*dicta confirmantur
aliis exemplis.*

Iam operae pretium foret, quae modo asseuerauimus, exemplis, fide praestantibus, multorumque indicio scriptorum per partes firmare, nisi toties ingeminatus MARISCOTTVS, omni omnino hoc labore iam dudum nos leuasset. Quo circa, quod horum interest capitum, minus autem amplius, euolendus diligenter, legendusque erit. Quod si cultum, cui dedita erat superstitiosa antiquitas, attentius consideremus, cum eoque Mythologiam ueterem comparemus, meras hic, et innumerabiles prope laruas personasque inueniri, intelligemus. Illi enim Dii, non

non nisi personati sub oculos cadunt, et aereis tecti corpusculis, oculis hominum exponuntur. Taceo Iouem, ac numina cetera, ipsum etiam Protea, qui in mille formas, et in cuncta rerum miracula, uertitur ac mutatur. Ac constat satis, Romae censores non prius suscepisse et egisse quicquam, quam Iouem miniandum et anseres pascendos locassent. Quorum ceritos, laruos, citerias, manducos, mormolycia, aliaque plura huius generis monstra, ueteres adhibebant. Vnum de laruis, quas meminimus, Theatralibus submonemus, eas nunc in altioribus theatris, nunc in planitie, cum fabulae agerentur, in primis adhiberi, consueisse. Fabula autem, si audimus DONATVM *in praefat. ad Terentium*, generale nomen est, eiusque duae primae partes sunt, Comoedia, et Tragoedia. Tragoedia una quaedam species est, Satyrica, magis excellentiae, quam temporis ratione habita. Comoedia uero multas species agnoscit, aut enim est palliata, Graecum habitum ferens, aut togata, a scenicis atque argumentis Latinis iuxta formam personarum habitum togatum desiderans; aut tabernaria ab humanitate argumenti et styli, aut Atellana, a ciuitate Campaniae, ubi actitatae sunt pluri-
mae, quae salibus et iocis erant compositae, atque in se non habent, nisi uetustam elegantiam; aut mimus, a diuturna imitatione rerum et personarum, cuius suo modo subspecies accenseri possunt Magodia, nec non Ithyphallorum, Phallophorumque cantiones, ut et ceteris mirabilior, et quam nostra aetas ignorat, Orchestice: aut Rhintonica ab actoris nomine; aut pla-

nipedia, ita dicta ob humilitatem argumenti, ac uilitatem actorum, qui non cothurno aut focco utuntur in scena, aut pulpito, sed plano pede; uel ideo, quod non ea negotia continet, quae personarum, in coenaculis habitantium sunt, sed in plano et humili loco. Lege supra laudatum GISEBERTVM CVPERVM *l. c.* Vnumquodque autem eorum certas suas habet personas et *ὑποκριματισμοὺς*, earumque ad imitandum apparatus *ὑψέως* nomine uenit. Ipsi uero personarum instructores *προσωποποιοὶ*, uel *σκευοποιοὶ*, hoc est, apparatores uocantur. Harum uero aliarumque, quae huc attinent, rerum, qui pleniorē accuratiorēque appetit doctrinam ac cognitionem, unici ALBERICI GENTILIS, *Icti Clariss. et Professoris Regii*, duas adeat dissertationes, quarum una de *Poëtis*, altera de *actoribus et spectatoribus* fabularum agit, cum iisque comparet *cap. II.* MARISCOTTI, ubi quod ad diuisionem ludorum theatralium non diffitemur, meliorem docendi ordinem optandum esse. Hos tamen, quos diximus, libros si quis euoluat, dubium non est, quin legendo animum explere possit,

§. XV.

*habitus personarum
speciatim
dictarum.*

Quibus ut aliquam supplementi accessionem adiungamus, pauca haec subteximus, quae uarios habitus, quibus in Graecis Latinisque theatris personae pro conditione naturaque sua distinguebantur, indicent, eademque e DONATO repetita. Comicis senibus candidus uestitus inducitur, quod is antiquissimus fuisse commemoratur. Adolescentibus discolor tribui-

tribuitur. Comici serui amictu exiguo conteguntur, paupertatis antiquae gratia, uel quod expeditiores agant. Parasiti cum intortis palliis ueniunt. Laeto uestitus candidus, aerumnoso obsoletus: purpureus diuiti, pauperi Phoeniceus datur. Militi chlamys purpurea: puellae habitus peregrinus inducitur. Leno pallio uarii coloris utitur: Meretrici ob auaritiam luteum datur. Vlysses palliatus semper comparet, siue quod aliquando infaniam simulauit, quo tempore tectum se esse uoluit, ne agnitus cogeretur in bella prodire; seu ob singularem sapientiam, qua tectus munitusque plurimum sociis profuit. Achillis et Neoptolemi personae diademata habent, quanquam regalia sceptrum nunquam tenuerint. Compara tamen, quae OCTAVIVS FERRARIVS et GISBERTVS CUPERVS, in illam Donati descriptionem erudite commentati sunt. Reliqua dimitto. Quo quidem loco nobis persuaferit nemo, hos Graecorum Latinorumque Comicos corpore tantum, non uultu simul, uelato dissimulatoque, in scenam prodiisse, populoque spectaculo fuisse. Secus enim ut sentiamus, omnium omnino ueterum, in primisque IULII POLEVCIS *lib. IV. cap. XVIII.* et LUCIANI *de Saltatione* auctoritas nos adducit et confirmat. Vltimi horum, Luciani, sententia, ut solet, nescio, quid Satyrici habet, et illud uult. Ornatus histrionum turpe et minime iucundum spectaculum, homo longitudine deformi atque incomposita exornatus, altis calceamentis ingrediens, caput larua minaci obductum habens, tum peramplo ore hiantem, quasi spectatores deuoraturus. Mitto
asciti-

ascititia pectora, et uentres factitios, adiunctam et arte compositam corporis crassitudinem etc. Quo rem ad liquidum perducamus, et, quid cadat sub aspectum, ueterum personatorum quoddam exemplum praebeamus praeclarum, operae pretium facturi uidemur, siquidem ex antiquo Terentii Codice, manu exarato, qui Romae in Bibliothecae Vaticanae scrinio sancte asseruatur, et *Sponio* iudice, mille fere annorum spatium excedit, personarum theatralium, quibus uultum non magis, quam totum corpus, uelatum uidit adîpexitque Terentii aetas, exempla, iconibus expressa, primo quoque tempore, adiiciamus. Hanc enim felicitatem consecuti sumus, ut effigies has, periti artificis manu per partes illuminatas, depictasque, possidere liceret. Quas ubi quis primum inspexerit, fateatur, necesse est, aetatis tantae fidem, si non dubiam plane, certe difficiliorem reddere figuras, quae hodiernis histrionum Italorum personis, ultra, quam dici potest, similes uidentur. Sed m' eminerit, quantum huic libro tribuant uiri cetera emunctae naris, ob eamque rem fidem eius sollicitare, atque in dubium uocare audeat neutiquam. Equidem hunc laborem ante nos occupasse non modo FVLVIVM VRSINVM, in *ueteri Triclinio*, ratus est amicus quidam, sed euoluto inspectoque hoc scriptore, fallo. Verum in primis ANNA DACERIA, TANAQVILI FABRI, F. in noua, eademque Gallica 1691. *Terentii* interpretatione, idque maiori et potiori, quam FABER, iure, quando ope beneficioque THEVENOTII, in bibliotheca regia Parisiensi, non solum multos *Terentii* Codices manuscri-

ptos,

ptos, quibus multa cum Romano exemplo conuenire videntur, confecto tamen iam interpretandi negotio, uidit, et peruolutauit, sed ipsas etiam icones, editione tamen Batava, scite adeo non expressas redditasque, ut ligneis similiores uideantur, omnium personarum, quibus actores Andriae faciem praetexere consueuerunt, earundemque tredecim adiiciendas curauit. Anno 1717. recusa est a Rotterdamentibus, nec tamen cultior reddita. Sed licet multa quidem de figuris in codicibus, quorum nouissimus octo uel nouem seculorum minimum eidem uidetur, repertis, in praefatione obseruat; earum tamen ueram germanamque effigiem non exhibet. Atque ut ab iis, quae descripsit quidem *Daceria*, sed aere non expressit, initium capiamus, principio animaduertit, nullum illius aetatis actorem, nisi personato uultu, in theatro comparuisse. Quo factum esse, contendit, ut singulis comoediis singulae proponantur tabellae, quibus omnes actorum personae breuiter comprehendantur. Has uero personas negat artificio cum nostris, quae solum contegant uultum, exaequatas fuisse, sed totius figuram capitis pergit referre, quae totum, et sinciput, et occiput, galeae et cristae instar, obducit, adeo, ut prior et anterior pars uultus speciem reddat, postica uero et auersa capillis, tanquam galeri, obducta essent, cum nulla ueterum persona capillis caruisset. Quae quidem illustris feminae obseruatio, figuris, quas littera A. notabimus, idque e tabellis, omnibus sex Terentii comoediis praefixis, cum, ut pradiximus, eruditissima *Daceria*, unam tan-

tum Andriae tabellam e codicibus Gallicis excudendam curauit, multo planiori atque illustriori indicio e codice Romano firmatur, eademque illustratur opera, id quod in Phœdri fabula est:

Personam tragicam forte uultus uiderat,
O quanta species! inquit, cerebrum non habet.

§. XVI.

pariter ac
in tragoe-
diis.

Quo quidem loco committendum non est, ut praecipiti festinatione, praetermittamus, quod ANTONIVS CODRVS VRCEVS *in epistola*, supra commemorata de personis tragicis scite, nec uulgari notione notauit. Is uero locus, tam insignis ad memoriam et praestans, cum omnium omnino manibus teri non queat, uitio uerterit nemo, si quidem eum, quibus ab VRCEO est conceptus, amplioribus uerbis, hic referamus. *Extat Aristotelis Problema*, inquit, *in eo capite, quod inscribitur: de iis, quae sunt circa oculos, circa nares et circa auditum huiusmodi: ὡς περ τὰ τραγικὰ πρόσωπα*, in quorum translatione Theodorus Gaza, qui habitus est, nostra tempestate, et graece, et latine peritissimus, dicit, ut tragicis laruis hominibusque acerbis seuerisque. Quam interpretationem respuit VRCEVS. Nescire enim se dicit, quomodo personae tragicorum, hoc est, tragoedias recitantium, uertant oculos ad nares, cum foramina quidem oculorum, oculos uero non habeant, nisi ita illa foramina ficta essent et formata, ut qui personas illas induerent, oculos ad nares uertere uiderentur. *Illud autem me non praeterit*, inquit, *personas tragoedorum fuisse terribiles, et ex affectibus eorum, quos repraesentant, formatas, ut uidetur in II. Libro QUINTILIANVS asserere.* Statuit

tuit ergo, *Aristotelem* per τραγικὰ πρόσωπα intellexisse facies hircinas, hoc est, hircorum, qui oculos habent ad nares conuersos. Quod ergo, inquit, uidere uolui, et ita esse, ut *Aristoteles* duxit, mihi uidere uisus sum, quod etiam *Virgilius* in *Bucolico* carmine affirmavit; transuersa tuentibus hircis. Qua in re eadem secum sentire uisa est uetus translatio, et *Aponensis* commentatoris expositio, ut ipse fatetur, nec minus sibi persuadet, ad minimum *Virgilianum* sensum ignotum *Serui*o, ignotum aliis multis commentatoribus suae tempestatis uiris eruditis, expressisse. Nos, ut ex animi sententia dicamus, uere contendere posse uidemur, nil impedire, quo minus ipsum fortasse *Aristotelem* uerbis his tragicas personas intelligi uoluisse pronunciemus, propterea, quod negari non potest, has tales laruas, pariter ac hircinos uultus, oculorum altero sublato, altero suppresso, pro re nata, et cum usus ueniret, fictas fuisse, idemque *Terentianae* illae figurae saepius laudatae liquido testantur, ac ne *VRCEVS* quidem ipse iis, quae expromsimus, uerbis, prorsus inficiari potest. Idem fere de ore affirmat *LVCIANVS*, cui tragoeus est homo, altis calceis seu cothurnis incedens, larua super caput uel frontem extante, ore hiantem, non secus, ac si spectatores deuorare uellet. Vbi perperam redditur: caput larua minaci obductum habens, cum ἀνατείνεν fit sursum extendere, erigere. Itaque ad laruam hanc scenicam accessit ornatus, qui altius emiuit. Videtur *IULIVS POLLVX* uocasse ὄγκον, quem dixit esse eam, quae supra personam est, altam prominentiam, literae λ. figuram referentem. ὄγκος

δέ ἐστι, τὸ ὑπὲρ τὸ πρόσωπον ἀνέχον εἰς ὕψος λαμβοδοεῖδες τῷ
 σχήματι, *lib. IV. cap. XIX.* CL. SALMASIVS, scripta ad
 COLVIVM epistola, arbitratur, ὄγκον fuisse aliquid in
 summo personae tragicae, tam mulierum, quam ui-
 rorum in altitudinem elatum, non autem e crinibus
 factum, sed ex eadem materia, e qua persona confe-
 cta erat, eique fastigio plerumque crines adhaesisse.
 Sed hoc aliquid fuisse existimat GISBERTVS CVPERVS,
 quod figura literae λ. super personam extabat, quod-
 que eadem figura in marmore Apotheosios Home-
 ricæ tragoedia capite sustinet, et ipse uir eruditissi-
 mus cum persona tragica excusa imagine exhibet,
pag. 82. Huc transfert illud Varronis apud Nonium :
item Tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege, ad
frontem superficies accedebat. Vbi superficies ornatum
 hunc designare uidetur, cum falso POPMA explicet de
 faece, qua ora, ut diximus, perungebantur. Atque
 hunc quidem ὄγκον serui in tragoediis, exceptis nun-
 ciis, non habebant, sed περιέκρανον, hoc est, pileum
 ἀκόνιον uel teretem : cum tamen gerebant, quanquam
 non perinde elatum uel extractum, feminae, quod
 e POLLYCE, ab interprete minus intellecto, idem,
 quem laudaui, CVPERVS docet *pag. 83.* Nihilominus
 lites has adeo non persequemur, ut eius causam au-
 ctoritate nostra disceptare uelle uideamur, praeser-
 tim cum huic inuento, utcunque rem circumspecias
 occasionem causamque dedisse uideantur. Saltem
 quo lumen afferamus loco Demostheneo, oratione
 περὶ τῆς παραπρεσβείας, quem his uerbis enarrat Scho-
 liastes eius VLPIANVS : *homines personas gestantes, infra*
eas

eas pileolos habuisse, ne laederet et attereretur caput, quae ipse, neque id inficiamur, MARESCOTTVS cap. V. promit: huic, inquam, loco, ut breui quadam explicatione consulamus, illud tantummodo monitum uolumus, siquis miretur, qui tandem factum sit, ut sub persona pileolus gestari solitus sit; is uero, quarum icones dabimus, laruas contempletur, ex iisque iudicet, earumne magnitudo atque amplitudo sit tanta, ut cum opus foret, Hispanus, qualem aetas nostra uidet, galerus, cui similes, aut minores etiam pileos ueterum Graecorum Romanorumque usus fortasse tulit, ei subiici posset. Ne uero eruditissimae Daceriae, cuius animaduersionibus praesidium polliciti sumus, studium nimis differatur, unde digressi sumus, reuertimur, et quod altera docet obseruatione, ex ea commemoramus, pallia, quibus illius memoriae serui sint usi, hodiernorum comicorum Italorum palliis non longiora quidem, ampliora tamen fuisse. Ea uero addit, actoribus ea fasciarum uelum ordinarie praestitisse, quas plerumque collo obuoluerent, nunc ex altero suspenderent humero, interdum etiam cinguli loco iis uterentur. Cuncta, quae in medium attulimus, clarius patebunt, ubi icones, bona fide expressas, omnium quidem oculis prope diem subiiciemus.

CAP. III.

IDQVE

MORALE.

§. I.

*Larvae sibi
relictæ non
repugnant.*

DE personis et larvis, pariter ac de carnis priuio, quantum satis est, disputauimus, quo harum rerum partim origo, partim uis, ususque, critico, historicoque more, diligentius intelligantur. Nec uero nescimus, plura nos eandem in sententiam differere potuisse, siquidem instituti ratio postulasset. Cum autem nondum constare queat, quo tandem iure consuetudines hae usu receptae sint, quidue praesidii ad sui defensionem afferre possint, et utram in partem bene maleue de iis existimandum sit: sequitur, ut seposita hominum auctoritate, et soluti praeiudicatis opinionibus, quibus alioquin animus imbui facile et occupari solet, rem in medio ponamus, eiusque momenta expendamus, et quale aequitatis moralis iudicium sit expectandum, experiamur. Sicuti enim iuris ciuilis ratio fundamentum, quod in communi naturae iure iactum collocatumque est, praestruit, in eodemque adeo innititur, ut nihil, quod ab eo remotum ponitur, aut ei aduersatur, amplecti uelit: ita tanto peritius scientiusue de argumenti huius conditione, ingenioque, ex iuris, quod humana constitutum est auctoritate, sentiemus, quanto illud solertius praeclariusque aequitatis, quam sancit natura, iudicio

cio fuerit aestimatum. Equidem cum rituum horum memoriam adhibeo, eosdemque citra corruptelas et uitia, quae malo sui fine immoderate usu admisceri queunt, sibi relictos, et per se consideratos, circumspicio, et acrius contemplor: nihil in iis inesse intelligo, quod uel diuino, humanoque, codici, uel saniorum beneque moratarum iudiciis gentium, citra laxiorem deterioremq; uocabulorum intelligentiam, repugnare uideatur.

§. II.

Principio non dubito, fore multos, quibus sententia haec minus probetur, propterea, quod ipsius legis diuinae auctoritas aliud praecipiat, nosque facile et impugnet, et refellat. Sancit enim, et ait: *Non induetur mulier ueste, seu apparatu uiri, nec uir utetur ueste seu stola mulieris. Execrabilis enim est apud Deum, qui facit haec, Deuter. XXII. 5.* Quo quidem loco GVILIELMVS PRYNN in *Histriomast.* passim nihil aliud indicari contendit, quam uetitum esse, quo minus unus alterius sexus habitum induat, atque adeo sexum simulare alienum minus licere. In eandem sententiam isse, et docuisse ueterum doctorum, quos, uenerationis causa, Patres dicimus, plerosque, Synodos antiquiores, recentiores, hodiernosque interpretes et explanatores, aliosque celebrioris nominis scriptores, subiectis sub aspectum exemplis, et locis in medium prolatis, copiose ostendit. Paulo aliter, quem meminimus locum, capit atque expromit IOSEPHVS, uir non leuis cetera iudicii, eamque legem potius in bellicae militarisque disciplinae
prae-

praeceptis commemorat, cum tradit : φυλάσσεται, ὅς
 μάλιστα ἐν ταῖς μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖκα ἀνδρικήν σκευὴν χρῆ-
 σθαι, μήτε ἄνδρα σολὴν γυναικείῳ. Latine reddas : *Cauete*
uero, maxime in bello, ut neque mulier apparatu uirili uta-
tur, neque uir stola muliebri. *Antiquit. Iudaic. lib. IV.*
cap. VIII. Tantum uero abest, ut dicamus, memo-
 ratam legem ceremoniae, uel fori causa, tantum la-
 tam, ob eamque rem pariter cum republica et poli-
 tia Iudaeorum antiquatam forsan et abrogatam esse,
 ut eam etiam legis moralis uim pondusque habere,
 fateamur, cuius ratio latissime pateat, nec diminuta
 auctoritate, nostra uigeat memoria, et nos, perinde
 ac Iudaeam olim gentem, parendi necessitate obse-
 quioque sibi coniungat. Neque eo fecius, si, id quod
 res est, fateri uelimus, expenso legis neruo, nullo iu-
 dicandi labore assequimur, quod suapte sponte in cu-
 iusuis intelligentiam cadere potest, utramque legis
 explanationem mentem eius minus expressisse, nec
 fundum exhausisse, quando constat potius, uiro et
 feminae non tam uestium commutationem et sexus
 dissimulationem, quam uestium commistionem, et
 affectatam proteruamque sexuum confusionem ac
 perturbationem, lege proposita prohiberi. Atque
 eius quidem legis ui figillatim cauetur, ne anima,
 quemadmodum secundum plerosque et fons Ebrae-
 us, et interpretatio septuaginta uiralis habet, uiri
 mulier sumat, neue uir uestem quandam exteriorem,
 quae inferiorem distinguat sexum, induat et gerat.

§. III.

Eadem uero interpretatio ulterius nos adducit, ^{cuius lex ob} ut credamus, Deum lege hac praecipue id egisse, ut ^{Zabios lata,} aliquid idololatrarum, et Zabiorum forsan religione consecratum, uetaret. Idem, quod diximus, eruditus et sapiens Ebraeorum magister, MAIMONIDES, in primis comprobat, cum legem in eam interpretatur sententiam, ut pertendat, cultum cum praua superstitione coniunctum, et commentitii cuiusdam numinis, maris iuxta ac feminae, sacra potius, quam ipsam uestium commutationem, seu sexus dissimulationem, hoc loco prohiberi. Verba, prout in Latinum uersa sunt, habent: *Istud autem est, propter quod dicit scriptura; non accipiat mulier arma uiri, neque uir induat ueste muliebri. Inuenies enim in libro quodam artis magicae praecipi, ut uir induat uestem muliebre pictam, quando stat coram stella Veneris, similiter ut mulier induat loricam et arma bellica, cum steterit coram stella Martis.* MORE NEVOC. P. III. c. 37. Cui quidem opinioni, ut alios praetermittam, aperte suffragium fert IOANNES SPENCERVS, libro erudito *de LL. Ebraeorum Ritualibus*, lib. II. cap. XVII. pag. 407. cum non solum legis, antea commemoratae, mentem, causas atque originem sagacius inuestigat, sed aliorum etiam sententias, PHILIPPI CAMERARII, P. CVNAEI, PHILONIS, et complurium, ad uerum exigit, et suam tandem, tanquam ceteris quodammodo praestantiorum potiorumque, prolato MAIMONIDIS iudicio, et GVILIELMI *Parisiensis* auctoritate, ueteri etiam profanarum gentium theologia

logia ex MACROBIO, GYRALDO, SELDENO, SCHEDIO, SCHERINGAMO, MORO, et aliis, et historiae antiquae argumentis, ex SERVIO, IULIO FIRMICO, PHILOCHORO apud MACROBIVM, POLYAENO, TACITO, PLVTARCHO, et aliis, erudite repetitis, corroborat, ac firmat. Longum sit, referre singula, et superuacaneum commemorare dogmata, quae exinde emergebant, teterri-
ma longeque pessima, quibus ut obex poneretur, ritum hunc uetuisse Deus dicitur, tum ea denique, quae e SIRACIDE, PHILOSTRATO, *Concilio* TRVLLANO, atque ASTERIO SPENCERVS exponit. Vnum illud colligimus et submonemus, eadem laudati scriptoris opinione IOSEPHI sententiam, superius in medium allatam, non parum iuuari, quando legem ad rei bellicae disciplinam reuocauit, eamque inter militaris ordinis instituta praeceptaque numerauit. Neque enim temere dubitandum est, quin mentem hanc dede-
rint atque iniecerint ipsius uerba legis, quae ad ueram Ebraei et archetypi contextus intelligentiam et sententiam, a SPENCERO diligentius exquisitam, expensa, de uasis, uestimentis et armis simul uirilibus, capi uolunt. De cetero, qui non dissimilia de re proposita cognoscere uolet, in aliis, qui suppetunt, LYRANVM, *comment. d. l.* euoluat, eiusdemque, quae nobis probata est, opinionis ferium et acrem defensor-
rem obseruet. Praestructo hoc fundamento, iam conficiamus licet, cum Deus legem memoratam sapientissime tulerit et sancierit, propterea, quod haec talis uestium permutatio profani peruersique cultus manifestum et multo apertissimum illis temporibus indi-

indiciū faciebat, impiis gentium superstitionum ritibus Deastralibus oriebatur, ad masculam praeterea et prodigiosam Venerem, data peccati occultandi occasione, et obiecta religionis specie, libidinosis et intemperantibus hominibus aditum uiamque aperiebat, aliorumque malorum incommoda afferebat: salua iustae ratiocinationis lege, concludendum existimandum ue non esse, omnem omnino personam, quae uestem, a sexus sui more discrepantem, idque non superstitionis culpa, sed aliis, quas postea patefaciemus, de causis gerat, id circo diris deuoueri, et execrabilem statim ac detestabilem pronunciari.

§. IV.

Quae cum ita sint, nil impedit, quo minus quosdam iuris Pontificii seu Canonici pariter ac civilis contextus, qui rebus a nobis hactenus disputatis, aduersari uideantur, arripiamus, et sententiae nostrae conciliemus. Horum primus, a GRATIANO c. 6. *Dist. XXX.* compilatus est, ex concilio Gangrensi, c. XXX. contra Eustathianos potissimum ea tempestate habito, cuius formula haec sancuntur: *Si qua mulier, suo proposito utile indicans, ut uirili ueste utatur, propter hoc uirilem habitum imitetur, anathema sit.* Alter uero ab VLPIANO l. 23. §. 2. π. d. aur. et arg. leg. sic effertur, ut muliebribus uestimentis non facile sine uituperatione uti quem posse, asseueret. Quorsum, operae pretium est, inspicere et conferre, quae DIONYSIVS GOTHOFREDVS n. 56. seqq. quo solet commentandi genere, erudite animaduertit. Veruntamen, ut taceamus, id quod ad

superius expromptum e Deuteronomio locum non parum attinet, solam inter mulieres et uiros uestium mutationem prohibitam, non statim contra alias transformationes, quae a temporis, modi, locique ratione, innocentiae et defensionis suae praesidium repetant, solidi quidpiam inferre: hoc quidem loco, quemadmodum e contextuum collatione, uel subita et superficiaria sponte intelligi potest, animaduertendum est, omnia, quae hic, in eamque sententiam alibi, fanciuntur, de abusibus tantum laruarum, quos paulo post cum uberiore et plena aliorum contextuum, tam iuris canonici, quam ciuilis, eorundemque obstantium resolutione attingemus, capienda esse, cum, sicuti *Glossa ad d. c. 16. Dist. XXX.* notat, et loquitur, *mulier uirum habitu mentita magis habilis sit, et magis parata in scissa ueste, quam in clausa ad meretricandum.* quam tamen subtilem nimis obseruationem auctoribus suis merito relinquimus defendendam. Vir uero, ut pergit, aut iuuenis, in muliebrem modum ornatus facile ad sodomiam aditum aliis praebere possit. Id quod uel exinde compertum habemus, quod apud ueteres passim legimus, pocillatores, qui uinum miscent, et pincernae etiam dicuntur, eximia forma, quasi Ganymedes aliquos, libidinosis iisque diuitibus, quondam in usu fuisse, eosque ad secretiora ministeria, nec minus alios, pari mollitie infames, naturam simul et uestem, habitumque corporis, cum mulieribus commutare, data libidinis exercendae occasione, per summum dedecus et nefas debuisse. Etsi uero optandum erat, nefaria haec flagitia, nec nomine, nec re, terrarum orbi

orbi cognita esse : tamen in annalium monumentis positum est ante oculos Cumanorum exemplum, quorum pueros, muliebri more comtos, incedere, Aristodemus tyrannus coegit. Omittimus exempla plura, quorum memoriam uel idcirco non refricamus, quod eam perhorrescit ac refugit animus, satius est eam obliterari penitus, et perpetua obliuione deleri, quam commemoratione copiosa renouari. Hoc tantum notamus, non defuisse Glossæ artificibus causam, quamobrem uirilem sexum, feminino uestitum ornatu, foedis et horrendis sceleribus occasionem dare posse, arbitrarentur.

§. V.

Ne uero quid, quod instituto huic nostro in- *Personae in*
seruire uideatur, missum faciamus, uel negligentius *sacro codice,*
praetermittamus, omnes, quoad quaerendo inuesti-
gari potuerunt, laruas ac personas, e sacris literis tan-
dem conquirimus, et adiecto ueluti cumulo, in neu-
tram tamen partem aestimatas, nec reprehensas, ne-
que approbatas, hic coaceruamus. Quod dum fa-
cere ingredimur, damus mature operam, ut in reli-
quum omni labore haec talia nominandi exempla, ci-
tra uel inscitiae, uel negligentiae crimen, supersede-
re queamus. Inter huius generis personatos seu lar-
uatos uulgo numeratur IACOBVS, qui pellibus hoedo-
rum induit manus, et leuitatem colli dissimulauit,
quo fratri benedictionem praeriperet, *Genes. XXVII.*
15. 16. Eodem referuntur GABEONITAE laruati, qui
obsoletas induti uestes ad Iosuum profecti, pacem pe-

tierunt, *Ios. IX. 5.* TAMAR etiam in hanc personatorum scenam producant, quae uelata facie, et simulacris uestibus, et se, et socrum, ludam, prostituit, *Genes. XXXVIII. 14.* Nec uero minus MICHOL, Dauidis coniux, in exemplum proponitur, quae simulacrum lecto imposuit, et pelles caprarum ad caput simulacri, *1. Sam. XIX. 13.* Nec desunt, qui *Iesabelem* fucatam huc trahi uelint, *2. Reg. IX. 30.* quo tandem iure, uiderint alii. In eodem theatro DAVID sistitur, maniam et furorem simulans, apud Regem Gethaeorum, *1. Sam. XXI. 13.* Producitur etiam in medium *uates*, qui os et oculos coram Achabo rege, asperso puluere mutauit, *1. Reg. XX. 38.* Ipsi etiam *Achabo* affingitur. Atque haec quidem exempla ita recogitat, quem supra nominauimus, HERENSCHMIDIVS, *de Bacchanalib.* ut, quo usi sunt hi homines, laruandi modum non laudet magis, quam Patrum dictis testimoniisque tueatur, *p. 32. 34. 35.* Sed ad laruarum Diabolicarum numerum adscribi possunt ista mali daemonis, serpentis instar, qua pariter cum *Adamo* cunctis nobis, quod omnis doleat posteritas, miserandum in modum imposuit atque illudit, *Genes. III. 1. seqq.* Perinde ac cum toties in Angelum lucis conuersus est. *2. Cor. XI. 14.* Eodem in primis conuenit Larua commentitii SAMVELIS, quae Saulum ludibrio laesit, *1. Samuel. XXVIII. 14. seqq.* At nisi perliberali, sibique indulgenti nimis PACICHELLII ingenio ueniam laxamenti huius dederis, uitii arguere possis, qui perperam a PACICHELLIO *p. 19.* tanquam personati et mascerati commemorantur, uerbi causa, IACOBVS seruili forma, cum

cum tamen liber esset, Labano ultra septennium feruiens, *facies Mosaica* praelucens, Diuus etiam STEPHANVS angelum repraesentans, et plures, quos non nisi in cerebro uiri illius eruditi personas suscepisse, persuadearis facile, et uerissime contendas. Nec uero non risu, et nescio quibus tandem cachinnis, excipiendum duxeris, quod idem subiungit, non de fore in coelesti patria huiusmodi metamorphoses ad intensius, uel remissius, gaudium iuxta merita uiatorum. Tunc non profore, hic lusisse, ueluti C. Caligulam, qui uestes assumebat Ioui, Iunoni, Veneri ac Dianae accommodatas. Transmitto reliqua, quorum me taedet, et quemlibet, ab omni iudicio inopem plane, poenitere possit. Sed dixerit quispiam, qui rem attentius paulo considerat, quos cumulauerimus locos, non nisi de promiscua uestium inter uiros et feminas commutatione, nullo uero modo de generali quadam personarum laruarumque prohibitionem accipiendos fore. Verum est, quod dicitur: nihil abnuimus: damus ultro, et largimur lubentes. Exinde pronunciamus, nihil cogi efficique posse, quod omne personae adhibendae ius diuini auctoritate iuris tollat atque extinguat. Ne igitur ueritatis, quam indagamus, causae deesse uideamur, postquam loci superius allati, iuri personarum nihil incommodi attulerunt, pondusque et nocendi uim amiserunt, alios iam circumspiciamus, iisque sufficiamus, qui propius ad institutum accedere uideantur. Quibuscum tamen id, quod praedictum uelimus, ita agetur, ut haud secus, ac priores, limitibus finibusque suis circumscribantur.

§. VI.

*nec Patres
nisi in ab-
usum perso-
narum in-
uehuntur.*

Principio in mentem venit TERTULLIANI, qui personis adeo irascitur, ut earum usu Deum offendi posse, asseueret. *Libro enim sexto de spectaculis: iam uero, inquit, ipsum opus personarum, quaero, an Deo placeat, qui omnem similitudinem uetat fieri, quanto magis imaginis suae.* Nec uero minus alii ueterum, qui coetui Christiano praefuerunt, antistitum doctorumque in personarum et laruarum licentiam inuehuntur, in primis LACTANTIUS, CYPRIANVS, CHRYSOSTOMVS, AVGVSTINVS. Hi uero negant Deo ueritatis auctori uanum hoc et mendax simulandi genus placere posse, cuius primum exemplum malus Daemon et infensus humani generis hostis prodidit, cum, in Paradiso et deliciarum horto serpentis forma tectus, latitaret, hominumque saluti insidiaretur. Immo uero meminimus, esse interpretes *Paulinae*, quae ad *Ephesios* exarata est, epistolae, qui *cap. V. cor. 4.* uerbo *ἀνθρώπων* seu turpitudinis, laruas sigillatim notari et uetari, putent. Patrum uestigiis insistit, et indignatione commotus detestatur personas, D. HVNNIVS, cum contendit, *non solum Christianam religionem, sed etiam humanam naturam redarguere eos, qui Ethnico illo Bacchanaliorum festo, horrendis diabolorum laruis assumtis, non aliter, ac si furiosi essent, circumcursitent, Epist. ad Roman. cap. XII.* Nec melius de laruis senserunt D. GERHARDVS in *homil. Euangel. p. 1. p. 977.* D. MEISNERVS in *Meditation. ad Euang. p. 233.* D. CHRISTIAN. MATTHIAS in *Ethic. p. 202.* IACOB HERENSCHMIDIVS de *Bacchanalibus*, et tot alii, quorum

rum nec numerum inire, nec iudicia, copiosius exposita, proferre, uacat. Sat fuerit, eos homines personatos tantopere coarguisse, ut eos Diabolis, quam hominibus, similiores habuerint, et personas laruasque adeo perstrinxisse, ut his demum nequitiae scelerumque integumentis grauissima occultari flagitia et peccata, existimarint. Veruntamen intelligendum est, quae de personis laruisque tam TERTULLIANVS, quam ceteri Christiani populi doctores ueteres, dixerint ac scripserint, non alio referenda esse, quam ad Bacchicum libidinosumque earum usum, quo homines bonos mores uiolabant, et foedas turpesque libidines sequebantur, et his ueluti improbitatis uelis nefarie scelerateque facta recondebant, iis praesertim temporibus, quibus profanae religionis ritus longe lateque disseminatus erat, et Bacchanaliorum aliorumque lasciuiae generum corruptelae late patebant, peccandique exemplo bonos etiam facile corrumpebant. Quod si demus et largiamur, qui Paulinae Epistolae locum in eam accipiunt sententiam, turpitudinis uocabulo laruas sigillatim designari, cum tamen causa sit, quamobrem hoc uerbo omnem omnino turpitudinem, quae cum morum honestate pugnet, generatim intelligamus, nec desint, qui pari auctoritate, parique iure, contextum hunc ita interpretantur: pari tamen modo constat, non nisi lascium obscenumque laruarum usum uetari, propterea, quod superius exposita testantur exempla, pios etiam homines, Deoque gratos, sine uiolatae religionis nota, innocentem uelandi ritum adhibuisse. Nec uero secus

pronunciauerit de concionibus et monitis illorum, quos commemorauimus, Theologorum, qui cum personarum ritu Bacchanaliorum licentiam furoremque exprimi, et honestati uim fieri, dicant, non aliud, quam rerum, quae ex abusu laruarum consequantur, turpitudinem foeditatemque designant atque infectantur. At enim nos, qui haec peruersi usus uitia adeo non comprobamus, ut reprehendamus potius, ac grauiissime castigemus, non quaerimus, quid tandem e rei deprauatae corruptelis existere ac consequi possit, sed an eius ratio, ex se spectata, ita sit comparata, ut in uitio ponatur, atque in reprehensionem alicuius improbitatis incurrere uideatur. Id quod ex iis, quae sententiae nostrae obesse uidebantur elici cogique posse, negamus.

§. VII.

*nec iure
gentium
personae
prohibentur*

Quo uero minus in diuinarum auctoritate literarum, et in iuris, quod legum suarum fundamenta diuinae uoluntatis regula metiri solet, in eorumque, qui diuinae mentis sensa ore, scriptisque, diligentius interpretantur, reperio, quod omnem omnino personarum usum uitii arguat, et de medio tolli uelit: hoc magis expecto, speroque, praesidium, quod e iudiciis cultiorum gentium ad tuendam ritus huius causam afferatur. Atque haec quidem iudicia cum animo et cogitatione complector, et omnibus omnino uestigiis, quoad eius fieri potest, indagare instituo, duos in primis fontes aperiri intelligo, a quibus omnis illorum ratio cognitioque profluat atque dimanet.

Etenim

Etenim sapientum uirorum scriptorumque testimonia, et integrarum quarundam nationum consuetudines, suppetunt, seseque ingerunt oculis, e quibus personarum causa aestimari cognoscique possit. Sed de sapientum et praestantium uirorum auctoritate, horum quidem suffragium dubiam et ancipitem praesidii spem ostendit, quando Romanus ille sapiens, idemque grauis et cordatus morum magister, SENECA, quaerit: *Non uidentur tibi contra naturam uiuere, qui commutant cum feminis uestem? Epistolarum*, quae exaratae sunt ad LVCILIVM CXXIII. In quem locum quando incidunt IUSTVS LIPSIUS, *ad III. Annal. TACITI*, et PETRVS FABER, *Semestr. I. cap. XV.* horum alter de sericis et Cois interpretatur, pellucidis nimirum uestibus, et subtili arte textis, quas licet ob tenuem materiam et uersicolore texturam feminis magis accommodatas, uiri tamen caloris et aestus deuittandi causa, passim gerant. Quasi eadem mens SENECAE fuisset, quae IUVENALIS *Sat. II.* cum uersibus quibusdam ob idem uestimenti genus Creticum quendam insectatur et sugillat. Alter uero, quae a *Seneca* dicuntur, de mollitie luxuque illorum hominum intelligi uult, qui in coenis apposita ueste utebantur, muliebribus persimili: qualis illa forsitan erat, muliebris coenatoria, qua senatorem quendam uti solitum, ait Q. TITIVS apud POMPONIVM, *l. 33. π. de aur. et arg. leg.* Q. inquam, TITIVS, ut uulgo, et mendose, exscribitur, cum haud dubie emendatius legendum sit: Q. MUCIVS, quamadmodum ipsa legis inscriptio perspicue docet: POMPONIVS *lib. IV. ad Q. MUCIVM.* Idem

liquido euincunt haec legis proximae uerba, quae pari modo sumpta est ex libris POMPONII ad Q. MUCIVM: *scribit Q. MUCIVS* etc. et postea: *idem scribit Q. MUCIVS*. Scite, quod diximus, obseruat, eruditae Galliae decus, AEGIDIUS MENAGIVS, *Amoenit. Iur. Civil. c. XXXI. p. m. us.* Aut illius fortasse generis erat uestis, quam indutus legitur *Cornelius Fronto* apud XIPHILINVM in *Adriano*, ut alios reticeamus. Quarum quidem opinionum utraque munimentum, non leue fane, quaerit, in quo insistat. Nam posterior, pro qua propugnat FABER, fundamentum iacit in uerbis *Xiphilini* Graecis, quae τὴν σολὴν δειπνίτιδα expromunt. Haec uero non generatim per uestem coenatoriam, sed speciatim et signate per muliebrem coenatoriam, uertenda et reddenda esse, non obscure constat. Etsi enim rariori loquendi usu stolam de uirili etiam sexu dici, non ignoramus, quando scimus, TATIANVM in *Orat. πρὸς Ἕλληνας*, Caligulae uel Heliogabali solitam uestem muliebrem σολὴν ἀπ' ἀνδρωπον merito uocasse, et NONIVM *cap. XIV.* notasse, stolam ueteribus non honestam uestem solum fuisse, sed etiam omnem, quae corpus tegeret, qua usi fuerint interdum et masculi, ut habet Ennius Telepho apud NONIVM loco commemorato: tamen cum non de rariori, sed de communiori usitataque loquendi forma laboremus, ex huius sententia stolam non aliter, quam proprium feminarum indumentum interpretamur. Quorsum e re fuerit, euolui Iuris Consultorum principem, IACOB. CUIACIVM, et comparari, quae amplissimae uir doctrinae differit, *ad III. Paul. VI. §. 8.* Prior uero sententia,

tentia, quam secutus est IVSTVS LIPSIVS, nonnihil roboris et firmamenti ab iis capit, quae de *Ferentinis Lib. XII. ex Clearcho* tradit ATHENAEVS, apud ipsum legenda, cum huc referre singula non uacet. Vt cunque tamen ob harum inuenta interpretationum sese circumspiciant, et de ingenii doctrinaeque palma, in medio posita, pugnent, contendantque, inter sese exquisitioris doctrinae duumiri: inficiari non possumus, MARESCOTTI sententiam *p. 147.* ex alterius cuiusdam SENECAE loci, *Epist. XLVIII.* comparatione, cum ipsius laudati contextus uerbis subsequenter facta, elicitam deductamque ambabus illis opinionibus quasi praeferendam uideri. Rem enim in controuersia positam, sic capit atque exponit: eos, qui abusu intolerabili naturae ordinem peruertant, se potius omni uel grauissimo supplicio, quam hominum consortione ac societate, dignos reddere, legibus uniuersis in tantum scelus concitatis atque insurgentibus, iis praecipue, quas receptis introductisque moribus siue scripto natura ipsa firmauit et constabiliuit: quarum idcirco exempla haec in primis sibi assignanda duxerit PLATO, ne quis nudus in publicum prodiret, neue muliebri indumento uteretur. *Platoni* assentiuntur, et quod ab illo praeceptum est, pie inuiolateque seruari uolunt, non homines solum, sapientiae doctrinis exculti illi quidem, uerum profanis initiati sacris, tanquam CICERO *lib. I. de Off. et IV. Tuscul.* PLVTARCHVS *περὶ σοφῆς*, DIOGENES LAERTIVS *Lib. III. de Vit. Philosoph.* in Platone, et tot alii, sed omnes etiam Patres, e quorum coetu copiosoque numero solos in praesens,

AVGVSTINVM, HIERONYMVVM et SALVIANVM suffecerit nominasse. *Hipponensis* enim Antistes *soliloqu. lib. II. cap. XVI.* Quando infantes, inquit, habentur merito, qui muliebri habitu se ostentant, quos nescio, utrum falsas mulieres, an falsos viros melius uocem. Conf. huc, quae *Philo* docet *lib. de Fortitud. pag. 739.* Alter, idemque *Stridonensis* doctor, *Epist. 22.* inuehitur quidem in Virgines, quae uirili habitu, ueste mutata, erubescunt esse, quod natae sint, ac contra naturam, immo ultra naturam esse, pronunciat, non exercere, quod nata sis. Nihilominus inter Christianos sanctae mulieres interdum viros habitu mentitae sunt, et quod memoria dignum est, ab eo nomen uirile ceperunt. Memoratur *Eugenia*, quae *Eugenius* dicta est, *Euphrosyna*, quae *Smaragdus*, *Pelagia*, quae *Pelagius*, ut exponit *Anselmus Solerius Sect. VII.* De *Antonina*, *Theodora Alexandrina*, *Athanasia*, *Sulanna*, *Marina*, *Anastasia patricia*, *Anna Matrona*, *Apollinari*, *Glaphyra*, *Iachelina*, *Hildegunde*, *RADERVS* plura dixit in *Virid. p. 1. 4. et 20. Septembr.* Praetereo, quae leguntur de *Anonyma* apud *SOPHRONIVM* in *Prato cap. 170*, et de *Papula* apud *GREGORIVM Turoensem de glor. Confessoribus, c. XVI.* tum apud magnum conditorem *Annalium Ecclesiast. CAES. BARONIVM, An. 316. et 527.* Hunc tamen agendi modum singulari afflatu Spiritus Sancti excusant nonnulli, in iisque *SOLERIVS*, quem laudaui. Hic uero, *SALVIANVS* nimirum, *lib. VII. de prouid.* coarguit eos, qui muliebre uiri habitum sumerent etc. et femineis illigamentis capita uelarent. Hi tales, qui mutata ueste, mulierum sumerent habitum, et mulieres mentirentur, repreh-

henduntur etiam ab ASTERIO *bomil. de Calend.* atque a MAXIMO, *bomilia de iisdem Calendis.* Sed demus illud, et largiamur, uiros solo naturae instinctu a uestis femineae usu, et uersa uice, tanquam more infami, et ipsi naturae contrario, abhorrere penitus debere, cum non facile credi possit, uiros ullos bene moratos a decoro et sexus sui dignitate adeo longe discedere uelle, ut ueste muliebri amicti, in publicum progrediantur. Hoc enim nescio cuius tandem turpitudinis loco habitum, infamiaque notatum semper fuit, non a Romanis tantum et Graecis, qui ceteris sapientiae laude gloriaque praestare credebantur, sed a plerisque etiam gentibus, nisi quod IULIVS POLLVX ait *Onomast. Lib. VII. cap. XIII.* εἰμὴ ἄρα οἱ βάρβαροι ταῖς θηλυπρεπέραις τῶν ἐοθύντων ἔχαιρον, forte barbari quidam uestibus muliebribus delectarentur. Apud alios etiam populos omnes uestimentum muliebrem molles et delicati hominis argumentum semper habitum fuit, et uix unquam, nisi poenae loco, et per ignominiam usurpatum. Ex his tamen, quae diximus, cunctis nihil conficietur aliud, quam uestium confusionem, hoc est, si sexus utriusque apparatus nullo discrimine adhiberi, non tantum in morem, sed etiam in cultum abierit, id demum contra dictamen rectae rationis, ipsamque adeo naturam esse, nullo autem modo temporariam uestium commutationem, non nisi in publicis quibusdam solemnibus summi Magistratus indultu et concessione laetitiae, aut cuius tandem cunque alius honestae causae ergo, factam institutamque, eadem censura notari. Atque illud idem est, quod ad paulo ante commemor-

moratam Dei legem iam tum animaduertimus, cum eius vim momentumque expendereamus. His autem, quae disputauimus, hanc nacti occasionem, unum illud adiungere lubet, cum, quod praestruximus, satis clare iam euictum sit, haud facile cuiquam persuaderi posse, ac si Deus hac de re legem dixerit, quae naturae pariter, ac rectae rationi, repugnet, ut scilicet ii, quos sexu discreuit natura, uestitu etiam distinguantur, et corporis habitus cum oris aspectu conueniat; aut etiam quasi Ebraeorum mores tam perduto mollitiei et luxuriae, libidinisque genere corrupti nunquam fuerint, ut uestes muliebres tam crebro induerint, aut quasi alia iam tum lege caruerint, cuius auctoritate a more tam inhonesto et dedecoris pleno, auerterentur; nec potius publicos morum censores adfuisse, qui eos omnes sexus alterius habitum, quotiescunque id libidinis eosdem incesserit, fumentes, tanquam pudicitiae decorique uiolati reos, poena quadam grauiori coercuerint; utque adeo posthabitis tandem reliquis coniecturis omnibus, praecipue existimandum sit, Deum ob inuectam in rempublicam Ebraeorum idololatriam, quod ad haec talia, superstitionem, a paganis undique circumfusus, sine ulla dubitatione haustam, hanc legem potissimum tulisse, praesertim cum Pharisaeos *γυναικῶς ἱματίοις*, muliebribus pallioliis usos fuisse, apud EPIPHANIVM, *Haeres. XVI.* legamus; fidem autem excedat, illos scrupulosae religionis homines uestes sexui sequiori proprias induere uoluisse, quando earum usum disertis conceptisque Dei uerbis aduersas credidissent, aut si denique

nique Iudaei tam excordes et rationis expertes fuissent, ut nullum plane honesti decorique sensum retinuerint, nulla prorsus causa dari queat, quamobrem Deus non pari modo alia etiam, quae decoro modestiaeque rationem impugnarent, pleraque lege lata prohibenda putarit. Nihilominus negari non potest, legem hanc, sensu laxiore sumtam, flagitiis atque amoribus obscenis et turpibus opportunitatem peccandi haud exiguam abstulisse, cum uiri et feminae, sexum mentitae, luxuriam et libidinem licentius et occultius exercere queant.

§. VIII.

Sed ut ad alterum, e quo saniorum iudicia populorum elucere diximus, locum proficiscamur, consuetudines sane sumendae gerendaeque personae inter gentes deerunt nullae, quibus id, quod nobis propositum est, ulterius fortiusque firmare possimus. Quarum cum multae ante oculos obuersentur, et sponte sese nobis offerant, paucas tamen ex omni seligemus numero, quas hoc loco attingamus. Nec uero progredi eo lubet, ut eorum rituum idololatricorum, quibus corrupta et peruersa paganorum superstitio abundauit, licet homines a capite usque ad calcem personatos ac referrent ac repraesentarent, ullam ad institutum nostrum mentionem iniiciamus, quando eas solum consuetudines ex illorum numero copiaeque rituum eximere uacat, quae ab omni abusu, uitioque segregatae, ob rationis paritatem nobiscum quoquo modo consentire uideantur. In quam sen-

tentiam apud DEMOSTHENEM de falsa legatione, legimus, Atheniensibus morem inoleuisse, ut nonnisi sub persona publice comederent. Id quod exinde conicimus, quando de Epicrate: *Et huius, inquit, execrandi Cerybionis, qui in solemnibus sine persona commissatur.* Homini his uerbis exprobrans summam impudentiam, quod eum non pueret aliorum consuetudini aduersari, et sine persona publico festoque conuiuium interesse. Nec praetereundum est hoc loco, quod de Chinensibus scriptum inuenimus, quam gentem bonis moribus excultam, multarumque rerum admirabilium ante Europaeos inuentricem fuisse, consentiunt fere uniuersi, qui res Indicas memoriae prodiderunt; consuesse uidelicet eos, ut nullius generis lautitiarum deliciarumque desiderium relinqueretur, conuiuas, quos apparatu, opipare lauteque instructo, excipiant, per homines personatos iocis et facetiis oblectare. Pariter fere ac Romani Comedos delectationis causa in conuiuiis habebant, quemadmodum constat, praeter alios, e PLINIO *Lib. I. Epist. XV. et lib. IX. Epist. XXXVI.* Huc etiam attinet, quod de Cois habet PLVTARCHVS *Quaest. Graec. LVIII.* statutum eorum moribus, ut in nuptiarum solemnibus uir muliebri ueste utatur, quo ueluti symbolo demonstratum fuisse crediderim, uel alternam operam uiri et uxoris in re familiari administranda necessarium, uel potius uirilem animum uxoriis patriisque affectibus debilitari, quasque effeminari plerumque solitum, quemadmodum LVCRETIO uisum. Pari consilio apud Spartanos Lycurgus nubentibus feminis uirilem

lem habitum capillorumque tonsuram designauit, ut quas ceteroquin masculis exercitationibus assuefieri uolebat, tali mysterio commonefaceret, ad hoc potissimum uirile robur animumque necessarium ipsis futurum, ut onera uitae coniugalis magni fortique animo sustinerent. Quod cum ad moralem quandam rationem spectare uideatur, illud muliebris impotentiae indicium fuit, quod idem PLVTARCHVS de mulierum uirtutibus memoriae prodidit, Argiuas mulieres, rei bene gestae gloria elatas, legem sanxisse, qua nuptae, ubi cum marito concumbunt, barbam habere iuebantur. Ac, si VALERIO MAXIMO *Lib. II. cap. VI.* cui fauet PLVTARCHVS ἐν παραμυθ. πρὸς Ἀπολλώνιον, fidem habemus, Lycios comperimus, quotiescunque in luctu essent, uestem muliebrem induere, quo deformitate cultus commoti, maturius stultum et indignum abiicere moerorem uellent. Quod prudenti consilio cauit, qui legem hanc iis dedit, luctum indicans rem esse muliebrem, et a uirili dignitate ac grauitate longius remotam, ob eamque causam, abiecta omni cunctatione excutiendam et deponendam. Pie magis, quam prudenter, factum, uideri possit, cum Tibarenos legimus ab uxoribus partu uices earum subiisse, lectoque, haud secus ac puerperas, accubuisse. Quod quidam interpretantur, proles susceptae participes sese testari uoluisse, pariter ac naturam auibus et quibusdam animantium indidisse comperimus, ut incubent alternis. Quicquid erit, illi mitra et muliebri tecti peplo iacebant, seque puerperas simulabant.

§. IX.

etiam in
aciebus

Equidem, cum longius ingenii aciem intendo, recordor etiam, quaedam personarum genera in ipsa re militari, atque in acie et proeliis, uel ad circumueniendos, uel ad perterrefaciendos hostes adhibita, inter sagaciora stratagemata et callidas belli artes semper obtinuisse, uti historiarum monimenta, in primisque, qui haec talia conquisiuerunt, FRONTINVS et POLYAENVS testantur. E plurimis, quae oculis exposita sunt, unum in praesens, idemque ex antiquitate Germanorum, memoria repetitum, e TACITO de populo Germanor. cap. 43. delibemus exemplum. *Arii, Germaniae populi, inquit, truces, insitae feritati arte ac tempore lenocinantur nigra scuta, tincta corpora, atra ad proelia noctes legunt, ipsaque formidine atque umbra feralis exercitus terrorem inferunt, nullo hostium sustinente nouum ac uelut infernum aspectum.* Quamobrem non penitus laude uacat, commentis his tot tantasque nationes terribilem aspectum in militaribus congressibus affectasse. Nam quod subiungit idem grauissimus scriptor, primi in omnibus praeliis oculi uincuntur. Inde fuit, quod non sine admiratione legimus: apud TACITVM *Annal. Lib. XIV. cap. 30.* mulieres Germanas, armatas facibus et furiali habitu in expeditionem castrensem descendisse, ut ex habitu hostes perterrerent. Quo uero liquidius paulo constet, hoc ueluti stratagema non populorum tantum superioribus seculis agrestium et incultiorum, sed etiam mitiorum prudentiorumque fuisse; aspici hodieque interest

terest in celebrioribus potentiorum Dynastarum armamentariis non adeo uetustas cassides, personarum instar, et ad humani uultus, ferarum item, similitudinem effictas. Quales prorsus a Germanis adhibitas fuisse, auctor est PLVTARCHVS *in Mario*, quemadmodum et DIODORVS *Lib. VI.* tradit, Celtas in iis, uel naturalia cornua apposuisse; uel auium et quadrupedum effigies expressisse. Nec diuersum ualde disparumue Parthorum ritum affert e Suida LIPSIVS, *Dialog. V. lib. III. de Militia Romana*, qui non ferarum imagines, sed capita ipsa galeis accomodabant, earumque rictibus ad augendum horrorem utebantur. Idem Romanis ipsis adeo non incognitum fuit, ut familiare quoque foret, cum non solum signiferi omnes, quod e VEGETIO *cap. XVI. Lib. II.* discimus, galeas haberent ad terrorem hostium, ursinis, seu ut alii legunt, hirsutis pellibus tectas, sed et milites uniuersi, POLYBIO teste, lupipellem, aut eiusmodi quid, quod terrorem sui aspectu incutere posset, galeis impositum gestarent. Silentio transimus exempla reliqua, quorum non pauca a Gelonise POMPONIO MELA *Lib. II. cap. I.* et SOLINO *c. XXV.* ab Aethiopibus, ex ALEXANDRO *Genial. dierum I. cap. XV.* a Britannis e IULIO CAESARE *Lib. V. Bell. Gall.* ab aliis tandem aliunde mutuari possemus. Et quoniam de rebus seriis, quibus personae antiquitus fuerint adhibitae, hactenus diximus, subiungamus id, quod habet C. CALCAGNINVS: *Accepimus, Imperatores quosdam, umbella tectos, et dissimulata persona, consueuisse popinas et tabernas pererrare: quin et hostium castra et peregrinas nationes, ut exciperent, quaenam de ipsis habere-*

tur opinio, uel ut, quae ratio uiuendi apud hostes, explorarent, ut intelligas, hanc habitus mutationem non iocis, sed et rebus seriis inservire. Hactenus CALCAGNINVS. Idem et comprobari facile poterat, et ex iis fere intelligi, quae a nobis exposita sunt.

§. X.

et in conui-
uiis laetitiae
caussa.

Ne uero quis occurrat nobis, et obtendat forte, hactenus nos ea tantum cumulasse exempla, quae laruis, personisque, aut nihil, aut parum praesidii praestare queant: agedum, ea iam requiramus et proferamus amplius, quae ueritatem causae nostrae, tutiori nonnihil ope, tueri uideantur. Hac mente, ne longius aberremus, reuocamus in memoriam, quod literarum monumentis consignatum est, solius plane laetitiae causa hos tales, aliosque ritus complures, cultas et humanitate imbutas gentes saepe numero et suscepisse, et celebrasse. Apud Athenienses etenim, et Chineses, modo diximus, personas in conuiujs adhiberi, sicut illi sine personis conuiuia non celebrarint, hi conuiuas delectandi causa introduxerint personatos. Pari modo Romanos, gentem grauitatis et dignitatis in primis diligentem, constat, personas conuiujs intulisse, earumque usu uoluptatis et delectationis sensum auxisse. Testem cito, quem supra laudaui, TRANQVILLVM *Aug. cap. LXX.* quo auctore docemur, Augustum epulum amicis apparasse, et Deorum Dearumque habitu exornasse. Coena δωδεκάθεος, ut ostendimus supra, uocabatur, propterea, quod conuiuarum sex Deorum, sex Dearum habitu, discum-

discumbebant, cum ipse Augustus pro Apolline ornatus esset. Haud secus *libro XII.* refert ATHENAEVS, Alexandrum M. cum liberalius sibi indulgeret, et lautius solito conuiuia celebraret, modo purpureum Hammonis habitum et cornua sumsisse, modo Dianae, uel Herculis, uel Mercurii personam suscepisse. Scimus etiam ueteribus in more positum fuisse, ut personae quaedam argenteae, aliusue generis, in medio abiicerentur conuiuio, eo confectae artificio, ut quamlibet exprimerent figuram. Res cum aliunde, tum e PETRONII *Satyrico p. 35.* in quo plus antiquitatis, ac multi rentur, reconditur, satis cognita est, ubi potantibus larua argentea affertur, sic apta, ut articuli eius uertebraeque locatae in omnem partem flecterentur. Missa facio reliqua, quae ARBITER subiicit, ex iisque colligo, quicquid huius fuerit, factum esse, ut homines, breuis commutabilisque uitae admoniti, ad oblectationem hilaritatemque magis magis inuitarentur, et instabilis fugacisque fortunae causa permoti, de praesentis gaudii fructu nihil deminui detrahere uellent. Plura de laruis, quibus ueteres publicas priuatasque instruebant et oblectabant epulas addere non uacat, praesertim cum talis sit locus, quem erudito uarioque de Conuiujs Antiquorum opere STUCKIUS persequatur. Ad institutum factum fuisse tempus, cum personarum usus uni laetitiae et delectationi inseruirent.

§. XI.

Quod si hunc ritum sapientis et docti uiri iudi-

*iudicio C.
Calcagni
probatæ et
cior vindicatae.*

cio firmari uelimus, e cultissima Italorum gente audiamus COELIVM CALCAGNIVM, qui *apologo*, personati nomine insignito, laruarum causam non prudenter minus, quam diserte, agit. Locus amplioribus uerbis constat, recitabitur tamen, quando non in omnium manu uersatur, dandaque est opera, ne quam mutatae sententiae suspicionem afferamus. Est autem ille. *Sed inquires, haec quam accuratis oculis obseruentur, anne homo, grauitatis professor, haec poterit insana spectacula perferre? in quibus nemo est tam sapiens, qui non desipiat, nemo tam constans, qui non titubet. Sane res mira, homines alioqui sapientiae tenacissimos atque obseruantissimos adeo sapientiam exuere, ut sui prorsus obliti, diuersam mox atque aduersam suis moribus personam arripere minus erubescant. Ast caue sis, caue, obsecro, ne tu has interpreteris insanias, quae profundissima sunt parata mysteria ad uegetationem animorum, et humani generis instaurationem. An tu non audiuiisti, hanc uitam minimum esse, in qua quisque eam personam gerit, quam aut natura, aut fortuna, imposuit: eaque sustinenda est tantisper, dum hanc fabulam, id est, uitam, agimus. Quod si haec forsitan dixeris ficta, commentitia, temporaria, fateor; sed interea plena uoluptatis, plena boni animi, uacua atque immunia ab omni molestia. An hoc tibi parum uidetur, si humanum genus dies aliquot a miseria et calamitate ferietur. Sic Athenienses, quum ille uictoriam falso nuntiasset, ac primo succensuissent, mox gratias egere, quod eius beneficio moeroris triduum lucri fecissent. Certe, qui noctu per quietem se aut praediuites, aut conuiuas Dcorum, aut reges esse, mentiuntur, se tamen*
in-

interim beatos putabant, dum inducias habent cum humanis negotiis. Sic Mycillus apud Lucianum gallum execratur, qui tam bonam quietem cantu excusserat. Sic Grillus apud Plutarchum non aliunde brutorum felicitatem agnoscit, nisi quod per inscitiam conditionem suam ignorent. Quid ergo prohibet, quo minus temporaria isthaec et solennis non multorum dierum interspiratio, ad instaurandum animum inuenta, in nobis quoque locum aliquem reperiat, ut mox alacriores ad seria studia reuertamur. Ita enim comparatum est natura, ut animus uicissitudine et commutatione rerum alatur, et labori quies, quieti labor, succedat, atque hoc temperamento diutissime omnia contineantur. At tu has forsax putas ineptias, quod eo habitu et schemate prodeant, quod tam licenter lasciuiant, quod tam uariis formis hanc fabulam agant: ut nemo ita sit perfricta fronte, nemo tam probrosus, cui haec non possint ruborem incutere. Paucis tibi poteram respondere: non aliter scilicet geri hanc fabulam, et togam saltanti praetendere, uel solo prouerbio, improbatum esse. Omni enim in re agunda praecipuum est consilium, ut tempori et decoro inferuiatur. Nam Tragedia et Comoedia, ut aiunt, iisdem literis constant, uaria tamen ratione aguntur. In illa planipedes ingredi et foccos induere deforme est, in hanc coturnos et sceptrum afferre importunum. Huic ergo fabulae publicae, huic mimo, quem sibi quisque indicit pro sententia, huic libertati, quam Carneualis beneficio toto anno semel assequimur, ne suas, obsecro, rationes, sua iura, suas praerogatiuas, quisquam auellat. Habere autem temporum optionem, in primis est cuiusque sapientissimi. Nam in occasione et opportunitate, quae tantilla res fortasse alicui uideri possit, omnia, quae

ad uitam bene ac beate agendam pertinent, posita sunt. Sed quid plura? quam meliori hominis parti, immo uero (si Platoni credimus) ipsi uero homini, natura personam, molem scilicet hanc corporis induxerit, qua mortales omnes obiecti, mortalibus ignoti uitam agunt: multi in aurea uagina plumbeum gladium abscondentes, plerique leones, lupos, uulpes, fues, et alias id genus feras, sub persona dissimulantes. Ex quo metamorphoses illae apud Circeem natae sunt, et illud Plautinum exiit; homo homini non homo, sed lupo. Quae cum ita sint, interim innocentissimam uitam agimus, neminem laedimus, neminem defraudamus, nemini insidiamur, ad uoluptatem, ad amores, ad pacem, ad laetitiam, omnia comparamus. Quod reliquum est, certissimum existit, hoc Carneualis tempus nihil non habere hilare, iucundum, pacatum, plenum suauitatis, plenum deliciarum, plenum illius, quam tantopere optabat Democritus, τῆς εὐφροσύνης, quam tu uel tranquillitatem animi, uel securitatem, potes appellare. Quare absit, ut quisquam tam sit inauspicato natus ingenio, qui tantum ac tam beneficium uoluptatis munus non agnoscat, aut agnitum detestetur. Hactenus CALCAGNINVS, non uulgaris personarum Panegyristes, et tantus fautor, ut qui ritum hunc tollere uelit, is demum non minimam delectationis partem ei eripere uideatur.

§. XII.

Quando
laruae per-
missae.

Confectatus sum sapientum iudicia, inuestigauimores consuetudinesque gentium excultiorum, inueni, quod abusum laruarum, nihildum reperi, quod sobrium moderatumque eorum usum, damnaaret. Pro hoc

hoc potius ratio, pro hoc iudicium incorruptorum prudentia, pro hoc denique exempla, neque unius generis consuetudines, pugnant. Sed quo de usu personarum, pariter atque abusu diligentius statuatur, dispiciamus breuiter, ecquando laruae uel permittendae, uel prohibendae uideantur. Nihil autem obest, quo minus permittantur, cum citra malum et inhonestum finem fiunt. Hac mente censuit BARBOSA *Vol. decis. 124. Lib. III.* fucum colorum in facie intra terminos adhibitum, lethalem non esse. Quo nomine laudauerit quis Ioannem Prochyta, Salernitanum, nobili loco natum, qui Sicilia Gallorum libidine et tyrannide oppressa, uxore etiam uiolata, patriae liberandae causa, et iniurias illatas ulturus, ad Petrum Arragonium, Nicolaum V. Pontificem, et Michaellem Palaeologum, Imp. Constantinopolitanum, aliosque, commigravit, opemque aduersus Gallorum furorem petiit, religiosi hominis tunicam indutus, eoque habitu nemini cognitus, quoad re perfecta, Vesperarum Sicularum tempus Gallis sub Philippo V. quem uulgus Audacem nominat, cladem pestemque afferret. Vel cum ob nimium et praegeftiens, quod animo conceptum est, gaudium et honestam recreationem, fiunt. Quemadmodum, per Italiam, et maximam Germaniae partem, euenire, constat. Vel cum sunt indifferentes. Aliquando etiam luctui nimio et publico seruiunt, uti singulatim in hodiernis Principum funeribus moris esse solet, ut eques quidam cum clypeo et armatura defuncti personatus funus praeceat. Nonnunquam ipsis etiam mortuis

laruae induuntur. Nimirum cum facies ruina aedium detrita, uel alio casu lacerata et deformata esset. Quae funera in ueteri Epitaphio laruata dicuntur, et obseruantur a PHILIPPO CAMERARIO *lib. I. Meditat. Historic. cap. 96.* ab IOAN. item KIRCHMANNO *de funeribus Roman. lib. II. cap. IX.* et CASPARE BARTHIO, *Aduers. 56. fol. 1146.* Idem, nostra quoque memoria, in miseris huius generis funerum pompis, iisdemque solemnioribus, obtinere, passim comperimus. Ac dignum memoria est, Vindobonae in aede D. Stephani, Serenissimos Austriae Archiduces pellibus leonum inuolutos et conditos inueniri. Testatur etiam PACICHELLIVS, Neapoli argenteam, et ad uiuum laruam faciei Andreae Auellini, Clerici Regularis, tectam conspici, cum caput eiusdem materiae simulacro asseruetur. Quales mortuorum laruae, dubium non est, quin in pluribus Pontificiae Ecclesiae partibus inueniantur. Ab his mortuorum personis propius abesse, et instar illarum esse uidentur tegumenta, ueluti chartacea, eademque crassissima, quae humanam faciem ad femur usque reddebant plurimis paganorum symbolis antorsum et retrorsum insignita ac deaurata, Mummiarum Aegyptiacarum, de quibus ATHANASIUS KIRCHERVS, singulari libro de *Mumiis*, et ante eum PETRVS A VALLE, in *Itinerar.* e cuius Musaeo integumentum consimile, idque rari exempli, et duorum millium circiter annorum, ad IOAN. PETRVM BELLERIVM perlatum esse, PACICHELLIVS notat. Est praeterea, cum boni omnis causa laruae suscipiantur. Quod facere Romani sunt soliti, cum crederent, si nouilunium mensis

inci-

incipientis anni cum uoluptate laetitiaque transigerent, futurum, ut reliquum anni spatium, pari hilaritatis felicitatisque genere transigere possent. Interdum, et saepius, animi remissionem et relaxationem iucundo laruarum usu iuant. Cum enim hilaritas honesta hominibus, quod ait hominum sapientissimus, *Prouerb. XVII. 22.* concessa sit, nec personarum laruarumque usus iustis et legitimis conditionibus circumscriptus, uitii peccatique quicquam complectatur: causa est nulla, quamobrem delectatio et uoluptas animi, quae ex eo capi queat, prohibenda uideatur. Praesertim cum uestes dicantur a uelando, *u. DD. ad l. 127. π. de V. S.* ob eamque non solum honestati et necessitati, sed etiam iucunditati inservire possint. Cum laruis autem pariter ac cum ceteris ludorum generibus agitur, quae nemo in uitio ponit, nec graues alioquin et cordati uiri referre solent, et imbecillitas animi, rebus iucundis reficiendi, facile requirit ac tuetur. Nec quod ludicrum, ad lulumque comparatum est, idem pariter turpe est, nisi iocos liberales illos quidem, et ingeniosos interdum, lusus tamen animique causa prolatos, et sanctis etiam grauibisque uiris nonnunquam in usu positos, opinionis errore, peruersoque rei non satis cognitae iudicio, decepti, turpitudinis ignominia afficere uelimus. Ipsas etiam ferias, ut quietem animus capiat, et labore, curisque, oppressus paulatim excitetur, indultas esse, *l. Dominico. de spectacul. Theod. Cod.* constat. Eadem causa suasit, ut Torneamenta concederentur. Taceo reliqua ludorum genera, quae

neminem temere fallunt. Quo quidem exhilarandi animi nomine laruarum causam defendunt ANAN. *in cap. Latorum de homicid.* ANGELVS *in summ. uerbo: ludus. num. 1.* D. ANTONIN. *in summ. de curiositat. tit. de spectac.* IO. MARIA NOVARIVS *de Grauamin.* VASSALOR. *To. 1. Grauam. 309.* VRRIES *ad ritum Magn. Curiae.* Nec minus SOTVS *de Iustit. et Iure, 4. qu. 5. a. b.* VIVALDVS *copiose in Candel. p. 3. cap. 13. n. 10.* et alii. Facilius etiam permittendae sunt laruae, cum earum ritum regio quaedam accepit ac comprobauit. Scimus enim, mores domicilii, modo non penitus a recto ueritatis tramite deflectant, semper seruandos esse. Non minus igitur laruarum ritus, ubi semel in prouinciam quandam immigrauit, et consuetudine non turpi fundatus est, ab aliis, qui eam colunt regionem, retinendus uidetur. In loco enim seruiendum Eutrapeliae seu bonae assuetudini. Multum etiam refert, si Principis concessione laruae gerantur, propterea, quod principum indulgentia ualeat pro auctoritate. Ut rem, quae latius patet, in pauca conferamus, Personae seu laruae permittuntur, cum nec Deum, nec socium, nec nosmet ipsos, laedunt.

§. XIII.

quando contra prohibi-
tae.

Quas nemo non intelligit, prohiberi, siquidem cum impia superstitione coniungantur, et seruiant idololatriae. Quo pacto superstitiosa uetustas commentitia colebat numina, adeo, ut ab hoc idolorum cultu laruae originem trahere quibusdam dicantur, ob eamque rem ueteres Christiani coetus doctores
in

in eas inuehuntur, quas, superstitionis labe contaminatas, a Christianis remoueri uolebant. Quorsum referas, licet, Bacchanalia, Orgia, Saturnalia, et tot alia huius generis sacra, quae personis instruebantur, et de quibus supra dictum est. Eodem attinet per antiquus ille ritus, cum Deos salutantes, et sacris operantes, obnupto capite, et demissis ad talos uestibus, Diis immortalibus supplicarent, adeoque personas reuera induerent, de quo plura differit *Barnabas BRISONIVS Lib. 1. pag. 36. de Formul. Solemn.* Vti de Atte memorat *LVCIANVS*, eum, de Rhea castratum, uitam quidem uirilem agere desiisse, formam autem femineam sumsisse, uestemque induisse muliebrem, eoque habitu omnes terrarum oras obeuntem, sacra passim fecisse, et quae passus esset, narraffe, Rheamque celebrasse, uti legi licet de *Syria Dea, pag. 885.* Aut si ad uaria uitia et peccata occultanda adhibeantur, quibus Deus, socius et nosmet ipsi laedamur. Tali modo Deus offenditur, non modo cum idolis honos indignus habetur, uerum etiam cum homines corpus uultumque alieno habitu occulunt et dissimulant, quo tectius et impune omne genus libidinis sequi possint. Id quod in ueterum Bacchanalibus compertum esse, scimus. Quam in sententiam uetus *IUVENALIS SCHOLIASTES*: *criminosè uiuat, inquit, id est, sub seueritatis figmento impudici sunt.* Eadem caussa fuit, quamobrem Lutetiae Parisiorum haec Bacchi sacra, ut testatur *PITHOEVS, S. C.* antiquarentur, et, cum fides facta esset, honestissimas cetera feminas male habitas, et adulterii crimine contaminatas esse, damnarentur. Socius autem, seu

seu proximus uiolatur, cum personae uel laruae sumuntur, quo uel caedes, rapinae, furta, uel aliae cuiuscunque generis insidiae occultius et impune fiant. Ipse uero homo sibimet ipsi iniuriam infert, quando, quod inter singularia generis sui ornamenta et decora numerare debet, personarum indecentium, et sese deturpantium usu, deprauat, omnique honore indignum se reddit. Quorsum, dubium non est, quin in primis pertineant laruae, Daemones et malos genios repraesentantes, cum homo ad imaginem Dei sit conditus, et nihil magis, quam insensibilis huius hostis aspectum debeat deprecari. Ex quo quidem peccatum letiferum contrahi, docet *cap. nullus. de consecr. dis. 5. Neuizzan. in sylu. Nupt. lib. 4. §. 3. num. 10.* ioci causam excipit, sed ab hoc ioco cauendum, docet canon in *Decret. dis. 44. cap. 8.* ubi dicitur: *Laruas Daemonum ante se ferri, Diabolicum est, et sacris canonibus prohibitum.* Multa, neque id ignoro, sine excusantur. Sed didicimus adolescentes, qualis sit finis, talia etiam esse debere media, quae ad finem ducant. Hoc est, non iniqua, non turpia, non periculosa, ne actionis nostrae finis illo terminetur fine, quem experti sunt homines, igne, alioque luctuoso et misero interitu castigati, ac puniti, uti uidere est in *Theat. Vit. hum. fol. 94. l. 26. et M. 719.* et alibi. Idem sibi fraudi est, cum nulla temporis, loci, honorisque ratione habita, personas indecoras sumit, et temeritatis dat specimen. Quam inconstantiam refert XIPHILINVS, Caligulam Imp. aliquando muliebri ornatum habitu, sublimem praesedis in eminenti folio, eumque tutorem Gallum, forte prae-

praetereuntem, irrisisse. Qua re animaduerfa, Caesar hominem accitum rogat, quid sibi de Imperatore uideretur? Cui respondit Gallus: magnam sibi uideri eius dementiam. Demens uero uideri poterat, nec dignus Imperatoris nomine, cum non uir, sed mulier, stulte, et alienissimo tempore, et cum dedecore Romani nominis, uideri uellet. Plura non addimus, cum possemus, quando ex iis, quae praestruimus, cetera facile iudicantur. Atque adeo cum laruarum usum defendimus, abusum earum reiicimus ac repudiamus. Quo uero clarius constat, mascerarum usum iuri naturae, de quo in praesens laboramus, non omnino esse contrarium, praecepta actionum moralium, pace atque uenia lectoris, subiiciemus, ex quibus generatim, quid liceat homini, quidue eidem sit uetitum, peruestigari, et deinceps, argumentum nostrum mediae esse naturae, cognosci queat.

§. XIV.

Sui et insequentium seculorum doctrinae lumen, Erasmus, illorum non immerito redarguit institutum, qui, quod Scholastici doctores, conscriptis ingentibus summulis, conscientiae casibus, consiliis, decisionibus, thesauris conscientiae, clauibus regiis, faciebant, omnes rerum humanarum casus, antequam accidissent, ueluti in numerato habebant, et fictis conditionibus singularibus, in scholae otio decidebant, de cetero, quod in rebus diiudicandis praecipuum est, solliciti parum de generali quadam

Scholasticarum reprehenditur

πολυπραγμοσύνη.

dam norma et plano principio, quo rite cognito, complures diuersique casuum modi explicari possent, licet tot ingentia uolumina de singularibus quibusdam actionibus humanis non conscriberentur, uel conscripta extarent. Tanta est enim singularium casuum in uita humana multitudo, tantaque uarietas, si ad minutas περιστάσεις descendimus, ut libro, uasto licet, omnes comprehendi non possint: paucissimis uero tantum est otii aut memoriae, ut perlegendo omnia ueluti per exempla cognoscere, aut in promptu habere, queant, si casus idem, aut, quod frequentius accidit, conditionibus nonnullis dissimilibus, propositus sit decidendus.

§. XV.

*communia
et solida
principia
laudantur.*

Si certe generi humano, in diiudicandis suis aliorumque hominum actionibus, magis consulere uidentur, qui communia nonnulla, sed plana et solida principia, quanta possunt breuitate, proponunt, ut, his recte cognitis, deinceps iudicio naturali quisque colligat, quid sibi faciendum, quidue omittendum, uideatur. Licet enim nulla facile detur regula, quae restringi non possit, et in negotiis particularibus pro eorum, quae circumstant, ratione non temperetur, aut tollatur: haec tamen omnia ab homine, ratione et prudentia, etiam mediocri, praedito, in singularibus facile suppleantur, si summa rerum capita rite constituta fuerint et percepta.

§. XVI.

§. XVI.

Quid actiones sint humanae, notius est, quam ut explicari mereatur. Quilibet enim in semet ipso deprehendit aliquam agendi, aut alicuius negotii expediendi facultatem. Quam qui exercet, id exinde consequitur, ut eadem ipsi actio imputetur uel ad laudem, uel ad uituperium, ad praemium, aut poenam. Quod ut recte conuenienterque fieri possit, in agente requiritur, ut recto intellectu utatur, ac uoluntatis libertati nullum afferatur impedimentum. Alias ratione huius actio neque licita, neque illicita, bona, uel mala, dici poterit, sed in alterutrum, scienter et libere agentem, tanquam auctorem, transferenda erit.

Quid actio humana, et quomodo agere, quomodo libere agere dicamur.

§. XVII.

Cum autem actio hominis licita, aut illicita, dicitur, tum potest illud quidem intelligi, uel de conscientiae foro, uel de foro ciuili. In foro conscientiae uocatur actio aliqua licita, quando, excussis in animo nostro actionibus, riteque expensa actione nostra secundum legem rationis internam commiserimus quicquam: licet alii forte praeiudicia nonnulla secuti, secus putent. Prohibita autem in foro conscientiae actio habetur illa, ob quam grauissimis rationibus, et quas diluere, etiamsi cum sapientissimis communicentur, non possumus, urgemur, nostram scilicet actionem repugnare ipsius iudicio rationis in animo nostro, quod nos intus arguit, uiolatum fuisse

Quid actio licita et illicita in foro conscientiae et ciuili.

ius aut legem interne, a superiore nobis ad obseruandum latam. In foro autem ciuili dicuntur actiones nostrae licitae, si ostendere nemo nobis potest, aut nos conuincere, legem nos ab superiore magistratu latam, agendo uiolare, licet forte nobis aliter conscii simus, quod uel secus egerimus, uel lex ciuilis non debuerit actionem nostram nobis permittere: prohibita contra in foro ciuili est actio, quae legibus a ciuitatis magistratu, in qua uiuimus, latis, repugnat. Perinde autem fuerit, utrum in foro ciuili ferantur, uel potius repetantur, leges naturales diuinae, an uero ab hominibus sancitae. Generatim enim intelligendum est, actiones illas in foro ciuili censerī licitas, quae non uetantur, et de quibus nulla lex est lata, quae uero, lege constituta, sunt interdictae, prohibitas esse.

§. XVIII.

Forum con-
scientiae
uniuersale,
accuratius
et norma est
ciuilis fori.

Forum conscientiae apud omnes pari rationis gradu utentes, est uniuersale, et idem ubique. Quod si enimingas, idem esse rationis iudicium, et parem iudicium hoc intelligendi in animo facultatem, consequitur eadem sententia, aut pronunciatum, de hac uel illa actione, quod licita, aut prohibita, sit. Sed forum ciuile, pro magistratus et Reipublicae conditione, proque personarum statu aut captu, uariat. De Domitiano, Imperatore, SVETONIVS, *cap. 7.* auctor est, ipsum, castrari mares, uetuisse, quod ante ipsum usu ueniebat. Chineses et Armenii lupanaria publica, et gratuita, ex pietate, necessitati et honori hospi-

hospitum praestant. Mexicani et Peruuiani uiri uxores, fratres sorores, et patres filias, liberrime uocant, quod nobis inhumanum est. Videantur plurima talia a MALTHEO VAYERIO congesta in *Dialogo*, qui *la philosophie sceptique, et, le banquet sceptique*, inscribitur. Forum conscientiae multo accuratius rerum momenta expendit, quam forum ciuile, quod in popularibus, et quatenus reipublicae ut plurimum corruptus status patitur, acquiescit. Hinc CICERO *lib. 3. Offic. aliter leges, aliter philosophi tollunt astutias: leges, quatenus manu tenere possunt, philosophi ratione et intelligentia*. Ceterum forum conscientiae dux et norma est ciuilis fori. Quod enim prius homines recto rationis lumine in se, et ueluti semoti a ciuitate, uerum, utile, honestum, bonum animaduenterunt, illud deinceps in rempublicam ad usus communes introduxerunt, legibusque ciuilibus sanciuerunt. Inde laudatur Socrates, quod philosophiam uocauit de coelo, et non solum in urbibus collocauit, sed et in domos introduxit, et in uillas denique, agrosque, deduxit.

§. XIX.

Quae nos circa actionum moralium fundamenta commentabimur, ea ad forum conscientiae internum, quo quisque semetipsum respicit, praecipue pertinent. Non solum ideo, quod conscientiae tribunal, uti §. 18. superiori docuimus, est commune apud omnes intelligentes, multoque accuratius de rebus et actionibus humanis sententiam fert, quam ciuile, sed etiam, quoniam hoc forum dirigit, et designat,

Nos hic de actionibus moralibus, quoad ad forum conscientiae pertinent, iudicamus.

signat, quid prudenter in ciuitate statuendum, permittendumque, aut pronunciandum sit. Quo perspecto, tanto maiori firmitate constabit, quid in re publica, bene ordinanda, iuberi, concedi, aut uetari oporteat, quatenus quidem res humanae accuratorem diligentem patiuntur. Negari enim nequit, multa in re publica, etiam a sapientissimo legillatore, toleranda esse, quae pro tempore sine insigni rerum conuersione, aut uulneribus publicis emendari non possunt. Recte enim et prudenter Tiberius apud Tacitum *An. lib. 3. cap. 53.* satius esse, duxit, adulta uitia permittere, quam id tantum assequi, ut palam fiat, quibus uitiiis impares simus.

§. XX.

*et principiis
generalibus.*

Quod si tamen nonnulla in melius restitui possunt, horum prudens emendatio in iis potissimum facienda erit, quae in foro conscientiae summe necessaria esse, cognoscuntur, neque cum honestate aut boni uiri opinione consistere queunt. Sed nobis principio maxime curae erit, ut ostendamus, quid homini priuato, qui rationem et conscientiae uim internam sequitur, licitum sit, et ex quo fundamento dignosci possit, haec ita, neque aliter, in uita esse peragenda. Tradentur autem principia generalia, et quae ex natura facile cognoscuntur. In specialibus enim et singularibus uitae casibus expendendis, lureconsultorum est, uersari; quae uero doctrinae rationem superant, Theologorum scholis merito sunt relinquenda.

§. XXI.

§. XXI.

Illud praemonendi adhuc sumus, quod licitum alias, et in angustiori significatione acceptum, differat ab honesto, cum praesertim in ciuitate multa dicantur licita, uti sunt cogitationes flagitiosae, et nonnulla probra, quibus praetor nullam poenam statuit, quae tamen honesta haud dici possunt. Nos tamen, quoniam ad interna potissimum et conscientiae tribunal oculos intendimus, generatim uocem liciti pro eo, quod honestum est, accipimus, et licita quoque honesta iudicamus, uti latius in sequentibus patebit. Constat etiam, in uulgari significatione, prohibitum plurimum differre a turpi. Multa enim in ciuitate ex consuetudine, aut decori lege, prohiberi consueuerunt, quibus tamen parum aut nihil turpitudinis inest, si secundum rationem solam, remota legis ciuilis obligatione, expendantur. Verum a nobis uoces hae sic usurpantur, ut ex eo, quod prohibitum, ostendi potest, sequatur, idem etiam turpe dicendum esse; uti ex contrario, quod licitum censetur, idem illud quoque putabitur honestum. Quibus praelibatis, prudentiae morum origo repetenda nobis altius est, ut deinceps melius de ceteris, quae sequuntur, iudicium ferri possit. Quod sequentem fere in modum exequemur, ita tamen, ut, quemadmodum mathematici lineas, earundemque affectiones considerant, abstrahendo ab omni materia, quaecunque illa sit, cui tandem inscribi possint; ita nos in principiis hisce tradendis sic uersabimur, ut nullam

an licitae, et honestae, uel prohibitae, et turpes sint, docemus.

nullam rationem habeamus hominum, quibus haec accommodari, aut qui iisdem uti possent, sed secundum naturam, communem rationis ducem, communiora quaedam capita, proponamus.

§. XXII.

*Principium
commune*

Sint itaque *communia* haec actionum moralium *principia*:

1. de Dei sapientia et bonitate.

I. Natura duce cuique compertum manifestumque est, *Deum esse sapientem, et bonum*. Quisquis enim hoc negat, neget, necesse est, Deum existere, perfectumque esse, quos contra ab aliis, in Theologia naturali, aut metaphysicis disquisitionibus, fatis disputatum est.

2. de hominis creati-
uris.

II. *Si Deus sapiens et bonus condidit hominem, instructum facultate agendi uiribus, sibi inditis, evidens est, hominem hisce uiribus suis, a Deo concessis, ea omnia legitime peragere potuisse, quae ipsius quidem uirium sunt*. Alias Deus ipsi uires concessisset, quibus tamen agere non debebat. Quod contradictorium, et sapientiae eius est repugnans. Cur enim non minores concessit uires, quas refrænare opus non erat?

3. quicquid
potest, licet
homini fa-
cere.

III. *Homo itaque uiribus suis, a Deo sibi inditis, habet ius et libertatem agendi, quousque potest*. NB. Haec prima est origo actionum moralium licitarum.

4. excepta
re, a Deo
prohibita.

IV. *Hinc omnia homini agere licet, quae potest, nisi Deus iubeat, ut quaedam omittat, quoniam homo habet libertatem animum ad hoc uel illud applicandi, agendi, uel non agendi*. Haec est prima origo actionum prohibitarum.

V.

V. *Sed Deus est bonus, h. e. qui neminem, quo minus* ^{8. hic pro-}
agat bene, impedit, et sapiens, h. e. qui omnia longe, an- ^{pter bonita-}
tequam ea exequeretur, legitime iam ordinavit, unde nihil ^{tem et sa-}
censetur prohibere, quam quod est malum. ^{cientiam.} Cur enim bo-
 num agere prohiberet homini, ad quod tamen per-
 agendum ipsi vires concessit. Vid. §. 2. Ergo malum
 tantum agere, prohibet Deus.

VI. *Itaque homini viribus, sibi a Deo datis, nihil prohi-* ^{6. malum}
betur agere, praeterquam malum. ^{tantum pro-} Iam itaque ostenden-
 dum est, quid malum sit, quatenus ex ratione cogno-
 sci potest. Vocatur alias peccatum, et locus esset
 differendi ex Theologia de peccati origine, sed Theo-
 logica Theologis relinquere praestat.

VII. *Malum est, quod mihi nocet, omnium autem ma-* ^{7. malum}
xime mihi nocet, quod vires meas, a Deo acceptas, corrup- ^{quid?}
pit. Nam vires meae omnium maxime ad me spe-
 ctant.

VIII. *Ergo malum uoco omne illud, quod res ad me per-* ^{8. quod nem-}
tinentes, in primis res mihi omnium maxime ad felicitatem ^{pe res maxi-}
necessarias destruit, imminuit aut impedit. ^{me mihi ne-} Viden-
 dum iam est, quae nobis res ad facultates adsint, quae
 destrui aut imminui possunt, ut intelligamus, actio-
 num prohibitarum causas, et quousque se illae ex-
 tendant.

IX. *Inter res, quae homini proxime adsunt, est anima* ^{9. animam}
et corpus. ^{et corpus.}

X. *In anima est intellectus, voluntas, libertas: in cor-* ^{10. in anima}
pore partes sunt variae, quas uno nomine instrumenta ap- ^{intellectum,}
pellabo. ^{voluntatem,} Iam uidendum, quot modis homo actioni-
^{libertatem.}

bus suis, hisce partibus nominatis, malum inferre possit, quippe quae omnia a Deo sapiente et bono erunt prohibita.

11. intellectum impedit ignorantia.

XI. *Intellectus impeditur ignorantia*, generatim sumpta, ut etiam errorem et coeca iudicia comprehendat. Posset hoc loco explicari, quotuplex sit ignorantia, uti de superiore Deo, unde oritur Atheismus, superstitio, etc. de nobis ipsis, unde nimia philautia, ambitio, etc. de nobis natura aequalibus, unde iniustitia in eos, etc. Sed uereor, ne rei immorer diutius iusto.

12. ergo ignorantia est malum.

XII. *Ergo ignorantia malum est*. Et omnis actio, quae inde prouenit, damnatur a Deo, et est prohibita.

13. uoluntatem corrumpit uicioziosa propensio.

XIII. *Voluntati nocetur inconsiderata propensione ad bonum minus prae maiori, aut ad bonum apparens prae uero.*

14. ergo haec est malum.

XIV. *Hinc propensio ad minus bonum, aut ad bonum apparens, est malum.* e. c. Si Deo est seruiendum et homini, malum est, homini prae Deo seruire. Si anima et corpus est conseruandum, malum est, corporis conseruationem animae custodiae praeferre.

15. libertas minuitur prauis affectibus.

XV. *Libertas, quae est indifferentia eligendi ex duobus bonis optimum, impeditur aut imminuitur affectibus animi peruersis.*

16. ergo hi sunt malum

XVI. *Ergo peruersi animi affectus malum sunt.* Et actiones, quae inde proueniunt, homini sunt prohibitae.

XVII.

XVII. *Corporis instrumenta destruuntur aut imminuuntur plagis, tempestatibus, et, si cibus, uestimenta, aut alia, ad eorum conseruationem necessaria, non suppedi-*
tantur.

17. corpori
 uarie nocetur.

XVIII. *Ergo hae omnes malae sunt.*

18. et quicquid ei nocet, est malum.

XIX. *Et rerum externarum ad corporis conseruationem necessariarum, defectus aut subtractio est mala.*

19. ergo et rerum necessariarum

XX. *Isthaec omnia mala sunt, in quocunque homine haec accidunt.*

defectus.

Quia Deus omnes condidit his uiribus, et uoluit, ut hisce uiribus agerent, non uero ista destruerent. Obseruatis tamen malorum gradibus, conf. §. 15. sic, si corpus aut fortuna sunt destruenda, satius est, perire fortunas.

20. in quocunque homine inueniatur.

XXI. *Hinc malum est, alterius intellectui, uoluntati, libertati, corpori aut fortunis sine causa nocere. Et omnia haec prohibita sunt.*

21. sine causa nocere alicui, est prohibitum.

XXII. *E contrario bonum est, semetipsum in omnibus superioribus conseruare, et uires suas perficere. Et proinde omnes licitae sunt actiones, quae eo faciunt.*

22. bonum est, se conseruare et perficere in bonis.

XXIII. *Bonum etiam est, omnia haec alteri procurare, per §. 19. Quia in omnibus hominibus debent adesse, et proinde actiones, quae eo tendunt, licitae sunt.*

23. et alteri bona procurare.

Sed incidunt et plerumque quidem controuersiae de bonis fortunae, conseruando item corpore nostro, aut alterius controuersiae generis. Vbi duo proponi dubia possunt. Primum an fortunas alteri eripere, aut plane non eripere, liceat? Deinde an, si incidat nostro aut alterius corpori damnum inferendi necessitas, quid naturali aequitate iustum sit? Vt

haec ex nostris principiis solvantur, adiiciamus etiam sequentia.

24. Quae
recto intel-
ctu, et bono
appetitu
possidentur,
nemini eri-
pienda sunt.

XXIV. *Nihil nobis aut alteri, quod recto intellectu et legitimo uoluntatis appetitu possidemus, eripendum est.* Fundamentum continetur §. 12. et 14. Quia, quicquid egimus aut acquisiuius per ignorantiam, h. e. quod non debebamus, aut malo appetitu, hoc est, cuius possessio nobis ipsis nocet, quoad animum et corpus, hoc malum est, ac proinde acquirendi actio nulla est, sed acquisita iterum auferri possunt. Sed ex aduerso, quicquid recto intellectu, h. e. iure, acquisiuius, et uoluntatis appetitu legitimo, neque uoluntarie iterum dimittere nolumus, hoc nobis non eripi, sed relinqui, debet.

25. eiusmodi
ablatio est
malum.

XXV. *Igitur eripere alteri aliquid, quod recto iudicio, ueraque mentis et animi inductione, acquisiuit, malum est.* Atque idcirco omnes huiusmodi actiones prohibitaе sunt. Haec est origo et fundamentum omnis iustitiae diuinæ et humanae. Sed quia canon hic unicus obscurus et exceptionibus nonnullis obnoxius illis uideri poterat, qui breuioribus doctrinis non sunt assueti, adiiciemus et alia, simul usum indicaturi.

26. non licet
propendere
in minus
bonum, aut
eo abuti.

27. ad emen-
dationem
alteri au-
ferri bona
fortunaе
possunt.

XXVI. *Nimum propendere in minus bonum, aut eo abuti, malum est.* Ergo non licet, per §. 14.

XXVII. *Hinc iure alteri auferri bona fortunaе, aut malum, corpus affligens, inferri potest, quod ad ipsum emendandum facit.* Nam sic consequitur, bonum maius esse, cui, quae nocent, auferuntur, liberatur a malo, ignorantia nimirum, peruersoque appetitu, per §. 12. 14.

Haec

Haec origo est poenarum licitarum, et punctionum ciuiliū, quae ex hac ratione iustae sunt. Quod etiam Deus ipse exercet in homines. In foro ciuili sunt nonnullae exceptiones, cur nemo, nisi magistratus sit, regulam hanc 27. exercere possit, cuius causa infra explicabitur, sed in statu naturali, et ante imperium ciuile, aut in imperio diuino, uniuersale axioma est. Post regna etiam constituta, quia quilibet rex summus et absolutus censetur, nemo ipsum ex hac causa inuadere potest, nisi ab ipso offendatur.

XXVIII. *Negare alteri, sine causa summe necessaria, ad sui conseruationem, malum est*, per §. 7. *Et cum quisque se conseruare debeat*, per §. 19. *Quilibet rerum abundans, alteri ea, quantum licet, procurare debet*, per §. 19. *Hinc illud facere negans propensione praua in bona minora laborat. Quod malum et prohibita res est*, per §. 14. 28. Negare alteri summe necessaria, prohibetum est.

XXIX. *Ergo licitum est, ut eiusmodi rerum affluentibus demantur facultates non necessariae, quod aliis per §. 16. 17. et ipsimet bonum est*, per §. 24. *Obseruandum autem, quod in tali casu possessor non adducere possit rationes denegati officii, alioquin audiendas. Haec est origo dominii eminentis.* 29. rebus affluentibus eiusmodi facultates deminui possunt.

XXX. *Qui in alterum aliquid confert, non expensis rationibus, aut per incogitantiam, similis illi est, cui aliquid contra plenam uoluntatem eripitur inuite. Quod malum et facere prohibitum est*, per §. 21. *Nam si eiusmodi expendisset rationes, et adiuncta perspexisset, actum non fecisset.* 30. dare et accipere per incogitantiam malum est.

31. qui ita
accepit, non
est securus
de perpetua
possessione.

XXXI. *Hinc is, qui aliqua ex hoc capite accepit, non omnino securus est de perpetua possessione.* Haec est origo reductionum, revisionum, et restitutionum, quae uocantur, in integrum. In foro tamen civili non conceditur ob minutas laesiones, aut omnes defraudationes restitutio, ob euitandam multitudinem litium, et ut quilibet sibi ipsi caute prospicere, assuescat.

32. delibe-
rato facta
bona ac ra-
ta sunt.

XXXII. *Quicquid recto iudicio et plena uoluntate agitur, illud bonum ac proinde firmum et ratum est.* Hinc intelligitur ueritas axiomatis: Quod initio fuit uoluntatis, ex euentu facti fit necessitatis. Et qui suasionibus inducitur ad declarandam uoluntatem suam, nisi res fuerit oppido mala, postea mutare placitum nequit.

§. XXIII.

Principia
de actioni-
bus licitis, et
prohibitis.

Sed haec iam ad casus singulares pertinere uidentur. Vt igitur in generalibus et naturalibus notionibus nos contineamus, usumque traditorum, qui in superioribus continetur, luculentius demonstremus, formabimus regulas quasdam, de actionibus hominis licitis aut prohibitis, quantum ex lumine naturae, citra decreta cuiusque loci aut ciuitatis, cognoscitur. Ex constitutis a nobis principiis possunt regulae in moralibus deduci respectu actionum uel *licitarum*, uel *prohibitarum*: atque eae quidem uel generatim, uel speciatim traditae, pro casibus singularibus decidendis in actionibus, quae uel nosmet ipsos, uel alios, respiciunt, tum secundum *animam*, tum *corpus*, tum *fortunas*. Sed ut modum obseruemus,
unam

unam duntaxat uel alteram regulam *generatim* proponemus, quae ut illustretur, nonnulla in *licitis* et prohibitis actionibus tenenda, subiiciemus, et breuem aliquem *usum* in uita humana indicabimus, proposito singulari exemplo de carnis priuio, traditorum utilitatem confirmaturi. *Generatim* itaque regulam hanc lectori nostro notandam damus:

Nihil homini natura prohibitum est, ad quod agendi uires habet a Deo sibi concessas, nisi quod malum sit, h. e. tale, quod gloriam diuinam, animum, corpus et fortunas, uel proprias, uel alterius, laedat, imminuat, aut destruat citra causam.

Principium commune unicum: Omnia licent homini, praeter mala.

§. XXIV.

Veritas firmitasque huius axiomatis satis luculenter cognoscitur ex fundamentorum general. 2. et 3. Nam frustra dedisset Deus sapiens et bonus homini uires, frustra adiunxisset cupiditatem, conatum, desideria agendi, nisi agere liceret. Hinc quando constat, uires naturales profectas siue additas fuisse a Deo, quatenus a Deo profectae sunt, recte et euidenter colligitur, omnia licere hisce agendi potentiis agere, ad quae se uis earum et naturale robur extendit. Nulla enim est ratio, cur Deus ipsum a se datum homini ad agendum, datasque uires impedire uellet. Immo inconstantiae arguendus esset, quod dederit uires ad agendum, et tamen nollet, ut agendo sese exercerent. Obseruandum tamen, duplicem dari rationem, cur Deus uires naturales agere prohibeat, uel potius agendi modum ad alia flectere iubeat. *Primum*

confirmatur.

mum si maius bonum inde uelit elicere, aut manifestum reddere, e. c. obsequium suum, rei conditae obsequentiam, fidelitatem etc. Huc pertinent interdictum de non comedendo fructu ex arbore uetita. Non enim prohibebatur homo cupere aut appetere ductu naturali res, sensui obiectas, quippe quod absurdum fuisset et contradictioni obnoxium, habere scilicet cupiditatem ad res propositas appetendas, eoque consilio a Deo datas, et tamen rem nullam sensibus expositam ex uoluntate Dei esse appetendam, sed tantum uidebatur appetitum ad alias res obiectas, e. c. ad alia poma, conuertere. Ratio erat, quia Deus obsequium hominis, sui nominis obseruantiam etc. patefacere uolebat. Sed ut in statu naturali homo cogatur abstinere ab alicuius rei appetitione, euidentissimum primo sit oportet, Deum illud uelle, et quidem ex ratione omnium luculentissima, alias prohibitio diuinitus facta non praesentitur. Ratio autem satis euidens ex natura est, si homo cupiditate sua aliquid appetat, quo destruit corpus, animo nocet, aut damnum manifestum sibi, alioque infert, quia Deus bonus uult hominis animam, corpus, fortunas esse saluas. Ergo deinde Deus prohibet actus, qui mali sunt; mali autem quinam sint, explicatum est euidenter principio 7. et 19. Ratio, cur interdictum mali iudicetur a Deo factum, haec est, quia conciliari nequit, Deum dedisse cupiditatem ad agendum, ut homo felix sit et saluus, et tamen deinceps Deum uelle, ut cupiditate aut hac agendi potentia semetipsum destruat, alioque. Itaque quum, quae sibi obstant,

stant, nequeant esse uera, et primum satis certum sit, quod Deus dederit agendi uires, alterum falsum esse, necesse est, quod nimirum agendi uires se extendere possint iure ad malum, aut ad nocendum sibi, uel alteri. Sed quia interdum accidunt casus, ubi sibi aut aliis necessario nocendum est, e. c. castigare ieiunio corpus, ut animus emendetur, punire uerbis, aut fortunis ademptis alterum, ut sapere incipiat, hinc ut plana essent omnia, et dubiis istis una satisficeret, adiecimus 14, in primis uero 23. 24, 25, 26, 27, 28. Ex quibus patet, licere maius bonum appetere, adeoque alterum minus malum boni rationem induit, quod tamen in causis et casibus, qui euitari nequeunt, tantum est faciendum. Hinc iam liquere existimamus, propositionem istam recte pro norma posse admitti, ex qua secundum naturam (dico secundum naturam, quia uim et facultatem rationis transcendentibus nos non immiscemus) colligitur, quod homo uiribus sibi concessis possit licite omnia et perpetuo agere. Modo constet, hominem uires sic et in isto statu, neque aliter comparatas accepisse, a Deo. Aliter exceptio adducta habebit locum, quod omnia agere liceat, nisi malum. Hinc quid illud sit, et quoad natura cognosci possit, explicatum a nobis est.

§. XXV.

Subsistere in fundamento hoc, generatim sic tradito, poteramus, quod omnes regulæ singulares inde deduci possunt. Verum, quia tum ad ueritatem ca-

R

nonis,

*singulares
regulæ, de
licitis.*

nonis, tum ad eius quoque euidenciam faciet, apud eos in primis, quibus noua haec doctrinae ratio uideri poterat, adiiciemus etiam nonnullas speciatim regulas, quae uim habent affirmandi, siue ex quibus licita colliguntur; et ui praeditas negandi, siue ex quibus, quid prohibeatur, cognosci potest. Sint itaque *speciatim*, quae, quid liceat, indicent, *regulae sequentes*.

1. *Scientias et artes omnes licet addiscere.*

I. *Licetum est, omnes scientias et artes addiscere, quae intellectum informant in spirituum cognitione et corporum.* Per regulam generatim traditam. Habemus enim instinctum, ad discendam naturam rerum praeternaturalium et naturalium, spiritualium et corporali-um. Habemus intellectum, ut ea possimus cognoscere. Haec cognitio nobis non nocet, sed prodest, quia perficit animum, E. licita est.

2. *uesci, bibere, uestibusque uti licet.*

II. *Licetum est, uesci omnibus, et bibere omnia, rei uenerae indulgere, omnique uestimentorum uti genere, quibus nullum nec animo, nec corpori, nec fortunis nostris infertur damnum.* Nam omnia licet agere, ad quae agendi facultatem a Deo concessam habemus, per regulam generatim traditam.

3. *licet libertatem suam conseruare.*

III. *Licet libertatem suam omnibus idoneis mediis conseruare.* Quia libertas est bonum, ad quam summo-
pere propendemus. Ad quod autem propendemus, agendique habemus uires, illud semper et in omnibus licet, nisi malum sit, per regulam generatim traditam.

IV. *Licitum est, repugnare consuetudini introductae, quae libertati, sano intellectui, uoluntatis rectae propensione et sanitati, opponuntur.* Homo enim in his omnibus habet agendi libertatem per regulam generatim traditam. 4. licet repugnare consuetudini.

V. *Licitum est, ut, quo quis prae altero maius habet intellectus lumen, uoluntatisque nobiliorem propensionem, tanto maiori prae ignaro et malitioso gaudeat libertate.* Nam omnia natura licet agere, ad quae facultatem, i. e. intellectum rectum, et uoluntatem legitimam, habemus, per regulam generatim traditam. Sapientior in his praestat prae ignaro et malo. E. liberius aget. Nouit enim de omnibus reddere rationem, quod non male agat. 5. maiori libertate dignus est, qui maius intellectus lumen habet.

§. XXVI.

Has excipiant *regulae, quae, quid prohibitum sit, manifestum speciatim reddant.* Singulares regulae de rebus prohibitis.

I. *Prohibemur agere omne illud, quo fortunarum quidem, aut corporis, incolumitas promouetur, sed animo nocetur.* Nam propensio ad minus bonum prae maiori, qualis est animus, corpori comparatus, aut ad apparens bonum prae uero, malum est, per fundam. 14. Mala autem prohibita sunt per fundam. 7. 1. Prohibetur, quicquid animo nocet.

II. *Prohibemur salutes et utiles scientias negligere, suppressere, occultare, damnare, aut contra has peccare.* Quoniam haec omnia mala sunt, per fundam. 12. 2. Prohibemur scientias damnare.

III. *Prohibemur natura, nimium cibo, potui, Veneri indulgere; prohibemur etiam nimium a cibo, potu, Veneri abstinere.* 3. Prohibemur nimium cibo, potui, Veneri abstinere.

*indulgere
uel nimium
ab iis absti-
nere.*

*4. Prohibe-
mur nobis
aut aliis uti-
le aliquid
auferre.*

*5. Prohibe-
mur alios ui-
aut bello ag-
gredi.*

*6. Prohibe-
mur pati ci-
tra meri-
tum iniu-
rias.*

*7. Prohibe-
tur quari-
tia, uolu-
ptas, amb-
itio.*

abstinere, ut detrimentum inde patiamur: Haec enim mala sunt, per fundam. 16. 17.

IV. Prohibemur aut nobis, aut alteri, auferre, quod animo, corpori uel fortunis augmento aut utile est, nisi ad emendationem. Citra hunc enim respectum haec mala sunt, per fundam. 12. seq.

V. Prohibemur alterum ui aut bello aggredi, ut, quae ipse recto intellectu, siue iure et uoluntate legitima possidet, eripiantur. Sunt enim mala, per fundam. 12. seq.

VI. Prohibemur pati, ut corporis aut animi malum, destruendi uim habens, nobis citra meritum continuo inferatur. Est enim malum per fundam. 12. seq.

VII. Prohibemur indulgere auaritia, uoluptati, ambitioni, aut aliis passionibus uitiosis. Quia malum sunt, et eripiunt nobis libertatem, maiusque bonum, id quod malum est, per fundam. 14. 16.

§. XXVII.

*Ex his prin-
cipiis quae-
ritur, an
Deus offen-
datur lar-
uatum usu.*

In tradendis his regulis, quarum numerus longe maior addi potuisset, abstinemus merito a casibus singularibus et maxime specialibus, qui omnes adduci nequeunt, quorumque plurimi ex his, generatim traditis, facile iudicari possunt. Nam si unicum duntaxat casum singularem expromserimus, haud difficulter ex recensitis principiis constabit, quam plene et summa cum ratione decidi possit. Quaerat enim, exempli causa, nonnemo, *an Deus offendatur, si quis tempore Carnispruii, in der Fasten, quod ab Ecclesia Pontificia laicis praestitutum est, ne carnibus uescantur, post-*
habito

habito Ecclesiae uel Pontificis mandato, carnibus non abstineat? Quaestio decidenda est in foro conscientiae. Nam ex politicis rationibus benefaciunt, qui necessitati in terris Pontificiis cedunt. Respondendum est secundum regulam generatim traditam, et animaduertendum, quod homo habeat facultatem aut instinctum ad carnes comedendas, quem quisque impune exercere potest, nisi malum ostendatur inde proueniens, quod hoc loco euenire non uidemus. Ergo in foro conscientiae licitum est, uesci tempore quadragesimali carnibus, non obstante ecclesiae siue Pontificis interdicto, quod non alio nititur fundamento, nisi superstitione, proueniente hinc in conscientias hominum imperio illicito. Quod si tamen aliquis carnum esu incitetur ad libidinem, bene quidem agit, si ex hac ratione carnibus abstineat, per fundam. 14. et regulas, quibus, quae prohibita sint, exponuntur, 1. et 3. Verum hoc non certo anni tempore, uti quadragesimali, aut semel in anno, sed toties eoque temporis interuallo faciendum est, quoties et quando stimulos istos incrementa capere apud nos, animaduertimus.

Ita, si solliciti sumus, *utrum personis laruisque uti nonnunquam* liceat in foro conscientiae? Nihil dubitamus, quin eam quaestionem ex praemissis principiis affirmemus. Etenim Deus uires homini concessit et libertatem se uaria ratione uelandi, ornandi, recreandi, non igitur id semper et ubique homini prohibitum est, nisi ubi mali quid inest illi rei, secund. principium 2. 4. 5. ubicunque igitur personarum usus

utenti non nocet, ibi non est malus, nec prohibitus ex principio 6. et bonus est ac praeceptus, ubicunque nostras vires conseruat et perficit, secund. principium 22. et tunc recto iudicio et plena uoluntate perpetratur secund. princip. 32. general. Licet uti omni uestimentorum genere, adeoque etiam personis, quibus nullum uel animo uel corpori uel fortunis infertur damnum princip. spec. 2. licet etiam in personis utendis libertatem suam conseruare, principio spec. 3. Crassa igitur (ne quid grauius dicam,) pronunciata illa nuper uox est: *Ego quidem nullam hic subesse uideo causam, quae speciem iusti, decori, utilis prae se ferat, cur sollemnitas illa anniuersaria inter Christianos peragatur.* Sed nonne iustum est decorum et, uti uiribus sibi a Deo concessis, conseruare eas etiam ac perficere, sine animi, siue corporis, siue fortunae sint. Taedet nos lucem luci accendere, et quae extra omnem dubitationem posita sunt, prolixius probare. Nec noui quicquam, uel ad negotium perti- nens adiicitur, ubi pergit: *In personatorum Bacchanalibus, Carnaual dictis, ubi pudicis audacia, impudicorum autem stultitiae incrementum praestatur, et modus, fere, omnibus in rebus, edendo, bibendo, ludendo, saltando, exceditur, uel saltem excedendi, omnibusque uitiiis et flagitiis se inquinandi, campus longe lateque omnibus iis patet, qui capite et corpore personati incedunt, nihil quicquam honestatis, nihilque iustitiae inesse intelligitur.* Namque illa audacia pudicorum, ac impudicorum stultitia reprimatur in bene ordinatis rebus publicis non tantum generalibus legibus, sed etiam speciatim de per-

personatis tempore Bacchanaliorum latis. Istum autem personarum usum, in quo in omnibus fere rebus edendo, bibendo, saltando, ludendo excedatur, esse iure naturae prohibitum, nemo dubitat, quippe quo animo corpori ac fortunis non possunt homines non nocere, uti ex princip. 3. et 4. atque adeo de isto non disputatur. Quae deinde adiuncta sunt, merae sunt petitiones principii. Maiori ueritatis specie lucet, quod additum est: *Christianos decet omnem reprehensionis notam et sinistram uitare suspicionem.* Verum, quod inde elicitur, ac si omnis personarum usus Christiano simpliciter interdictus sit, merito negamus. Et enim de iure naturae hoc loco disputatur, non uero quid Christianum deceat. Quod cum prorsus non omnem personarum usum damnet, nemo etiam hominum ad illum uitandum ex eo obstringitur. Christianum uero prouidentissimum esse debere in rebus indifferentibus, nos ipsi confirmamus, hinc omnis personarum usus, qui suspicionem malitiae habet, fugiendus ei est, non tamen omnis generatim. Nec quod Cicero et Plinius in ludis gentilium improbauerunt, id in omni personarum usu Christianorum reprehendendum est. Vt reliqua non indagem, quae rhetoricationes magis miserae sunt, quam solida argumenta praebent.

Tandem etiam generatim docendum est, quae ratione his omnibus, quae dicta sunt hactenus, uti debeamus. Praecipuum uero, quod haec doctrina praestat, est, ut aequitatem in iudicando de alterius uita et moribus obseruare sciamus. Cum enim co-

*Qua ratio-
ne dictis uti
debeamus.*

gnitum

gnitum reddiderimus, non facile, quicquam a Deo prohiberi, censendum esse, nisi, quod euidenter malum sit, non statim impius, nefarius, sceleratus, aut Atheus est pronunciandus, qui ista agit, a quo nos ex moribus et consuetudine, forte etiam praeiudicio nostro, maxime abhorremus, nec tamen turpe aut prohibitum esse, liquida ratione ostendere possumus. Vid. supra laudatus *Vayerius*, §. 5. Deinde in ciuili uita saepe accidit, ut qui industria, ingenio, uiribus praestat, et praeter ceteros eminentiam quaerit, ambitionis aut malarum artium accusetur. Hic animaduertendum est, suspensiones istas ex ignorantia et inuidia proficisci. Principis autem et magistratus est, rationem sequi, nec permittere, ut inuidi isti et impotentes animi mentis adeo praestantis uirum, qui tales a Deo animi, corporis aut opum praestantes facultates est consecutus, incessent aut opprimant, cum potius laude et praemiis dignissimis afficiendus esset. Quoniam satis ex superioribus constare potest, omnia homini licita esse, ad quae se eius uires extendunt, nisi, ipsum cuiquam manifesto nocere, doceatur.

Andria.

ΠΡΟΤΥΠΟΝ

ΑΓΓΕΛΟΝ

ΟΜΗΝ

N° III.

PROLOGO.

N° IV.

Act. I. Sc. I.

SIMO.

SOSIA.

SIMO.

DAVVS.

DAVVS

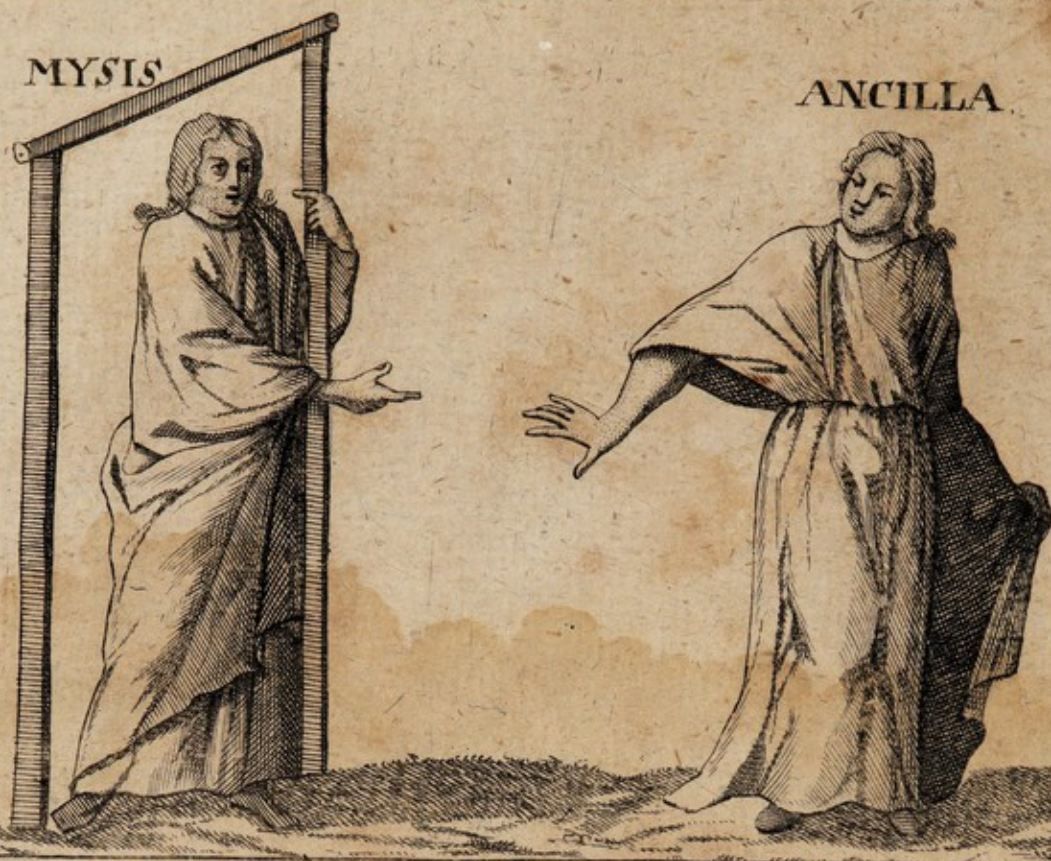

MYSIS

ANCILLA.

PAMPHILIVS.

MYSIS.

PAMPHILIVS CARINVS.

BYRHIA.

DAVVS.

PAMPHILIVS CARINVS.

ΒΥΣΣΙΑ

ΑΝΤΙΣΤΗΝΤΕΣ

N. XI.

Act. II. Sc. III.

PAMPHILIVS

DAVVS

N. XII

Act. II. Sc. IV.

SIMO

DAVVS. PAMPHILIVS

N. XIII.

Act. II. Sc. V.

BYRRHIA

SIMO.

DAVVS. PAMPHILIVS

N. XIV.

Act. II. Sc. VI.

SIMO

DAVVS

LESBIA GLICERIANA

MYSTIS

PAMPHILVS

DAVVS

SIMO.

CARINVS
ADVLESCENS.

PAMPHILIVS

DAVVS
SERVVS.

MISYS
ANCILLA.

PAMPHILIVS
ADVLESCENS.

CARINVS
II

DAVVS
SERVVS.

XXXII.

Act. IV. Sc. III.

MYSIS
ANCILLA.

DAVVS
SERVVS

XXXIII.

Act. IV. Sc. IV.

CREMES

MYSIA

DAVVS

CRISTO
REX

ANGELUS

IN
CLO

XXXV

CHRISTUS

OMNIS

CRITO
SENEX.

MYSIS
ANCILLA

DAVVS
SERVVS.

CHREMES

SIMO

PAMPHILIUS

CRITO

SIMO

CHRMES

CARINVS

PAMPHILIUS

DAVVS

Ennuchus.

XXX.

PROLOGO

PHEDRIA
ADULESCENS.

PARMENO
SERVVS.

THAIS

PHAEDRIA

PARMENO
SERVVS.

PHAEDRIA
ADVLESCENS

PARMENO
SERVVS.

PVELLA

GNATHO
PARASIVS.

PARMENO
SERVVS.

CHAEFREAS
ADVLESCENS.

PARMENO
SERVVS.

T. RAY
M. 17

T. RAY
M. 17

T. RAY
M. 17

T. RAY
M. 17

T. RAY
M. 17

T. RAY
M. 17

TARASO
MILES.

GNATO
PARASITVS.

PARMENO
SERVVS.

CHREMES
ADVLESCENS

PYTHIAS
ANCILLA.

DORIAS

N. XXXIIX.

Act. III Sc. II.

GNATO
PARASITVS.

TRASO
MILLES.

THAIS

CHEREA
EVNVCHO.

PARMENO.

ANTIPHO
ADVLESCENS

CAEREA

ANTIPHO

CHEREA

N. XLII.

Act. IV. Sc. I.

DORIAS
ANCILLA.

N. XLIII.

Act. IV. Sc. II.

PHAEDRIA
ADVLESCENS.

N. XLIV.

Act. IV. Sc. III.

PYTHIAS
ANCILLA.

PHEDRIA

DORIAS
ANCILLA.

N. XLV.

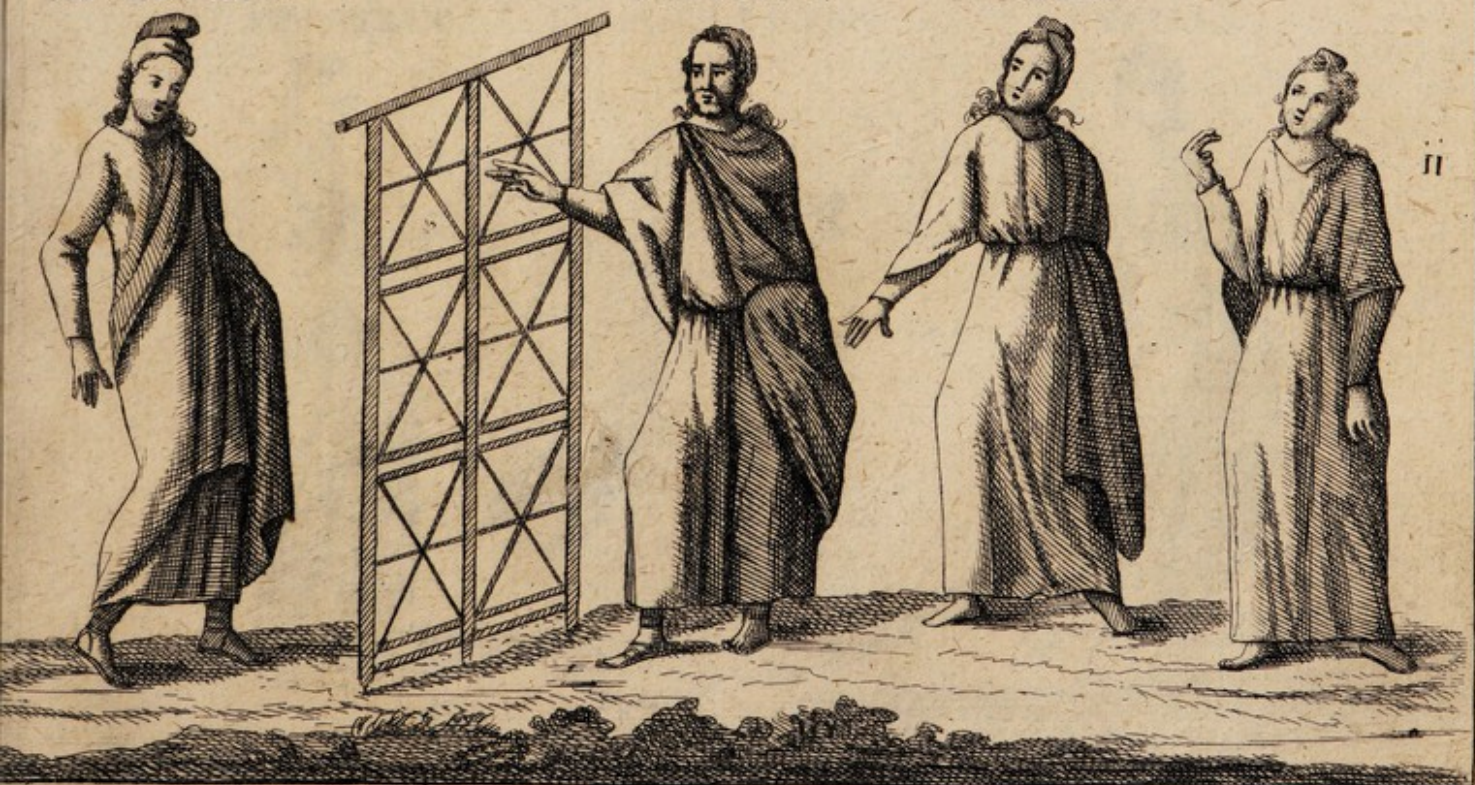
Act. IV. Sc. IV.

PHAEDRIA
ADULESCENS.

DORVS
FVNVCVVS.

PYTHIAS
ANCILLA.

DORIAS

PORTA

PIRELLA

PIRELLA

PIRELLA

PIRELLA

PIRELLA

PIRELLA

CHREMES
ADVLESCENS

PYTHIAS
ANCILLA

THAIS
MERETRIX

CHREMES
ADVLESCENS

PYTHIAS
ANCILLA

WYTHIA
ANCHIA

CEBETH
ADYETH

WYTHIA
ANCHIA

CEBETH
ADYETH

WYTHIA
ANCHIA

TARASO MILLES GNATO PARASITVS DONAX SIMALIO. SIRECVS THAIS CHREMES
TORASI. ISANCA MERETRIX. ADVLE SCENS.

THAIS
MERETRIX.

PYTHIAS
ANCILLA.

CHAEREAS
ADVLESCENS.

THAIS
MERETRIX.

PYTHIAS
ANCILLA.

SOPTON 7
VIRIX

CHRETI
ABRAHAM

TYTHIA
VIRGILIA

TYTHIA
VIRGILIA

PARNENO
TETRA

PYTHIAS
ANCILLA.CREMES
ADVLES CENS.SOPHRONA
NVTRIX.PARMENO
SERVVS.PYTHIAS
ANCILLA.

PYTHIAS
ANCILLA.

PARMENO
SERVVS.

LACHES
SENEX.

PARMENO
SERVVS.

PARMENO
PERVA

PARMENO
PERVA

PARMENO
PERVA

PARMENO
PERVA

N. LV.

Act. V. Sc. VII.

PYTHIAS
ANCILLA.

PARMENO
SERVVS.

N. LVI.

Act. V. Sc. VIII.

GNATO
PARASITVS.

THRASO
MILES.

CHERIA
ADVLESCENS

PARMENO
SERVVS.

THRASO
MILES.

GNATO
PARASITVS.

PHEDRIA
ADVLESCENS.

CHREA

GNATO
PARASITVS.

THRASO
MILES.

CHIRIA
ADULECEN

Y ARMEAO
SERVIA

THIAO
MILIA

GAATO
PARAYTIV

CHIRIA
ADULECEN

CHIRIA
ADULECEN

GAATO
PARAYTIV

THIAO
MILIA

Heautontim.

N. LX.

PROLOGVS

N. LXI.

Act. I. Sc. I.

CHREMES
SENEX.

MENEDEMVS II.

CLITIPHO
ADVLESCENS.

CHREMES
SENEX.

CLINIA
ADVLESCENS.

CLITIPHO II.

SYRVS
SERVVS

DROMO
II.

CLINIA
ADVLESCENS.

CLITIPHO

BACHIS
MERETRIS

ANTIPHILA
MVlier

CLINIA
ADVLESCENS

CLITIPHO
II.

SYRVS
SERVVS

CHREMES

MINIDEMVS
SENEX

SYRVS
SERVVS

CREMES
SENEX

CHREMES
SENEX.

CLITIPHO
ADULESCENS.

SYRVS
SERVS.

SOSIRALA
MVLIER.

NVTRIX
ANVS.

CHREMES
SENEX.

SYRVS
SERVS.

N. LXX.

Act. IV. Sc. II.

CLINIA
ADVLESCENS.

SYRVS
SERVVS.

BACHIS
MERETRIX.

CLINIA
ADULES.

PHRIGIA
ANCILLA.

DROMO
II.

SYRVS
SERVVS.

CHREMES
SENEX.

SYRVS
SERVVS.

CLITIPHO
ADULESCENS

SYRVS
SERVVS.

CHREMES
SENEX.

CLITIPHO

SYRVS
SERVVS.

MENEDEMVS
SENEX .

CHREMES
II .

MENEDEMVS
SENEX .

CHREMES
II .

THE FIRST PART OF THE HISTORY OF THE REIGN OF HENRY THE SECOND

THE SECOND PART OF THE HISTORY OF THE REIGN OF HENRY THE SECOND

CLITIPHO
ADVLESCENS

MENEDEMVS
SENEX.

CHREMES
SENEX.

SYRVS
SERVVS.

SOSTRAIA
MVLIER.

CHREMES
SENEX.

N. LXXIX.

Act. v. Sc. IV.

CLITIPHO
ADVLESCENS

SOSIRAIA
MVlier.

CHEMES
SENE X.

N. LXXX.

Act. v. Sc. V.

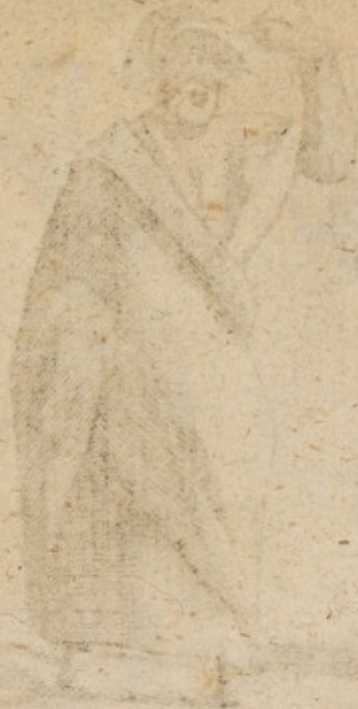
MENEDEMVS
SENE X.

CHREMES
SENE X.

SOSIRAIA
MVlier.

CLITIPHO
ADVLESCENS

Adelphi.

LXXX.

THOMAS

JOHN

N° LXXXI.

PROLOGVS

N° LXXXII.

Act. I. Sc. I.

MICIO
SENEX.

LXXXIII.

Act. I. Sc. II.

DEMEA
SENEX.

MICIO
II.

LXXXIV.

Act. II. Sc. I.

SANNIO

PARIMENO
AESCHINVS.

ALCINVS
PARIMENO

SERVVS.

OLIVIA

VII. 13. 10

C.LXXXVII.

Act. II. Sc. II.

AFSCHINVS
ADVLESCENS.

CIFSIPHO. II.

SYRVS
SERVVS.

SANNIO. I.

SOSTRAIA
MVLIER.

CANTHARA

GETA
SERVVS.

SOSTRAIA
EIDEM

CANTHARA
NVTRIX.

ANTHONY

ANTHONY

CLXXIX

ANTHONY

ANTHONY

ANTHONY

DE MEA
RENEZ

DE MEA
RENEZ

DE MEA
RENEZ

DE MEA
RENEZ

DE MEA
RENEZ

HEGIO

CIESIPHO
ADULESCENS.

SYRVS
SERVVS.

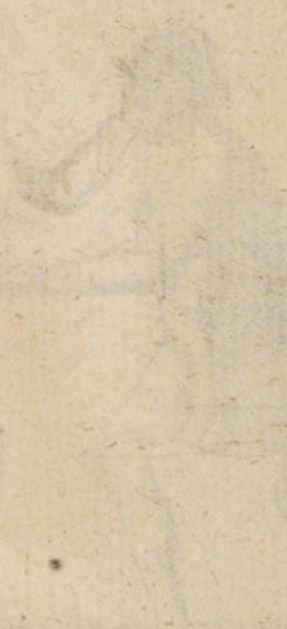

HERO

HERO
SERVUS

HERO
SERVUS

DEME
X

SYNS
S

CEPHID

MELIA
X

HEC
D

DEMEA
SENE X.

SYRVS
SERVVS.

CIESIPHO

MICLA
SENE X.

HEGIO
II.

AESCHINVS
ADVLESCENS

MICLO
SENEX

AESCHINVS
ADVLESCENS.

FIGURE 1

FIGURE 2

FIGURE 1

FIGURE 2

MICLO
SENEX.

DEMEA
II.

SYRVS
SERVVS.

DEMEA
SENEX.

DROMO.

SYRVS
SERVVS.

DEMEA

MICLO
SENEX.DEMEA
II.

DEMEA
SENEX.DEMEA
SENEX.SYRVS
SERVVS.

GETA
SERVVS.DEMEA
SENEX.AESCHINVS
ADVLESCENS.DEMEA
SENEX.GETA
SERVVS.SYRVVS
SERVVS.

DEUS

DEUS

DEUS

DEUS

DEUS

DEUS

EVANGELISTA

PROPHETA

SCIENTIA

SCIENTIA

PROPHETA

EVANGELISTA

SCIENTIA

MICLO
SENEX.

DEMEA
FIDEM

AESCHINVS

SYRVS
SERVVS

DEMEA
FIDEM.

AESCHINVS

MICLO

Thormio.

CVIII.

PROLOGVS

Act. I. Sc. I.

DAVVS
SERVVS

PLATE 101

PLATE 102

GETA
SERVVS.DAVVS
II.ANTIPHO
ADVLESCENS.

PHAEDRIA II.

GETA
SERVVS.

ANTIPHO.
FIDEM.

PHAEDRIA
II.

DEMIPHO
SENEX.

PHAEDRIA

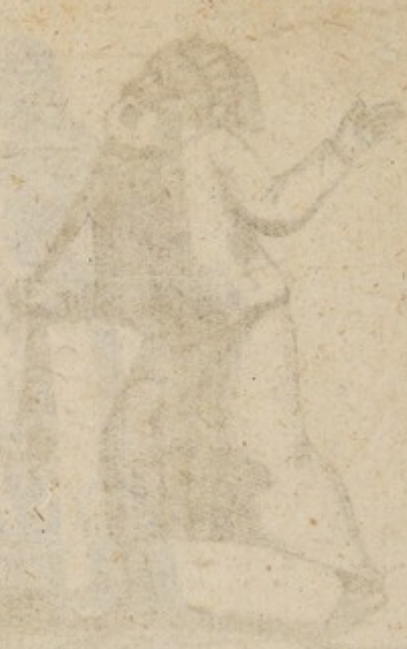
CETA
SERVVS.

PLACIDIA
II

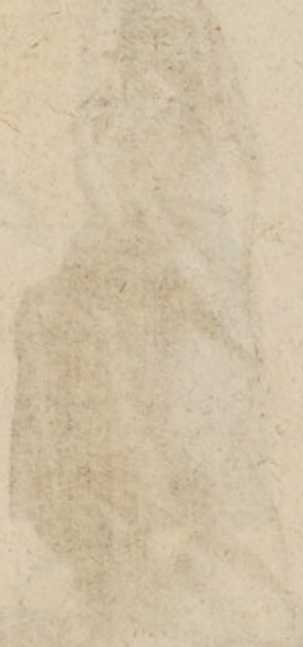
ANTONIO
II

OLGA
II

PLACIDIA
II

ANTONIO
II

PHORMIA
PARASITVS.

GETA
SERVVS.

ACT. CXVI.

Act. II. Sc. III.

DEMIPHO.

GETA.

PHORMIO.

HEGIO.

GRATINVS.

CRITO.

GETA
SERVVS.

DEMIPHO
SENE.

GRATINVS
ADVOCAT.

HEGIO
III.

GRITO

ANTIPHO
ADVLESCENS.

GETA
SERVVS.

PHAEDRIA
ADVLESCENS

ANTIPHO
II.

DORIO LENO

GETA
SERVVS.

PHAEDRIA
ADVLES CENS.

ANTIPHO
II.

GETA
SERVVS.

DOUGLAS

1847

1847

1847

ST. JOHN
II

ST. JOHN
II

ST. JOHN
II

DEMIPHO
SENEX.

CHREMES
II.

GETA
SERVVS.

ANTIPHO
ADVLESCENS.

GETA
SERVVS.

DEMIPHO
SENEX.

CHREMES
II.

ANTIPHO
ADVLESCENS.

GETA
SERVVS.

CHURCH

DEPT. BO

DEPT. BO

DEPT. BO

CHURCH

DEPT. BO

DEPT. BO

DEPT. BO

DEMIPHO
SENEX.

CHREMES
II.

GETA
SERVVS

SOPHORONA
ANVS.

CHREMES
SENEX.

DEMIPHO
SENE X.

GETA
SERVVS.

DEMIPHO
SENE X.

NAVSISTRAIA
MVLIER.

CHREMES
SENE X.

INIMPIO
REX

ATTA
REX

INIMPIO
REX

ATTA
REX

ATTA
REX

ANTIPHO
ADVLESCENS.

PHORMIO
PARASITVS.

ANTIPHO
ADVLESCENS.

N. CXXXI.

Act. v. Sc. VI.

GETA
SERVVS.

ANTIPHO
ADVLES.

PHORMIO PARASITVS.

N. CXXXII.

Act. v. Sc. VII.

PHORMIO II
CHREMES

DEMIPHO SENEX

N. C. XXXIII.

Act. V. Sc. VIII

NAVSISTRATA
MVLIER.

DEMIPHO
FIDEM.

CHREMES. II.

PHORMIO
PARASITVS

Hecyra.

CXXXIV.

PHILIPPO

IVYXVI

PHILIPPO
LENA

PHILIPPO
LENA

PROLOGVS.

PHILOTIS
MERETRIX.

SYRA ANVS
LENA.

PARMENO
SERVVS.PHILOTIS
MERETRIX.SYRA
ANVS.LACHES
SENEX.SOSIRALA
MVLIER.

PHIDIPPVS
SENE.

LACHES
II.

SOSIRAIA
MVLIER.

SOSIRAIA
MVLIER.

PAMPHILIVS
ADVLESCENS.

PARMENO
SERVVS.

SOSIRAIA
MVLIER.

PARMENO
SERVVS.

PAMPHILIVS
ADVLESCENS.

ADULTERIIUS
PARMENO
SERVVS

CCXII

MAIEN
SOSIRALIA

PARMENO
SERVVS

ADULTERIIUS
PARMENO

PARMIER
ADN. 1812

PARMIER
SERV. 1812

PARMIER

PARMIER

PAMPHILIVS
ADVLESCENS.

PARMENO
SERVVS.

SSOSSIA
II.

PAMPHILIVS.

LACHES

PHIDIPPVS

PAMPHILIVS

MYSSINA
MVLIER.

PHIDIPPVS
SENEX.

AMPHOTRYS

PHILOSTRATVS

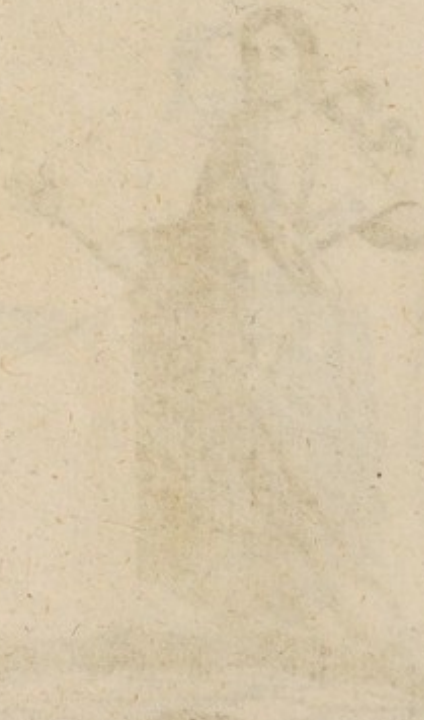
ACTVS I

ACTVS II

ACTVS III

ACTVS IV

SOSIRAIA
MVLIER.

PAMPHILIVS
ADVLESCENS

LACHES
SENE.

LACHES
SENE.

SOSIRAIA
MVLIER.

PAMPHILIVS
ADVLESCENS.

PHIDIPPVS
SENEX.

LACHES.
II.

PAMPHILIVS.
ADVLESCENS.

BACHIS
MERETRIX.

LACHES
SENEX.

NVTRIX.

PHIDIPPVS
SENEX.

LACHES
II.

DACHIS
MERETRIX.

PARMENO
SERVVS.

BACHIS
MERETRIX.

PAMPHILIUS
ADVLESCENS

BACHIS

MERETRIX.

PARMENO SERVVS.

CAP. IV.
IDQVE
IVRIDICVM.

SECT. I.
DE
IVRE PERSONARVM.

§. I.

CAussa personarum, quoad intererat instituti, *Personae iu-
re civile* perorata est, in eamque cognita sententiam, ut in larvis nihil inesse uitii, culpæue, intelligi possit, si quidem intra sobrium et innocentem consistant usum, et honestatis, iustitiaeque, finibus contineantur. Sequitur, ut aequitati morali civilis superstruatur. Qua quidem designamus iustum magistratus, laruarum usus, festiuis temporibus, ubi id moris semel tenuit, bene dirigendi et gubernandi temperamentum, adeo, ut, quamuis ex conniuentia eae tolerentur, suis tamen cancellis et limitibus prudenter circumscribantur.

§. II.

Ac, dum, conniuentibus quidem oculis, ut *Consuetudi-
ne Regionis* VLPANI uerba e l. 4. §. 1. π. de manumiss. huc quo-
*receptae, et
plebi* dammodo referamus, non habita stricti iuris ratione, *plebi* superiorem in Republica personatos, laruatofue, se-
S para-

paratis quibusdam solemnium temporibus, intueri posse, asseueramus, nihil aliud dictum uolumus, quam patientia, quae Valentiniano et Valenti Imperatoribus, pro consensu est, *l. 6. §. 1. C. de postul.* ac quaedam ueluti dissimulatione, huius generis consuetudines, quae quidem inueterauerint, a principe indulendas quidem esse, cum subiectorum animos, spatio, interualloque, negotiis et curis dato, relaxari nonnunquam oporteat: nullo autem modo eo licentiae progrediendum, ut, cum nondum prouinciae cuiusdam a tempore, memoria non comprehendendo, innotuerint personae, gestaeue sint, libere adeo publici iuris reddantur. Impedimento enim est abusus, non leuis metus, quem a uulgi et ima uulgi fece, in his talibus et consimilibus ludicris, uix bene discerni solere, adhuc creditum fuit atque existimatum.

§. III.

Secus, tantum Principi et aulae permissae sunt in conuiuiis.

Aliud futurum, haud difficulter dignoscitur, si soli domino, eiusque aulae et curiae, hac oblectationum ambitiones fartae et tectae feruentur, cum Principes, ob lenimenta, quibus ardua curarum et imperii molestias distingui licet, suo modo melius decere uideantur, nec tam prono adeo sensu in deteriorem partem, et prauam, sinistramque, publici exempli legem, ulterius detorqueri mereantur. Quo pacto adduci non possumus, ut credamus, illud Augusti, Imperatoris, praesertim cum Deastrorum illius aetatis illusio sub hoc quasi inuolucro lateat, epulum in
repre-

reprehensionem magnopere incurrere, vulgo *δωδεκάθεον* nominatum, quod amicis dedisse, apud TRANQVILLVM in eius *uita*, *Cap. LXX.* legitur, in quo, Deorum, Dearumque, habitu exornati, conuiuiae discumbabant, et Caesar ipse, Apollinis praecipue ornatu uestitus, conspiciebatur, licet diffiteri non possimus, bonum cetera Principem rationem, conditionemque, illorum temporum prudentius circumspicere potuisse. Acclamabant enim publice, Deos frumentum omne comedisse, cum summa penuria et fames, inter haec, ciuitatem urgeret. Eodem attinet, quod *Lib. XII. cap. 9.* ATHENAEVS refert, Alexandrum illum Magnum, cum lautius solito conuiuia celebraret, nunc Ammonis habitum purpureum et cornua, tanquam Deum, gestasse, nunc in Dianam, aut Herculem, aut Mercurium, mutatis personis, se refinxisse. Quae quidem formae fingendae genera, nisi a fastu, cum diuini honoris affectatione coniuncto, et Alexandro in more posito, uitium fortasse capiant, ob liberiores certe animi exhilarationem in tanto Principe minus uituperabuntur.

§. IV.

Quod si frequentissimum, et maioribus nostris *Et exercitationibus iaculatoriis adhibitae.* tritum maxime, Torneamentorum lulum, quem, u-
no nomine Torneamen appellatum, idem esse, quod
Troianum agmen, DRACO de *Patriciis p. 269. num. 40. seqq.* iuxta cum aliis, opinatus est, contemplemur: dici uix potest, quot, quantisque, occultationum, uel si
mauis, delaruationum generibus, una cum masche-
ratis,

ratis, ut ita dixerim, equis lufores eius campo quondam inerrarint, hodieque diuagentur in illis, quae in illarum locum successerunt, exercitationibus iaculatoriis, uulgo *Caroussel*, *Kopff - oder Quintan - und Ringel - Rennen*, et sic deinceps. Nihilominus, praeterquam, quod B. noster CARPZOVIVS P. III. *Decis.* 296. a n. 2. usque ad n. 11. et *Practic. Crim. Part. III. Qu.* 134. num. 15. haec, aliaque huius generis, equestria et militaria certamina ueluti licita, copiosius asseruit ac defendit, ab ipso etiam IUSTINIANO IMP. in *l. 1. et 3. C. de aleator.* modo sine dolo et callidis machinationibus fiant, quasi permittuntur. Ait enim: *Duntaxat autem ludere liceat μονόβολον*, id est, singulari saltu; *liceat item ludere κοντομονόβολον*, hoc est, saltu conto suffulto, *κυντανόν κόντακα*, seu Quintanum contacem, et item *liceat ludere* (ubi alii secundum DIONYSIVM GOTHOFREDVM in *Annotat. ad d. l.* legunt *κατ' ἀμφο*, uel Catampo uel Catabo, quod genus ludi est Festo) *χωρίς τῆς πόρπης*, id est, ludere uibratione *Quintiana*, absque spiculo siue aculeo aut ferro, a quodam Quinto ita nominata hac lusus specie. *Liceat item ludere περιχυτήν*, id est, exerceri lucta: *liceat uero etiam exerceri hippice*, id est, equorum cursu seu hippodromo absque dolo et circumuentione. Quo quidem loco accumulare non uacat, quae enarratores ad *bas LL. de hippice*, Troia siue Pyrrhica, cui similes sunt *τζῆστρα* uel *τζῆστρία*, male a nonnullis *κιντζῆστρα*, dictus. comp. MEYRSIVM, *Glossar. Graeco-barb. b. u.* et *τόρνε* ludi, explicati a NICEPHORO, aliisque pugnis, tam pedestribus, quam equestribus, coaceruarunt. Quamuis autem decreto concilii Lateranensis, quod

quod repetitur in *c. 1. et 2. X. de Torneam. a. 1179.* Romae habiti, eiusmodi certamina penitus interdican- tur: ta- men ea tantum ibidem uetari, in expedito est, in qui- bus, per prouocationem, certo non solum corpo- rum, sed etiam animorum, exitio, pugnabatur, ut auctor est CAROLVS SIGONIVS de *Regn. Ital. Lib. XI. p. 273.* Quam ob rem Ioannes XXII. *c. 1. X. de Torneam.* hanc, modo commemoratam, Clementis Pontificis Con- stitutionem, cum eius rationem partim non satis ge- neralem, partim, ob alias quasdam περιστάσεις, quae ab eo indicantur, nonnihil incommodam, deprehen- deret, in quibusdam regnis Torneamenta inhiben- tem sub poena excommunicationis et *interdicti, a. 1316.* rescidit irritamque fecit, et illos, qui huius occasio- ne in iudicium adducti erant, absoluit. Ecquid tan- dem sanctiones Pontificum, ut hac in re uerbis utar CARPZOVIANIS, *memorat. Decis. 296. n. 9.* ad nos, quae sane derogare nequeunt legibus Imperatorum? qui- bus pugilationem artemque athleticam nouimus pro- batam et suffultam, *l. 4. in pr. π. de his, qui not. infam. l. un. C. de athletis, l. 5. C. quae res pign.* Ne uero cui- quam in mentem ueniat suspicari, ac si nos illorum studiosis ludorum, quorum mentionem fecimus, lar- uas affinxissemus tantum, praeter ea, quae hodierna et publica fama, *von denen Gefellen - Nationen etc. Ringrennen*, quibus certe peragendis indutae sub- sint personae, oportet, tot retro uicibus, nos quo- que docuit: audiat, quaeso, uerba LIMNAEI, *Tom. I. Addit. iur. publ. Lib. VI. c. 5. n. 125.* De ueteri quodam apud Maiores nostros hastiludii genere, *Bundwerck*

dicto, quod idem cum illo, in Principis sui Bibliotheca depicto, coniicit, cui addita inscriptio, *das Rennen in den alten Pund genannt*. Eodem in libro, repraesentari, testatur hastiludia alia, nempe, *das alt Teutsch Gesteck, in hohem Zeug, das Teutsch alt Krömlin Gesteck, das alte Geschiß Tartzen Rennen, das Wellisch Rennen in den Armen, das Feldrennen in den steblin Pund, und stebling Liger, ein Turnier zu Roß in Schimpf und Ernst zu gebrauchen, das Rennen mit dem Wulst, und die Tartzen vest angezogen, das Geschiß alt Teutsch Scheiben Rennen, das Gesteck, so man nennt, im Pain, das alte Rennen in den Scheiben Schweiß, und den das Pfannen Rennen*. Ex quibus profecto uerbis iudicari facile potest, antiquitus haec talia ludorum genera, laruis adhibitis, exerceri consueisse, neque adeo, capite forte et collo ueluti obtorto, tracta ad nostram memoriam, quae protulimus, uideri. Subiungit autem, quem laudauimus, LIMNAEVS, se quidem ex his picturis propriam cuiusque hastiludii notam non deprehendisse, et quae inter illa fuerit differentia, undeque nominum sit diuersitas, antiquitatis quasi nube tegi. De quibus plura qui uolet, inter multos alios adire poterit IOAN. AQUILAM, de *Omni ludorum genere*, qui, pro instituti ratione, sat diligenter et bene, hoc argumentum explicuit. Quid autem de GEORGII RÜXNERI *Torneamentorum libro*, uulgo *Turnier-Buch*, sentiendum sit, et num sublestae non nihil fidei, idque non ratione ipsorum hastiludiorum, sed circumstantiarum quarundam confictarum, habita,

bita, putari queat, uide, quae de eo ZEILERS in *Continuat. Itiner. German. I. p. 36.* alique, ab eo commemorati, item DN. STRVV. in *Dissert. de doct. impost. §. 37.* existimarunt.

§. V.

Fac uero, sequamur filum uulgo receptum, atque adeo ius Mascherarum secundum *personas, res et actiones* exigamus. Primum igitur dicendum est de personis. Vbi ex superioribus repetiisse iuuat, mascherarum usum, per se, suaue natura, ἀδιάφορον esse, ac, neque rectae rationi, neque diuino illi iuri, quod omnibus est obseruandum, repugnare, quamuis circa illum uaria contingere soleant, quae uel mala sint, uel malis dent occasionem, atque propterea expediatur, usum illarum uel temperari, uel interdici plane ac prohiberi. Qualem legem in Gallia Franciscus I. tulit, quae tamen paulo post exoleuit, LANGLAEVS, *Semest. l. 8. c. 9.* GREGOR. THOLOSANVS, *Syntagm. Jur. Vniu. lib. 39. cap. 11.* Similem in Anglia extare, docet, POLYDORVS VERGILIUS, de *Rer. inuent. l. 5. c. 2.* capitale est, si quis personam induerit, PACICHELLVS, de *Laruis c. 6. p. 84. seq.* Pari modo in Ducatu Würtembergico Bacchanalia, sub poena carceris, uetita sunt his uerbis: *Die weil auch das Momen und die Butzen - Kleider, sonderlich die, da sich Frauen in Manns - und Mannen in Frauen - Kleider verstellen, etc. so verbiethen Wir ernstlich, daß Niemand zu einiger Zeit des Iabres mit verdeckten Angesicht, oder in Butzen - Kleidern gehen soll, bey Straffe des* *Tburss*

Personarum usus iure prohibendus, sed nisi expresse prohibitus, licitus esse omnibus intelligitur.

Thurns oder Narren - Häußleins. uid. Ordin. Prouinc. Württemberg. tit. 102. von Fastnacht - Kücklein und Butzen-Kleidern. §. 3. Quod si itaque in ciuitate neque mores, neque ius scriptum, usum Mascherarum prohibeant, permissum eundem esse, merito censeas, arg. *l. 28. §. 2. π. ex quibus caus. mai. l. ult. C. de reb. alien. non alienand. ubi Glossa et DD. et quidem omnibus, cuius tandem cunque status sint et conditionis. Quae enim ex permissorum genere sunt, omnibus licent, nisi fortasse prohibita esse, doceri possint, arg. l. 43. §. 1. π. de procurat. ubi DD.*

§. VI.

*uiris in pri-
mis,*

Quum uero, natura duce, omne hominum genus in mares ac feminas diuidatur, de utrisque ordine nunc erit dicendum. De uiris uero non adeo multum est dubii, quibus pro maiori perfectionis ac dignitatis excellentia, multa licent, quae sexui elegantiori, ob animi fragilitatem, qua plerumque laborat, uel ob pudorem quoque, denegari solent, *l. 1. §. 5. π. de postuland. l. 2. π. de R. l. l. 8. π. de senat.* adeo, ut in multis iuris partibus deterior feminarum, quam uirorum, sit conditio, *l. 9. π. de stat. hom.* Atque, cum mascherarum usus ideo maxime receptus sit uel permissus, ut honesta quadam uoluptate incommoda, quae onera ciuilia, uel domestica, secum ferunt, mitigentur, onera uero ista sexum, praesertim uirilem, premant, huic potissimum usum personarum permissum esse, nemo dubitabit.

§. VII.

§. VII.

De feminis uero haud immerito dubitatio oriri potest. Namque certissimum est, et nemo facile in dubium uocabit, mascheras quam maximas pudori insidias struere, ac, praecipue sexui imbecilliori, et ad lapsum hunc facili, esse periculosas.

*Quem praestare potest mulier galeata pudorem,
Quae fugit a sexu?*

inquit IUVENALIS, *Satyr. 6.* Omnibus itaque modis cum cauendum sit, ne feminae honestae in periculum eiusmodi incidant, uel tale quid admittant, ex quo laesae pudicitiae uel suspicio suboriri queat; arcendae omnino ab his praecipitibus, ex quibus in lasciuiam prolabi possunt, uidentur. Quorsum spectat *Phintyos, filiae Callicratis, Pythagoraei*, apud STOBÆVM, *Serm. 72. pag. 406. seq.* documentum, ut *matres familias abstineant ab Orgiis Bacchi, et a matris Deum sacris*: omniaque illa, quae, pro seruando feminarum pudore, Romana Iuris prudentia, tam solícite, excogitauit. Ad quae inter alia etiam pertinet, quod mulieribus honestis minime licuerit, prodire in scenam, aut artes ludicras exercere. Nam quae talia admittebant, infames habebantur, *l. 44. π. de Rit. Nupt. l. 1. 2. §. ult. π. de his, qui not. infam.* Quoniam tamen non omnino, ex quibus occasionem mala nanciscuntur, uel quae cum abusibus coniuncta sunt, et calu uel fortuito mala fiunt, statim illicita sunt: ideo nec propter malos, re media ad malum utentes finem, boni ab usu illius protinus arcendi, neque ullum aliud interdictum ex-

T

tat,

tat, quod feminas a mascheris plane remoueat; in illisque, ubi in sexu debiliori singulare nihil est constitutum, par utriusque est conditio, *l. 4. C. de liber. praeter.* PRUCKMANNVS, de *Different. utriusque sex.* Alia item ratio est feminarum, quae lucri caussa artem ludicram exercent, quam illarum, quibus de iam est quaestio. Praeterea feminis non inuidendum est honestum uoluptatis genus, qua curas interpellent domesticas ac molestias, quae sexum hunc, prae altero, in procreanda sobole premunt, et ex ciuilibus quoque oneribus in eum redundant, leniant. Itaque concludendum erit, usum mascherarum feminis esse permissum, illasque tam personatas, quam absque mascheris, personatorum coetui interesse, uel has, pro regionis more, admitti posse, modo abusum fugiant, nullumque obstat ius singulare, quod huic sexui terminos finesque ponat.

§. IIX.

Quibus ta-
men prae-
staret inter-
dici.

At, cum sine abusu usus is uix esse possit, ex eaque re maximum feminis honestis periculum immineat, quarum pudor, occasione data, facile uim pati, atque adeo ex his illecebris detrimentum capere potest, fatius omnino est, omnes feminas lege arceri ab his malorum irritamentis. Romae constitutio habetur, qua non licet mulieribus, capite corporeque personato, incedere. Nam, quae larua uestituque fictitioprehenditur, meretricis loco habetur, et poenam 300. Scutorum, aliamque arbitriam, etiam corporis, pro arbitrio iudicis, incurrit.

rit. Ex quo tamen colligitur, uultum licere persona tegere matronis, modo uestitu fueto, nec adulterino, utantur. Sapienter ita sensisse Albertum, Saxoniae Ducem, nemo, saniori praeditus mente, negabit, quem, CRANZIUS refert, *Saxoniae Lib. XII. c. 23.* cum Lubecam uenisset, personatarum feminarum spectaculo offensus, Lubecensem senatum commonefecisse, ut abusum illum antiquaret, qui ut multis, alioqui pudicis, feminis praestaret audaciam: sic impudicis stultitiae daret incrementum. Immo honestas decet feminas, abstinere sponte sua a macheris, ne forsan uerecundia illarum sub persona minus se contineat, sed citra personam se proferat ac ostendat, ut loquitur LVDOVICVS VIVES de *Femina Christiana.* conf. PACICHELLIVS de *Laruis c. 6. pag. 92.* Cogitent etiam, non omne, quod licet, uel impune fit, honestum etiam esse, *l. 42. pr. n. de Rit. Nupt.*

§. IX.

Praesertim uero caueant, ne teneras adducant filias ad haec spectacula, omnesque sibi dictum putent, quod MARCVS AVRELIVS ad Faustina suam dicit apud GVEVARAM, in *Horolog. Princip. Lib. II. c. XI.* Haec ideo, mea Faustina, dixi, quoniam filiam in theatra adducis, illam in capitolium comitaris, inter gladiatores uersari, et pantomimis spectandis interesse, permittis, et, quod indignissimum, ipsam aetate sese teneram, te non ualde prouectam, minime cogitando, per uicos urbis ripasque fluminis discursitatis. Equidem id non uitupero, quod,

*In primis
teneris uir-
ginibus.*

quod, filiam tuam improbam esse, censeam, sed, quod ansam illi, ut minime proba sit, abs te dari, uideo. Crede mihi, Faustina, ad titillationem carnis quod attinet, nec iuuenibus nimis fidendum, neque de senibus bene sperandum: Sed tutissimum in utrisque, ut peccandi occasiones cuncti fugiant. Ideo scilicet uirgines Vestales intra parietes inclusae continentur, ut occasiones, quae in plateis offeruntur, uitent. Non, ut stolidiores, secessum amant, sed, ut prudentiores, congressum fugiunt.

§. X.

Viduis et
gravidis;

Ac uiduae si quando factae sunt, quam minime eas decet his uoluptatibus indulgere. GVEVARA, *Lib. III. cap. 40. seq.* Praesertim autem grauidae feminae, principes maxime, et summo natae loco, hoc sibi dictum putent, ne fortasse ex insuetarum formarum aspectu, uel ex alio his in turbis euentu, sibi ipsis malum contrahant, uel, si proprio non moueantur periculo, foetus, quem in utero gerunt, salus periclitetur, atque, uel abortus procuretur, uel monstrosi aliquid partui concilietur. Etenim, quo pretiosior est liquor, et uas, quo continetur, fragilius et tene-rius, eo sane maior est periculi, ne confringatur, metus. Cum igitur grauidae natura nihil fragilius, et infantuli anima nihil sit pretiosius, longe maxima opus esse cura, quis non uidet? GVEVARA, *Horol. Princ. L. II. c. 14. pag. 271.* ubi plura in hoc argumentum legi possunt, et *c. 17. p. 283.* ubi de choreis, saltationibus et cursibus, pauore repentino, turbaque conferta, uitandis, agit.

§. XI.

§. XI.

Addunt nonnulli his aliud hominum genus, *Hermaphroditus pro sexu utriusque dicitur.* ad quod hermaphroditos referunt, qui uero non tam nouum constituunt sexum, quam ad utrumque inclinant et accedunt. Quicumque itaque in his sexuum praeualent, ad hunc referendi sunt, atque adeo, uel pro maribus, uel pro feminis, habendi, *l. 10. π. de stat. homin.* et istius sexus, quem maxime produnt, iure in mascherarum usu, haud immerito utuntur. Vtrum *ἀνδρόγυνοι*, utrumque sexum perfecte qui fistant, dentur, dubium est, cum eiusmodi hominis exemplum uix queat produci. Compar. DN. PAR. *Oeconomia l. lib. 1. tit. 2. §. 3. p. 44.* Si tamen talis unquam homo reperiatur, rectae rationi non adeo repugnare, eum, quem duplici natura bono ditauit, utroque uti posse, uidetur. At, quum promiscuo hoc usu alii facile offendi et irritari possint, magistratui, ut unum eligat, nec, electo uno, alterum praeferat sexum, sedulo curandum, SANCHEZ. *de Matrim. Lib. 7. Disput. 106. n. 2.* HAHNIVS, *ad tit. de stat. hom. n. 3.* Quibus compositis, mascheris eiusmodi hominem uti posse, ita, ut sexus, quem elegit, rationem habeat, nemo dubitabit.

§. XII.

Aliud hominum discrimen natura suggerit, quo *Nascendi a personis non uiolandi.* in natos, et nascendos, dispescuntur. Qui in uentre adhuc feruntur, et nondum in rebus humanis sunt, *l. 10. §. 1. π. de vulg. et pupill. substitut.* per rerum naturam,

ram, mascheris non possunt uti. Est tamen etiam illorum in hoc argumento habenda quaedam ratio, ita scilicet, ut, quod antea diximus, matres, quae uterum gerunt, a coetu abstineant laruatorum, ne fortasse ex aspectu et terrore foetui fraus fiat, et calamitate abortus obruantur, arg. l. 2. π. de mort. infer. l. 18. π. de stat. homin. Cauere etiam debent personati, ne in praegnantem incidant mulierculas, uel aliquid, quo futura spes prolis extinguatur, uel malum foetui inferri queat, moliantur. Natos autem mascheris uti posse, quis dubitaret? quod nisi permetteretur, personis animi, corporisque, labores mortalium minueret nemo ac leuaret.

§. XIII.

*Impuberes
et senes ab
iis arcendi.*

Aetatis ratione homines docentur esse impuberes alii, alii puberes; quorum isti uel ad infantiam, uel pubertatem, magis accedunt; hi uero imperfectae alii aetatis, quos minores; alii perfectae sunt, quos, quinque et uiginti et in Saxonia unum et uiginti, annos natos, maiores uocamus, de quibus omnibus DD. passim ad tit. de minor. consulantur, et, qui legatur, maxime dignus est Hoppivs, ad pr. l. de auctor. tut. De infantibus tantum non frustra laboratur. Quum enim perexiguum et fere nullum intellectus habeant usum, et delectatione, quam perfectae aetatis homines ex mascheris capiunt, minime moueantur, parum etiam rem istam, immo nulli curabunt. Neque tamen negare ausim, dari nonnullos, qui mature sapiant, atque in tenella aetate his rebus

rebus delectentur. Personas fumere his hominibus non licere, dici nequit, dum de eiusmodi infantibus, infantiae uel pubertati proximis, interdictum speciatim proferatur. Veruntamen, satius esse, nemo negabit, ab his rebus aetatem teneram arceri. Namque facile corrumpi possunt tales, et, adulta licet aetate, satis tamen cito, uanitatibus assuescunt. Conf. MANZIUS, *Decis. Palatin. qu. 50. num. 41.* Senes ipsa aetas, si nulla lex, auocat a mascherarum usu. Et enim uerecundos facit senectus, quam eiusmodi ludorum taedium cepit. Veniunt dies, et appropinquant anni, quos sibi non placere, aetate graues profitentur, ECCLES. XII. u. 1. qui ergo placere possent id generis uoluptates? Nequaquam interim inficior, dari etiam homines, quos nec decrepita aetas a uoluptatibus deducit. Quem, quaelo, fugit, Alexander VI. Romanus Pontifex, cuius propensissimum, in spectacula uidenda, animum, cum alia rerum monimenta, tum BURCHARDI historia arcana, quam illustri LEIBNIZIUS luci publicae dedit, satis testantur. At uero praestaret, eiusmodi homines praesentem ante oculos habere mortem, atque ad aliam sese uitam praeparare, quam ridiculis interesse tumultibus personatorum, quas in senum uoluptates, eosque, qui, in uestitu, leuitate iuuenili, rapiuntur, grauissime inuehitur GVEVARA, *Horolog. Princip. Lib. III. c. 24.*

§. XIV.

Romano iure, pro diuersa homines liberta-

*Serui non ita
lepidè perso-
nas gestant.*

te diuiduntur in liberos et seruos, quorum omnium conditio satis nota est, nec adeo opus, ut hac in re simus multi. Illud omnino dicendum est, neque legem extare, quae seruos retrahat a mascherarum usu, neque pro ipsa rei natura esse arcendos, quum non minimam iucunditatis speciem habeat, si impares dignitate ac inaequales tantisper inter se commisceantur, dominusque personam serui, seruus uero domini, sumat, PACICHELLIVS, de *Larvis*, cap. 8. pag. 120. et *insequent*. Ita serui ab his ludis non repelluntur, quos Romanorum iure exercebant, Romanosque ueteres ad ludos accersuisse, notum est, utpote quibus Saturnalia, dominorum habitu, celebrare quondam licuisse, DION. CASSIVS scribit *Lib. LX. pag. 677.* et ATHENAEVS. *Lib. XIV. cap. 10.* Quid igitur esset, quod Nostrates hodie famuli, quorum conducta opera utimur, liberi alioquin homines qui sunt, arcendi ueniant, hominesque proprii? si modo id agant, ut, immodestia uel nimia turba, aliis ne graues fiat, atque molestiam creent illis, qui honeste laetantur. Quae capienda esse, quilibet intelligit, de ea libertate, quam domini arbitrium seruis permittit. Modum enim sic ubi excedant, castigatione ad officium procul dubio poterunt reduci, DD. ad l. un. C. de emend. seru.

§. XV.

Seruus lar-
uatus a do-
mino larua-
to manu-
mitti potest.

Quod si quis hac occasione quaereret, an, in eiusmodi laetitiarum solemnitate, seruus laruatus a domino personato, amicis praesentibus, manu possit

fit mitti? illud affirmare non dubitarim, quandoquidem ex §. 2. *l. de libertin.* constat, seruos quocunque tempore a domino manu posse mitti. Quod ita tamen temperandum est, ut personae ipsae, manumittens et manumittendus, nec non et testes, qui aduocantur, cognosci possint, atque adeo certi de animo et facto esse queamus. Neque aliud dicendum uidetur, si quaestio instituatur de manumissione uindicta, an scilicet, praesente praetore, uel praeside personato, a laruatis, uel aliis, fieri possit manumissio. Nam, si quocunque in loco actionibus, quas uoluntariae iurisdictionis uocamus, et quocunque tempore, defungi possumus, *l. 2. π. de offic. Procons.* Si in transitu manu serui mitti possunt, ueluti: quum Praetor, aut Praeses, aut Proconsul, in balneum, uel in theatrum, eant, *l. 7. π. de manumiss. uindict. dict. §. 2. l. de libertin.* quidni et inter personatorum coetus, aperta tantummodo facie, id fieret? Sed uix est, ut assentiar. Namque, ut taceam, uerba illa non sic capienda, ac si uel in platea, uel balneo, uel theatro, manumissio coram Praetore fieri potuisset, sed civili intelligenda esse modo, minime nimirum necesse esse, coram Tribunali actio haec ut fiat, sed et extra locum istum, priuatis in aedibus, non minus legitime ministrari, Hoppivs, ad §. 2. *l. de libertin.* parum sane conueniens maiestati praetoris esse, arbitror, inter iocos et ludos seria agere, atque uoluntariam iurisdictionem exercere. Contemptionem, quam imprudentia haec parit, magistratus, qui sapit, cauet, *l. 19. π. de offic. Praef.* Ecquis enim non rideret, Praesidem

dem uel Praetorem, persona, saepenumero ridicula, indutum, seuerum magistratus uultum ostendere uelle? Ac, licet forte parum apta haec sint, non tamen prohibita statim ac nulla dixeris: interdicta nihilominus censentur, tacite saltem, quae magistratus minuunt auctoritatem ac laedunt, quando inter iocos gesta, pro re, publica auctoritate facta, ab emunctioris naris uiro, haberi nequeunt.

§. XVI.

*Filius patris
uoluntate
personis u-
tatur.*

Paternam potestatem si respicias, homines alios sui, alterius alios iuris esse, deprehendes, h. e. patriae potestati subiectos quosdam, quosdam minus. Utroque animos, labore fessos, uoluptate hac reficere posse, arbitramur, dum interdictum adducatur, quod ab ea quos excludat. Propterea tamen, quod filii subsunt imperio patris domestico, personis uti prius aliterque non possunt, quam patris uoluntas id permittat, GROTIUS, de *I. B. et P. lib. II. cap. 5. §. 2.* PUFENDORFIUS, de *I. N. et G. Lib. VI. cap. 2. §. 7. seq.* Atque hanc ob causam nullum quoque est dubium, quin pater, si quando sese filius, uel filia, personatorum coetibus, ipso inuito, adiungant, pro re nata modice liberos castigare queat, arg. *l. un. C. de emend. propinq.* aut, si haec castigatio minus sufficiat, liberos immergeros iudici puniendos offerre, *l. 3. C. de patr. potest.* Etsi enim hi coetus publice habeantur, ac publice quoque permittantur: in publicis uero causis filius pro patrefamilias habeatur, *l. 9. π. de his, qui sui uel alien. iuris.* sciendum tamen est, publicam causam

in

in *dict. Lege* talem intelligi, quae statum publicum, publicamue utilitatem, uel ipsa spectat, uel per alia promouet aut impedit, qualis haec, de qua in praesenti agimus, neutiquam dici potest.

§. XVII.

Excipit hanc tertia hominum diuisio, quae ciuitatis iure nititur, qua scilicet homines abeunt in ciues et peregrinos. Peregrini autem, sensu Romani iuris, dicuntur, qui ciues non sunt, siue nunquam ciues fuerint, siue ciuitatem Romanam amiserint: siue alterius ciuitatis sint, siue nullius. DVARENVS, *Disp. anniuers. Lib. I. cap. 9. pag. 19.* qua de re pluribus ac liberalius agit SCHILTERVS, *Dissert. de Iur. Peregrin. §. 9.* qui et in sequentibus exponit, quo modo hodie peregrini apud nos Germanos primo dicantur, qui ex aliis regni finibus ad nos ueniunt, imperioque nostro non sunt subiecti. Deinde, qui, licet imperii Romani sint subditi: non tamen ex eadem nobiscum prouincia, et eiusdem terrae domino subiecti; et denique, qui, cum sint eiusdem prouinciae: non tamen eiusdem municipii, aut oppidi, ciues. Comp. DN. PAR. *Oecon. Iur. lib. I. tit. 2. §. 9. pag. 56.* Quo uero cunque nomine ueniant peregrini, nulla lege, nec in Italia, nec Gallia, nec Germania, ubi quidem solemnia Bacchanaliorum locum habent, peregrinos uidemus exclusos, quin et lubentissime ad haec inuitantur gaudia, et saepenumero illorum gratia instituuntur. Neque etiam ab his gaudiis legati exterorum, ministrique publici, cuiuscunque

*Peregrinus
et legatus
personas ge-
rant.*

fint dignitatis ac ordinis, excluduntur, quorum dominorum saepe interest, ut his principum, ad quos missi sunt, delectamentis interfint, in quibus nonnunquam occasionem aucupari queunt, causam domini ex uoto gerendi. Quo tamen loco prudentis ministri est, scite cauere, ne quid contra dignitatem fastigii, quod sustinet, admittat, aut turpiter se det, suumque dominum risui hominum exponat, aut occasionem det simultatibus, ex quibus contentiones, et alia incommoda, nascantur. Sane RICCIULLVS in *Tr. de Personis, quae in statu reprobato uersantur, Lib. VI. cap. 4.* monet, ut ministri publici, ob decus et gradus maiestatem, hos coetus frequentare, deprecantur, PACICHELLIVS, de *Larvis, cap. 7. pag. 100.* Conf. de eadem Legati prudentia ALBERICVS GENTILIS, de *Legationib. Lib. III.*

§. XIIX.

*Inter ciues
clericis pro-
hibentur.*

Ciues, ciuitatis iura qui participant, nec aliter, ac peregrini, suum nomen, uariis ciuitatem titulis tumentur, illis in locis, ubi haec gaudia in morem abierunt, procul dubio his frui possunt. Namque in horum usum, publica ut leniant incommoda, eiusmodi res admitti solent. Propterea uero, quod, qui in eadem uiuunt ciuitate, hodie ex iure Canonico in clericos et laicos diuiduntur, qua de distinctione ZIEGLERVS ad LANCELOTTVM, *Lib. I. tit. 4.* uidendus est, de utrisque hoc erit loco dicendum. Ad clericos quod attinet, hos, quod diuinis officiis mancipati sunt, ab omni strepitu alienos esse, decet. Qui si
prae-

praetulerint uitam honestam, et nullo reprehendendam modo, quam Apostoli monita postulant. *1. Tim. III. 2. Tit. 1. 7. 8.* populumque decenti industria instruxerint, ut is, ad illorum hominum honestatem respiciens, multis peccatis abstineat, fore, certum est, ut aeterna hominum salus rectius se habeat, et facile nobis tribuatur a maximo Deo, et Salvatore nostro, Iesu Christo, clementia conueniens, ut ait IUSTINIANVS, in *l. 34. pr. C. de Episcop. audient.* Quam ob causam IUSTINIANVS eadem lege prohibuit, ne clerici cubos siue tesseras contrectent, nec his ludentes spectent, nec manus, oculos et aures prohibitis ludis polluant, alios ad ea ludicra inuitent, aut scenicorum uel thymelitarum spectatores fiant ludorum, aut, quae in theatris certantium ferarum fiunt, pugnarum. Quale interdictum etiam extat in *Nov. 123. cap. 10. Auth. Interdicimus C. de Episcop. et Cleric.* quod factum est ante IUSTINIANVM ab HONORIO et THEODOSIO Imperatoribus, in *l. 17. C. de Episc. et Cleric.* quae est *l. 42. C. Theodosian. de Episc. Eccles. et Cleric.* ubi IACOBVS GOTHOFREDVS et de aleae interdicto figillatim agit. *Nov. Leon. 87.* Apud ISIODORVM de *Eccles. Officiis Lib. II. c. 2. pag. 596.* haec leguntur, quae GRATIANVS decreto inseruit *C. His igitur 3. d. 23.* *His igitur Lege Patrum cauetur, ut, a vulgari uita seclusi, a mundi uoluptatibus sese abstineant; non spectaculis, non pompis, intersint. etc. non uagis oculis, non effraeni lingua, aut petulanti, fluidoque gestu, incedant, sed pudorem et uerecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant etc. uiduarum ac uirginum frequentationem fugiant.* Idem GRATIANVS ex Concilio Nanne-

*tenfi c. Nullus 7. d. 44. haec addit. Nullus presbyterorum etc. nec plausus, et risus inconditos, et fabulas inanes, ibi referre, aut cantare, praesumat, aut turpia ioca, uel urso, uel tornatricibus, ante se fieri, patiatur, nec laruas daemonum, quas uulgo, (ut BURCHARDVS ait,) Talamascas dicunt, ante se ferri, consentiat, quia hoc diabolicum est, et a sacris canonibus prohibitum. Immo adeo horrent sacra iura laruarum insaniam, ut uelint, clericum assidentem conuiuuiis, superueniente histrione, de mensa potius surgere, et abire, debere, quam eius motus ac gestus uidere, aut ipsum audire, ita Concilium Toletanum III. in Canon. 2. Irreligiosa de consecrat. distinct. 3. Cui textus, notatu dignus, iungendus ex cap. 1. X. Ne Clerici uel Monachi, ubi inter uitia seculi, et carnis concupiscentiam, refertur: Turpis uerbi, uel facti, esse ioculatorem, uel iocum secularem diligere, aleas amare, ornamentum inconueniens proposito suo quaerere, in deliciis uiuere uelle etc. canes et aues sequi ad uenandum, et omnibus quibuscumque causis superfluis interesse. Ecce talia, dicitur ibidem, et his similia, ministris altaris domini, nec non et Monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apostolus: Nemo militans DEO implicat se negotiis secularibus. Quorsum etiam pertinet INNOCENTII III. Constitutio in c. 15. X. de uita et honestate clericorum: Clerici mimis, ioculatoribus, et histrionibus, non intendant. Ad aleas et taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Clausa deferant desuper indumenta, nimia breuitate, uel longitudine, non notanda. Pannis rubris aut uiridibus, nec non manicis aut sotularibus consutiis, fraenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut
aliam*

aliam superfluitatem gerentibus, non utantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio et personatibus constituti, nisi iusta causa timoris exegerit, habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri uel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem, in publico, et in ecclesia, superindumentis lineis omnes utantur, nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Palliis diffibulatis non utantur in publico, sed uel post collum, uel ante pectus, hinc inde connexis. Quae omnia repetuntur cum in Formula Reformationis, per CAROLVM V. in Comitibus Augustanis 1548. Ordinibus Imperii sacris proposita Cap. XVII. de disciplina cleri, tum in Concilio Tridentino, Sess. 22. c. 21. Ex quibus omnibus satis abundeque apparet, utroque iure, tam Canonico, quam Ciuili, pariter ac Diuino, clericis, si non diserte, per bonam tamen satis consecutionem, usum mascherarum esse prohibitum. Quod si enim clericus omnem reprehensionis notam uitare atque finistram suspicionem debet: quod si ludis, choreis, coenis, spectaculis abstinere: quod si, nisi uestitu decenti et ordini conuenienti, incedere non licitum: quis uellet dubitare, clericum excludi ab eiusmodi iocis lusibusque mascherarum? Immo, ne monstris laruarum in solemnitatibus clerici utantur, satis diserte prohibet Idem INNOCENTIUS III. in c. 12. X. de Vita et honestate clericorum. Atque inde recte concludunt ZABARELLA, in Clement. 2. qu. 3. de uita et honestate cleric. BARBOSA, ad Canon. Nullus 7. dist. 44. clericis prorsus interdi-

terdictas esse laruas, nec personatos illos incedere posse. Idemque sentiunt LAMBERTINVS, de *Iure pat.* 2. 2. qu. 26. §. BELLETTVS, *Disquis. Cleric.* p. 1. tit. de *Disciplina Clericor.* §. 23. n. 7. et P. GABRIEL A S. VINCENT. *Consil. seu Respons. Moral. Resp.* 76. n. 1. Porro clericos, multoque magis regularem professos uitam, ioculatores atque in scenam, pretii quaestusue causa, prodeuntes, itemque arti assuetos, infames habendos esse, secundum FRUCTVOSVM tradit PACICHELLIVS, de *Laruis*, cap. 6. pag. 89. Atque P. GABRIEL A S. VINCENT. *Consil. seu Respons. Var. Resp.* 73. n. 3. concludit, quod Episcopus ac Sacrorum antistes nullo modo licentiam dare ualeat laruis se tegendi, cum per se malum sit, et clericorum ac religiosorum statu indignum: item, quod religiosi, obambulantes personati, grauissime Deum offendant, et incidant in deuotionem, propterea, quod dimittant habitum, PACICHELLIVS, d. l.

§. XIX.

*Secus inter-
ris Pontifici
R. addictis.*

Quamuis autem leges adeo salutare suppetant, atque adeo ipsi religioni hac ratione nihil detrahatur, tamen omnis, qui in terris, Romanum Pontificem Ecclesiarum caput uenerantibus, Italia praefertim et Gallia, uersatus est, uel cum uenientibus ex regionibus istis collocutus, satis nouit, ista omnia ibidem parum curari, clericosque ad unum fere omnes nihil minus cogitare, quam ut regulas istas obseruent. Qua de re olim iam questus PHILIBERTVS BVGNONIVS, de *Legibus abrog.* Lib. 2. Sect. 25. et quis,

quis, ipsos Romanos Praefules interdum his deliciis non usos esse, sponderet? Sane de ALEXANDRO VI. qui una cum filiis, filiaque, turpissimos nudarum meretricum lusus audivisse uidit, nemo dubitabit. Sic, FARNESIVM, Patrem purpuratum, cum FERDINANDI Imperatoris legatos hilarius excipere uellet, laruatum incessisse, SALOMON GESNERVS, in *Oratione de Personis siue Laruis etc.* refert, quod non pudet eundem PACICHELLIVM, de *Laruis, cap. 5. pag. 64.* repetere, sufficere ratum, si modo, post Martis uesperas, Bacchanalibus, ne exemplo suo offendant alios, ualedicant purpurati, alique aulici Romani. Quamuis uero non negandum sit, hodie Romanos Pontifices seueriorem prae se ferre disciplinam, cautiusque atque ita agere, ne uoluptates sequi probareque uideantur: Purpuratorum tamen, Episcoporum, aliorumque, uitam mascherarum deliciis distingui saepenumero, norunt omnes, qui Romanam aulam frequentarunt, nec dissimulat PACICHELLIVS, de *Laru. cap. 8. pag. 125. in fin.* Neque etiam desunt Doctores, qui hanc rem laudent, atque, dum intelligunt, IUSTINIANVM mascheras Episcopis et clericis denegasse in *l. 34. C. de Episc. audient.* ipsum grauissimi peccati reum agant. Eo dementiae abrepti sunt Summistae, praesertim CAIETANVS, uerbo: *Laruae.* VIVALDVS, *cap. 13.* uid. PACICHELLIVM, *cap. 7. pag. 99.* Consuetudinem hi probant, quae in Lombardia esse dicitur, qua, tempore carnispriuii, quod dicunt, clerici incedere queunt personati. Cessare enim, aiunt, eo casu suspensionem, quod populus of-

fendi exemplo possit, excipiunt tamen sacerdotes et constitutos in maioribus, PACICHELLIVS, *d. l. pag. 99.* Alii rem admodum extenuant, ad minuendum peccatum, si debitis cum circumstantiis clerici Bacchanaliorum tempore incedant mascherati, ut ita loquar, P. VIDALIVS, in *Arca Theologiae Moralis, de Statu Eccles. Inquis. 1. n. 18.* quam ad unius horae spatium in puncto laruarum et ludi citra peccatum pro ipsis restringunt P. VINCENT. CANDIDO, *Tom. 2. Disp. Moral. 26. 13. 13.* NARBONA, in *Horograph. Iuris, hor. 1. n. 76.* aliter tamen sentientes de regularibus, quibus sub censuris laruarum usus interdicitur *cap. 2. Ne clerici uel monachi in oto.* Immo, monialibus mascheras quoque indulgendas esse, ablatis uirorum uestibus et armis, sed intra tamen septa monasterii, censuit *Sacra Congregatio V. Calend. Maii ann. 1604.* quod RICCIULLVS *d. l. refert Lib. 6. c. 4.* Quin et, constitutione Romana, religiosis regularibus tantummodo mascherarum usus est interdictus. Ex quo id concludere possumus, reliquis eum clericis esse permissum, arg. *l. 12. π. de Iudic.* aut, si fortasse, correctionem iuris communis non coniiciendam esse temere, aut tali argumentatione eliciendam, dixeris; non adeo multum saltem curari Romae, utrum alii clerici mascherati incedant, an minus. Reperiuntur uero inter illos ipsos, quibus saniora placent. Ex quibus Ictum, pietate singulari celebrem, CASPAREM MANZIVM in primis laudo, qui in *Decis. Palatin. qu aest. 50. num. 42.* *Indigne*, inquit, *aliquando tuli, quando spectatorem harum ineptiarum uidi sacerdotem, ridentem et dicentem: plane isti se*

se ita gerunt, uti uulgo pingantur. Melius dixisset: ita insaniunt et uitulantur, ut a diabolo instigantur, etiam propria malitia animantur, ut a Sanctis patribus reprehenduntur, ut a probis et prudentibus despiciuntur, ut a Deo seuerè quondam iudicabuntur.

§. XX.

Inter Protestantes rarior est mascherarum usus. *Non in Protestantium ditionibus.* Quod si tamen in aulis Euangelicorum Principum haec gaudia admittantur, haud facile nostris clericis et uerbi diuini ministris iure dedecus hoc poterit obiici, quod personati incedant, uel inter laruatos deprehendantur. Optime enim intelligunt, quid deceat uenerandum hunc ordinem, quantumque suo quisque exemplo proficiat uel noceat, atque quam plurima esse, quae, quamuis nec laudem, nec reprehensionem, mereantur, non tamen expediant, si uerbi diuini praecones illis utantur. Quod uel maxime usu uenit, si talia sint, ex quibus malum, uel mali saltem suspicio, uel deterior hominum uita, oriri potest. Qualia haec esse mundi gaudia, nemo facile negabit. A quibus, satius est, auocari auditores, quam, auide illa sectando, iisdem exemplo suo praecire, licet interdictum, quod clericos spectet, extaret nullum. Quod si tamen et inter Euangelicos sacerdotes deprehenderetur, sui adeo oblitus, ut minime dubitaret, uanis his sese immiscere, nae is dignus esset, qui deiiceretur gradu, ac a sacris Ecclesiae ministeriis repelleretur.

§. XXI.

*Huc non re-
ferendi Pro-
fessores et
Doctores,
nisi clerici
simul sint.*

Cum clericis affinitatem quandam habent Professores, et alii Doctores in Academiis promoti, ita, ut a nonnullis quasi clericorum ordini adscribantur. CONRINGIVS, *Antiq. Acad. Supplem.* 67. pag. 364. in cuius rei ueritatem inquirat ITTERVS, de *Grad. Acad.* cap. 5. th. 7. Etsi uero non desint huic sententiae argumenta, ac Professores uel Doctores multis clericorum priuilegiis fruuntur, atque, exemplo clericorum, a Principe non tuizentur, ut loquuntur, sed uossitentur, tituloque *dominorum* ornentur: etsi etiam, corpora Academica Praelatis siue ordinibus sacris accenseri, uideamus, attamen, accurate loquendo, omnes ac singulos Professores et Doctores clericos, h. e. diuinis ministeriis mancipatos esse, affirmari nequit, ITTERVS, d. l. DN. AB EYBEN, *Elect. Iur. Feud.* cap. 9. §. 13. Atque adeo iura illa prohibentia, quae de clericis agunt, ac supra sunt recensita, ad eosdem nequeunt applicari. Interim non improbanda sunt, quae de illis PACICHELLIVS, cap. 7. pag. 100. de *Laruis*, scribit: *Doctores ac Praelatos modeste ac temperanter in Aula Ferrariensi laruis usos, testatur TORQVATVS TASSVS, in Dialogo, inscripto il Gianluca, imitationem uirorum fama praestantium commendans, uulgato satis PLATONIS exemplo.* Itaque licet nulla lex arceat: satius tamen est, eiusmodi homines, qui grauitate iuuentuti exemplo esse debent, in scholis praesertim, his rebus abstinere. Quod si uero Doctores illi clerici, accurate sic dicti, simul sint, nullum dubium, eos ab his gaudiis arceri.

§. XXII.

§. XXII.

Doctoribus studiosos et discipulos iungimus, qui *Nec eorum
discipuli.* eadem ratione ad clericos referri solent, ac isti. His quidem, si in tali loco degant, ubi festi Bacchanaliorum dies celebrantur, uel alias mascheras induere suctum est, et nulla lex eos speciatim arceat, non denegatum, existimo, studia his interpellare rebus, et animum recreare iuuenilem. At, ubi eiusmodi solemnities recepta non sunt, in Academiis praesertim, haud permittendum ipsis est, ut laruas et personas induant, ob abusum et incommoda, quae ex his rebus, illis praesertim in locis, ubi desunt media coercedi temeritatem iuuenilem, nasci possunt. In Patavina Academia nimirum indulgeri studiosis hac in parte libertatis, Itali ipsi conqueruntur, RICCOBONVS, de *Gymnasio Patavino, lib. 6. c. 13.* cum BORELLO, de *Magistrat. l. 3. c. 9. et seqq.* PACICHELLIVS, de *Larvis, cap. 3. pag. 47.* In nostris Academiis hac de re sequens lex est: *Bacchanalia et personatas pompas in paganorum morem celebrare, subrelegationis poena uetitum esto.* Sic cum Vitembergae An. 1708. duo Studiosi, I. T. D. O. et N. N. L. hyberno tempore traha se uehendos curarent, quorum prior, collari, nigra ueste, breuique pallio indutus, Diogenis, alter morionis, personam sumsisset, uix multis precibus atque excusationibus impetrarunt, ut urbe excedere non cogerentur, ac primum beneficiis excluderentur, mox carcere, tandem mulcta, punirentur, uti acta iudicii, illo anno conscripta, testantur.

§. XXIII.

Nec Imperatores, Reges ac Principes utantur, nisi raro.

Inter laicos caput extollens Imperator, Reges, aliique Principes et Magistratus, qui uel summam in republica potestatem, uel subalternam, exercent, et uariis honorum gradibus distinguuntur. Hos uero, si PETRVM GREGORIUM THOLOSANVM, *Syntagm. Iur. Vniuers. lib. 39. cap. XI. num. 5.* audias, a maschearum usu plane alienos esse debere, concludendum foret. Ita enim scribit *dict. loc.* *Vocant Galli nostri personas has masceas et momos, quae nomina usque adeo horrida sunt et perniciofa, ut mirer, cur illi, qui se inter alios alicuius esse pretiū, honoris et dignitatis, iactitant et arbitrantur, uelint has induere.* Sane decet principes uiros, et qui aliis praesunt, circa res magnas uersari ac egregias, quae insignem prae se ferunt uirtutem, non res ludicras, inanes aut tales, quae uilissimis hominibus propriae. Ita enim non solum auctoritatem seruabunt sibi illaesam, uerum etiam suo solum exemplo plus efficient, quam multis legibus. Quales enim in republica Principes sunt, tales et reliqui homines esse solent, ita, ut, si Principes boni sint, ciues etiam hos mores aemulentur; Sin mali, meliora sperari de subditis haud possint. Elegans est locus apud CICERONEM, *lib. 3. de Legibus.* *Ego autem, nobilium uita uictuque mutato, mores mutari ciuitatum, puto. Quo perniciosius de republica merentur uitiosi principes, quod non solum uitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in ciuitatem. Neque solum obsunt, quod ipsi corrumpuntur, plusque exemplo, quam peccato, nocent, etc.* Et paulo

paulo ante : *Nec enim tantum mali est, peccare principes, (quanquam est magnum hoc per se ipsum malum,) quantum illud, quod permulti imitatores Principum existunt. Nam licet uidere, si uelis replicare memoriam temporum, qualescunque summi ciuitatis uiri fuerunt, talem ciuitatem fuisse, quaecunque mutatio morum in Principibus exstiterit, eandem in populo secuturam: Et iterum: Ut enim cupiditatibus Principum et uitiiis infici solet tota ciuitas, sic emendari et corrigi continentia.* Et sane :

Regis ad exemplum, totus componitur orbis, CLAUDIANVS, quarto consul. Honor. uers. 299. De quo argumento multa egregia congeffit apud LIPSIVM, Polit. Lib. 2. c. 9. DN. REINHARDVS. Ex quibus omnibus facile uideas, praeclare optimeque bonos agere Principes ac summos uiros, si, nulla licet lege cogantur, sponte abstineant ab his deliciis, eoque ipso reliquos, quibus praesunt, ab illis abstrahant, atque adeo uarios abusus, uariaque mala, quae his ex rebus sequi solent, exemplo suo impedian ac praeuertant. Puduit praeclaros sane uiros, NERONIS aui spectaculis seruire, ideoque personati accesserunt. Sed iubebat Caesar deponere personas, et sic, inter histrionum apparatus, illos detegebat hominibus, apud quos ipsi paulo ante gesserant Magistratum, omniumque ludibrio exponebat. XIPIHILINVS, Epitom. Dionis in Nerone. Propterea tamen, quod Principes non semper in rebus magnis uersari possunt, sed opus est animi quadam remissione, qua summas pro republica curas temperent, atque alacriores postea ad res arduas perficiendas accedant; non inuidendum

dum iis est, si, animi curandi causa, his interdum ludis uacent cum aliis ipsi. Quod et maximos optimosque nonnunquam fecisse Principes, atque ex rebus leuibus aliis quaesiuisse delectationem, notum est, atque *exemplo* AVGVSTI apud SVETONIVM *cap. 83.* comprobatur. Pari modo de FRIDERICO II. Daniae Rege, memoriae proditum est, eum, si quando cum purpuratis indulgere genio paulo liberius uoluerit, ueluti deposita Regis persona, *Agite*, dixisse, *ludamus amici, ineptiaque animum paulisper remittamus, dum Rex abest*; atque ita cum iis lusisse, mox ubi satis lusum ei uisum sit, tanquam assumpta rursus Regis persona, uultu ad grauitatem composito, iussisse ludo desisti, quod Rex rediisset, citante praeter alios RVPERTO, ad *Valer. Max. pag. 490.* Quod dum faciunt boni Principes, omnesque illustres uiri, ipsi intelligunt, his deliciis ita esse utendum, ut intra limites honestae remissionis consistant, neque id faciant, quod inhonestum esse et turpe, lex Dei et recta ratio docet, uel quod ab ipsis aliis est interdictum. Neque uero in has oblectationes nimium temporis impendant ac sumptuum, adeoque efficiant, ut res publica uel misellus populus hac ex re incommoda sentiat et detrimenta. Quod si fieret, nemo dubitabit, tum grauissime peccari ab ipsis Principibus, tum alios in peccata rapi, quae delirantium peccata saepissime postea, iusto Dei iudicio, nocentes pariter ac innocentes premunt, adeo, ut utrique grauissime poenam luant, uid. FRITSCHIVS, in *Principe peccante.* Praedicandi contra

tra isti sunt Principes, qui parce, uel plane non, his rebus utuntur, qua parte aula Imperatoriae Maiestatis, Diui LEOPOLDI, ab exteris laudari solebat, in qua usus mascherarum non adeo frequens fuisse dicitur. PACICHELLIVS, de *Laruis*, cap. 6. pag. 87. Quod laudatissimum Magni Parentis exemplum Imperator Augustissimus, CAROLVS SEXTVS, imitatur, atque in hac quoque parte eius disciplinae documenta prodit, cum harum uoluptatum parcissimus est, et tempus pariter, atque impensas, grauioribus domi forisque rebus impendit. In Germania, et Belgii utriusque prouinciis, nisi Bruxellis, et Coloniae Agrippinae, apud Episcopum Argentinensem, Furstenbergium, Franciscum Egonem, laruosos se non uidisse lusus, testatur IDEM PACICHELLIVS, d. l. cap. 6. ead. pag. Sed in alias tamen quoque aulas eum morem penetrasse, nemo ignorat. Raro aulam Parmensem in Italia admittere, IDEM assentitur, d. l. pag. 88.

§. XXIV.

Reliquis uero minorum gentium hominibus, ignobilibus quoque, mercatoribus, opificibus, etc. laruos gestare, lege quadam generatim interdictum esse, non nouimus, atque adeo uti illis licebit, quousque nulla prohibita lege, ac certo hominum generi permissae, inueniantur. Immo nec de plebe quidem homines ab his gaudiis, si in aulis Principum celebrantur, repelli, experientia satis testatur, si modo modeste se gerant, nec libertate hacce abutantur.

Plebei homines non utantur, nisi interdum.

Y

Nam-

Namque ex hac re, ut iam supra dictum, capitur uoluptas, si magna imis ad breue tempus misceantur, ac subditi domino, ignobiles nobilibus, pauperes diuitibus, quadam tantisper iuris parte, non concedant. Immo ab his nec Iudaeos repelli, concluderem, modo cetera paria sint, illos praesertim, qui diuites sunt, atque cum decore personas induere possunt. Interim satius utique esset, inferioris homines conditionis ab eiusmodi rebus plane abstinere, BALDVINVS, *Cas. Consc. lib. 4. cap. 1. pag. 638.* Neque enim decet eos omnia imitari, in aulis quae fiunt, ac Principibus, animi leniendi causa, conceduntur, praesertim illis in locis, aula ubi non est. uid. DIETHERRVM, in *Continuat. Spec. Speidelian.* uerbo: *Mascharada.* Atque ideo, cum Annaebergenses in Misnia aliquando Bacchanalibus laruati indulgerent, seuerè id a Principe interdictum, quod legi potest apud CARPZOVIVM, *Iurisprudens. Eccles. Lib. 3. Def. 264. num. 26.*

§. XXV.

*Personae,
minus sibi
cognitae
sponsalia
contrahere
nequeunt.*

Quibus peractis, in iure personarum, matrimonii res se sistunt, quarum respectu uariae circa usum mascherarum quaestiones nasci possunt. Ac primo quidem quaeri hic potest: Num a personatis hominibus sponsalia celebrari possint? Qua quidem in re praestruendum est, sponsalia, nisi consensu partium, non constare, *l. 4. π. de Spons. l. 30. π. de R. I. cap. 26. X. de Spons.* atque adeo personas, nisi sibi cognitae, si facie minus, alia tamen certe ratione, sponsalia celebrare

brare non posse. Qui enim consentiant de perpetua futura cohabitatione, qui ignoti sibi inuicem sunt? Quod si itaque duae personae, non tantum corpore, sed etiam uultu, uel hoc saltem utriusque laruato, sponsalia celebrent, facile iudicare licet, nihil esse actum, cum neutra alteram nouerit, ac intellexerit, cuius sit conditionis. Ac, quamuis tales laruatae personae uerbis consensum declarent, atque sic dici possit, sibi adscribi debere, quod in conditionem alterius non diligentius inquisiuerint, cum quilibet, qui cum alio contrahit, gnarus debeat esse conditionis illius, quo cum contrahit. *l. 19. π. de R. I.* facile tamen responderi poterit, minime praesumendum esse, inter iocos seria, et talia fuisse acta, quae maximam deliberationem exigunt, a quibus pendet omnis uitae felicitas, atque tam absurdum quenquam fuisse, ut sibi ignotum hominem coniugem eligere uoluerit, sed inter iocos, qui consensum non inferunt, iocose actum esse uideri. Vnde etiam DD. communiter concludunt, sponsalia iocose contracta, non ligare. CARPZOVIVS, *Iurisprud. Eccles. Lib. II. Def. 19.*

§. XXVI.

Quod si tamen supponamus, personatos illos *Rectius dī-*
homines sibi fuisse notos, uel aperuisse uultum, ita *feruntur*
ut una ab altera dignosci potuerit, testes insuper ad- *sponsalia.*
fuisse, nec clam actum, ceteraque paria sint, ac recte se habeant; eiusmodi sponsalia pro ualidis habenda esse, non dubitarim. Neque tamen nego, iudicis

dicis arbitrium hic vim suam exercere, satiusque longe et magis pium esse, si haec primordia matrimonii, sanctissimae rei, in aliud tempus differantur, quod magis commodum, atque cum Deo et precibus auspicia illius fiant, non inter iocos ac ludos. Immo, parum pium esse, arbitror, si personati per iocum sponsalia tractent, atque honestissimam rem et sanctissimam ludibrio exponant. CARPZOVIVS, *Iurisprud. Eccles. cit. Lib. II. Def. 19. n. 9.*

§. XXVII.

Εὐλογία
sacerdotalis
laruatis de-
sponsis de-
negatur.

Quod ad ipsum matrimonium attinet, notum est, apud Christianos plerosque hodie receptum esse, ut εὐλογία coram Ecclesiae facie, et quidem ordine praescripto, in sacris aedibus, accedat, atque ante, quam id factum, cohabitatio viri et uxoris, non pro matrimonio, sed pro contubernio uel concubinato, habeatur, qua de re multa apud Theologos ac Iuris peritos passim legi possunt. CYPRAEVS, de *Connubior. Iure, Part. I. cap. V. §. 6. et cap. XI. §. 15. et 20.* CARPZOVIVS, *Iurispr. Eccles. Lib. II. Def. 142. num. 9.* CHEMNITIVS, in *Exam. Concil. Trident. Sess. 24. cap. 1.* Nostrae disquisitionis tantum hoc est, an sub mascheris εὐλογία rite fieri, atque ita personati sibi inuicem iungi possint? quod omnino et prorsus negandum est. Namque uti nec sponsalia, ita nec ipsum matrimonium, ab incognitis sibi personis iniri potest, propterea, quod sic consensus deficiat. Deinde, et si de consensu satis constet, haud tamen est licitum ad aedes sacras, uel ubi tandem cunque homines, tan-

tanquam credentium coetus, et in nomine Iesu Christi, congregantur, laruas et personas admitti. Atque adeo, cum nec ad Ecclesiam tales larvae sint admittendae, nec ea de causa, *εὐλογία* poterit imperitari, immo, si, diuino humanoque iure neglecto, tale quid fiat, nemo, credo, dubitabit, nullam plane esse eiusmodi actionem. *l. 5. C. de LL.*

§. XXVIII.

Neque uero iocum hic adducere licebit, cum facultatem iocandi ministerii sacri actiones minime admittant, et seuera potius poena eiusmodi ioci uindicari debeant. Venit in mentem improbum factum, quod in uicini pagi caupona ante aliquot annos contigit, quam homines quidem perditissimi una cum meretricula ingressi erant. Unus ex his sacerdotis personam sumebat, atque alterum cum meretricula, more sacro, tanquam coniuge iungebat, qui et, commensationibus peractis, ut ne quid flagitio deesset, corpus postea per noctem hac cum nupta miscebat. Equidem, commissa hac nequitia, deperditi homines fuga salutis suae consuluerunt; caupo tamen et ipsius uxor, qui malitiam hanc hospitio promouerant, ex merito plectebantur. Ceterum, in quibusdam locis solemnem matrimonii professionem, praesente magistratu, in curia fieri, constat, qua facta, ad aedes sacras precum causa adeunt. Quod in Belgio fieri, nemo ignorat. HAHNIVS ad WESSENBECIVM, *Tit. de R. N. num. 5.* uerbis: *Benedicente nubentibus etc. pag. 213.* ubi itaque hic mos receptus est,

est, nec professio talis a personatis fieri potest, qui repellendi a curia potius sunt, quam ad illam, atque rem seriam administrandam, iocoso sub hoc schema te admittendi.

§. XXIX.

*Quae nec
ualet, alter-
utra con-
trahentium
parte laesa.*

At iam faciamus, tempore, quo mascherae in usu sunt, uel alio, uilissimae hominem conditionis induisse personam nobilis, uel alterius in quadam dignitate constituti: aperto uultu sub uestibus illis gessisse se pro nobili, uel alterius dignitatis homine: ambiuisse nobilis uel alterius honestae uirginis nuptias: uirginem assensisse, existimantem, illum, quem se tum dixerit ac gesserit, futurum. Comperta uero fraude, an uinculo quodam puella teneatur, dubium. Equidem, negandum illud esse, existimarem, atque nulla esse sponsalia, affirmarem. Quoniam enim intellectus, tanquam fons consensus, minus recte fuit informatus, quin potius deceptus, ideo, hanc in rem puellam consensisse, non est censendum, quae conditionem nequaquam accepisset, si, dolo cognito, illum talem non esse, quem se gesserit, certior fuisset. PUFENDORFIUS, de *Iur. Nat. et Gent. lib. 3. cap. 6. §. 8.* Quod si in bonae fidei contractibus doli etiam ratio ita habenda, ut, si causam dederit contractui, pro nullo sit habendus, *l. 7. π. de dolo. l. 16. §. 1. π. de minor. l. 6. C. de praescript. long. temp.* quidni idem diceremus de sancto desponsationis negotio, quod ob grauitatem suam quam maximam, bonam fidem requirit. CYPRAEVS, de *Connubior. Iure, cap.*

re, cap. 13. §. 58. B. DN. STRYK, de Dissensu sponsalicio, Sect. 2. §. 9. Quae omnia adeo uera existimamus esse, ut, licet iusiurandum accesserit his sponsalibus, tum iure Ciuili, arg. *l. ult. C. de non num. pecun.* tum etiam Canonico, propter capitulum, *Cum contingat 28. X. de iureiur.* quo Pontifex diserte iusiurandum, seruandum alioquin, stringere negat, si dolus interueniat, ualidiora reddantur. FRANTZKIVS, *lib. 2. resol. 4. qu. 4.* Neque uero obiici hic poterit, dignitatem ciuilem ad naturam matrimonii non pertinere. Sufficit enim dolo esse deceptam, atque, quod consensura sponsa non fuisset, si, falsam, sciuiisset, sponsum induisse personam, NICOLAI, *de Repud. cap. 2. num. 94.* Nec male GERHARDVS dicit: *Dolum istum concernere substantialia matrimonii, Loc. Theolog. cap. de Coniugio, n. 116. qui consensui resistit, cum consensus maxime matrimonium faciat, SANCHEZ, de Matrimonio, lib. 7. Disp. 18.*

§. XXX.

De matrimonio consummato, tali casu, maior ^{Nec con-} dubitatio esse potest. Neque enim temere Pontificij ^{summata} dissolutionem coniugum admittunt, matrimonio co- ^{cohabitatio-} ram Ecclesia per *ἐυλογία* et cohabitationem consum- ^{ne, dolo ad-} mato, propter inueteratam, apud Protestantes uero ^{dita ualet,} explosam, opinionem, matrimonium esse sacramentum, COVARRVVIAS, *de Matrim. P. 2. cap. 3. §. 7. n. 4.* MOLINA, *de Iust. et Iur. tr. 2. Disp. 259. n. 8. et 352. num. 5.* Rectius tamen sentiunt illi, qui et hic, minus legitime matrimonium initum esse, agnoscunt, CYPRAEVS, *de Connubior. Iure, cap. 13. §. 58.* qui enim per dolum

sc

se feminae iunxit, non Deo auctore, sed malo genio, mendaciorum patre, id perpetravit, decepitque ecclesiam atque sponsam. Nec sane ex tali fraude commodum percipere debet. Quae sententia uariis rerum iudicatarum inter Euangelicos monumentis comprobatur, RICHTERVS, *Decis.* 88. num. 25. et 30. CARPZOVIVS, *Iurisprud. Eccles. Lib. 2. Def.* 204. n. 12. B. DN. STRYK, de *Dissens. Spons. Sect. 2. §. 13. et Sect. 5. §. 49. seqq.* ubi insigne exemplum, in quo eiusmodi matrimonium pro nullo reputatum fuerit, quod inter callidissimum nequam, et uirginem nobilem, propter apparitiones, quas prae se ferebat, notissimam, et inter sectae suae homines, pro Diua habitam, H. L. V. D. H. contractum refert.

§. XXXI.

Nec sponsalia errore contracta firma sunt.

Affinis quaestio est, de errore, qui consensum etiam excludere dicitur, *l. 15. π. de iurisdic. l. 57. π. de O. et A. l. 51. π. de pact.* Fac itaque, eiusmodi hominem, uestibus, statum atque conditionem suam superantibus, sollicitare nuptias puellae: nihil plane de sua conditione edixisse: puellam adeo fuisse stolidam, ut, uel diuitem, uel in honore constitutum, crederet: comperire uero postea, mirum in modum se esse deceptam. Sane errauit quidem hic femina, sed errauit tantum in circumstantiis, et, quod decepta est, suae debet temeritati acceptum ferre. Dum uero in personam consensit, actio illa, modo dolus absit, pro nulla haberi nequit, arg. *l. 51. π. de pact. l. 57. π. de O. et A. l. 9. π. de contrab. empt. uend. l. 21. §. 2. π. de act.*

act. empt. et uend. Canon. un. causf. 29. qu. 1. Cum uero dolus, dolosaeque persuasiones, non uerbis modo, sed factis quoque, ac rebus, committi, fierique, possint; studiose inquirendum, num dolo malo personam istam induerit homo, ut, licet non uerbis, reapse tamen, simplicem deciperet puellam. Quod sane si factum sit, non debet fraudis suae fructum sentire, *l. pen. C. de legat. cap. 2. Ex literis X. de dolo et contumacia.* Neque hic, nimis credulam fuisse sponsam, poterit obiici, quando sponsi calliditas longe est deterior, cui neutiquam indulgendum. Conf. B. DN. STRYK, de *Diffens. Spons. Sect. 2.* Immo, si maxime de dolo malo non adeo constet, nec nulla sponsalia dicenda: aequitas tamen postulare potest, ut ab eiusmodi sponsalibus recedatur, IDEM, *d. l. Sect. 2. th. 30. e. c. si puella talis sit conditionis, ut, nisi nobili, nuptura non fuisset. IDEM, d. l.*

§. XXXII.

Quod si in persona ipsa, propter fictitium habitum, error aliquis fuit commissus, consensum sponsalitium et matrimonialem plane impediri, nemo dubitabit, *c. un. c. 29. qu. 1. l. 9. pr. π. de contrah. empt.* Si e. g. forte ille, qui sponsus debet esse, deprehendat aliam, sponsae suae uestibus indutam, atque illi matrimonium promittat, cum eaque congrediatur, uel sponsa in eiusmodi errorem incidat; nec sponsalia, nec matrimonium, rata sunt habenda, ob errorem in persona commissum, qui, ut dictum, consensum excludit. In huiusmodi errorem incidit Iacobus,

Z

cui

cui a Labano, Rahelis loco, Lea fuit adducta, quod coniugium, nisi Iacobus ratum habuisset, nullum fuisse, omnes fatentur, per *cit. Canon. un. cap. 29. qu. 1. LAYMANNVS, Theolog. Moral. Tom. 2. lib. 5. tract. 10. p. 4. cap. 2. n. 1.* Non quidem ob dolum, qui fortasse in Lea fuit nullus, quippe quae imperio patris obsequens existimauit, a patre se desponsatam esse Iacobo, adeoque iure in lectum duci. Quid? quod patris, tanquam tertii, dolus, cuius ipsa non fuit particeps, fraudi esse non potuit, B. DN. STRYK, *d. l. Sect. 2. §. 16. et Sect. 5. §. 58.* Sed, uti dictum fuit, ob amorem Iacobi, qui cum Lea nequaquam desponsatus, existimabat, Raheli suae se cohabitare. Ceterum, si dolus personatae huiusmodi personae ipsius accedat, nemo dubitabit, ea propter eiusmodi actiones nullius momenti esse ac ponderis, quin immo, quae grauiissima uindicerentur poena, mereri.

§. XXXIII.

*Vxor, non
consentiente
marito, lar-
uam gestare,
uel persona-
torum coe-
tum fre-
quentare
requit.*

Inito matrimonio, inter coniuges circa masche-
ras quoque possunt quaestiones suboriri. Compe-
tit nimirum marito, si non iure naturae, atque extra
casum, quo sponte sua femina se subiicit, certe iure
Diuino, itemque Canonico, Ciuili ac Saxonico, po-
testas ac imperium in uxorem, uti uxor contra ma-
rito debet animi demissionem, obsequium ac reue-
rentiam, *Genes. III. 16. Ephes. V. 22. 1. Cor. XI. 3. Canon. 15. c. 33. qu. 5. Conf. ARNISAEVVS, de Iure Connubiorum, cap. VII. Sect. 1. seqq. l. 4. C. de Crim. expilat. haered. l. 14. §. 1. π. solut. matrim. l. un. §. 7. C. de rei ux. act.* Vide-
antur

antur tamen, quae DN. PARENS *Oeconomia iuris Lib. I. tit. 3. §. 1.* differit. Qua ex re id sequitur, uxorem, prohibente ac nolente, immo et ignorante, marito, mascheras induere, et laruatorum coetus frequentare non posse. Id quod etiam satis aperte probatur ex *l. 8. §. 3. C. de repud. et Nou. 117. c. 8.* ibi: *Si circensibus, aut theatris, aut amphitheatris interfuerit ad spectandum, ignorante, aut prohibente, uiro.* Cum enim uxoris actiones pendeant a uoluntate mariti, tanquam familiae capite; huius potissimum interest, uxorem domi se continere, nec frequenter obambulare, aut uirorum coetibus interesse. Hoc enim modo et res familiaris optime administrabitur, et mariti animus multis uacabit suspicionibus. Ex quo sequitur, uxorem haec et similia, inscio, uel prohibente marito, facere non posse, praesertim autem laruatam minime foris pernoctare debere, *d. l. 8. C. de repud.* Quin immo prudentis mariti est, operam dare, ut uxorem ab huiusmodi rerum uanitate, ludisque ac spectaculis abstrahat, adimatque occasionem peccandi. Quam in rem multa legi possunt apud GVEVARAM, in *Horolog. Princip. Lib. II. cap. 9. 10. seq.* ubi *cap. 8.* haec habet. *Quod uxores mariti suas amant, oblectant, in deliciis habent, earumque fidei plurimum credunt, laudo atque approbo. At quod refragari uxoribus, per alienas oberrantibus domos, mariti uel non audent, uel non uolunt, id uero uitupero et damno. Nam utut per se bonae fortassis sint, tamen ut uanae habeantur, ansam praebent. Quod si mulier contra officia peccet, et, monita licet, a proposito omnino non desistat, nullum est dubium, quin casti-*

gari a marito possit, quatenus alias eiusmodi emendatio concessa est marito, *l. 3. §. 3. π. de SCto Silan. l. 14. §. 1. l. 24. §. 5. π. Solut. matrim. Nou. 117. cap. 14.* CARPZOVIVS, in *Prax. Crimin. qu. 12. n. 50.* HAHNIVS ad WESENBECIVM, *tit. de Nup. num. 6.* B. DN. STRYK, *Diff. de Alapa, cap. 2. num. 6.* Comp. DN. PARENTIS *Oeconom. Iur. d. l. pag. 89. seq.*

§. XXXIV.

*An, si, inuito
marito, pec-
cet, diuortio
hic caussa
praebeatur.*

Immo, secundum Iustinianum ius, tantam uxoris temeritatem sufficientem diuortio causam praebere, ex *d. l. 8. C. de repud. et Nou. 117.* satis intelligitur. Equidem, hoc, aetate nostra, paulo aliter se habere, non nego. Respuit enim hodiernus usus, hac parte Iudaeos imitans, Iustinianum ius, quod paulo facilius, ac par est, in concedendis diuortiis sese exhibet; sed potius ad doctrinam, quae in sacro continetur codice, dirigitur. Quod si tamen, ad mascherarum usum, inuito marito, uel prohibente, qui fit, aliud quid accedat, ex quo ualida commissi adulterii suspicio nascatur, matrimonii uinculum dirumpi ideo, usus, ac Protestantibus hactenus receptus mos, docet. Vid. B. DN. STRYK, de *Dissensu Sponsalit. Sect. 5. §. 3.* Quem tamen, non nego, dubiis expositum esse. Nam *cap. 10. et 12. X. de praesumpt.* quod in partes uocant, procul dubio de diuortio, quod matrimonii uinculum soluat, intelligi nequit, cum licentiam det, mortua demum uxore, aliam ducendi, et ius Canonicum diuortium tantum a thoro et mensa admittat, LANCELOTTVS, *lib. 2. tit. 16.*

tit. 16. §. 8. seqq. ibique B. DN. ZIEGLERVS. Immo uix credibile est, Christum de suspecta adulterii femina locutum esse. Interim tamen, si sponsus experiatur, sponsam nimis libere his rebus operam dare, facilius repudio, quam diuortio, locum fieri posse, non reclamari. Quod si fortasse uxor corrumpatur ab aliis, ut, inuito marito, laruas induat, et laruos coetus frequentet, utilis actio serui corrupti marito accommodari potest, arg. *l. 14. de seru. corrupt.* quae actio etiam locum habebit, si tantummodo quis hac parte tentauerit uxorem, arg. *l. 20. C. de furtis et seru. corrupt.* Conf. OLDENDORPIVS, *Classe VII. act. 2.*

§. XXXV.

Ad officium mariti equidem pertinet, ut sum-
 tibus necessariis pro dignitate atque facultatibus u-
 xorem instruat, *l. 28. π. de religios. l. 1. §. 19. π. de uen-*
tre in poss. mitt. SVRDVS, de *Aliment. tit. 1. qu. 32. seq.*
 Quaeri itaque potest: Num sumtus ad maschera-
 rum usum petere possit ab inuito marito uxor?
 Quod quidem utique ex antea dictis est negandum.
 Quod si tamen maritus, illam personatis interesse,
 uelit, uel fortasse uxor in aulicis uersetur ministe-
 riis, et ex uoluntate dominae illam laruis indui oporteat,
 aliud erit utique dicendum. Quando enim maritus uel ipse uult, ut intersit hisce rebus, uel in aula uersatur, consentiente marito; non poterit ipsi displicere, si hanc in rem sumtus erogandi sint, uel alia, quae minus ad palatum sint, insequantur.

§. XXXVI.

*Vxor iure
postulat,
maritum
non nimis
frequenter
his coetibus
interesse.*

Sed possunt tamen et hac ratione uxores quid exigere a maritis. Namque etsi imperium nullum sit uxori in maritum: poterit tamen et ipsa interim a marito postulare, quod aduersetur mutuo coniugum amor. Non iniusta itaque erit eius postulatio, si uelit, marito non nimis frequentem esse mascherarum usum, maxime, si cum suspectis uersetur feminis, multoque magis, si cum impudicis. Sane, Iustiniano iure, ubi maritus, uxore praesente, cum impudicis mulieribus, quod maxime castas etiam excitat, coetum ineat, aut alia cum muliere frequenter uersetur, uxorem a marito diuertere iure potuisse, ex *l. 8. C. de repud. et Nou. 117.* notum est. Quamuis autem, hocce diuortio causam dare, hodie non dixerim: non iniqua tamen postulatio est uxoris, ut maritus ab his rebus animo suo temperet. Eodem iure nititur, si mulier contradicat marito, qui inuitam illam persona induere, et ad sub maschera laetantium coetum adducere uelit. Contra ea, si maritus frequenter his rebus indulgeat, non potest etiam hos adeo mores improbare in uxore, cui eos colendi auctor est. Per enim iniquum est, uirum ab uxore id exigere, quod ipse non praestet, *l. 13. §. 5. π. ad l. Iul. de adult. can. 2. caus. 32. qu. 6.* Antequam uero abeamus ab hoc de matrimonio argumento, illud tantum addendum, in nuptiarum solemnibus, animi causa, saepissime laruas et personas indui, quod, ubi nullum interdictum extat, tolerari potest, modo

modo abusus absit, neque mala inde exempla oriantur, Vid. PACICHELLIVM, de *Laruis*, cap. 7. pag. 97.

§. XXXVII.

Tractatum nuptiarum sequitur adoptio, qua patria potestas ac munus pariter, ac per iustas nuptias, administrari potest. Cuius occasione quaeri potest: *Arrogatio et Adoptio a personatis fieri nequit.* An arrogatio, uel adoptio, speciatim sic dicta, a personatis fieri possit? Sane cum utraque, ex *tit. 1. π. et C. de adopt.* auctoritate publica fieri debeat, atque plane indecens sit, adire Principem uel magistratum sub mascheris et laruis, pariter id negandum esse, existimo, ac supra dictum §. XVII. de *Manumissione*, quae omnia, cum hic, tum ad *Quaestionem de Emancipatione*, poterunt applicari. *Comp. Oeconom. Iur. DN. PARENT. lib. 1. tit. 3. §. 14. p. 143.*

§. XXXIIX.

Ex argumento tutelae parum forte, credideris, ad operam nostram trahi posse. Sed tamen nec hic sterilitate laboramus. Quaestio moueri posset: Num praetor personatus, tutorem dare possit, anue laruatututor constitui. *Nec praetor personatus tutorem dare, nec laruatututor constitui potest.* Quod quidem omnino negandum uidetur, propterea, quod, si maxime de personis constet, haud tamen deceat, illa, quae iure magistratus geruntur, sub laruis fieri, prout supra fuit dictum. Eodem modo, quod prius dici debuisset, facile inter omnes constabit, non posse ita tutorem dari: *Ille liberis meis tutor esto, qui primus in carnis priuio personatus apparebit.* Etsi enim ignotus quoque a patre

patre dari potest tutor, ut Diui Fratres rescripserunt, *l. 15. §. 14. π. de excusat. §. 10. l. de excusat. tutor. uel curat.* omnes tamen consentiunt, hoc tantum de ignoto facie intelligendum esse, non uero de illo, cuius mores ignoramus. Mores sane illius, qui datur, perspecti utique esse debent, si, probatos illos fuisse patri, dixeris, cum certo iudicio quis debeat, per suam tutelam, posteritati suae cauere, *§. 27. l. de legat.* Quomodo autem, quaeso, tali casu id fieri possit? atque sic tota illa actio inanis erit, *l. 20. π. de testament. tutel. d. §. 27. l. de legat.* Vid. HOPPIVS, *Dissert. de iure ignorant. c. 2. m. 8.*

§. XXXIX.

Tutor prohibere potest pupillo personas, non uero curator.

Ipsa tutela est uis atque potestas, h. e. facultas, aut ius, quid statuendi ac faciendi, tum in persona pupilli, tum in rerum pupillarium administratione, *l. 1. π. de tutel.* Atque tutor non tantummodo rebus, sed etiam pupilli moribus, praeponitur, *l. 12. §. 3. π. de admin. tut. et curat.* Ex quo consequitur, tutorem etiam prohibere posse, pupillus ne laruas induat, atque ad personatos accedat. Immo peccare tutorem, si hac in parte negligentem se gerat, et patiatur, teneram aetatem illecebris hisce corrumpi. Curatoris non tanta potestas est in personam minoris, cum eius cura in primis res respiciat, et postea demum in quibusdam ad personam se extendat. Atque hinc etiam, licet habeant curatores adolescentes, illa tamen, quae ad suam tantum personam pertinent, libere agere possunt, *l. 101. π. de V. O.* Nullus tamen dubito,

dubito, et curatoris esse, cauere, quoad eius fieri potest, ne adolescens, cuius curam gerit, in eas res incidat, quae ad praua deducunt. Etsi uero tutor peccet, necessaria denegans pupillo, uel curator minori, atque, tanquam suspectus, uterque remoueri possit; immo, si propter inopiam neget, alimenta posse decerni, idque per mendacium, ad praefectum urbi extra ordinem puniendus remitti debeat, §. 9. et 10. l. de susp. tut. ibi DD. Omnia tamen haecce ad illum non pertinent, qui sumtus ad mascherarum usum suppeditare detrectat, quin potius nullum dubium, peccare tutorem, uel curatorem, si tales sumtus, haud expedientes pupillo, uel minori, faciat, l. 1. §. 4. et 5. de tutel. et ration. l. 12. §. 3. de admin. et peric. tut. et curat. l. 32. §. 5. ibi: *sumptibus uoluptatis causa* π. eod. MONTANVS, de iure tutel. cap. 40. n. 44. seqq. Atque adeo aegre ferre non debet, si eiusmodi impensae postea ex rationibus expungantur.

§. XL.

Quod si tamen fortasse pupillus, uel minor, in ministeriis aulicis uiuat, uel alias ob conditionem personae suae non possit commode et honeste se subtrahere his lusibus, uel si occasione eiusmodi rei Principis gratiam aucupari queat honeste, non impediendus est a tutore uel curatore, qui et sine periculo sumtus hanc in rem tum poterit subministrare, pro dignitate et facultatibus pupilli, uel minoris, arg. l. 12. §. 3. l. 13. π. de admin. et peric. tut. et curat. Cum de administratione tutorum loquimur, uenit in mentem, an, si fortassis pupillus, uel minor, in hereditate

Nisi pupillus uel minor in ministeriis uiuat.

tate paterna habeat uestimenta eiusmodi pretiosa, aliasque res, quae ad usum mascherarum pertinent, tutor illas res sine decreto uendere ac alienare possit, aliisque solemnibus, quae in *Tit. de rebus eorum, qui sub tutela uel cura sunt, etc.* requiruntur. Cuius rei decisio non erit difficilis, modo constet, num res hae tales sint, quae seruando seruari possint, an secus. Priori casu, cum res istae morali aestimatione immobilibus aequiparentur, haud ualide fieri poterit alienatio, solennibus legalibus destituta, *l. 22. C. de administ. et peric. tut. et curat.* ubi *DD.* Posteriori casu aliud dicendum erit, *DD.* ad *l. 7. §. 1. π. de administ. et peric. tut. et curat.* Quatenam autem res tales sint, quae seruando seruari possint, *HAHNIVS* docet ad *tit. de rebus eorum, qui sub tutel. etc. n. 3.* Quae hac parte a *DD.* congerantur temperamenta, superuacaneum est, hic recenferi, et alibi legi possunt.

§. XLI.

*Utrum a
laruato tu-
tore pupillo
cum aliis
laruatis ho-
minibus
contrahenti
auctoritas
praestari
debeat?*

Potissimum uero officium tutoris est, ut auctoritatem praestet pupillis, uti curatores consensum minoribus, qua de re peculiaribus titulis in libris ac compendiis iuris, agi solet. Hic illa se sistit quaestio: Vtrum a laruato tutore pupillo, cum aliis laruatis hominibus contrahenti, auctoritas praestari possit? quae quidem quaestio ex superioribus facile solui potest. Quod si enim personae sibi inuicem ignotae sint, incertumque, quis ille, qui pro tutore se gerat, nihil actum utique est, et censendum potius, iocatos esse personatos homines, quam serio id egisse. Quando
tamen

tamen aperto vultu omnia haec gesta sunt, atque de consensu partium constat, et reliqua se recte habent, non uideo, quae tandem caussa sit, quam ob rem sola persona, qua teguntur, negotium impediat. Omnia uero haec intelligi uelim de negotiis, quae extra iudicium geruntur. Nam de illis, quae, praesente praetore, aguntur, causis, iam saepe dixi, ualde absonum esse, si coram magistratu personati compareant, uel ipse magistratus personatus officio fungi uelit. Atque haec, quae proxime dicta, ad curatores feminarum, quae maiores, similiter applicanda, qui alioquin, cum nullam habent bonorum administrationem mulierum, curae suae commissarum, nec in earum personas potestatem, CARPZOVIVS, *P. 2. C. 15. Def. 33. n. 6. et Def. 38.* non impedire poterunt mulieres, quo minus mascheris utantur, uel has in res sumtus faciant. Quoniam tamen consilio iuare debent easdem, curatoris est, prudenter mone- re, ne sibi noceant, sed ut tum sumtibus, tum famae, parcant. *Omnia, enim, quae in bonis fortunae quisquam potest facere, damna ne minimae quidem famae iacturae aequari possunt. Si quis uulgi sermonibus famam suam, ueluti scopum sagittariis, obicit, e centum sagittis uix una aberrabit. Rursum uero, cui pudor periit, quique nulla estimationis cura afficitur, ab eo non est, quod opus ullum laudabile expectemus.* GVEVARA, *Horolog. Princip. lib. II. c. 10.*

CAP. IV.

SECT. II.

DE

IVRE RERVVM.

§. I.

Non est mascheris utendum, quibus diuinitas, uel facies Dei O. M. adumbratur.

Postquam hactenus, quae ex primo Iuris capite ad nostrum institutum accersiri possunt, exposuimus, iam porro ad secundum accedendum, quod in rebus occupatum, atque ubi eo elaborandum, ut, quae huc spectent, eruamus. Quod dum facimus, in memoriam reuocandum est, res omnes diuini esse, uel humani, iuris, quae rerum diuisio hic erit commodissima. Res uero diuini iuris omnes illas hic dicimus, quae ad cultum diuinum, externum scilicet, pertinent, ut omnia ordine, decenterque, in coetu numen colentium fiant, ut in rebus sacris iustitia legitime administretur, ut denique Deo, quod suum est, atque extrinsecus debetur ipsi, tribuatur. Quam rem egregie exponit B. ZIEGLERVS de *Iur. Maiest. lib. 1. c. 13. ib. 14.* ubi et de interiori cultu, quantum huc spectat, erudite agit. Nostrum est, iam examinare, quomodo laruis utendum, ne in rebus peccemus, quae diuini iuris esse, dicuntur. Quod dum facimus, tum ad ipsas mascheras, tum ad locum, tum etiam ad tempus, quibus locus mascheris est, ordinis causa respiciendum. Ac, quod quidem ad mascheras ipsas attinet,

attinet, ante omnia illud notandum, non esse licitum mascheris uti, quibus diuinitas, uel facies Dei Optimi Maximi, adumbratur. Nam, etsi nequaquam dixerim, peccatum esse, Deum, qui nec uideri corporis oculis, nec repraesentari potest, eo modo, quo se in ecclesia, assumpta quadam figura, hominibus patefecit, pictura uel sculptura proponere. e. c. Deum Patrem sub forma senis, Filium de cruce pendentem, Spiritum S. in columbae forma apparentem ex *Daniel. VII. u. 9. et Matth. III. u. 16.* quod quidem Reformati putant, satis tamen a multis refutati, Vid. KOENIG. *Cas. 3. consc. ex orat. domin.* BALDVINI *Casus consc. L. II. c. 2. c. 2.* Quamuis etiam non existimem, illicitum esse, in spectaculis, quae pietatis et uirtutis causa ad imitationem et instructionem iuuentutis aut rudis populi, exhibentur, eiusmodi repraesentationes fieri, in qua sententia TERTVLLIANVS *Lib. 6. de Spectaculis*, fuisse uidetur: *Iam uero ipsum opus personarum*, inquit, *an Deo placeat, qui omnem similitudinem uetat fieri, quanto magis imaginis suae etc.* Conf. BALDVIN. *d. l. Lib. IV. c. 1. c. 2.* TELLEZ ad *C. 12. X. de uir. et bon. Cleric.* nemo tamen tam impius erit, qui et patiat se adduci, ut existimet, ad iocos etiam conciliandos adhiberi posse eiusmodi personas et uanam uoluptatem. Quod dum fieret, nomen Dei sanctissimum, ipsaque diuinitas maximo profanaretur opere, atque summa afficeretur contumelia, quod inter Christianos uel cogitatione saltem uolui, sceleratissimum habetur, Comp. LVTH. in *Catech. maior. ad II. et III. Praecept.* PACICHELL. de *Laruis c. 7. pag. 102.*

§. II.

*Nec iis, quae
ueri aut fi-
ctitiorum
Deorum si-
militudi-
nem gerunt.*

Neque enim, quod exteris gentibus placuit, quibus, simulacra Deorum in ludis et Bacchanalibus circumferri et repraesentari, uolupte fuit, Christianis placere potest ac debet, qui de ueri Dei cultu ex Sacro Codice sunt instituti. ALEXANDER AB ALEXANDRO, *Gen. Dier. Lib. 6. c. 19. pag. m. 628.* Quam ob rem, si quis fortasse, Dei Patris, uel Filii crucifixi, imaginem prae se ferens, ad laruatos accederet, non tantum eiiciendus statim, uerum etiam seuera poena afficiendus. De cetero Deastrorum, Iouis, Mercurii, et similium, personas indui ab illis, qui laetitias has sectantur, saepe numero uidemus. Cuius quidem rei nullum nouimus interdictum; satius tamen esse, et horum nomina, et imagines e republica Christiana eiici, a multis iam dudum ostensum est, MANZ. *Dec. Pal. qu. 50. num. 34.*

§. III.

*Nec angelorum et uiro-
rum sancto-
rum.*

Eadem dicenda sunt de personis illis, quibus sanctorum angelorum, B. Mariae, uirginis, Patriarcharum, ac Apostolorum, Martyrum, et aliorum seruatorum Dei, effigies sistuntur, qui aeterna uita apud Deum iam fruuntur. Namque, licet his nullus cultus religiosus, quem quidem nonnulli illis exhibent, debeatur, teste ipso Angelo in *Apocalyps. Ioan. XIX. 10. XXII. 9.* memoria tamen ipsorum sancta apud nos esse debet, qui tum quotidiana custodia, quod Angeli faciunt, nos iuuant *Ebr. I. 14.* tum exemplo ac doctrina

na praeiuerunt, quosque Deus ipse honore tanto, quo fruuntur, dignos iudicauit, *Augustan. Confess. art. 21. et Apolog. eius p. 223.* Parum tamen sancta ea memoria foret, quin potius obscuraretur, labefactaretur et offensionem esset, si quando per iocum et ludibrium illos ante oculos ponere nobis uelimus. *CARPZ. P. Crimin. P. I. qu. 45. num. 73.* Alioquin, si in huiusmodi spectaculis, de quibus supra dictum, non per iocum angeli humana forma, ac sancti, et martyres, in bonum finem et ad imitationem sistantur, nihil illiciti secum ferunt, *PACICHELL. de Laruis. c. 7. p. 95.*

§. IV.

De angelis uero quum hic dicimus, malos etiam esse, cuilibet in mentem uenit. Quae occasione illa quaeestio nascitur: Vtrum istorum daemonum laruas induere liceat? Sane ex iisdem rationibus, quibus in antecedentibus usi sumus, negari id nequit. Neque enim honos nec cultus illi genio, et Deo et hominibus infensissimo, debetur. Sed alia tamen adest ratio, quae Christianum deterreat ab eiusmodi laruarum usu. Quodsi enim quilibet, qui uel minimam salutis suae curam habet, malorum geniorum conformationem in igne aeterno abhorret, quae tandem causa est, quamobrem, eorum facie per iocum incedere, in deliciis habet? Propterea concludo, personas, daemonia prodentes, non esse permissas, cum *INNOCENTIO III. ad cap. Cum decorum 12. X. de uit. et honest. cleric. ibi: monstra laruarum* *Nevizan in Sylu. nupt. lib. 4. n. 70. pag. m. 315.* *PACICHELL. de Laru. c. 7. p. 97.* Sane pessimum

peffimum hominis genium fapit, qui fimilitudine actionum adeo fe illis adiungit, fecundum *Can. Nullus 35. Dist. 5. de Consecr.* Atque id etiam efficit, ut alii, obuii his qui fiunt, terrore quodam percellantur, atque grauidae feminae faepenumero cum foetibus, quos in utero habent, in maximum uitae periculum praecipitentur. Adest infidiator ille, ac tanquam leo rugiens omnia peruadit, *1. Pet. V. 8.* ut pios rapiat animos ad inferos, nec opus eft, ut per laruas et mafcheras in societatem uocetur. Non peffime Germani noftri aiunt: *Man darff den Teuffel nicht an die Wand mahlen, oder ihn in einer Masque repraesentiren, er kommt schon felbsten.* Vt adeo probare non poffim *S. THOMAM 2. 2. qu. 43. a. 3.* ioci cauffam excipientem. Sane casus tragici quam plurimi extant, qui docent malum genium ipsum personatis iftis daemoniis fe immifcuiffe, maleque ceffiffe ludos hosce, qui longa ferie legi poffunt apud *BEYERLINCH. in Theatr. uil. hum. lit. b. fol. 94. l. 26. et M. 719.*

§. V.

*Nec mini-
strorum
uerbi.*

Missis his geniis, a quorum societate custodiat nos Deus! redeamus ad ministros Dei, et illos quidem, qui in coetu militante his in terris sacra munia fubeunt. Gaudent hi apud omnes peculiari habitu, ut a reliquis distingui poffint, *c. 2. X. de uit. et bon. cleric. et Clem. 2. eod. tit. itemque Recess. Imper. de an. 1500. Rubric. von Vberflüßigkeit der Kleider §. pen. ZIEGL. ad LANCEL. L. 1. tit. 12. §. 10. ac religio diuina alterum habitum in ministerio altaris habeat, alterum in communi uita, ut ait*

D. HIE-

D. HIERONYM. in *cap. XLIV. Ezech.* Horum habitum, illum praesertim, quo, cum sacra obeunt munia in coetu credentium, uerbum Dei annunciant, Sacramenta administrant, etc. utuntur, si personati inter eiusmodi mundi delicias imitentur, sacrum illudunt ordinem, cui tamen honor merito debetur, immo ipse Deus, cuius ministri sunt, contumelia afficitur insigni. In iure nostro Ciuili extat textus in *Nov. 123. c. ult.* in quo prohibetur, *ne quis in uita seculari conuersantium, et maxime theatralia exercentium, uirorum et mulierum, nec non etiam prostantium, schemate monachi, aut monastriae, aut ascetriae, aut cuiuscunque personae utatur, sub poena corporalis supplicii et exilii.* Quorsum etiam pertinet *l. 4. C. de Episc. audient.* Vtrosque textus in partes uocat GLOSSA ad *capitul. 12. X. de uit. et honest. cler.* Ad quod capitulum BARBOSA notat, quod homo, mundanis negotiis deditus, utens religiosa uirorum aut mulierum ueste, ludibrii et uituperii causa, mortis noxam sibi contrahat, et grauiter puniatur. Quae decisio, etsi de professis monasticam uitam agat, recte tamen ab aliis, ad omnes sacerdotum et clericorum habitus, extenditur a LAVDENSI, *c. 1. §. fin. quibus modis feud. amitt.* BALTHAS. DE ANGEL. in *Apparat. ad l. 4. C. de Episc. aud. num. 4. et 5.* PACICHELL. de *Laru. c. 5. p. 72. et c. 7. p. 98.* Immo et *Decretum Romanum*, quod iam saepius in partes uocauimus, §. 4. diserte prohibet, ut ne illi, qui mascheras induere uolunt, utantur habitu Ecclesiastico, uel religioso uero uel ficto. Qualem constitutionem in aula Sereniss. Magni Ducis Hetruriae extare docet PACI-

CHELL. de *Laru.* c. 8. p. 122. 123. Atque adeo non licebit Romani Pontificis, Purpuratorum patrum, Episcopi, atque aliorum Praelatorum personas in larvis agere, PACICHELL. d. l. c. 5. p. 75. ubi *Can. 16. Synodi octavae* in partes uocat, quem bene explicat NICETAS PAPHLAGO in *Vita D. Ignatii Martyris*: nec Heremitarum, RICCIOLUS de *Person. quae in stat. reprob. uersantur*, MARISCOTTUS de *Larvis* p. 113. PACICHELL. d. c. 5. p. 73. 75.

§. VI.

*Nec inter
Protestan-
tes.*

Quae omnia quidem inter Romano-Catholicos, qui ordini Ecclesiastico magnum honorem tribuunt, dubio procul locum inueniunt adhuc hodie. Inter Euangelicos tamen, sicubi mascherarum usus est, liberius uidemus, personas clericorum Pontificiorum agi. Sed existimo tamen, per tabulas pacis Vestphalicae id licitum haud esse in Germania, quandoquidem *art. 5. Instrum. Pac. Monasterio-Osnabr. §. 35. Siue autem etc.* diserte cautum, ne siue Catholici, siue Augustanae Confessioni addicti, ob religionem despicatui habeantur, quod certe fit, si quando eiusmodi personae introducuntur. Nec tamen etiam ex eadem ratione Catholicis concessum est, ministrorum Ecclesiae Euangelicorum personas induere, atque illis per iocum uti. Vtraque enim religio in Imperio Rom. Germ. toleratur, nec ulla alteram conuitiis proscindere debet.

§. VII.

*Nec Docto-
rum et Pro-*

Ceterum, qua ratione Clericis iungantur Doctores,

ctores, supra dictum est. Eadem ratione et hic eo-^{fefforum ha-}
rum habenda est ratio, dum nempe, et illicitum esse,^{bitu in pri-}
Doctores per mascheras repraesentari, multi uolunt,^{mis solemn.}
PACICHEL. de *Laru. c. 5. p. 73.* quod ad seruandum de-
cus ordinis facit, qui hodie multis praeter ius et fas
uilefcere uidetur. Id quod sane multo magis ad ha-
bitus solemnes, quibus Professores in quibusdam Aca-
demiis etiam Germanicis, magno cum decore utun-
tur, et omnium maxime ad ornatum Rectoris Aca-
demici pertinebit. Ante uero, quam hic abeamus,
non possum mihi temperare, quin lepidam historio-
lam addam, quam recenset MANZIVS, *Decis. Palat.*
Quaest. 50. num. 45. *Quidam Cardinalis, in suo conclau-*
cum uiro quodam pio et docto iocatus, ei suam tunicam et
rubrum pileum induit, cumque superuenisset S. Pontifex,
et eum in habitu Cardinalitio deprehendisset, pro poeniten-
tia ei iniunxit, ut Cardinalis esset et maneret. Quam
multi haud grauante ita luderent, eandemque poenitentiam
gratanter acciperent!

§. VIII.

Enim uero, uelut supra indicauimus, illicitum ^{Spectacula}
non est, fieri a Clericis etiam spectacula rerum pia-^{rerum pia-}
rum et solemnitatum fidei, ut natiuitatis et passionis ^{rum pia non}
Domini, uitae et mortis sanctorum, cum haec spe-^{prohibentur,}
tacula non ad lasciuiam et uoluptatem tendant, ^{sed impia.}
sed ad instruendum ac commouendum populum, et
iuuentutem ad pietatem et reuerentiam excitandam,
atque imitationem, ut indocti ibidem discant, quod in
libris legere nequeunt, *Glossa ad Capitul. 12. X. de uit.*

et honest. cleric. TELLEZ. *ibid. in Comm. num. 5.* At tamen omnes mecum fatebuntur, inter illa gaudia, quae a mascheratis per iocum agi solent, impium esse, eiusmodi sanctissimas historias per mascheras, ioci et animi causa, fisci, quippe quae profanant res sacras illas, atque tanquam pessima exempla plebis animos corrumpunt. Multo magis autem haec omnia de sacramentis Christianae Ecclesiae ueniunt dicenda, atque adeo minime personatis licet, eiusmodi actionibus sacramentalibus, baptismi uel sacrae coenae, uel uerbis, sacramentorum usui a Deo et ecclesia destinatis, abuti. Quod flagitium blasphemiae genus est, et seuerissime punitur, CARPZOV. in *Pr. Crimin. P. 1. q. 45. n. 100.* Qualis casus aliquando Iuridico Ordini in Academia Vitembergenfi oblatus fuit. Immo eiusmodi uerba et actiones sacramentales, et a ludis illis sacris, quorum supra mentionem fecimus, merito abesse debent. Vid. PACICHELL. de *Laru. c. 7. p. 97.* Pariter nec uestibus sacris ipsis, ac aliis rebus, ad cultum diuinum proxime destinatis, ueluti calicibus etc. in finem hunc uti licebit. Quod si enim hae res semel dedicatae, ad usum profanum, nisi ex summa necessitate, §. 8. *l. de R. D. ubi Dd.* reduci non debent, multo minus ad res ludicras usurpari. Confer. DN. PARENS, *Oeconom. Iur. Lib. 2. Tit. 1 §. 2. pag. 205.* Sane id, quod Belfazari contigit, *Dan. V. u. 5. seq.* omnes ab hac libidine deterret.

§. IX.

*Spectacula
non institu-
enda in ae-
dibus sacris,
et scholis.*

Ordo nunc postulat, ut de loco mascherarum, ratione rerum diuini iuris, simus solliciti. Equidem olim theatrales quoque ludi et laruarum ludibria aedibus

bus sacris ac templis inferebantur Christianis, uerum id omne postea canonica cura sublatum esse, satis certum. Prouocant hanc in rem *Dd. ad capitul. 12. X. de uit. et honest. cler.* ex quo hanc regulam producant: *Ludi theatrales et laruarum monstra, ne quidem sub praetextu consuetudinis* (quae nec consuetudo, sed corruptela potius, dicenda) *Ecclesiis inferri debent.* Quam sententiam uariis conciliorum decretis firmat, eiusque rationes expendit TELLEZ ad *d. cap. 12.* Praesertim uero huc spectat Concilium *Bracarense 2. Can. 60.* ibi: *Si quis balationes ante Ecclesias Sanctorum fecerit, seu quis faciem suam transformauerit, uir in habitu muliebri, et mulier in habitu uiri, tres annos poeniteat.* THOLOSAN. de *Republ. lib. 13. cap. 21. num. 15.* BARBOS. ad *d. cap. 12. X. de uit. et honest. cleric.* Sane domus Dei, domus orationis est. *Es. LVI. 7. Ier. n. VII. 11. Luc. XIX. 46.* atque adeo nec illas res, quae alioquin licitae sunt, aut mediae, in illa fieri decet, ne dum ludicras, foedas ac profanas, nec colloquia inania, balantiumque uoces, aut uitulantium strepitus ibidem debent exaudiri. Huc pertinet pars illa nuperi mandati Regii, sub dato *Dresdae, d. XXIII. Nou. 1722.* emissi et apud nos *VIII. Idus Decembres eiusd. ann.* editi, qua quidem illis, qui sacra, uel deiiciendo res quasuis ex alto, uel discursitando in sublimioribus templorum stationibus, uel loca, foeminis destinata, occupando, turbant, seuere edictum est, fore, ut beneficiis priuentur ad unum omnibus, ex Academiis eiiciantur, omnique futurae promotionis spe orbentur. Quod si etiam clerici et ministri ecclesiae, ut supra euictum, larua-

tis choreis non adesse debent, uel interesse, qua tandem ratione permitti potest, ut in ecclesiis ipsis, quibus clerici seruiunt, et, praesentibus iisdem, tale quid fieret? Atque, etsi nonnulli ludos sacros et spectacula tandem in templis quoque a piis hominibus edi posse, concedant, dummodo modestia et pietas ea comitetur, et ad aedificationem fiant; TELLEZ *d. l.* nemo tamen ludos illos, qui, exhilarandi tantum caussa, a personatis instituuntur, et cum abusu magno sunt coniuncti, opera, aedibus sacris digna, censerebit. Vid. PACICHELL. de *Laru. c. 7. p. 95.*

§. X.

*In primis
quando sa-
cra cele-
brantur.*

Quae uero de templis diximus, a laruis uacua esse debere, omnium maxime tum locum habent, quando sacra celebrantur, quae turbari a laruis non debent, adeo, ut tales proterui homines, qui laruati coetum ecclesiae intrant, tanquam turbatores sacrorum puniendi ueniant, de quibus CARPZ. *Pr. Crimin. P. I. q. 44. n. 51.* Atque, cum et ecclesia ibi sit, ubicunque duo uel tres in nomine Domini Iesu Christi congregantur, orandi et cultui diuino uacandi caussa, *Matth. XVIII. 19. 20.* licet extra locum publicum id fiat, e. c. si ex permissione illius, cuius est haec potestas, matrimonii solemnis inauguratio *εὐλογία* fiat, nullum penes me est dubium, et huncce coetum non deberi laruatorum ingressu turbari. Quae uero de templis dicta, illa etiam de aliis piis locis ac religiosis, scil. monasteriis seu religiosis domibus, aedibus et collegiis Canonorum, ac Academicis, itemque Paro-

Parochorum atque aliorum clericorum Xenodochiis, Scholis, coemeteriis, aliisque, dicenda ueniunt. Quae quidem in sensu accurato non omnes res sacrae uel religiosae dici possunt, licet sine discrimine haec nomina saepe numero de iisdem usurpentur. Vid. B. ZIGLER. ad LANCELOT. *lib. 2. tit. 17.* Etsi autem eiusmodi locis forte tantus honos, quantus templis, non habeatur; quoniam tamen in hisce omnia modeste fieri decet, et sine omni occasione offensionis; coemeteriis praesertim, licet alia, quam apud gentiles, ratione, quaedam religio inest, *Id. ad §. 9. I. de R. D.* iura ecclesiarum ad haecce loca quoque, uti alias, applicanda sunt. Immo *Constitutio Romana §. 8.* uult, ut ne ante templa quidem, monasteria, et alia loca pia, eiusmodi ludi fiant, aut permittantur, quod et *Canon Concilii Bracarenensis* exigit, supra iam commemoratus.

§. XI.

Cum de coemeteriis dictum, uenit in mentem: *Quando* Num, si forte sub larua discurrens subita morte abripiatur, quod studioso contigisse, MANZIUS scribit *De- quis larua-*
cis. Palat. Qu. 50. n. 46. uel si, incensis uestibus, quod *tus obit, nec*
 aliquando in Sueuia contigit, eodem MANZIO, GES- *licitus fuit*
 NERO, aliisque auctoribus, bacchantes pereant; hone- *laruarum*
 sta sepultura cadauera haec digna sint? Sane saepe *usus, hone-*
 cum MANZIO dubitare licet, quo animae abierint, *sta sepultu-*
 num ad laruatos et deformes genios, an ad Deum, *ra priuatur.*
 ad cuius imaginem homo formatus, ac qui tales homines iudicat, quales inuenit? In cuius decisione ante

te

te omnia distinguendum, num usus mascherarum licitus et permissus sit, an prohibitus. Ultimo casu uix est, ut eiusmodi homini, qui in re illicita subito interemtus est, honesta sepultura concedatur. Id quod probari potest ex *cap. 1. X. de Torneam.* quod et tum denegat honestam sepulturam, si maxime adhuc tantum temporis illi superfuerit, quo poenitentiam agere potuerit, *dict. cap. 1. et 2. X. Eod.* Quae sententia eo magis tum obtinebit, quando actioni malae ac illicitae huic, alia adhuc peior, uel aequae mala, accessit. Priori casu, antequam hic aliquid definiatur, probe omnia, quae personam eius, conditionemque, uitam anteactam, formam mascherarum, actionesque sub eadem, circumstant, sunt considerata. Nam, uti non existimarim, uirum alias probum, qui animi causa laruam induit, nihilque illiciti sub ea agit, et, si in ipsa larua offensionis nihil subest, sepultura honesta priuandum; ita non negauerim, casus dari posse, ubi propter alia, quae incidant, e. c. si sub larua libidini operam dedit, uel alios uulnerauit, iuste honesta sepultura denegetur. Quae aestimare, prudentis est iudicis.

§. XII.

*Nec laruis
licet murum
ascendere.*

Romano iure, muri rebus diuini iuris quodammodo accensebantur, eo, quod ueteres credebant, Deos tutelares muros inhabitare. De portis, an diuini iuris habitae fuerint, dubitatur, quum cadauera et res immundae per illas efferrentur, atque in portis condendis non idem ritus sacer adhiberetur, ac in muris.

muris. Vtrosque autem, et portas et muros, Romana *νομοθεσία* pro sanctis, h. e. pro nullo uiolandis modo habuit, §. 10. 1. de R. D. ubi VINNIUS et HVBERS. Illa quidem circa muros superstitio a Christianis ridetur, atque adeo ne muri quidem hoc respectu uacarent a laruatis. Propterea tamen, quod hodie nemini licet muros, uel ualla, transscendere, uel laedere, nec laruatis id licebit, et multo minus quidem, quam aliis, cum sub laruis animus hostilis eo magis occultari possit. Vid. *Dd.* et HOPP. praesertim ad d. §. 10. 1. de R. D. item DN. PARENS, in *Oeconomia Iur. Lib. 2. Tit. 1. §. 4. pag. 211.*

§. XIII.

Deueniendum iam ad tempus, cuius respectu, ne id, quod diuini iuris est, laedatur, mascherarum ^{Externae gentes, diebus in primis festis, laruis utebantur.} usus uel uiget atque concessus est, uel impeditur ac prohibetur. Quo loco quaestio se sistit: An diebus festis, diuino cultui destinatis, mascherarum usus sit licitus? Apud exteros nihil magis receptum, quam ut in Deorum Dearumque, Bacchi maxime, festis diebus, laruati homines per urbem cursitarent, aliisque uoluptatibus nauarent operam, HERODIANVS, *L. I. Hist. p. m. 16.* CENSORIN. *Lib. de Die Natal.* ALEXANDER AB ALEXANDRO, *lib. 6. c. 19.* VALERIUS, *lib. 2. c. 5.* PACICHELL. de *Laruis c. 3. pag. 43.* KIPPING. *Antiqu. Rom. L. 1. cap. 10. §. 11.* Dignus profecto cultus superstitione et impietate, et Diis atque Deastris, quos stultitia eorum colebat, in quam Dei quoque populus incidebat, quando post hostias, uitulo immolatas, absente Mose, fedit ad man-

ducandum ac bibendum, et surrexit ad ludendum, *Exod. XXXII. 6.* Namque sicuti non probauerunt habere Deum in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut facerent, quae non conuenirent, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, etc. ut loquitur *Apostolus ad Rom. 1. 28.*

§. XIV.

*Non, qui
Christum
sequuntur.*

Christianos alia decent, aliusque cultus diuinus his cordi esse debet. Nam etsi optime illi intellexerunt, superstitionem illam et crassam diei Sabbathi obseruationem, eamque ad diem hebdomadis ultimam perpetuo alligatam, uti et reliquorum dierum festorum, quos Mosaica lex praeceperat, post reuelatum Euangelium per aduentum Messiae, ad se non amplius pertinere, ex Apostoli monito: Propterea tamen, quod opus erat, certum diem constitui, ut sciret populus, quando conuenire debeat ad uerbum Dei audiendum, et preces publicas fundendas, prima ecclesia diem solis, quo surrexit Dominus a mortuis, ei rei destinauit, atque illi alios postea dies, quibus diuina populo beneficia in memoriam reuocarentur, adiunxit. Mandatum autem, quod tertio praecepto inest, certi diei ad cultum diuinum constitutionem requirebat, quod obligat omnes homines, etsi circumstantia septimi diei ad populum Iudaicum, et quidem ueteris instrumenti, solum pertineat, *Vid. August. Confess. p. 43. eiusque Apolog. itemque Catechesis LVtheri praecept. III. Lege DN. PARENT. Disquisit. Vtrum a Princip. temp. poen. adult. poss. Part. II. Supplement. Iurispr. Crimin. §. 19. p. 563.* Quicumque ergo dies hanc in rem est destinatus, ille est

est celebrandus, eoque praecipuum aliquod sanctarum rerum exercitium, quod quidem et alio die alias fieri potest, suscipiendum. Ideoque peccant illi, qui profanis ea die operibus abutuntur, eamque impie profanant. Cuius furfuris illi sunt, qui, praua abrepti libidine, uerbum Dei non audiunt, aut in tabernis uinariis ferinam degunt uitam. Extant de hac diei solis obseruatione, aliorumque sacrorum dierum, uariorum Imperatorum Christianorum constitutiones, et quidem iam CONSTANTINVS in *l. 1. C. Theodos. de feriis, diem solis*, ut uocat ex uulgi appellatione, in ecclesia quoque usurpata, obseruante IAC. GOTHOFREDO, *uenerationis suae celebrem* appellat, atque in *l. 2. C. Theodos. de spectacul.* THEODOSIVS M. *in oriente ita constituit, ut nullus solis die populo spectaculum praebeat, nec diuinam uenerationem, confecta solemnitate, confundat.*

§. XV.

Quin immo et in occidente, ac nominatim in Africa ita ab HONORIO, Imperatore, idem sanciri, patres Africani aliquando petiere, ut docet *Can. 61. Concil. Afric.* *Id et ab occidentalibus Imperatoribus mandatum.* Postea THEODOSIVS IVNIOR in *l. 5. C. Theodos. de spectacul.* haec constituit: *Dominico, qui septimanae totius primus est dies, et Natalis, atque Epiphaniarum Christi, Paschae etiam et Quinquagesimae diebus, quam diu coelestis lumen lauacri imitantia nouam sancti baptismatis lucem uestimenta testantur, quo tempore et commemoratio Apostolicae passionis, totius Christianitatis magistrae, a cunctis iure celebratur, omni theatrorum atque circensium uoluptate, per uniuersas urbes earundem populis denegata,*

totae Christianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupantur. Si qui etiam nunc uel Iudaei impietatis amentia, uel stolidae paganitatis errore atque insania detinentur, aliud esse supplicationum nouerint tempus, aliud uoluptatum. Ac ne quis existimet in honorem Numinis nostri, ueluti maiori quadam Imperialis officii necessitate compelli, et nisi diuina religione contempta, spectaculis operam praestat, subeundam forsitan sibi nostrae Serenitatis offensam, si minus circa nos deuotionis ostenderit, quam solebat, nemo ambigat. Quod tunc maxime mansuetudini nostrae ab humano genere defertur, cum uirtutibus Dei omnipotentis ac meritis uniuersis obsequium orbis impenditur. Dat. Calend. Febr. Constantinop. Theod. XI. et Valentin. Caes. Conss. Sed, quoniam hae constitutiones absunt a nostro codice, quo utimur, audiamus Imperatores, LEONEM et ANTHEMIVM, in l. ult. C. de feriis: Dies festos, Maiestati altissimae dedicatos, nullis uolumus uoluptatibus occupari etc. Dominicum itaque diem ita semper honorabilem decernimus et uenerandum etc. Nec huius tamen religiosi diei otia relaxantes, obscenis quoenquam patimur uoluptatibus detineri, nihil eodem die sibi uindictae coena theatralis, aut Circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula, et, si in nostrum ortum, aut natalem celebranda solemnitas inciderit, differatur etc. Ita nempe hi principes magis Dei honori, quam suo, uelificandum esse, pie existimarunt. Quibus addenda iuris Canonici dispositio, quod ab omnibus operibus mundanis, nisi necessitas urgeat, uel pietas suadeat, diebus festis abstinendum esse, putat Capitul. s. X. de feriis. Ut taceam uarias Principum et Magistratum Euangelicorum constitutiones,
de

de obseruatione Sabbathi solliciti agentes. Vid. CARPZ. *Jurispr. Eccles. lib. II. tit. 16. def. 250. seqq.* Quibus adde *Rescripta ad Praefectum Iteburgensem d. 17. Mart. 1699. d. 18. Mart. 1711. data, et Mandatum Regium uniuerfale d. 6. Maii. 1721. promulgatum.* Ex quibus omnibus facile colligi potest, quid sentiendum sit de supra a nobis proposita quaestione. Illud nempe, die Dominica et aliis diebus festis, cultui diuino dicatis, cessare debere plane usum mascherarum. Id quod etiam *Constitutio Romana §. 3.* uult, quae prohibet, ne die Dominica, et aliis diebus sacris, laruae concedantur, immo nec die Veneris, quam uocant, qui tum apud Romano-Catholicos, tum apud nos, ubi per LL. publicas tabernas uidemus clausas, usque dum sacra seu conciones matutinae finitae, suo modo fieri est, atque sacris poenitentialibus destinatus, sub poena triplicis tractus funis, iactura uestium et 100. scutorum aureorum. Et Mediolani, quo quaelibet quoque sese personandi iocosa prostat figura, Dn. Carolus Borromaeus, ne diebus festis uenderentur aut locarentur laruae, pastoralis decreto sancit, de quo *Acta Eccles. Mediol. p. 1. fol. 85. col. 1. et pag. 3. fol. 434.* PACICHELL. de *Laru. c. 6. p. 82.*

§. XVI.

Quod uero de diebus festis diximus, illud etiam *Item diebus,* de istis intelligimus, qui memoriam B. Virginis et *memoriae* sanctorum recolunt. Nam, etsi hos festos dies pia *B. Virginis* antiquitas, ut recte Nostri sentiunt, minime propter *et sanctorum* cultum sanctorum introduxit, sed in honorem Dei, *rum desti-* *natis.*

cui gratia referenda, quod per sanctos homines uerbum suum praedicari, atque ab illis alia in honorem suum fieri uoluerit, atque in memoriam sanctorum hominum, atque illorum, quae ab illis bene praeclareque gesta sunt, omniumque horum imitationem; cultui tamen diuino cum hi dies semel destinati sint, non licet illis ad uoluptates abuti. Qua quidem parte Romano-Catholicos, dum nimia fere multitudine dierum festorum sibi ipsis fraudi sunt, peccare, non negauerim, a quibus ideo nostra Aug. Confessio recessit. Sed tamen non dubito, neque illos recte agere, qui omnes dies festos ex ecclesia eliminatos uelint.

§. XVII.

*Interdum
tamen et
diebus sa-
cris tole-
rantur.*

Equidem non desunt, qui diebus his festis, die quoque Dominica, honestas quasdam uoluptates, per masculinas permittant, immo etiam comoedias; quos quidem ego non damno, maxime, quod legibus illorum sententia interdum firmetur. Qualis lex permittens in nostra *Ord. Eccles. art. gen. 17. §. Nachdem etc. Decret. Synod. de ann. 1624. §. So sind wir ferner etc. uers. Gleich wie auch in denen Schützen - Höfen etc. Ord. Pol. nou. de ann. 1661. tit. 2. von Feyerung und Entbeiligung des Sabbaths. et Resolut. Grauan. tit. von Iustitien - Sachen de ann. 1661. §. 110. extat, CARPZ. Iurisp. Eccles. L. II. Tit. 16. Def. 253. PACICHELL. de Laru. cap. 6. p. 83.* Sed nemo tamen negabit, caute et magno cum temperamento haec esse permittenda, neque ad illa trahenda, quae magnam uanitatem prae se ferunt, atque uix sine offensione
aliis-

aliisque malis possunt fieri, quale quid esse maschera-
rum usum, nemo, speramus, inficiabitur. Vt adeo
cum illis non faciam, qui nimis acerbum existima-
runt cuiusdam Episcopi decretum, quo penitus et sine
omni exceptione choreas et larvas diebus festis inter-
dixerat ac prohibuerat, referente HOMOBONO in *de*
Exam. Eccles. Tract. 15. qu. 28. Nam licet mascherae
non redoleant, ut aiunt, opera feruilia, atque ideo
non putent, sacro tempore esse eliminandas: sapiunt
tamen atque secum ferunt multa scurrilia, quorum
occasio a diebus festis maximopere reiicienda, AR-
MILLA in uerbo: *chorea et larua*, AZORIVS, *Instit. Mo-*
ral. P. 3. lib. 3. c. 26. qu. 2. PACICHELL. de *Laru. c. 6. n. 81.*
et 82. Omnium uero absurdissimum foret, si quis
diebus poenitentialibus, quibus Deus propitiandus
est publicis communibusque precibus, personatus ui-
cos aedesque percurrere uellet, qui sane impietatem
suam satis proderet, cum, nec publicis malis, nec su-
periorum iussu, nec aliorum exemplis, adigi posset,
ut speciem saltem pietatis tantisper prae se ferret, sed
pessimam palam ostenderet mentem.

§. XVIII.

Quoniam autem inter Christianos, diebus quo-
que non-festis, certae cultui diuino horae destinan-
tur precibusque publicis; parum conueniens est, eo
tempore eiusmodi iocis uacare. Sane, sacram con-
gregationem Episcoporum ac regularium scripsisse
Apostolico Visitatori Regni Corsicae, itemque Epi-
scopo Comensi: *Tempore sacri ministerii, aut horarum*
Nec horis
cultui diui-
no destinatis
laruis in-
dulgendum.
cano-

canonicarum, mascherarum cursum esse suspendendum, etiam extra templum, refert ABBAS IVSTINIAN. in Constit. lib. 1. tit. 9. cap. 10. §. 10. fol. 96. quam sententiam probant SAYRVS in Clavi Regia lib. 7. cap. 3. num. 1. PACICHELL. de Laru. c. 7. p. 94. Tempore pariter sacro posse Episcopum sub deuotionis poena choreas inhibere, quascunque cum laruis et ubicunque deprehendat, docet FILLIVC. Tract. 30. in 6. scilicet praecept. n. 223. et GENVENSIS in Manual. Pastor. c. 89. num. 3.

§. XIX.

Larvae natalitiae improbantur.

Sed descendamus, cum occasio ferat, ad quaedam specialiora circa tempora dierum festorum. Vbi quidem circa diem natalem Christi illud quaeri posset: *Quid de laruis natalitiis, quibus infantes nostri terri solent, sit habendum?* Scilicet quilibet nouit, passim, instante die natali Domini, uel uigiliis huius diei, discurrere personatos homines, qui Deum Patrem, Apostolos, Angelosque, et, nescio quem, Rupertum, uel diabolum potius, repraesentent, uestibus etiam, ad usum sacrum destinatis, utantur, atque Dei uel Christi nomine, xenia infantibus afferant, immorigeros etiam castigent. Quae res in Paganismo primo originem et incrementa cepit, atque inter alios, etiam Lutheranos, multis in locis superest. Immo publica autoritate toleratur, propterea, quod creditum est, infantes ita per spem et metum in officio contineri, ac immorigeros ad frugem reduci posse. At diffitendum non est, ipsam hancce rem, quamcunque speciem boni habeat, multis abusibus scatere, atque

atque offensionibus, malisque exemplis, sacro isto tempore, dare occasionem. Namque ita tenera aetas falsa et impia persuasione, de Deo rebusque diuinis, ineptis ac praeiudicatis opinionibus, cultuque idololatratico imbuitur, Deo ac sancto Christo uaria tribuntur, quae essentiae diuinae, eiusque attributis repugnant, atque iniuriae sunt. Quid! quod et Rupertum illum agentes, ea perpetrant, quae castitati aduersantur, ut adeo satius omnino esset, rem istam ex Christiana re publica, ob quam plurima, eaque grauissima, quibus Christiani animi offenduntur, facinora, penitus eliminari. Legi de hac re potest DRECHSLER. de *Laru. Natal.* DANNHAVER. *Part. 1. Lact. Catech.* D. WILDVOGEL de *Eo, quod iustum est circ. Fest. Natiuit. Christ. c. 4. §. 10. seq.* Alias uero, diebus septem, qui praecedunt, et septem, qui sequuntur Natalem Domini, abstinendum esse a iocis illis, quos laruae secum ferunt, cum ex dictis patet, tum praecipue ex *l. 2. C. de Feriis. l. 7. C. Eod.* ibi: *neque spectaculorum copiam.* Vid. D. WILDVOGEL de *Eo, quod iustum est circa Fest. Natiuit. Christi. c. 4. §. 6. §. 2.*

§. XX.

Eodem modo facile iudicare licet, quid sentien- *Et dies stultorum.*
endum sit de *die illa stultorum*, quam et *Libertatem Decem-
cembricam* uocarunt, quam quondam secundum IOANN.
BELLETTVM in *Explic. diuin. off. c. 120.* ita peregerunt, ut
Episcopi et Archiepiscopi in coenobiis cum suis lu-
derent subditis, et se ad pilae etiam lusum demitte-
rent, illamque libertatem ideo dictam Decembricam,

scribit, quod olim apud ethnicos moris fuerit, ut hoc mense ferui et ancillae, uelut quadam libertate donarentur, fierentque cum dominis ac dominabus suis paris conditionis. Alio modo solemnes hos dies descriptos reperire licet apud PETR. BLESENSEM, in *Epistola*, cuius tenorem exhibet F. NITZSCHIVS *Tom. 3. Ephe-mer. Erud. 9. §. 4. pag. m. 680.* referens, quod primo anni die aliquis, qui stultorum episcopus creabatur, officio suo defunctus fuerit habitu Pontificali indutus, reliqui laruis personati choreas egerint, comederint, luserint, cum fumo calceos detritos incenderint, pluraque alia similia in ecclesia perpetrauerint facinora. Quo pertinet, quod POLYDOR. VERGILIUS de *Rer. inuent.* habet *lib. 5. c. 2.* *Est et illud*, inquiens, *ab Ethnicis ad posteros profectum, quod nunc per dominica natalitia nostri ministri potestatem in dominos habeant, atque unus eorum dominus creetur, cui ceteri familiares lasciuendo pareant una cum ipso patre familias.* Contra quam detestandam consuetudinem non solum concilium *Parisiense* et *Copriniacense* interdictum sub deuotionis comminatione decreuit, cuius uerba refert CAROL. DV FRESNE in *Glossar. uerb. Kalendae*, sed et EVDES DE SVLY, *Episcopus Parisiensis*, ut hunc morem nefandum aboleret, sub finem secul. XII. in ecclesia sua officia festi diei, quo circumcisionem Christi sanctissimam solemni cultu in memoriam reuocamus, fundasse dicitur, apud BLESENSEM *cit. loc.* Conf. D. WILDVOGEL de *Eo, quod iustum est circa fest. Natiuit. Christ.* *cap. 4. §. 7.*

§. XXI.

Pariter improbandus erit infanus ille mos, apud Saxones olim receptus, quo populus nocte natalitia saltare et tripudiare solebat. ^{Mos saltandi nocte natalitia damnatus.} Tragicum autem exitum huius insaniae aliquando fuisse, ex Io. TRITHEMII *Chronico Coenobii Hirsaugiensis ad annum 1012. pag. m. 47.* discimus, ubi ita scribit: *Anno Domini 1012. qui fuit abbatia uacante annus decimus, cum Rupertus Presbyter ecclesiam S. Magni martyris in Saxonia primam in nocte natiuitatis domini missam inchoasset, quidam Otbertus laicus cum aliis uiris 15. et feminis tribus choream ducens in coemeterio, secularibusque perstrepens cantilenis, celebrantem non mediocriter distractum fecit. Quibus cum Sacerdos mandaret per aedituum, ut tacentes ab huiusmodi leuitatibus in nocte tam sancta desisterent, illique praecipienti non obtemperarent, commotus ille stans ad altare sacro sanctum dixit: Faciat omnipotens Deus, ut per annum totum sic saltantes manere uos oporteat. Mirabile dictu, quia imprecantis uocem secutus est ilico effectus, ita per totius anni spatium saltabant sine intermissione die ac nocte, non edebant, neque bibebant, absque somno manebant, non pluuia super eos cecidit, non frigus, non calor eos, nec lassitudo affecit. Nulli, quantumlibet interrogati, quicquam loquebantur, uestimenta et calceamenta non sunt attrita. Et primo quidem usque ad genua, deinde usque ad femora terrae sub pedibus conculcatae, uidebantur immergi. Filius quoque ipsius Sacerdotis cum sororem suam, arrepto brachio de medio saltantium uellet cum uiolentia educere, brachium eius de corpore auulsit: illa autem, quasi nihil passa, nec*

doluit, nec emisit uocem, nec una quidem gutta sanguinis destillauit, sed choream continuauit cum reliquis inceptam. Anno tandem euoluto S. Heribertus Archiepiscopus Colonien-
sis ad coemeterium uenit, et saltantes a maledicto absoluit, introductosque in ecclesiam Domino reconciliauit. E quibus feminae mox obierunt, uirorum quidam in breui, qui etiam miraculis post mortem claruisse feruntur, quippe qui duram satis poenitentiam egerunt. Reliqui uero, quibus uiuere diutius licuit, tremore membrorum, quid passi fuerint, ostenderunt. Fides sit penes auctorem. Ad illos uero homines pertinet, quod ex concilio Toletano III. relatum a GRATIANO in decretum Can. 2. de Consecrat. dist. 3. Irreligiosa consuetudo est, quam uulgus per sanctorum solemnitates agere consuevit. Populi, qui debent officia diuina attendere, saltationibus et turpibus inuigilant canticis, non solum sibi nocentes, sed et religiosorum officiis perstreptentes. Hoc etenim, ut ab omnibus prouinciis depellatur, sacerdotum et iudicum a concilio sancto curae committitur.

§. XXII.

Carnispruium iam olim inter Christianos receptum.

Natiuitatis die praeterlapso, tempus imminet, quod Ecclesia passionis Domini meditationibus destinauit, atque ieiunia quadraginta dierum secum fert. Hocce autem tempus praecedat illud, quod in Romana Ecclesia *Carnispruium* s. *Carnispruium* uocant, quo scilicet ante ieiunia carnibus priuari, et ab iisdem abstinere incipiunt, de quo tempore ita loquitur SERVASIVS TILLEBERIENSIS *Manuscript. de Otiis Imperial. P. 3. c. 102. Initium Quadragesimae, quod uulgo carnispruium nominant, quem locum DV FRESNE in Glossario suo excitat.*
Qui

Qui et ipse ex BELLETO notat, peculiariter *secundam dominicam Septuagesimae* dici carnispriuii. Qua dominica maxime clericos et sacerdotes ieiunium quadragesimale apud suos auspicatos fuisse, ait, ex quo dicitur *Carnispriuium et Priuicarnium sacerdotum, scil. dominica, qua mos est sacerdotibus caput quadragesimalis ieiunii solenni esu carniū praeuenire*, ut est apud GVILELMVM NEVBRIGENSEM *lib. 5. cap. 10. Necrologium S. VICTORIS PARISIENSIS. Confer. can. denique 6. distinct. 4.* Neque adeo recentem esse illam hoc tempore bacchandi consuetudinem, ex LOCO NICEPHORI GREGORAE in uita ANDRONICI SENIORIS, qui rerum in occidente potitus est, anno circiter 1281. patet: *Carnispriuium instabat, cum lautioribus conuiujs et poculis dediti mortales, et uini intemperantia facilius ad seditiones concitantur.* Idem probat locus ABBATIS in uita D. BERNARDI: *Prope erat sacrum Quadragesimae tempus, cum fere omnes iuuenes, dediti militiae seculari, circumibant, quaerentes execrabiles nundinas, quas uulgo Tornetas uocant (hodie Torneamenta) coepit ergo ab iis petere S. Bernardus, ne intra paucos dies, qui ante Quadragesimam supererant, armis uterentur, ac ne quidem laruis, per canonem concilii Rbemensis interdictis.* Ceterum iure Canonico rem istam quodammodo probari, ex c. 6. dist. 4. intelligimus, ubi ita: *Denique sacerdotes, et diaconi, et reliqui omnes, quos dignitas ecclesiastici gradus exornat, a quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant, quo et aliquid ad pensum sanctae institutionis adiuciant, et eorum, qui in laicali ordine consistunt, obseruantiam, sicut loco, ita religione praecellant.* De ipsa uero die dominica, haesitamus, quidnam dicendum

fit, cum omnes laici et seculares, illa die plus solito ceteris diebus, accuratius cibos carniū appetant, et nisi noua quadam auiditate, usque ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se huius sacri temporis obseruationem suscipere putant. Quod utique non rationi, sed uoluptati, immo cuidam mentis laeuitati, adscribendum est: Vnde nec a tali consuetudine auerti possunt, et ideo cum uenia suo ingenio relinquendi sunt, ne forte peiores existant, si a tali consuetudine prohibeantur. Omnia autem haecce instituta procul dubio reliquiae sunt ex Paganismo atque ludis Lupercalibus, uel Saturnalibus, uel Megalensibus, similibusque, quorum etiam solemnia illa, quae Maiuma uocabant, referunt, quae a Christianis Imperatoribus modo prohibita, modo tolerata fuerunt. Qua de re multa congeffit IACOB. GOTHOFRED. ad tit. Cod. Theodof. de Maiuma. PACICHELL. de Laru. c. 3. pag. 46. WOLDENBERG. Diff. de Maiuma.

§. XXIII.

Improbandum tamen.

Et si autem eiusmodi uoluptates tempore, quo ex sententia Pontificiorum carne abstinendum, tolerari possint animi recreandi causa, maxime, cum ea anni pars nihil fere habeat, ex quo extra urbes et ruri deliciae quaedam capiantur, si modo cum debito temperamento et sine peruerso usu id fiat, sub illisque limitibus, quos his rebus ponendos esse, saepe iam dictum: Satiū tamen est, appropinquante illo tempore, quod acerbissimae passionis Seruatoris, eiusdemque mortis memoriam excitat, tempestiue a mundanis his rebus abstineri, animumque reuocari. Immo

mo toto isto tempore non licitum est, per ecclesiasticas constitutiones, gaudiis mundanis uacare, ita, ut etiam nuptiarum solemnia, et martyrum natales dies cessare, et musica filere debeat, *Canon. Non oportet* 8. *Canon. Non licet* 9. *Canon. Nec uxorem* 11. *causs.* 33. *q.* 4. Quid quod *Canon* 9. *d. l.* a septuagesima nuptiarum solemnia prohibet. *Constit. Prou. Sax. tit.* 13. *§. Weil auch etc.* p. 88. *Constit. Sax. Goth. Prou. P. 2. cap.* 4. *tit.* 16. DVSSSEL de *Iure temporis Quadragesimalis* §. 74.

§. XXIV.

Sane, qui inter Rom. Catholicos uersatus est, *An a clerico possit ad arctiores dierum limites* studiose apud illos agi, recordabitur, ne ultra diem Martis ante cineres Bacchanalia ista extendantur, quamuis Mediolani post aliquot dies a cineribus impune producta esse, saepius non inficiatur PACICHELL. de *Laru. cap.* 6. p. 82. Immo uaria excogitarunt ex illis, qui disciplinae ecclesiasticae paulo magis, quam alii, studiosi sunt, ut etiam ante diem illum Martis gaudia haec cessent. Quale quid fecit DN. CAROL. BORROMAEVS, exemplo motus D. BERNARDI, et sacrorum canonum edoctus praeceptis *Concil. Laodicens.* 53. et *Bracaren.* 80. Vnde Patres societatis, laudabili et proficua sane consuetudine, in suis templis, musicis cantionibus, sacrisque sermonibus interpositis, fundunt preces ante uenerabilem Eucharistiam publico ritu expositam postremo carnis priuii triduo, quod praecedit sacrorum feriam quartam cinerum, ad compelescendam humanam pbrenesin, et diuinam iracundiam placandam. Quorsum pertinet etiam, quod PACICHELLIVS habet c. 8. in fin. p. 124. seq. Prudentissime piissimeque

meque igitur inuictum in praeclarioribus Italiae urbibus, quemadmodum Romae ac Neapoli, ut solemniori ac theatra-
 li sacra pompa uenerabile sacramentum fidelium cultui hoc
 tempore sit expositum, sermonibus additis religiosissimis, et
 musicis concentibus, quibus populus ab huiusmodi scurrili-
 bus facillime retrahitur, spiritusque in diuino amore cale-
 fiunt. Quod postremo prope Sac. Cinerum feriam triduo,
 ubique locorum, ut aliquatenus supra significauimus apud
 Patres Societatis, Carmelitasque discalceatos, laudabilissimi
 quidem est moris, orantibus apud illos, ac processionem du-
 centibus uiris Patriciis piissimae sodalitatis, immo in urbe,
 cum clauditur tandem sanctissimum sub custodia, Senatore,
 conseruatoribus ac Priore cum luminibus humiliter adstan-
 tibus. Nonnulli enim S. R. E. Cardinales in superiori
 templi loculo abditi, sed non omnino ignoti, quod ibidem
 non semel uidimus, post Martis uesperas, cum aulicis quam
 plurimis, Praelatis ac populo innumero, Bacchanalibus exem-
 plariter ualedicunt. De patribus Soc. Iesu, quod pre-
 cationes quadraginta horarum eo tempore introduce-
 rint, etiam testatur SPEIDEL. in *Spec. uoc. Fastnacht. p. m. 323.*
 Etsi autem quod de expositione uenerabilis ex princi-
 piis suae religionis iussit DN. BORROMAEVS alique Itali,
 nostratibus haud probabitur: Saniores tamen sunt
 NEVIZANO, qui in *Sylu. nupt. lib. 4. §. Est nubendum n. 66.*
uers. sed ne me increpares, etc. et pluribus seqq. pag. m. 313.
 hanc proponit quaestionem: *Vtrum sit bonum, quod*
Episcopus faciat edictum, per quod prohibeantur Clerici et
laici ultra mediam noctem carnis priuii (postremae sci-
 licet diei, ut intelligit quaestionem PACICHELLIVS de
Larvis c. 6. p. 92. et ipse se explicat NEVIZANVS cit. loc.
n. 73.

n. 73. pag. m. 319. ubi dicit: *quadragesimam ante lucem diei cinerum nondum esse, quantum ad choreas) se laruare et chorizare, sub poena excommunicationis et unius ducati pro quolibet?* Quam quidem quaestionem negat, ualdeque delectatur *allegationibus suis, quas in facto sine praemio tamen* (nam eo non dignae forte erant) *edidit, ut dicit, super tali quaesito.* Scilicet ait, Episcopum non habere potestatem in laicos, nisi ubi adsit peccatum. Choreas autem et laruas, nisi mali quid accedat, peccatum non esse. Deinde non licere Episcopo, dare mandatum, quod rationi humanae repugnet, quale sit, condere legem aduersus laicos, his saltem non auditis, maxime, si quando imponatur deuotionis poena. Porro, eiusmodi ludos institui ad animi pariter, ac corporis curationem, ut efficiamur promiores ad exercitium uirtutis, tempore imminentis quadragesimae. Ita enim fecisse Seruatorem, instante eius passione, cum se recreatum iuerit in Bethaniam, secundum BONAVENTVRAM in *Meditationibus de passion. Domin.* Itaque eiusmodi mandatum, tanquam parum conueniens tempori, consuetudini et personis, dari non debere, cum in primis iam tempore, uti loquitur, immemoriali, consuetum fuerit his uoluptatibus uti: contrarium autem statuere, esse inducere nouitatem, et nimis molestum. Tandem bene scire Episcopum, quod tale mandatum non obseruetur, quo difficulter iuueniles cohibentur calores, maxime, si nobiles sint, inflati libidine mulierum, qui miscent omnia per aequum et iniquum, adeoque magis peccare, quam uiolatores mandati. Ac quae sunt alia

Ee

eius-

eiusdem farinae, quae auctor in illo libello magno conatu ac copia congeffit. Acriter uero illum refutat IACOB. MENOCHIVS, teste PACICHELLIO, *cit. loc.*

§. XXV.

*Affirmatur
quaestio, si
cum consen-
su magistra-
tus civilis
fiat.*

Equidem in eo apud Augustanae Confess. addi-
ctos, licet uix apud Pontificios, facile assensum im-
petrabit, quod Episcoporum nimiam non probet
potestatem, quam sibi sumunt in constringenda liber-
tate Christiana, et nimis imponendis oneribus gra-
uandisque conscientis. Qua de re *Confessores Prote-
stant. August. Vindel. tit. de potest. Eccles.* Interim tamen,
si Episcopis a civili potestate data est copia ea institu-
endi, quae ad bonum ordinem faciunt in ecclesia, et
a peccatis homines retrahunt, illis, et multo magis
ipsi civili potestati, uitio non est uertendum, si ho-
nestis etiam uoluptatibus limites ponant, atque, ne
homines, tempore minus opportuno, illis indulge-
ant, uetent. Aliud sane NEVIZANVS noster ridiculis
illis, immo impiis, ratiunculis non obtinebit. Inte-
rim suasor auctorque minime essem, ut eiusmodi in-
terdictum poena deuotionis statim comitetur, quam-
uis non negem, dari etiam casus posse, ubi interfit,
hunc disciplinae ecclesiasticae rigorem, gradibus ta-
men obseruatis, in usum deduci. Ceterum, quae de
tempore quadragesimae diximus: cessare nimirum
eo debere laruatorum gaudia; id multo magis de se-
ptimana sancta, quam uocant, uel septem diebus,
Pascha praecedentibus, item sequentibus Pascha, ut
et tempore quinquagesimae, praecedente sacros Pen-
tecostes

tecostes dies, his etiam ipsis diebus, atque eo tempore, quo de aduentu Domini in ecclesia agitur, dicendum est, *can. 10. c. 33. qu. 5. l. 2. Cod. de feriis, Constitut. Saxon. supr. cit.* Vid. D. WILDVOGEL, *Dissert. de Eo, quod iustum est circa Festum Natiu. Christ. cap. 11. §. 9. 10. 11.* IDEM *de Fest. Paschat. c. 3. §. 14.* IDEM *de Eo, quod iustum est circ. Fest. Pentecost. c. 4. §. 4.*

§. XXVI.

Animo tamen meo temperare non possum, *Dies S. Gregor. quin et diem, quam S. Gregorio sacram dicunt, atque oppida Saxoniae quam plurima, diuerso licet tempore moribusque diuersis, celebrant, speciatim hic adducam.* Die enim, quam dixi, auditores frequentes sacerdos adhortatur publice, parentes quidem, ut liberos erudiendos praeceptoribus tradant, neque disciplinae eorum subtrahant; praeceptores, ut officio quisque suo faciat satis, parentumque spem, quoad eius fieri potest, ne frustretur; liberos tandem, ut et ipsi parentum ac praeceptorum expectationi respondeant, ac pietati et diligentiae maxime studeant. Inde maxima iuuentutis pars personata, sub Seruatoris, Angelorum, Principum, Nobilium, Doctorum, Sacerdotum, uirtutum, artificum, rusticorum, quin et morionum et Deorum gentium personis abit, et una cum praeceptoribus solemnī pompa per urbem incedit, sacrosque cantans hymnos a ciuibus muneribus excipitur, nonnunquam et comoedias sistens publicas, tandem, gloriam Dei celebrando, gratiasque pro scholarum conseruatione agendo, postquam

aliquot dies his gaudiis extraxit, solemnitatem hanc concludit. Cuius rei origo temporibus, quibus tenebris adhuc obscurata fuit Saxonia, sine dubio est adscribenda, quippe quae hos dies GREGORIO II. Pontifici, sacrorum in Germania instauratori, festos esse uoluerunt. Id sane ritus indicant, quos dies illi optimis admixtos habent, quos nemo bonus facile probabit. Etenim de persona Seruatoris ac Angelorum, itemque sacris uestibus, quibus et hic utuntur, iam supra dictum: neque equidem, multa iuniorum gaudiis condonanda esse, inficias irem: aedes tamen sacras morionum, rusticorum, aliorumque personas, ac Deorum gentium quasi simulacra, libere ingredi, ibidemque, moribus saepe numero ridiculis, laudes Dei uiuentis canere, laudare nequeo, quo de noui, pios saepe grauitur esse conquestos. Vt alia taceam, quae in plateis aedibusque priuatis a personatis hisce, quorum personas ferocissimus quisque iuuenum sumit, perpetrantur. Quae in laudabili alias instituto, purgataeque religionis coetibus, abrogari decet, propterea, quod occasionem suppeditant iuuenibus, uitiiis moribusque pessimis sub honesto et laudis, quod opinantur, pleno titulo, adfuescendi.

§. XXVII.

*Nec regum
et principum
personae geren-
dae.*

Relictis rebus, quae diuini iuris sunt, ad res humani iuris deueniendum erit, atque nunc porro de illis dicendum. Vti uero cauendum esse, diximus, ne diuinum numen per mascherarum usum ludibrio habeatur: ita etiam id agendum, ut ne illi, qui masche-
ris

ris utuntur, iis, qui in his terris Dii sunt, Deique uicem gerunt, contemtionem ac contumeliam creent. Quod certe fieret, si quis, Imperatoris, Regum, aut Principum, solemnibus habitu indutus, per uicos et aedes curreret, atque inter uitulantes saltaret. Profecto Imperatores sibi peculiare quid in uestitu reseruarunt, nec, priuatos illis uestium generibus uti, quas sibi uoluerunt esse proprias, permiserunt. Legi hac de re potest *l. 4. et t. t. C. de uestib. holoberis et aurat. titulusque Cod. Nulli licere in frenis etc.* ubi PEREZ. itemque *t. t. C. Theodos. de uest. oloueris et aurat.* Quod si itaque nec alias illis uestibus uti licuit aliis, multo minus per iocum atque lusum id erit permissum. Idem de aliorum magistratuum peculiaribus uestibus, quales e. g. Senatores in curiis Galliae regni habent, dicendum est ob eandem pariter rationem. Quamuis enim hi magistratus non polleant summa potestate, ab eadem tamen constituti sunt, et eius uicem gerunt. Atque adeo omnino curandum, ne, his uiolatis, summa potestas contumelia afficiatur, PACICHELL. de *Laruis c. 5. p. 73.* Apud Romanos certe toga, summa in feriis, in ludicris exuebatur, ut in Saturnalibus. Quorsum pertinet locus MARTIALIS, in *Epigram. lib. 2. ad Decianum:*

*Noli ergo, si tibi uidetur,
Rem facere ridiculam et togam
Saltanti induere personae.*

Et in *Carisum*

*Nil lasciuus est Carisiano,
Saturnalibus ambulat togatus.*

Ee 3

Secus

Secus tamen factum est, cum die solenni, ueris initio, Romani pompam matri Deum celebrarent. Hic enim passim omnibus ludendi licentia permissa, sic ut personas induant, quas cuique libitum, nullamque non magistratum quoque imaginem, prout cuiusque studium, repraesentent, sic, ut non temere a falsis ueros dignoscas. HERODIAN. *lib. i. pag. m. 16.* Aliis itaque laruis utantur, quam iis, quas hactenus reiecimus. Quia in re mire uariant harum laetitiarum auctores. *Alius enim extra patriam, agens Gallum, alius Venetum, alius Bononiensem, alius Neapolitanum, alius Acerrensem, aliosque, uulgo il Raguetto, Pantalone, Zanni, Cola, Pulcinella, quorum alter ita dictus ab erectis contra hostes reipublicae ualidissimos, in tropaeum propriis senatus symbolis, scil. Leonibus; postremus uero Pulcinella, inuentum plane ridiculum cuiusdam l. C. seu terrae Gefuni s. urbis Acerrensis, causarumque patroni taedio affecti in magna Curia Neapolitanae Vicariae, nomine, Andreae Ciuccio, qui ad uultum ex natura accommodum, uentrem straminibus onustum aptauit, plures ad sui imitationem excitans, summamque famam per uniuersam Europam capians. Alii uero ex insulsis uestium indumentis libentissime uisi et auditi sunt. Experientia uero docet, rariores et iucundiores uestes uiris grauissimis Mascberas sapere, e contrario uestes graues ac decoras magis praeter morem hilarioribus spiritibus Mascberas esse, PACICHELL. de Laru. cap. 5. p. 70. 71.*

§. XXVIII.

Descriptio-
nes dierum,
quibus so-

Non possum, quin hic addam, quomodo solennes laruatorum dies nonnulli auctores describere soleant,

leant, ubi laruas reiectas ac permissas simul uideris. *lent laruati homines incedere.*
 Ecce enim nonnulli habitum commutant, alii instar anus uesciuntur, alii agricolas impexos referunt, alii monstra, nescio, quae hominum, habitu et actionibus ad significandam turpitudinem, aut saltem risum mouendum compositis: Interdum sic deformati, ut figurae humanae nihil retineant, cornuti, rostrati, caudati, birsuti, curuis unguibus monstrosi, immo terribiles etiam oculis flammantibus, fumum et scintillas ex ore exhalantes, instar Cacodaemonum, habent,
 LEONHART. HVTTER. *Meditat. I. Passion. pag. 6.* Sic uidemus in Bacchanalibus uel saltantes satyros, uel tripudiantes Mimos, uel tumultuantes diabolos: hic bistrio, hic funambulus: Nec pudet omnino sexu mentito oberrare, sed uir femineum, femina uirilem induta habitum, incedit. Hoc tempore in publicum emittitur nequitia, ut nulla apud plures sit innocentia, THVMIVS, de *Fest. Iudaeor. et Christian. p. 93. et seq.* Item, haec platea milites habet, altera pharetratos; tertia Medicum, mulae cum uitro urinae capaciore insidentem; quarta Pontificem laruatum, qui a Cardinalibus fictis pompaticè deportatur; quinta uenatores cum canibus, uenabulis, retibus, cornu, frondibus; sexta Metallarios et Lapididas, miris et inauditis concentibus plebeculam afficientes; septima Iacobaeos erroneos cum conchis, imagunculis, sphaerulis; octaua nautas, piscatores, coquos, et sic porro. Ita describit Mummenorum classes IAC. HERRENSCHMID. de *Bachanal. p. 27. et 28.* allegatis ad hoc uersibus ex TAVBMANNO in *Melodaesia p. 549.* THOMA NEOGEORG. *lib. 4. Regni Pap. p. 138.* OVIDIO in *Metamorph.* Comes TESORO, quem allegat MENESTRERIUS in *Tr. de Torneam. p. 307.* de mascheris ita scribit: Masche-
 rase

rate son Metafore rappresentanti un Concetto permisto d' Habiti, e sembianti diuersi. Ed ancora di queste altre son graue piane, come il rappresentar un Heroe, un Nume con sembianze decenti, altre capricciose e ridicole, che contra fanno stranamente; sembianti, o rappresentano cose sproportionate, o immaginarie.

§. XXIX.

*Ceterum
personae ni-
hil inhone-
sti, obsceni
et iniuriosi
in alios fe-
rant.*

Quaecunque autem alioquin, exhilarationis causa, excogitentur mascherae, tales esse debent omnes, quae nihil inhonesti uel obsceni, uel iniuriosi, in alios secum ferant, quod et recta ratio, et omnia diuina humanaque iura satis docent. Elegans est uox PAPINIANI in l. 15. π. de condit. instit. Quae facta laedunt pietatem, existimationem, uerecundiam nostram, et, (ut generaliter dixerim) contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse, credendum est. Absint itaque mascherae, quae uultum tegant, partes autem corporis quasdam nudas relinquant, uel ita tegant corpus, ut partes, quas abscondi decet, sub uestibus distincte cognosci possint: exulent, quae obscenis figuris, sculptis, aut pictis, aut alio modo factis, exornatae, NAVARR. in Manual. c. 14. Eiiciantur etiam, quae in aliorum contumeliam sunt compositae, quibus alius; uel historia quaedam de alio in eius iniuriam sistuntur. PETRVS GREGOR. THOLOSAN. Syntagm. Iur. Vniuers. lib. 39. cap. 11. n. 12. in f. Id quod Constitutio Romana §. 4. habet, ubi prohibet, ne quis uestimentis indecentibus offensionisque plenis utatur. Propterea uero, quod saepe numero dubium est, quaenam uestimenta pro talibus habenda, id

id ad arbitrium iudicis pertinebit, ut reiicienda uetet, honesta permittat, quod arbitrium Illustriss. Gubernator urbis Romae ibidem sibi reseruat.

§. XXX.

Etsi autem in §. 7. d. *Constit.* uetitum quoque est, Iudaei personam offendere Iudaeos uerbis uel factis, clam uel palam; ^{sonam sumere licet.} non tamen crediderim, eo ipso prohibitum esse, Iudaei personam in his gaudiis induere ac sistere. Quod licere ex VALENTIA, *Disp. 1. qu. 3. dub. 4.* et AZOR. *Instit. lib. 8. cap. 27. qu. 6.* docet PACICHELLIVS de *Laru. cap. 7. pag. 98.* Omnium autem illae maxime probandae, quae ingenii quid prae se ferunt, et sub formis hieroglyphicis uel metaphoricis seria et moralia animis ingerunt, atque sic dulcibus utilia praecepta miscent.

§. XXXI.

Vtrum quadam bestiarum forma maschera indui possit, etiam quaeri solet? Improbant has mascheras fere omnes, ideo, quod indignum, et in Condito- ^{Nec animalium brutorum formis utendum.} rem iniuriosum, humanam faciem, ad imaginem Dei conditam, in belluinam transformari, BALDVIN. de *Casib. Consc. Lib. 4. cap. 1. cas. 2.* PACICHELL. de *Laru. c. 7. p. 102.* Quorsum etiam referunt *Canon. 1. Concilii Altissiodorensis: Non licet Kalend. Ianuar. uecolo aut ceruolo facere, uel strenas diabolicas obseruare, sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut et reliquis diebus.* Vbi perdifficile est, quid prohibeatur illis uerbis: *uecolo aut ceruolo facere.* Non male autem existimat TELLEZ in *Not. ad capitul. 12. X. de uit. et honest. cler. in eo ca-*

none inter alios uanos ritus, et foedas superstitiones usitatas in die Calend. Ianuarii, etiam larvarum usum, sumpta *forma pecudis* improbari. Nam, cum homines Calendis Ianuariis, ferarum et pecudum assumtis formis, huc et illuc petulantius discursitantes, Ethnicorum ritus conseruassent, ut penitus tolleretur haec superstitiosa consuetudo, Patres prohibuerunt, ne liceat Calend. Ianuarii uecolo aut ceruolo facere; hoc est sub forma uitulae aut ceruuli per plateas discurrere, ut apud nos in festis Bacchanalibus, uulgo dicitur, *correr la tora*. Ex quo canone desumptum est monitorium *Poenitentialis Romani*, apud HETLIGARIVM, *Lib. 6. cap. 6.* ubi haec sunt uerba: *Si quis in Calendas Ianuarias, quod multi faciunt, et in ceruolo ducit, aut in uitula uadit, tres annos poeniteat*, TELLEZ. *d. l.*

§. XXXII.

*Arma portare, lar-
uatis inter-
dicendum.*

Armatam mascheram uirorum et mulierum laruis se iungere posse, inter generatim prohibita minime comprehendi, nec usquam de interdicto constare, contendit PACICHELL. de *Laru. c. 8. p. 121.* Ideoque tum nullam infligendam poenam, arg. *l. Gracchus 4. C. ad L. Iul. de Adult.* id quod scite et prudenter consuluit ROLAND. CAVAGNOL. *Decis. Consult. 100. lib. 2. n. 8. in narrat. fact. uerbo: Testium et uers. Tertium similiter.* In quo ipsis facile assentior, sed tamen sententia sic temperata, nisi obftet aliud interdictum, quod arma gestare, huic uel isti personae, in hoc uel isto loco, hoc alioque tempore, prohibeat. Propterea tamen, quod maxime opus est, id curari, ut

ut omnia tranquille fiant, caedesque et uulnera euitentur, quae facile in hac turba contingere possunt, rectissime usus armorum mascheratis interdicitur. Tale quid fit in *Constitutione Romana*, in cuius §. 5. non obstante qualicunque licentia, facultate, priuilegio, omnibus personatis uetitum est, portare arma, uel aliis gestanda dare, cuius tandem cunque sint generis, tum quibus hostem uulneramus, tum quibus nos aduersuseum defendimus, lapides, instrumenta blumbo graua (*piombaruòle* uocantur) uel alias res aptas ad laedendum (quae omnia et alias armorum nomine ueniunt, l. 3. §. 2. π. de ui et ui arm. l. 11. §. 1. π. ad L. *Iul. de ui publ.*) quocunque etiam modo illud fiat, siue habeantur in rhedis, uehiculis, carpentis, pilentis, etc. siue alio modo. Qualem utilissimam sanctionem in aula Magni Ducis Hetruriae extare, PACICHELL. d. l. notat. p. 122. Vid. IDEM c. 6. p. 88. Hac mente mandatum est nuper in harum laetitiarum solemnibus, ut nullus personatorum conetur, aut concessum sibi esse existimet, uel clanculo, uel publice, ullum quoddam armorum genus, siue gladios, siue baculos, siue alias tales res, quibus damnum inferri alteri possit, gerere, uel talia in se inueniri. *Dresdae d. 5. Febr. An. 1723.*

§. XXXIII.

Ceterum gestus quoque laruatorum intempesti-
uos, obscenos atque in contumeliam alterius uer-
gentes, proscribendos esse, nemo dubitat, quando
omnes actiones, quae contra bonos mores sunt, pro
reprobis habendae, atque poena coercendae seuera,

*Gestus lar-
uatorum
sint honesti.*

PACICHELL. de *Laru.* c. 7. p. 102. Facit huc *Constitutio Romana*, dum iubet §. 10. ut nemo erga alios, cuiuscunque sit conditionis, si maxime meretrix publica sit, actionibus et gestibus utatur indecentibus uel inhonestis, qui iniuriam, contemtionem uel infamiam illis inferre possunt, erga quos fiunt. Pariter nefas illa habet, repraesentari facta uel actiones lasciuas, uel inhonestas, quocunque modo id fiat, siue gestibus, siue signis, siue gesticulatione manuum, seu portatione rerum et instrumentorum aptorum ad significandas ac obumbrandas res obscenas, indecentes uel inhonestas. Quemadmodum etiam omnia uerba iniuriosa ac inhonesta §. 9. seuerè prohibentur. Immo et insulsos ouorum et aquarum deiectus ex fenestris uetat §. 15. quale quid etiam Neapoli prohibitum esse, docet PACICHELL. d. l. c. 8. p. 120.

§. XXXIV.

Locum personae non habent in porticibus publicis, et ubi Imperatorum imagines consecrantur.

De loco mascherarum iam uidendum. Vbi quidem in mentem uenit l. 12. *Cod. Theodos. de Scenicis*. quae uetuit THEODOSIVS, ne in porticibus publicis, uel in ciuitatum locis, in quibus imperatoriae imagines solent consecrari, pantomimorum uel histrionum imagines reponantur. Ex quo colligimus, non licere in Palatiis Principum, quibus ueneratio debetur, personatum incedere et laruatum, habituque mimi. Quod et eo minus concedendum, quoniam hac ex re Principi familiaeque eius mala non pauca expectanda sunt. Huc quoque spectat l. un. *C. Iustin. de Palat.* quae aedes, Principi consecratas ab omni priuatorum usu eximit.

Quor-

Quorsum etiam faciunt *l. 17. C. de oper. publ. et l. ult. C. de off. Rect. Prou.*

§. XXXV.

Quod si tamen Princeps in Palatio locum his uoluptatibus assignet, quem *Redoutam* dicunt, utique illud ingredi licebit, sed caueat apprime maschera, ne immodesti quid faciat et turbulenti. Nam temeritatis istius praesentissima poena expectanda erit. Idem sentio de praetoriis et curiis urbium uel aliis locis, ubi ius et iustitia administratur, arg. *l. f. C. de offic. Rect. Prou.* Ceterum in theatris, stadiis, circis, uis publicis et similibus, ac iis maxime locis, qui hunc in usum destinati sunt, mascheras et personas ambulare, et in iis genio indulgere posse, nemini dubium est, nisi fortasse singulare quoddam interdictum extet, quale est ratione circi in *§. 19. et 20. Constitut. Rom.* saepe commemoratae. Neque alio spectat intentio Regis Potentissimi, ubi nuper promulgandum curauit, fore, ut, et omnibus personatis securitas ubique locorum praestetur, nec, si quis personis ad res offendiculo plenas abutatur, impune id fiat, quare cauendum esse his hominibus, ne uias publicas, fora, aedes, tabernas mercatorias et alia loca turbent, uel homines impedian, quo minus res suas peragere queant.

Item in palatiis Principum et urbium curiis.

§. XXXVI.

Sumunt uero id sibi passim mascherae, ut in aedes priuatas currant, atque conclauia quoque penetrent.

Non indulgendum est personis, ut

*in aedes pri-
uatas cur-
rant.*

trent. Quod quidem tempore Bacchanaliorum, siue eiusmodi solemniū dierum ex Principum indulgentia permitti solet, rectius tamen procul dubio prohiberetur, quandoquidem ex hac libertate uaria mala possunt nasci, furta nimirum, adulteria, stupra quoque uiolenta, ac feminae praesertim ac puellae, maxime grauidae et aegroti, in terrorem coniici insignem. Ceterum extra talem permissionem, inuito domino, aedes eius ingredi, cum nemini liceat, et, si id fiat, pro iniuria habeatur, *l. 13. π. §. ult. de iniur.* multo minus id licebit personato ac ignoto homini, a quo malum metuerē possum, PACICHELL. de *Laru. c. 5. p. 63. seq.* Hinc cuilibet concessa potestas est in nupero mandato, ut minus cognitos personatos, qui nec personam ante deponant nec sui notitiam faciant, sed, inuitis dominis, in aedes et alia loca irrumperē cupiant, excubiarum subsidio, arceant, ac ipsos personatos tales tantisper custodiae mandandos curent, dum res accuratius exploretur.

§. XXXVII.

*Licet laruis
uti, quando-
cunque non
prohibitum.*

De tempore mascherarum, quod res iuris diuini attinet, supra dictum. Iam paucis etiam de tempore dicendum est, quod ad res humani iuris referendum. Equidem nullam legem, quae generatim certum aliquod tempus personarum usui statuatur, extare scio, licet certis temporibus illorum usus prohibitus legatur. Poterit ergo haec regula statui, quod, quocunque tempore mascherae non prohibitae reperiantur, censeantur permissae, arg. *l. 12. π. pr. de Iudic.* Dari solemnes dies, quos ob singularem laetitiam, memo-

memoriamque rei gestae, natiuitatem Principis, nuptias, aduentum, alia, indicatos scimus, quibus publice laetari omnibus licet. In hisce festis mascheris uti indulgeri solet, etiam ibi, ubi id alias non licet, atque adeo id pendet ex Principis uoluntate. Sic refert MENESTRERIVS, diebus circumcisionis Principum, Turcas mascheris uti, quod ex NICEPH. GREGORAE *L. VIII. Hist. Biz.* LAONICVS CHALCOCONDYLAS, *Lib. VIII. de Orig. ac reb. gest. Turc.* hausit. Reliquo tempore omni generatim quidem personatum incedere prohibitum non est, nec per se illicitum, ut supra ostensum: uix tamen ullus in toto mundo dabitur locus, ubi liceat perpetuo hac libertate uti. Vid. PACICHELL. de *Laru. c. 6. p. 82.* Nam cum non expediat, iocari semper et deliciis indulgere, utique refrenanda est libertas, illaque parce utendum.

§. XXXVIII.

Quod si uero tempus aliquod his gaudiis destinatum, circumscribendum etiam est, ne omnes diei et noctis partes his rebus consumantur. Nox sane uitiis amica atque suspecta est, ita, ut illi, qui noctu, et personati quidem, obambulant, in suspicionem delicti facile soleant incidere, RIPA de *Nocturn. tempor. c. 164. n. 8. arg. l. 1. §. Si mulier 10. π. de inspic. uentre.* Namque

Non facile nocte indulgendum.

Nox, et amor uinumque nihil moderabile suadent.

atque, qui male agit, odit lucem, *Iob. III. u. 20. c. 21. causs. 18. qu. 2.* Expedit ergo, seuerè cohiberi nocturnum

num istum mascherarum usum, qui tamen tantum non semper in deliciis haberi solet. *Romana Constitutio* ad hanc quoque rem se extendit et prohibet, ut nemo personas induat, ante meridiem et post unam noctis horam. Ordinationem uero uel statutum, ne mascherae procederent noctis tempore, mali exempli uitandi causa, aut rixae arcendae, factum esse explicat MATTHIAS LAGNEZ de *Fructib. p. 1. cap. 28. n. 233.* Vid. BOBADILL. in *Polit. lib. 2. c. 13. a. n. 49. usq. 64.* Atque Ferrariae et Mantuae Duces, furcarum poenam, noctis tempore ferenti barbam subdititiam, imminere uoluisse, testatur PACICHELL. de *Laru. c. 6. p. 79.* Immo in aula M. Ducis Hetruriae, post pulsum occasus solis, mascheram ad faciem aptari non licere, PACICHELL. notat de *Laru. cap. 8. p. 123.* Id uero maxime miror, ita quosdam ineptiuisse, ut dubitarent, an ualeat mandatum Principis, quo prohibentur nocturnae choreae. Conf. NEVIZAN. in *Sylu. nupt. lib. 4. n. 73. in pr. pag. m. 315.* PACICHELL. de *Laru. c. 6.*

§. XXXIX.

Nulla lex
excludit
personas a
commercio.

Satis actum de diuisione rerum in diuinas et humanas. Alia est, quae hic non omittenda, qua res diuiduntur in eas, quae in commercio sunt, et quae extra commercium. Priores sunt, quae emendi uendendique ius explicant, ita VLPIANO in *Fragm. Tit. 19. §. 4.* uel, prout PETRVS GREGORIUS THOLOSANVS loquitur in *Synt. iur. uniuers. lib. 25. cap. 2. n. 5. liberam communicandi, contrabendi, et commercandi facultatem recipiunt.* Atque tales sunt res omnes, nisi uel ob sui naturam et natu-

naturali quadam ratione, uel per mores gentium, aut leges ciuitatum, commercio hominum sint exemptae. At enim hae extra commercium esse dicuntur, dum nempe non recipiunt emendi uendendique ius, uel liberam communicandi, contrahendi, commercandique facultatem, *l. 34. §. 1. n. de contr. emt.* Quod ad mascheras nostras attinet, has nec sui natura, nec naturalis quaedam conditio, nec omnium gentium instituta, nec etiam ius Romanum, aliaque, quibus in Romano-Germanico Imperio utimur, a commercio penitus excludunt, licet quarundam usus, et quibusdam hominibus, illarum gestatio sit interdicta. Vbi si tamen lex extaret in ciuitate, quae plane omnium usum prohiberet mascherarum, illasque uendi et emi; utique tunc rebus extra commercium positae annumerandae uenirent. Tale quid factum est aliquando in Gallia, ubi *Arresto*, quod uocant, *Parisiensi 25. April. ann. 1514.* omnibus mercatoribus Parisiis in Palatio interdictum fuit, ne uenales laruas haberent, uel exponerent. Curia quippe tum certe animaduenerat, has merces non modo nihil prodesse, uerum etiam obesse quam maxime, immo mille malorum causam esse, et hisce nulla non stupra, nulla non adulteria, nulla non latrocinia, nullas non caedes, nulla non alia facinora perpetrata fuisse, *LVCIVS Lib. 6. tit. 17. Arrest. 13. IO. PAPON. Lib. 23. tit. 7. arrest. 1. PACICHELL. de Laru. c. 6. p. 84.* Sed, Galliam iamdudum ab hisce moribus recessisse, norunt omnes, qui Galliam adierunt.

§. XL.

*Vtrum in
personis u-
susfructus
uerus, an
quasi usuf-
ructus in-
stitui possit?
affirmatur
prius.*

Est uero Dupondiis quoque notius, res diuidi in corporales et incorporales, quarum utrarumque naturam explicant *Dd.* Ad res incorporales seruitutes pertinent, tum reales, tum personales, atque inter illas ususfructus, qui in uerum, et quasi usumfructum dispescitur. Circa quem quaestio institui potest: Vtrum in mascheris ususfructus uerus, an quasi ususfructus constitui possit? Decisio huius quaestionis ab illa pendet: Vtrum uestimentorum ususfructus uerus sit, an quasi ususfructus? Nota est controuersia, quae inter iuris textus hac parte intercedit, dum nempe IUSTINIANVS, uel TRIBONIANVS potius, §. 2. *l. de Vsufruct.* ultimum affirmat, prius uero ueteres censuerunt, in *l. 15. §. 4. π. de usufruct. et quemadmod. quis utat. fru. et l. 9. §. 3. π. usufr. quemadm. cau.* Quam pugnam ut mitigarent *Dd.* uaria excogitarunt, quae fortasse nec ueteribus, nec TRIBONIANO, in mentem uenerunt. Plerisque placuit, quod ACCVRSIVS commentus est, Digestorum textus intelligendos esse de perpetuis uestibus, quibus rarius est usus, lugubribus et scenicis, ad quas mascherae nostrae quoque referendae sunt; TRIBONIANVM autem de temporalibus siue quotidianis loqui, quae facile consumuntur, adeoque harum esse quasi usumfructum, illarum uerum. At a CUIACIO, BACHOVIO et VINNIO erudite ostensum, omnia illa commenta nihil ad rem facere, sed agnoscendum, hic esse lapsum TRIBONIANVM, et quotidianarum uestium nullum alium, quam uerum, esse usumfructum, cum uestes

uestes hae usu quotidiano non consumantur, sed tantum deterantur. Quem lapsum admittere, uti nulum piaculum esse, censeo : ita puto, hac in pugna veterum omnino sententiam, quippe quae iuris sententiis magis conuenit, esse retinendam. Minus ergo dubii erit, in nostris mascheris uerum usumfructum esse, atque eum constitui, uel reseruari posse, tum uoluntate partium, tum lege. Quale quid sit, liberi, in potestate constituti, eiusmodi si uestimenta habeant, uel in Saxonia uxor, ubi tum patri, tum marito, hisce in rebus ususfructus legalis utique competit. Quo quidem casu, si mascherae, durante hoc iure, fuerint attritae per usum, nihil praestatur ab usufructuario eo nomine, nisi aestimato accepit, et, restitutum se, cauit. Conf. DN. PARENS in *Resolut. Lauterbach. ad tit. de Usufruct. ear. rer. lib. 7. tit. 5. p. 138. seq. et Oeconom. Iur. lib. 2. tit. 3. §. 19. not. 1. pag. 317.*

§. XLI.

Quemadmodum uero, qui usumfructum mascherarum habet, alii locare illum, uendere, aut gratis concedere, potest, arg. §. 1. l. de usu et habit. l. 15. §. 4. §. 4. *π. de usufruct. et quemad.* licet testator illas locare non fuerit solitus, atque alias uestimenta quotidiana ab usufructuario locari nequeant. Ita illis, qui tantum usum habent, haec omnia non licebunt, d. §. 1. l. et l. 8. *pr. l. 12. §. 4. π. de usu et habit.* Nisi fortasse ex coniecturis colligi queat, aliud uoluisse concedentem, d. l. 12. §. 4. VINN. ad §. 1. l. d. l. Quorum omnium ratio satis nota est, adeo, ut non opus sit proluxa ex-

Ususfructus mascherarum, in alium usum, quam cui destinatus est, uendi, locari et gratis concedi alio nequit.

positione. Obseruandum tamen est, usumfructum illum mascherarum in alium usum, quam cui destinatus est, uendi, locari, uel gratis concedi alii, non posse, *d. l. 15. §. 5. π. de usufr. et quemad.* Proximum his est, eum, qui habet usum aedium, non posse aedes locare ad usum mascherarum, ut ibidem nempe conueniant et lusus exerceant, *§. 2. I. de us. et habit.* posse tamen et hospites laruatos unum, uel plures, fortasse recipere, quod quidem ob dubitationes ueterum uix receptum, sed admissum tamen fuit, *l. 2. §. 1. π. Eod.* cum contra ea, qui usumfructum aedium habeat, illas mascheratis locare queat. Qui habitationem habet, potest illam locare alii ad usum habitandi, *§. 5. I. de us. et hab.* At, an ad usum mascherarum? subsisto. Namque hac locatione habitationis finis excederetur. De cetero seruorum operas ad usum mascherarum concedi posse, nemo dubitabit.

§. XLII.

*Seruitutes,
laruarum
ratione ha-
bita, expli-
santur.*

Ex argumento seruitutum realium non adeo multum huc transferri potest, nisi forte illud, quod et seruitus constitui potest inter duas aedes, uel fundos uicinos, qua praedio dominanti ius conceditur, ut in seruiente mascheratorum coetum cogere possit, uel per alterius praedium, uel solus, uel cum aliis pedes ire, uel equo, aut fella, aut lectica personatus uehi possit. Quae seruitus procul dubio urbana dicenda, ideo, quod praedium, cui debetur, urbanum sit. Nam in rusticis eiusmodi deliciae non facile solent institui. Quod si tamen rustico praedio esset

esset constituta, propterea, quod et in uillis iocari interdum placet, rustica est dicenda, quum a praedio dominante denominatio hac parte fieri soleat, *l. 2. π. de seruit. praed. rust.* Si uero talis seruitus, personae, non rei causa, constituta, non realis, sed personalis est, atque adeo cum persona extinguitur, *l. 4. l. 37. π. Eod.* HAHN. ad WESENBECK. *b. t. n. 4.* DN. PARENS, *Oeconom. Iur. l. 2. tit. 3. §. 2. pag. 299. seq.* Ceterum in constitutione eiusmodi seruitutum id obseruandum erit, quod et in aliis. Id quod monere, superuacaneum est, quemadmodum et istud, omnia, quae hactenus dicta sunt, postulare, nullum esse in ciuitate mascherarum interdictum.

§. XLIII.

Ad res, quae corpore carent, non immerito re-
ferri possunt et debent libertates et priuilegia, quae personatis indulgeri solent. Qualia sunt, ut a nemi-
ne debeant laedi: ut facultatem habeant ingrediendi
loca, huic rei destinata, immo interdum et aedes
priuatas: ut nemo cogatur laruam deponere, et
uultum aperire, uel loqui: ut non possit in iudici-
um uocari, uel in carcerem rapi ob aes alienum, uel
ob delictum, nisi fortasse in larua delinquat. *Re-*
fert enim, ut ait PACICHELLIVS, de Laru. c. 8. p. 121. hu-
iusmodi larua in festis, per magistratum supremum impera-
tis, Achillis arma, ac Bellonae propugnaculum, iuxta loco-
rum tamen consuetudinem, et municipalia iura. Fauet,
inquam, uniuersim, pro delictis quoque saluus conductus,
ad instar feriarum nundinalium. Eiusmodi priuilegia

*Priuilegia
laruato-
rum.*

uero ex Principum uoluntate pendent, uel etiam illius, cui potestas haec est concessa.

§. XLIV.

*Praescrip-
tioni locus
in larvis.*

Cum sic methodo Iustiniana ducimur, ad usucapionem et longi temporis praescriptionem deuoluimur, ubi quidem illa se quaestio sistit: Vtrum, si per legem uel statutum mascherarum usus prohibitus sit, sub titulo praescriptionis admitti possit. Sane aduersus legem prohibentem, nisi longissimum temporis spatium, nihil proficit, COVARRVV. *Tom. 2. Var. Resolut. Lib. 1. cap. 17. n. 7. Dd. ad Capit. 1. de praescript. in 6to.* Quod, si adest, uim priuilegii habet, et concessionem Principis secum fert. *Capit. super quibusdam. uerb. praeterea X. de V. S. l. 3. §. 4. π. de aqua quot.* BRVNNEMANVS, ad *l. 4. C. de aquaeduct.* Atque exinde colligo, posse, si consuetudo temporis, cuius non extat memoria, usum mascherarum probauerit, licitum dici, non obstante ista antiqua lege, quam summa potestas, dum per tantum temporis spatium, conniundo, istum non impediuit, probasse tandem, et priorem legem abrogasse, uidetur. Nisi fortasse talis consuetudo tam fortiter improbata fuerit, ut diserte legi adiectum, aduersus illam nullam esse consuetudinem admittendam, uel in posterum allegandam. Hoc casu non temere existimarim, dum illum, qui τὸ κύριον habet, sustulisse legem plane, licet per corruptelam hominum et seculi, eiusmodi usum hactenus tolerarit, arg. *Authenticae Nauigia C. de furt. Authent. Cassa C. de SS. Eccles.* Interim tamen si contra talem legem, quae

quae diu neglecta est, quis peccet, ab illo poena non adeo rigide exigi potest, cum faciat, quod omnes faciunt, atque adeo extra dolum esse uideatur, saltem excusari mereatur, arg. l. 13. §. 1. in f. π. de Pollicit.

§. XLV.

Expedit ergo, a magistratu commonefieri sub-^{Praescri-}
ditos legis eiusmodi oblitteratae et obliuioni traditae,^{ptio lege}
ut obseruare eam discant, si quidem poenas uelint^{magistratus}
euitare. Quin etiam, si uel maxime nulla unquam^{tolli potest}
lex extiterit hac de re, uel, si extiterit, contraria con-
suetudine antiquata fuerit, nihil tamen prohibet, quo
minus Princeps, si uideat, publicae rei hancce li-
bertatem non prodesse, sed illi potius aduersari, uel
cum tantis coniunctam esse abusibus, ut euitari non
possint, Vid. GESNER. in *Orat. de person. siue larv. be-*
duat. diurn. nocturnaue diuag. inuerecund. loc. amplex.
salt. aleaque bacchant. et quae ex illo repetit DVNTE,
Cas. Consc. cap. 10. sect. 2. qu aest. 51. penitus illam tolle-
re queat. Publica enim salus suprema lex est, et nul-
la tanta uis consuetudinis esse potest, quae uincat ra-
tiones, aut legem talem nouam prohibentem, l. 2. C.
quae sit long. consuet. ubi BRVNEM. Talem legem in-
terdicentem in Germania condidit piissimus Princeps,
ERNESTVS, SAXO-GOTHANVS, *Part. 2. Ord. Prou. c. 4.*
tit. 16. Wir wollen auch in unserm Fürstenthum und Lan-
den durchaus alle Mummerey, und alles Umlauffen in Fast-
nachts-Kleidern, als ein Heydnisches, und Christen übel
anständiges Wesen, darbey viel Sünden begangen werden,
gänzlich verboten haben, und sollen die Vbertreter dieses
Ver-

Verbots von denen Gerichts Dienern unfehlbar angenommen, und zur Haft gebracht, auch folgend von denen Obrigkeiten und Gerichts Herren ernstlich gestraffet werden. Similes leges supra adduximus. Illa uero potestas superioribus magistratibus utique competit, si maxime concederemus inferioribus, et, ut uult NOVARIUS de Grauum. Vassall. T. I. Grau. 309. Baronibus regni Neapolitani ob perpetuum illarum usum, mascheras prohibere non licere. Quod ipsum nomen etiam, inter sibi subditos, illis datum esse, haud inidoneis argumentis facile probari potest. De cetero, si de usurpatione mascherarum uel loci, ubi personati conueniunt, quaestio sit, omnia illa applicanda erunt, quae alias ratione aliarum rerum usurpantur.

§. XLVI.

De donatione patris et mariti, quae filio et uxori laruas donat.

Ex argumento donationum huc referendum, quod iure Communi pater filiofamilias, in potestate sua constituto, mascheras donare non possit, *l. ii. et 17. C. de donat.* quod tamen iure Saxonico aliter se habebit, quo rerum mobilium donatio, a patre facta, ualeat, *CARPZ. P. 2. C. 12. D. 22.* Vide tamen *Decis. Elector. 23.* ubi de donatione filiofamilias in patrem. Confer. *DN. PARENS, Oeconom. Iur. lib. 2. tit. 2. §. 28. pag. 276.* Pariter donatio mascherarum inter maritum et uxorem non aliter ualebit, quam alias eiusmodi donatio, qua de re *tit. π. et C. ibidemque DD. de donat. inter uir. et ux.* plena manu agunt. Praecipue autem huc pertinebit casus *l. 5. §. 16. l. 25. π. de donat. inter uir. et ux.* Namque, cum mascherarum saepenumero tales sint, quae post

post usum nulli hominum utilitati sint, atque adeo coniux, cui donatae, inde non locupletior fiat, nemo dubitabit, eiusmodi donationes ualidas esse. At aliud dicendum est de illis, quae ex panno pretioso factae, auro et gemmis exornatae, adeoque post usum illum iocosum locupletiozem faciunt donatarium, quippe quae donatio inter coniuges nullius erit uigoris. Quin et in dubio non praesumendum est, pretiosas tales et scenicas uestes maritum donasse uxori, sed credibile, dedisse tantummodo animo commodandi, arg. l. 5. §. 10. π. *Commodat.* THOLOSAN. lib. 9. *Syntagm. Jur. uniuers.* c. 25. n. 19. DN. WERNHER. *Diss. Qua error. for. circa bon. utensil. uxori a marit. tradit. emend.* §. 3. quae decisio utilis tunc esse potest, si per mortem mariti donatio confirmata dicatur, B. DN. STRYK de *Iur. uest.* cap. 4. et 5. n. 37. seq. Immo, si inter alias personas donatio eiusmodi fiat, et 500. solidos excedat, omnia ista iura, quae de insinuatione talis donationis extant, hic applicanda ueniunt. DN. PARENS, cit. loc. pag. 275. seq.

§. XLVII.

Quicumque uero alias res suas alienare, uel aliquid, uel per se, uel per alios, acquirere possunt, quae de re *Tituli Institut. quib. al. lic. uel non lic. et per quas person. cuiq. acquir.* illis etiam haec facultas erit concessa, nisi fortasse exceptio quaedam doceri possit.

§. XLVIII.

Progredimur ad ultimas uoluntates, quibus cum testamentis, per quae heredem siue successorem omnium bonorum declaramus, tum alias dispositiones, *Vtrum personatus ultimam possit uoluntas*

*sem declara-
re? Neg.*

codicillos, fideicommissa, legata, donationes etiam mortis causa, comprehendimus. Circa quae omnia illud disquirendum erit: Vtrum personatus quis ultimam possit voluntatem declarare? Quod omnino et prorsus est negandum. Quoniam enim his in rebus magna opus est cura, ne fraus irrepat, atque sic apprime necessarium est, ut certi simus de testatoris persona: hoc autem fieri non potest, nisi apertus sit vultus, et a testibus, uel illis, qui recipiunt testamentum, uideatur testator et cognoscatur: consequens est, testamentum tale plane esse nullum. Vid. *l. 9. et 12. C. de Testam.* ubi *Dd.* Quodsi tamen vultus saltem larua careat, atque extra iudicium testamentum tale fiat, non puto, ex eo solo uitiari testamentum, si cetera se recte habeant, propterea, quod sic certi sumus de persona testatoris. Coram Principe autem, uel in loco, ubi senatus cogitur, uel iudicii, uel coram missis a iudice, comparere personatum, uultu etiam aperto, indecens esse, iam saepe docuimus. Itaque, si maxime a tali ibidem mentis testatio fiat, nullam tamen illam esse, censerem. Sibi uero, siquidem non per iocum fecit, quod a tali personato in dubio praesumendum, adscribat, quod non alio tempore ad magistratum uenerit summum uel intermedium, uel sine persona ediderit, uel saltem repetierit animi sententiam. Omnia tandem illa hic repeti possunt, quae supra dicta sunt *6. 4. Sect. 1. §. 15.*

§. XLIX.

*Secus, si in
his laetitias*

Quod si tamen quis personatorum inter has laetitias

titias in morbum subito incidat periculosum, atque de rebus suis dispositurus, ad Principem, uel ad iudicem in habitu fictitio, qui exui statim non possit, deferatur, ac ultimam suam uoluntatem declararet, in fauorem eiusmodi uoluntatis ultimae, et morae periculum, existimarim, non esse eandem uigore suo destituendam, arg. *l. 10. π. de inoff. test. l. 85. π. de Reg. iur. l. 43. π. de relig. l. 5. §. 11. π. de operis nou. nuntiat.*

§. L.

De testibus testamenti, uel aliis uoluntatibus necessariis eadem fere dicenda. Propterea enim, quod testes laruati si adsint, de eorum qualitate iudicium ferri nequit, idonei tales esse non possunt. Quod si tamen uultum aperiant, et ita, quinam sint, satis constet, alienum corporis habitum testimonio obesse, non putamus. Quod ad magistratum attinet, cui ultima uoluntas offertur, eadem repetenda de illo sunt, quae de aliis actionibus iudicialibus supra aliquoties diximus, nempe actiones eiusmodi serias a magistratibus personatis suscipi non posse. Quod si tamen subito casus incidat, ubi morti uicinus uel adducatur ad magistratum, uel hic, ut ad illum ueniat, rogetur, et magistratus uel illi, quibus negotium hoc demandatur, personis induti, nec tam cito uestimenta mutare possint, propter periculum morae, atque fauorem ultimarum uoluntatum, a personatis, modo uultu aperto, de illorum persona satis constet, testamenta et codicillos recipi posse, eaque ualida esse, arbitrarer.

Idem de testibus dicendum et magistratu.

Dd. Ll.

§. LI.

Prohibito
laruarum
usu, legatum
cum condi-
tione usus
laruarum
non impleti,
ualet.

Nunquam implendas condiciones, institutionibus adscriptas et legatis, itemque fideicommissis pro non scriptis haberi, nec uiolare ultimam uoluntatem, nec uitiare, notum est, §. 10. I. de hered. instit. l. 6. l. 20. pr. π. de condit. instit. ubi Dd. Exceptio est in filiofamilias, l. 4. pr. π. de hered. instit. l. 15. π. de cond. instit. Quod si, stante mascherarum interdicto, conditio adiecta: *Si mascheratus incedat hoc uel illo tempore*, uel, cessante interdicto: *si maschera obscena utatur: si seminudus, uel nudus corpore, laruatus capite incedat*, uel: *si sub larua occidat Titium, heres esto, uel lego ei 100. etc.* detracta conditione, institutio et legatum ui sua gaudent, l. 31. π. de Oblig. et Act. Sin uero ita dictum: *Si heres meus personarum coetus non frequentauerit, Titio centum dato*; nullius momenti hoc est legatum, cum absurdum sit, heredem poena coerceri, quod rem prohibitam non fecerit, §. ult. I. de Legat. ubi Dd. inprimis HOPPIVS. Interim hoc poenae legatum ualebit: *Si heres meus personatus incedet, dabit 100. d.* §. ult. siue usus prohibitus sit, nec ne. Confer. DN. PARENS, in *Oeconom. Iur. lib. 2. tit. 4. §. 13. not. 6. 7. pag. 369. et §. 27. not. 12. pag. 409.*

§. LII.

Derisoriae
ultimae uo-
luntates
non ualent.

Sed finge, in testamento suo quem iussisse, ut laruatus, et forte etiam pretioso habitu in tumulum reponeretur, uel ut laruati in exequiis loculum circumcurrerent etc. Sane derisorias eiusmodi ultimas uoluntates atque stultas, et quae contra bonos mores sunt,

sunt, ius nostrum improbat, atque adeo non culpatur heredes et accusat, qui uoluntatem talem non implent, quin potius laudat, ac eos, qui talia iusserunt, eo loco habet, ac si sanae mentis non essent, atque adeo eiusmodi conditiones pro non scriptis habet, *l. 14. et l. 27. pr. π. de condit. et demonstr. l. 40. §. 2. π. de aur. et arg. leg. l. 14. §. 5. π. de relig. l. 113. §. 5. de legat. 1.* Rifu dignum itaque cum sit, immo bonis moribus aduersum, mortuum iocari uelle in exequiis uel sepultura, et, ubi miseria humana, et omnibus imminens mors cogitanda est, ridendi dare occasionem: consequens est, huius generis dispositionem non ualere. Vid. DN. PARENS, *Oecon. Iur. lib. 2. tit. 1. §. 3. Not. 4. pag. 209.*

§. LIII.

Sed dari tamen etiam casus possunt, ubi laruata funera fieri non indecens est, sed decorum. Suggestit tales nobis casus doctissimus CAMERARIUS in *Hor. subcisio. Cent. 1. cap. 96. pag. 448.* ubi, quae ueteribus dicantur laruata funera, docte disquirat. Scilicet laruata fuisse funera opinatur, quando cadauera ipsa ruina aedium detrita, uel alio casu mutila, propter deformitatem, publice oculis exponenda, efferri non potuerint, sed eorum loco uel laruae quaedam, quae eorum faciem repraesentabant, uel plane inuoluta et uestibus tecta. Quam rem duorum coniugum, in thoro coniugali prima nocte inter mutuos amplexus ruina aedium oppressorum, epitaphio, quod commemoretur, dignissimo firmat. Romae adhuc conspicitur, et his lectores suos moratur:

Hh 3

ASPICE

ASPICE. VIATOR
 Q. SER. TVLLI
 ET. DVLICVLAE. SPON. MEAE
 RANCILIAE
 VIRG
 SIMVL. AC. POST. INDE
 QVID. FACIAT. LICENTIOSA. SORS
 LEGITO
 IN. IPSA. FLORIDA. AETATE
 CVM. ACRIOR. VIS. AMORIS. INGRVER
 MVTVO. CAPT
 TAND. SOCERO. E. ET. M. SOCR. ANNVENTIBVS
 SOLENNI. HYMEN. NVPT. COPVLAMVR
 SED
 O. FATVM. INFELIX
 NOCTE. PRI. CVM. IMPORT. VOLVPTATIS
 EX. LI. FAC. EXTINGVERE
 ET. D. MV. VOTA. COGEREMVR. REDD
 HEV
 IPSO. IN. ACTV
 DOM. MARITALIS. CORRVENſ
 AMB. IAM. EXTRE. CVM. DVLICITYDINE. LAETISS
 COMPLICATOS
 OPPRESSIT
 FVNESTAS. SOROR
 NEC. NOVI. QVID. FECISS
 PVTA
 NON. ERAT. IN. FATIS. TVM. NOSTRA. LONGIOR. HORA
 CARI. PARENTES
 LVCTV. NEC. LACRYMIS
 MISERA. AC. LARVATA. NOSTRA. DEFLEATIS. FVNERA
 NE. REDDATIS. INFELICIORA
 AT. VOS
 NOSTRIS. DIVTVRNIORES. VIVITE. ANNOS
 OPTIME. LECTOR
 AC. VIVE. TVOS
 D. M

Confer.

Confer. et KIRCHMANN. de *Funer. Rom. lib. II. c. 9.* Si itaque eo mandatum uergat, non improbandum, sed omnino explendum foret, immo absque iussu larua cadaueri induatur. Alium casum suppeditat urbs Lipsia, ubi laruati homines feretrum, quo honestiores efferruntur circumeunt. Loquor uero de liripipiis, quae uocant, quibus Magistri induti sunt, seu capuciis, quibus caput tegunt, ut facies cognosci ne possit. Quodsi itaque sub hac conditione heres scriberetur, mandatum omnino implendum est, modo talis persona iubeat, cui hunc licet honorem exhibere.

§. LIV.

Post haec quaeri posset: Num ciuitati uel muni-
cipio aliquid legari possit in usum mascherarum? *Ciuitati ali-*
Rempublicam nec heredem institui, nec praecipere *quid in u-*
posse, constare dicit PLINIVS *Lib. 5. Epist. 7.* R. Aut ius *sum masche-*
illud, municipale fuit, aut leges, quibus tunc uteban- *rarum lega-*
tur Romani, postea sunt mutatae. Immo mutatas *ri potest, et*
esse satis patet, si conferamus textum ex VLPIAN. *Fragment. tit. 22. §. 4. pag. m. 121.* et PAVLI in *l. 122. π. de legat. 1.*
PAVLVS ibidem dicit: *Ciuitatibus legari potest etiam,*
quod ad honorem ornatumque ciuitatis pertinet. Ad orna-
tum, puta, quod ad instruendum forum, theatrum, stadium,
legatum fuerit. Ad honorem, puta, quod ad munus eden-
dum, uenationemue, ludos scenicos, ludos Circenses, reli-
ctum fuerit, aut quod ad diuisionem singulorum ciuium, uel
epulum, relictum fuerit. iunct. l. 17. §. 4. π. de condit. et de-
monstr. Ex quo consequitur, posse etiam municipio
ad usum mascherarum, uel ut in singulos aliquid in
hunc

hunc usum diuidatur, relinqui. Praesupponendum tamen est, usum ibidem esse licitum. Vbi enim hoc non est, atque uetitum mascheris uti, uel si magistratus uetet pecuniam in talem usum erogari: iniquum esset, id, quod legatum est, lucro heredum cedere, sed in id, quod maxime necessarium municipibus uidetur, adhibitis heredibus et primoribus ciuitatis, conferri permittitur, ut memoria testatoris alio et licito modo celebretur. Qua in re si ciuitas inter se conuenire nequeat, res ad Principem eiusdemque arbitrium deferenda erit, *l. 16. π. de usu et usufruct. leg. l. 4. π. de administ. rerum ad ciuit. pertin. ubi Dd.* Quod si legatum sit in usum mascherarum priuato, legatum ualebit, si permissus usus est legatario: Si huic plane interdictus, uel generatim prohibitus, nil deberi puto, arg. *l. 49. §. 2. π. de leg. 2. l. 39. §. 1. π. de leg. 1.* Nam, quod de omnibus ob fauorem illorum dictum, non putem temere ad singulos trahendum esse. Manebit ergo hoc casu lucrum heredi.

§. LV.

Laruae legatae praestantur, si earum usus permissus.

Fac, mascheras ipsas seu uestimenta eiusmodi legata esse, praestari debent, si scil. mascherarum usus permissus, saltem legatario. At, si prohibitus, et omnibus mercatoribus interdictum, ne uenales laruas habeant et exponant, quale *Arrestum Parisiis d. 25. April. 1514.* prodiit, quod Io. PAPONIVS refert, *Lib. 23. tit. 7. arrest. 1.* atque ita commercio mascherae plane sint exemptae, eo casu nihil debetur, et ne aestimatio quidem, uti et tum ad nihil obligatur heres, si fortasse
locus

locus publicus huic usui destinatus legaretur, §. 4. *l. de legat. l. 39. §. ult. π. de leg. l. 49. §. 2. π. de leg. 2. ubi Dd.* Et in hac sententia quoque est BARTOLVS, quando ad *l. quamuis 26. π. de auro et arg. leg. n. 2.* scribit, quod nunquam uestes, quae sunt prohibitae, censeantur legatae, cum nec legari possint, cui consentit CARPZ. *P. 3. C. 13. D. 24. n. 6.*

§. LVI.

Observandum porro est, uestis nomine etiam scenicas, tragicas et citharoedicas comprehendere, atque adeo, uestibus legatis, mascheras etiam simul deberi, arg. *l. 127. de V. S.* ubi CUIACIUS et GOEDDAEVS. licet post testamentum conditum factae, PETRVS PECK. de *Testam. coniug. lib. 5. cap. 29. n. 3.* CARPZ. *P. 3. C. 13. D. 24.* Sed fac, inter hasce mascheras quasdam esse, quibus legatario uti non licet, e. c. si feminae mascherae uiro-<sup>Vestibus le-
gatis, et ma-
scherae de-
bentur.</sup>rum legatae: uel fac, legatario esse plane usum mascherrarum interdictum, ut si forte clericus fuerit legatarius, an tunc quoque mascherae illae, legatario prohibitae, debeantur. Negans ex MENOCH. de *Praesumpt. l. 4. praes. 161. n. 23.* et PECK. de *Testament. coniug. d. lib. 5. c. 29. n. 3. in fin* defenditur: quia primo testator praesumitur dispositionem suam conformare uoluisse dispositioni legis ac statuti. deinde quia delicti praesumptio euitanda, quae subesset, si legans has uestes, ansam daret legatario agendi contra statutum. Sed opinio haec nobis non placet, cum uestimentis legatis non teneatur legatarius praecise uti. Sane, si MENOCHII et PECKII ratiocinatio ualeret, nec Geradam, nec Heergewetham

tham marito et uxori uendere liceret, cum, ut supra dictum, neuter sexus alterius uestibus debeat uti. At enim uero nemo improbat tales contractus. Immo heredibus eripiendae forent uestes, ad sexum illorum non pertinentes, quod tamen nemo affirmare audebit. Plane aliter res se habet, si mascherarum usus totus sit prohibitus, et uetitum quoque est, eiusmodi uestes possidere. Conf. DN. STRYK. de *Iur. uestiar. cap. 5. n. 12. seqq.* Tunc enim corrumpendae sunt, sed ita tamen, ut materia, si cui usui esse possit, relinquatur legatario, cui corpus illud fuit relictum.

§. LVII.

*Sub alimentis
laruae
non com-
prehendun-
tur.*

Denique, uestibus uirilibus legatis, mascherae uiriles; muliebribus, muliebres legatae censentur. Si uero talis adsit, qua et femina et mas uti potest, uoluntatis quaestio est, quae ex coniecturis decidenda, l. 23. l. 33. π. de auro et argent. legat. ubi Dd. Alimentis legatis, omnia debentur, quae ad uitae humanae sustentationem necessaria uidentur, et sine quibus quis ali et conseruari non potest, inter quae etiam sunt uestimenta tit. π. de aliment. et cib. legat. itemque l. 43. π. de V. S. ibi: *Vestem quoque uictus habere uicem*, Labeo ait. HILLER. de *Expens. Stud. n. 65. pag. 54.* ubi VALLAM, qui putauit uestes ad alimenta non pertinere, propterea, quod Aethiopes sine ueste commode uiuant, recte notat. namque hic de Romanis, eorumque moribus ac institutis, apud quos nec honestum, nec commodum est, sine ueste uiuere, nudumque incedere, sermo est. Ex quo intelligimus, legato alimentorum masche-

mascheras non comprehendi, quippe quae ad sustentationem uitae humanae minus necessariae sunt: multo uero magis tum exclusae erunt laruae, si usus earum plane sit prohibitus. Vid. DN. PARENS in *Oeconom. Iur. lib. 2. tit. 4. §. 27. not. 3. pag. 407.*

§. LVIII.

Tutorem incertum dari non posse, ita scilicet, ut is talis sit, qui primus personatus in Bacchanalibus compareat, supra fuit dictum. Non potuisse etiam incertae personae legari quid olim, uel per fideicommissum relinqui, multo minus heres institui, ne a milite quidem, discimus ex IUSTINIANO, §. 25. *l. de legat.* Sed IUSTINIANVS noua constitutione, quae quidem abest a Codice Iustiniano, quem repetitae praelectionis uocamus, cauit, ut incerta persona ne uitiet institutionem, legatum uel fideicommissum, si uel in praesens, uel ex futuro euentu certitudo aliqua apparere possit, §. 27. *l. de legat.* Fac itaque, Titium legasse 100. illi, qui primus uel ultimus in Bacchanalibus compareat personatus, uel qui hac uel illa maschera conspiciendum se exhibeat: ualebit legatum, si nimirum postea constet, quisnam ille sit, qui tempore testamenti conditi, ignotus fuit. Aliud esse in tutore, IUSTINIANVS ipse indicat *d. §. 27. l. de legat.* rationem differentiae addens, quae a nobis iam iam indicata est. Sed iterum tamen hic supponendum est, usum mascherarum non esse prohibitum. Nam hoc si foret, legatum inane esset. Pariter, si quis ita cauisset: *Testamento illis, qui, dum funus meum ducitur, personati*

illud circumueunt et sequuntur, do, lego 100, derisoria esset voluntas, ut supra dictum, atque adeo nihil deberi.

§. LIX.

*Agnati non
capiunt lar-
uas iure
Heergewe-
thae, perti-
nent tamen
ad geradam.*

Delibemus etiam pauca ex argumento successio-
nis ab intestato. Scilicet uariis in locis statuta sunt,
in quibus uestium ratio haberi solet. Ita in Saxonia ad
Heergewetham quotidiana uestes referuntur, CARPZ.
P. 3. C. 38. D. 25. n. 4. Quoniam autem mascherae uestes
quotidianae non sunt, consequens est, agnatos non pos-
se mascheras capere iure Heergewethae. E contrario,
quum omnia uestimenta, quae mulier habet, secundum
usum fori, ad Geradam pertineant, HARTM. PISTOR.
Lib. 1. qu. 32. nemo dubitabit, etiam talia uestimenta, quae
inferuiunt mascheris, immo etiam pannum quemcun-
que, ad illas formandas incisum, licet nondum con-
futum, ad Geradam quoque pertinere, CARPZ. P. 2.
C. 14. D. 32. RICHTER. de Success. ab intestat. Sect. 1. M. 1.
n. 69. Ceterum, ubicunque uxor sub collatione bo-
norum suorum accipit statutariam portionem, ut in
Electoratu Saxoniae Const. 20. P. 3. Gerada et cum
hac et haec uestimenta conferri debent, d. Const. 20. P. 3.
ibidemque CARPZOV. Def. 24. Conf. DN. PARENS, Oecon.
iur. lib. 2. tit. 4. §. 51. not. 2. pag. 495. Quod et in Mar-
chia fieri solet, ubi uxor, portionis statutariae loco, di-
midiam capit, atque omnia bona sua conferre debet,
ergo et uestimenta, KOHL. ad Const. March. de Succ. con-
iug. qu. 8. num. 6. KÖPPEN. Decis. Quaest. 6. n. 7. seqq. et
quaest. 14. n. 9. More tamen receptum uidetur, ut ue-
stimenta utriusque coniugis collationi eximantur, et,
dum

dum uxor succedens uestimenta sua praecipua capit, mariti quoque heredibus huius uestimenta relinquere debet, PRVCKMANN. *Vol. I. Consil. 48. n. 109.* DN. STRYK. de *iure uest. c. 5. n. 33.* Qua stante consuetudine idem de mascheris dicendum erit.

§. LX.

Dispiciamus etiam paulisper de liberorum collatione. Scilicet fac liberos, filium uel filiam, mascheras accepisse, uel pecuniam in hanc rem impendendam, quaestio oriretur: Vtrum illas mascheras, uel pecuniam illam, conferre debeant? Circa quam quaestionem distinguendum esse, credo, inter mascheras uiles, et illas, quae nullam uel exiguam utilitatem praebent post usum, et inter pretiosas ac illas, quarum materia, ex qua factae, alium etiam usum, quam ludicrum istum, praebere potest: Has utique conferendas esse, uel saltem illarum aestimationem, si non extant, quatenus nempe liberi locupletiores inde facti, existimo, *l. 2. §. 2. π. et l. 6. C. de Collat.* Vid. DN. PARENS, in *Oecon. iur. lib. 2. tit. 4. §. 51. not. 4. pag. 495.* Siue quatenus illae res supersunt adhuc tempore mortis, neque fraude alienatae sunt. Illas uero, arbitror, conferendas quidem esse, si reperiantur in eo statu, in quo sunt: Sin corruptae, uel plane amplius non extent, nihil eorum nomine conferendum erit, cum nullum inde commodum habuerint liberi, atque pater animi tantum caussa, aut sui honoris, cum filius in aula forte fuit, hos sum-

Laruae pretiosae a liberis conferendae sunt.

tus fecerit, uel fieri passus sit. Neque etiam hocce casu, quod culpa desierint possideri, ex *l. 1. §. 23. l. 2. §. 2. π. Eod.* obiici potest, cum in his rebus leuibus, quae tantum uoluptati destinantur, culpa aestimanda non ueniat. Plane, si de donatione simplici harum rerum constet, etiam filiaefamilias facta, nihil esse eo nomine conferendum, concludo, arg. *l. pen. §. 1. C. de Collat. l. 18. pr. C. famil. hercisc.* quam sententiam nouissime propugnat DN. PARENS, in *Resol. Lauterb. tit. de Collat. qu. 2. pag. 585.* ubi temperamenta quoque huius sententiae habentur et in *Oeconom. Iur. lib. 2. tit. 4 §. 51. not. 8. pag. 498.*

§. LXI.

*Studiosus in
laruas sum-
tus collo-
cans, eosdem
consert.*

Sumtus studiorum non conferendos esse, nemini ignotum est, *l. 50. π. fam. hercisc. Decis. Elect. Sax. 50.* Varias dari huius rei exceptiones etiam notissimum est. Inter quas referunt casus, si in malos usus, luxum, aut in alios usus collocati, quam in studia, arg. *l. 1. §. 23. de Collat. HILLER, de Expens. Stud. n. 68. seqq. pag. 57. BRUNNER. de Collat. c. 4. n. 84. DN. PARENS, cit. loc. not. 8. pag. 497.* Quale quid etiam habetur in *d. Decisione nostra Nou. 50. §. ult. KREMBERGK, de Sumt. Stud. Quaest. 1. Limit. 4. pag. 234. HILLER. loc. alleg. SCHOEPPFER, Dissert. de Sumtib. stud. cap. 3. n. 50.* Cum ergo sumtus, in mascheras impensi, studiorum sumtus dici nequeant, neque ad eos priuilegium hocce pertinebit, si maxime, pecuniam in malum usum impensam, dicere uelimus.

§. LXII.

§. LXII.

Quod si uero iudicium familiae herciscundae in-
 eatur, et in hereditate mascherae illae inueniantur, ^{In herci-}
 lex uero aut statutum adsit, quae, quodue, rebus ueti- ^{scunda fa-}
 tis annumeret, in iudicium familiae herciscundae qui- ^{milia lar-}
 dem ueniunt, sed non ut diuidantur, uerum ut ab- ^{uae uetitae}
 oleantur et corrumpantur. Boni enim et innocentis ^{et inuentae}
 uiri officio iudicem hic fungi oportet, *l. 4. §. 1. π. famil.*
hercisc. Quae tamen corruptio ita fieri debet, ut ma-
 teria, si quam utilitatem praestare debet, salua ma-
 neat heredibus, nisi fortasse lex uel statutum id se-
 cum ferat, ut eripiantur eiusmodi mascherae posses-
 soribus, et dedificentur fisco, tunc enim procul dubio
 in commissum cadunt.

§. LXIII.

Missis, quae ex argumento ultimarum uolunta- ^{Vouens Deo,}
 tum huc trahi possunt, ad argumentum obligatio- ^{quod a lar-}
 num est descendendum, et ita quidem, ut, neglectis ^{uis abstinere}
 generalioribus ad specialia deueniamus. Notum au- ^{si Princeps}
 tem est, obligationem ex facto obligatorio licito, puta, ^{iubeat, uo-}
 promissione; uel illicito, h. e. delicto, oriri, uel ex fa- ^{tum uiolare}
 cto quodam extraordinario, quod ad neutrum horum
 referri potest, de quo a DN. PARENTE in *Resolut. Lau-*
terbach. tit. de oblig. et act. pag. 680. et Oecon. iur. lib. 3.
tit. 1. §. 5. pag. 562. actum. Factum autem licitum
 consistit uel in simplici promissione, quae fit ab uno,
 sine aliqua conuentione, uel quae fit mediante con-
 uentione inter duos. Ad prius genus referunt uo-
 tum

tum et pollicitationem. Prius fit Deo; pollicitatio uero Reipublicae, aut uniuersitati, *tot. tit. X. et in 6to de uoto et uoti redempt. l. 1. pr. et l. 4. n. de pollicitat.* Votum mascherarum respectu fieri potest, si quis, agnoscens uanitatem huius rei, uoueatur et Deo promittat, se nolle amplius rebus mundanis hisce uti, sed plane ab usu mascherarum abstinere. Quod uotum pium utique est et Christianum, atque adeo seruandum. Namque tendit ad peccata cautius uitanda ac ueterem hominem arctius constringendum, ad uocationis officia diligentius expedienda, adeoque ad Dei gloriam et hominis salutem, GERHARD. *Loc. Theolog. de Coniug. c. 10. sect. 1.* BALDVIN. *de Casib. conscient. lib. 2. cap. 8. Cas. 1.* Sed, quod si forte casus eueniret, uti is, qui in aula Principis degit, a Principe iuberetur mascheratus incedere, dubium nasci potest, an uotum tantisper seponere possit, ut principi placeat? Sane absolui a uoto uouentem, si superueniat tale impedimentum, quod non patiat, ut quis possit implere uotum, docent PANORMITANVS *ad cap. 4. n. 3. X. de uoto.* B. BRUNNEMANN. *in iur. Eccles. lib. 2. cap. 7. §. 10.* Sed nescio, an tale interdictum Principis, quod nullum alium, quam uoluptatem, finem habet, tanti sit, ut, illaesa conscientia, ideo uotum dissolui oporteat. Nec Princeps facile reiiciet hanc causam, si modo modeste indicetur. Fac uero, omnino Principem id exigere, fatius erit, illum offensum habere, quam Deum. Dubio illud caret omni, nec a nobis negabitur, salua uoti religione, mascheram uel personam indui posse, si ob alium finem, eundemque licitum et bonum, quam

quam iucunditatem, hoc fiat, puta, si necessitas id efflagitet, atque imminens periculum, aut publica utilitas.

§. LXIV.

Ceterum notum est, patrem et dominum, item etiam maritum irritare posse uota liberorum, seruorum et uxoris, propterea, quod eiusmodi personae liberam facultatem se obligandi non habent, *Num. XXX. 6. l. 2. §. 1. π. de Pollicit.* Sed, quoniam tamen haec uota mere personalia sunt, nec laedunt patrem, dominum et maritum, nec etiam disciplinam domesticam, immo multo magis eam iuuant; nec pater, nec dominus, nec maritus, illa impedire debent, uel adigere suos, ut uoto aduersentur. Conf. B. STRYK. ad BRUNNEMANN. *Ius Eccles. d. l. pag. m. 417.*

Nec pater, nec maritus, irritum facit uotum nunquam adhibendarum laruarum.

§. LXV.

Poterit tamen et pater liberos suos astringere, ut ne unquam inter mascheratos deprehendantur, adeoque exigere reuerentiam et honorem, parentibus debitum, ut huic mandato non refragentur, quod patet exemplo Rechabitarum, apud IEREMIAM, c. XXXV. quos Deus laudibus extollit, et insigni praemio ornat, quod praeceptum Ionadabi, patris, uel proauis, sancte custodirent.

Pater potest prohibere liberis laruas.

§. LXVI.

E contrario, si quis Deo uoueat ac promittat, se uelle mascheris uti, et interesse his coetibus, ille fa-

Deo uouens usum laruarum, uenit

*am a Deo
petere de-
bet.*

ne absque omni dubio meretur, ut accenseatur iis, qui stultas ac ineptas res uouent, uel tales, quae periculum animae, corporis etiam, saepe secum ferunt. Quodsi tamen stultus adeo quis fuerit, ut uotum simile emiserit, fatius est, temeritatis ueniam a Deo petere, quam satis uoto facere, quod Dei honorem minime promouet, et peccandi suggerit occasionem.

§. LXVII.

*Polliceri
quis potest
pecuniam et
aedes in u-
sum larua-
rum, si lici-
tus sit; sin-
minus, in a-
lium con-
uertitur.*

Polliceri quem potuisse Reipublicae in usum uoluptarium, satis notum est. In *l. 5. π. de Pollicit.* mentio fit pollicitationis, muneris edendi gratia, h. e. spectaculi, *l. 122. π. de legat. 1.* in *l. 8. π. Eod.* promissi operis proscenii, et in *l. 10. π. d. tit.* solennis formula habetur largitionis et dedicationis in praemia thymelicorum, qui quales fuerint, exponit IACOB. GOTHOFRED. ad *l. 5. C. Theod. et ult. de scenic.* Ex quo sequitur, polliceri quem etiam posse aedes, in usum mascheratorum, uel pecuniam in usum mascherarum, hilaritatis publicae causa. Quod si tamen usus huius interdictus sit, pollicitatio eiusmodi non est obseruanda, *l. 13. §. 1. π. de Pollicit.* Neque etiam rei illicitae ulla obligatio alias est, *l. 185. π. de R. 1.* Equidem uideri posset, esse obligationem, sed ita, ut in aliam rem promissum impendendum sit, arg. *l. 16. π. de usu et usufr. legat.* Sed nescio, an ab ultima uoluntate, quae fauorem meretur, et ab illa dispositione, quae heredis lucrum impedit, ad actum huncce inter uiuos argumentum capi possit. Est itaque, ut potius persistam in sententia, nihil deberi. Sane, si ille, qui pollicitus

licitus est, id, quod promisit, iam praestitit, et postea interdictum interueniat, uel etiam iam adsit: tunc in usum alium id, quod praestitum est, conuer-
ti posse, nemo dubitabit.

§. LXVIII.

Conuentionis duo esse genera, pactum et contractum, quorum utrumque in diuersas iterum partes abit, notissimum est, quae explicari, hoc loco non attinet. Generatim uero id obseruandum, masche-
ratos homines inter se, uel cum aliis, non personatis, pacisci et contrahere posse, pactaque et contractus inter illos subsistere, quatenus certum, intellectum recte fuisse informatum, et uoluntatis signa illos edidisse, h. e. quatenus de consensu illorum constat, *l. 1. π. de pactis.* Qui consensus non temere praesumendus est inter hosce iocos, licet fortasse signa eius quaedam ediderint, sed existimandum potius, iocandi causa illud esse factum, nisi aperte de uero consensu constet, Conf. CARPZ. *Part. 2. Const. 1. Def. 2. n. 2.* ibidemque *alleg. DD.* Quo loco repetenda sunt ea, quae *cap. 4. Sect. 1. §. 25. seqq.* circa sponsalia exposuimus. Excludimus uero et hic mascheras a contractibus iudicialibus, quae, ut saepius dictum, sanctitatem iudiciorum intrare non debent.

Larua inter se et cum aliis contrahere possunt.

§. LXIX.

Percurramus nunc paulisper contractus, quos IUSTINIANVS in Institutionibus nobis suggerit, et primo quidem contractus, nominatos reales, ubi circa mu-

Personae mutuo dari possunt.

tuum quaestio se sistit: An mascherae mutuo dari possint? Scilicet cum mascherae in uestimentorum numero sint, uestimenta autem inter res fungibiles non referantur, h. e. tales non sint, quae ex pondere, numero aut mensura ita aestimari et dignosci possint, ut res mutuo datae et restitutae unae eaedemque esse uideantur, unaque alterius uice recte fungatur, *l. 2. §. 1. π. de reb. cred.* ideoque concludo, mascheras non esse res mutuo dandas. Fac uero, ita concessas esse, ut non eaedem, sed similes, eiusdemque aestimationis reddantur, atque adeo per modum quantitatis; nec tamen, mutuum subesse, puto, quin potius contractum innominatum permutationis, arg. *l. 5. §. 1. π. de praesc. uerb. l. 6. C. de Rer. permut.* Arbitror tamen, dari casum posse, ubi mutuum laruarum celebrare licet. Certe Romae, Venetiis, Mediolani, aliisque in locis, quam plurimae laruae, quibus uultus cooperitur, ex cera, uel alia materia, sub eadem forma conficiuntur, atque ad numerum binae, duodenae, uendi solent. Quod si itaque tres, uel duodecim, alicui dentur, hac lege, ut totidem eiusdem generis et bonitatis restituantur, non uideo, cur non mutuum hoc negotium dici queat. Macedonianum SCtum obesse illi, qui filiofamilias pecuniam mutuam dedit, neminem fugit. Multo magis tum oberit, si ad usum mascherrarum data, uel si a mercatoribus uenditae mascherae, et utilis exceptio afferri potest, WISSENBACH. ad *π. Disp. 28. Lib. 14. tit. 27. pag. 290.* Aliud uero erit, si pater solitus hos sumtus filii causa facere, et sic praesumpta eius adsit uoluntas: hoc casu sane nil proderit istud argu-

argumentum, l. 7. §. 13. seq. π. de SCto Maced. l. 2. 4. 5. C. ad SCt. Maced. Vid. DN. PARENS, *Oecon. Iur. lib. 3. tit. 2. §. 2. not. 10. pag. 578.*

§. LXX.

In commodatum laruas cadere posse, nemo dubitat, pariter, ac alia uestimenta. Potest enim illius esse usus sine consumptione, licet per usum deterior possit fieri, ut supra dictum, quod detrimentum aequo dominus animo ferre debet, quippe quod ante praeuidebat. Illud autem praesertim hic annotari meretur, ratione mascherarum, casum existere saepe posse, ubi commodantis, uel utriusque, causa, maschera commodatur, atque sic tantum culpa levis, uel lata contra regulam communem praestanda est, si scilicet maritus uxori, uel dominus famulo, mascheram commodet in huncce finem, ut, mariti uel domini causa, ornatiores incedant, l. 18. pr. π. commod. Ceterum, si fortasse mascheram meam tibi dedi, ut alia die tuam mihi utendam des, contractus innominatus inter nos erit celebratus, l. 17. §. 3. π. de praesc. uerb.

In commodatum laruae cadunt.

§. LXXI.

Pignori dari posse mascheras, quis dubitet? In iure Mosaico quidem seuerè prohibitum est, uestes quotidianas pignoris loco accipere, *Exod. XXII. 26.* quod et merito ab omnibus obleruatur, ne miser debitor, si alia ueste careat, nudus incedere cogatur. At nihil haec ad mascheras nostras. Neque enim uestes sunt quotidianae, nec necessariae, quibus facile

Pignori dari possunt laruae.

carere possumus. Et sane pauperes, quorum gratia illa *νομοθεσία* observatur, uix possident mascheras, atque adeo otiosa fere quaestio est.

§. LXXII.

*Larvae
comprehen-
duntur hy-
potheca ge-
nerali et
tacita etiam
hypotheca.*

Magis uero illa habere posset locum: An hypo-
theca generali, quas quis habet, habiturusue est, ma-
scherae quoque contineantur? Scilicet a generali
obligatione excipiuntur, quae, uerisimile est, quen-
quam speciatim obligatum non fuisse. Inter quas
etiam res uestimenta referuntur, *l. 6. π. de pign. et hypoth.*
Extendunt hoc Dd. nonnulli ad uestes omnis gene-
ris, etiam festiuas et scenicas, ANTON. MONACH. de
Exec. in uestib. c. 1. n. 23. seqq. Sed uix est, ut probari
haec sententia possit, quoniam in hasce uestes ratio
non cadit, quae in quotidianas, quarum longe maior
est necessitas, quam illarum, adeoque hae quidem ob
necessitatem exceptae uidentur, non autem festivae,
B. STRYK. de *Iur. uestiar. c. 4. n. 57.* Quod si ergo fe-
stivae sub obligatione tali generali comprehendantur,
nec uideantur exceptae, neque exclusae uidebuntur
mascherae, quippe quarum adhuc longe minor est
necessitas. Multo minus illae exceptae erunt a ge-
nerali tacita hypotheca, BRUNNEMANN. ad *d. l. 6. π.
de pign. et hypoth.*

§. LXXIII.

*In deposti-
tum etiam
larvae ca-
dunt.*

Ex titulo depositi, in quod uestimenta et ma-
scherae cadere possunt sine dubio, casum nobis sug-
gerere potest lex illa elegantissima *l. Bona fides 31. π.
Deposit.*

Depositi. Scil. finge, deposuisse Titium apud Sempromium mascheras: Fac porro, mascherarum usum plane esse interdictum, omneque illarum commercium esse prohibitum, fiscoque vindicari has res uetitas: Vtrum ne deponenti mascherae sunt reddendae, an in publicum deferendae? Dubium uidetur. Si naturale tantum et gentium ius intuemur, ei, qui dedit, restituendae sunt; Sin ciuile ius et legum ordinem, in publicum potius tradendae. Nam male meretur publice, qui eiusmodi res uetitas seruat, ac interest, ut exemplo aliis sit, hique discant legibus publicis obtemperare.

§. LXXIV.

Post contractus reales, sistunt se uerborum obligationes, quae nonnulla, nobis etiam delibanda, supeditabunt. Si quis e. c. ita stipulatus sit: *Si in locum, ubi personati congregantur, non ascendero, uel: Si personatus nunquam incesse, dare spondes?* perinde erit, ac si stipulatus esset, cum moreretur, sibi dari, §. 4. I. de V. O. Nam ex neutra ante mortem agi potest. Quamuis alias haec differentia subsit, quod stipulatio, cum moriar, in diem sit, nec differat obligationem, illa autem sit conditionalis. l. 18. π. de cond. instit. Poterit etiam talis sponsio fieri, ut quis mascheras ne induat, uel personatorum ingrediatur coetum, adicique poena: *Si ita factum non fuerit, uel: Si aduersus ea factum erit, tunc, poenae nomine, 10. aureos dare spondes?* §. 7. I. de V. O. Qua poena optime coerceri potest sponsoris temeritas, cui non fuit religio, fidem frangere datam.

In-

Inutilis uero stipulatio haec est, si quis rem sacram, aut religiosam, in usum mascherarum stipulatus sit, §. 2. *l. de inutil. stipul.* uti et tunc inutilis erit stipulatio mascherarum, si usus illarum plane interdictus, et commercio omni illae sint exemptae. Porro, stante tali interdicto, conditio mascherarum uitiat stipulationem, siue affirmando, siue negando, adiecta fuerit. Siue itaque dictum: *Dabo tibi 100. aureos, si mascheratus incedas,* uel: *Dabo tibi 100. si id non facias,* nihil ualet stipulatio, §. 10. *l. de inutil. stipul. l. 123. π. de V. O. l. 7. §. 3. π. de pact.* Namque prima formula continet conditionem per legem non implendam; ultima autem ideo reprobat, quod turpe est, pro facto illicito, non faciendo, mercedem pacisci, aut aliud quid accipere, *d. l. 7. §. 3.* Hinc, quod datum est, repeti potest conditione ob turpem causam, *l. 2. et l. 4. §. 2. π. de condict. ob turp. caus.* Amplius, stante eiusmodi lege prohibente, obligatio, ut personas induere quis uelit, pro turpi habenda erit, contra bonos enim mores est, atque adeo non ualet, §. 23. *l. de inutil. stipul. l. 26. seq. et d. l. 123. π. de V. O.* Immo fac, usum mascherarum esse licitum, nemo tamen dubitabit, illam obligationem et conditionem turpem et iure prohibitam esse, si quis promittat homicidium, sacrilegium, furtum, adulterium, stuprum, uel iniuriam facere sub larua, uel, si sub conditione improba, ut talis res fiat, aliquid polliceatur. Plura possent ex amplissimo hocce argumento adduci, si prolixioribus esse nobis, institutum permetteret, quod ad finem iubet properare.

§. LXXV.

Antequam uero a materia uerborum obligationum abeamus, id uel summo digito tangendum, obligationibus, ratione mascherarum initis, fideiussores accedere posse, qui eodem iure utuntur, ac reliqui fideiussores omnes. Cui addimus, feminam, uirilibus uestibus indutam, si pro aliis se obligauerit, beneficio Velleiano uti non posse, cum ita deceperit creditorem, *l. Feminis 18. Cod. ad SCtum Vellei. l. 2. §. 3. π. Eod. Vid. DN. PARENS, Oecon. Iur. lib. 3. tit. 3. §. 8. not. 8. pag. 615. ZAHN. de Mendac. lib. 2. c. 62.* Ea uero, quae de literarum obligatione in nostro iure habentur, facile ad nostrum thema trahi possunt.

*Obligatio-
nibus, ratio-
ne larua-
rum, fideiuf-
sores accede-
re possunt.
Femina, ui-
rili larua
induta, cum
pro alio fi-
dem dedit,
beneficio
Velleiano
non fruitur.*

§. LXXVI.

Aggredimur contractus consensuales, et inter illos primum emtionem uenditionem, circa quam illud notandum, uti omnium aliarum rerum ius est emendi atque uendendi, nisi exceptio probari possit, *l. 34. §. 1. π. de contrahend. emt.* ita etiam id de mascheris est dicendum, nisi fortasse commercio sint exemptae, prout supra diximus. *c. 4. Sect. 2. §. 39.* Quo casu contractus nullus est, *l. 6. pr. l. 34. §. 2. et 3. l. 70. π. dict. tit.* nisi talem ignorauerit esse uterque uel solus emtor, nam tum uenditor obligatur ad interesse, *l. 4. et dict. l. 34. §. 3. π. Eod.* nisi habuerit iustam ignorantiae causam, VINN. ad *§. ultim. l. de emt. et uendit. in fin.* uel etiam solus uenditor si ignorauit, solutum non repetitur, per *dict. LL. et Dd. In Constitution. Roman. §. 15.* inter alia prohibi-

*Datur ius
emendi et
uendendi
laruas.*

tum est tabernariis, ne uendant oua, in huncce finem adaptata, ut proiiciendo alii conspurcari possent, sub poena triplicis tractus funis et 25. scutatorum.

§. LXXVII.

*Si in corpore
re laruae er-
ratum sit,
uenditio
nulla est.*

Vti uero alias, si in corpore uel in tota materia rei emtae uenditae erratum sit, uenditio nulla est, Conf. DN. PARENS, *Oecon. iur. lib. 3. tit. 5 §. 17. pag. 671.* ita id etiam ad mascheras applicari potest. Si e. g. uendens de hac maschera, emens de alia sensit, nulla est emtio, *l. 9. pr. π. de contrahend. emt.* item, si quis mascheram, tanquam auream uel argenteam emat, quae tamen aerea tantum est, uel si emat tanquam gemmis exornatam, postea tamen loco earum uitream deprehendat, *l. 9. §. 2. l. 14. l. 41. §. 1. π. Eod.* siue unus siue uterque hic errauerint, Vid. LAVTERBACH. ad *d. tit.* ubi plane inueniuntur, quae ad hanc rem faciunt, ad quam etiam pertinebunt ea praesertim, quae de dolo, causam dante huic contractui, in iure nostro habentur. Discimus uero ex *l. 17. §. 9. π. de act. emt. et uend.* statuas, hominum uel animalium figuram representantes, quae aquas ore, rostro, mammis uel mentula proiiciunt, personas dici, et, uti in uilla sunt, sic, cum uilla uenditur, simul transire ad emtorem.

§. LXXVIII.

*Locatio
conductio
datur in
laruis, non
contractus*

Sequitur locatio. Equidem alias bonus paterfamilias uestimenta sua locare non solet, *l. 15. §. 4. π. de Vsufr. et quemad.* Quod si tamen id facere uelit, nihil est, quod prohibeat, cum quilibet sit rei suae moderator

derator et arbiter, *l. 21. C. mand.* Interim tamen sce-^{Emphyteu-}
 nicae uestes inter res locari solitas referuntur, *d. l. 15. §. 5.*^{ticus.}
 Si quis enim cum artifice uel farcinatore ita conue-
 nit, ut hic ex suo auro uel alia materia mascheras fa-
 ciat, emtio uenditio erit, *§. 4. l. de loc. cond. l. 2. §. 1. π.*
eod. Sin suum aurum uel aliam materiam dedit, mer-
 cede pro opera constituta, erit locatio conductio,
dict. text. Conf. DN. PARENS, Oecon. Iur. lib. 3. tit. 5. §. 19.
not. 2. pag. 678. atque adeo etiam mascherae nostrae
 ad locata conducta pertinent, modo commercium
 earum non sit interdictum. Quod si uero emtio uen-
 ditio prohibita, mascherarum etiam locatio illicita
 erit, tum laruarum, tum operarum, ad eas conficien-
 das. Quod inde patet, quia alioquin fraus legi fieret.
 Eadem uero ratio, quae prohibet emtionem, prohi-
 bet etiam locationem, arg. *l. 30. π. de LL. l. 32. π. ad L.*
Aquil. l. 2. π. locat. Vid. *dict. ad §. 39. p. 225.* Interdum etiam
 extant speciales de locatione prohibentes leges, quale
 exemplum supra, de diebus festis ubi actum, addu-
 ctum. Contractum uero Emphyteuticum in has res
 non cadere, quilibet intelligit, cui natura emphyteu-
 feos non est incognita.

§. LXXIX.

Circa societatem obseruamus, nullo extante in-^{Ex perso-}
 terdicto, personas esse res tales, ex quibus quaestus^{nis quaestus}
 in societate quaeri potest. Quod si autem prohibi-^{quaeri pot-}
 tas et commercio exemptas fingas, nulla erit hac par-^{est.}
 te societas, *l. 57. π. pro soc.* si tamen nihilominus unus
 uel uterque ex tali negotiatione lucrum cepit, locus
 Ll 2 erit

erit decisione, quae in *l. 53. seq. d. t.* habetur. Quod si societas omnium bonorum sit contracta, atque unus ex sociis sumtus quosdam faciat, ut personatus sese exhilarare possit, existimo, occupationem hancce societatem ferre, *l. 73. π. Eod.* modo non nimias faciat hanc in rem impensas socius, tum enim alter utique impedire potest, ne tale quid fiat, arg *l. 28. π. Com. diu.*

§. LXXX.

Quid si socius larvis perdat aes.

Quod si fortasse socius ob usum larvarum, uel quod personatus iniuriam alicui fecit, condemnatus, quid praestiterit, si, iniuria iudicis condemnatus, ex communi consequitur, ut praestet, si ob maleficio suum, ipse tantum damnum sentire debet, *l. 52. §. ult. π. pro soc.*

§. LXXXI.

Qua actione teneatur artifex, cui laruam conficiendam dedi.

Circa mandatum libet illam quaestionem mouere: Qua actione teneatur sartor, uel alius artifex, cui ego personam conficiendam uel reficiendam commisi? Sane, si certam mercedem ob illam operam promisi, locatio conductio erit, §. *ult. l. de mand.* sin nulla merces promissa, sed opifex ex amicitia gratis operam in se recepit, erit mandatum. Nam licet non adeo frequens sit, eiusmodi res gratis fieri, (quod BACHOVIVM mouet ad *d. §. ult. l. de mand.*) non tamen plane est insolitum, *l. 22. π. de praescript. uerb.* Quod si porro, nulla mercede constituta, ita rem dedi artifice, tantum postea daturus, quantum inter nos conuenit,

uenerit, contractus innominatus celebratus est, et actio praescriptis uerbis locum inueniet, §. 1. l. de loc. cond.

§. LXXXII.

De cetero, si mandem Titio, ut faciat aliquid personatus, ut furtum committat, uel aliud quid, quod contra bonos mores est, mandatum illud inter mandantem et mandatarium non est obligatorium. *Mandatum improbum etiam apud laruos non est obligatorium.* Itaque, si poenam facti mandatarius praestiterit, non tamen ullam aduersus mandantem habet actionem, l. 6. §. 3. l. 12. §. 11. l. 22. §. 6. π. mandat. et §. 7. l. de mandat. Immo non tantum mandatarius, sed etiam mandans obligatur ex tali delicto, tum laeso, tum etiam publicae rei, §. pen. in f. l. de iniur. l. 11. §. 3. π. Eod. l. 5. C. de accusat. et in script. Declarationes atque explanationes huius rei apud Dd. et in compendio apud HVBER. et HOPP. ad. d. l. Instit. uideri possunt. Confer. etiam DN. PARENS, Oecon. iur. lib. 3. tit. 5. §. 36. pag. 709.

§. LXXXIII.

Addere quaedam lubet ex quasi contractibus, et quidem contra tutelae administrationem repeti hic possent, quae supra dict. c. 4. Sect. 1. §. 39. seq. Qui aliquem sine mandato uestit, qui necessariis tamen uestimentis indigebat, habebit actionem negotiorum gestorum aduersus illum, qui obstrictus erat uestire, arg. l. 2. π. de neg. gest. *Qui alicui sine mandato laruas emit, non habet actionem negotiorum gestorum.* Quaestio uero est: An hoc ad personas applicari possit, ita, ut, si e. g. quis filiofamilias uel seruo laruas suppeditauerit, uel ipsius causa emerit, pater possit ideo conueniri? quod utique negandum est, quo-

niam haec uestimenta non necessaria sunt, et fatius est saepe, filium istis carere. Quod si tamen pater consuevit, personas dare filio, uel in aula uiuat hicce, ita, ut non possit commode hisce se rebus subducere, aliud utique dicendum foret, arg. *l. 3. §. 3. π. de in rem uers. l. 5. C. ad SCt. Maced.* Si mater in personas liberorum sumtus facit, ex regula praescripta putantur, pietatis causa facti esse, non animo repetendi, secundum famosam illam legem, *Nesennius 34. π. de neg. gest.* Sed quid si in laruas, rem scilicet non adeo necessariam et magis nocentem, quam utilem, impensas fecit: Quid quaeso tum iuris? Sane dubito, pietatem hic praeferrī posse, et amorem erga liberos, ordinatum nimirum et recte se habentem. At tamen cessare repetitionem et actionem negotii gesti, puto, quoniam pecunia haec non est utiliter impensa, arg. *l. 2. l. 27. l. 45. π. Eod.* Circa negotium familiae herciscundae repetenda sunt, quae supra adducta.

§. LXXXIV.

*Fulloni, cui
larua confi-
cienda fuit,
amissae il-
lius actio
competit
non domino.*

Deueniendum iam est ad facta illicita, delicta scilicet, et quidem primum illa, quae priuata dicuntur. Vbi quidem circa factum notamus, eo casu, si fulloni, uel alii artifice, uel sarcinatori, persona polienda, curanda, sarciendaue, mercede constituta, data fuerit, hicque eam forte amiserit, ipsum habere actionem, non dominum, quia nihil huius interest, eam rem perire, cum iudicio locati, a fullone, sarcinatore, uel alio artifice suum consequi potest, si nimirum hi, et in quantum, soluendo sint, §. 13. §. 15. *I. de Oblig. quae*

ex

ex del. nasc. Veteres idem ad illum, cui res commo-
data est, transtulerunt, sed IUSTINIANVS noua decisio-
ne, quae inter 50. illas est, *l. ult. C. de furt.* optionem
dat domino, num actione furti contra furem agere,
uel iudicio commodati commodatarium conuenire
uelit. Ita tamen, ut, electione semel facta, non li-
ceat uariare, nisi ex causa ignorantiae, idque ante
factam solutionem, §. 16. *l. de Oblig. quae ex del. nasc.*
Depositario uero actio furti non competit, si illi res
est surrepta, quoniam culpam non praestat leuem,
§. 17. *l. Eod.* nisiingas casum, ubi et haec praestanda.
Ceterum, si per ipsius dolum res surrepta, uel latam
culpam, quae hac parte dolo aequiparatur; praestat
quidem tunc illam, et sic interesse uidetur, non tamen
actionem habet furti, quoniam indecens est, ob do-
lum actionem acquiri, *l. 14. §. 3. π. de furt.* Vid. tamen
LVDWEL, ad *d. §. 17. de Oblig. quae ex delict. nasc.* Bo-
nae fidei uero emtori et creditori actionem furti dari,
omnino IUSTINIANVS docet in §. 15. *l. Eod.* Tandem
in mentem uenit, apud antiquos Romanos persona-
rum usum in inquirendo furto fuisse, quod cum lan-
ce et licio uocabant. Scilicet, si quis furtum apud quem-
piam uolebat quaerere, nudus suspectas aedes ingre-
diebatur, amictus tamen simplici cincticulo, quod li-
cium uocabant, lancemque ante oculos tenebat pro-
pter matrumfamilias aut uirginum praesentiam, quod
ex Atheniensium institutis ad Romanos uenisse, ex
PLATONIS *Libr. de Legib.* discimus, §. 4. *l. de Obl. quae ex
del. nasc.* Sed iam dudum id exoleuisse GELLIVS mo-
net, *Noct. Attic. lib. 11. cap. ult. et lib. 16. cap. 10.*

§. LXXXV.

*Laruatus,
in aedibus
alienis noctu depre-
hensus, pro
fure habetur.*

Fures ceteroquin et saccularios, ut eo felicius artificium exercere queant, aliorum personas induere, atque furta et latrocinia a laruatis commissa esse saepius, experientia testatur. Quod si itaque in aedibus alienis laruatus, praesertim noctu, deprehendatur, et eo tempore uel loco, ubi personarum usus non est, repertus sit, haud leue indicium est, furti causa eum intrasse, atque adeo sine dubio apprehendi potest. Utque etiam fur nocturnus impune occidi potest, *l. 4. §. 1. π. ad Leg. Aquil. l. 9. π. ad L. Cornel. de sicar. cap. Si perfodiens 3. X. de homicid.* uel nocturnus populator agrorum, *l. 1. C. quando liceat unicuique*, CARPZOV. *Pract. Crim. p. 1. qu. 32. n. 37.* DN. PARENS, *Elect. Iurisprud. Crim. tb. 15. pag. 55. seq. et Part. 1. Respons. 282. itemque Oecon. iur. lib. 3. tit. 9. §. 5. not. 6. pag. 775.* sic multo magis id licebit, si tales fures uel depopulatores laruati accesserint: eo magis enim timendi sunt, quo minus, quinam sint, cognosci potest. Sic cum haud ita pridem, *Dresenae, d. 25. Ian. An. 1723.* miles quidam, sed e stipendiis dimissus, I. C. I. personatus, ludendo perdidisset duos imperiales, mox in locum, publice laruis destinatum, se contulisset, ibidemque, in taberna, ludis habendis exstructa, iuniori S. tabaci pyxidem, argento conchisque eleganter caelatam, ac pluribus, quam decem, imperialibus pretio aestimatam, furto ex marsupio abstulisset, sed in maleficio deprehensus, ab se abiecisset, ac precibus S. excubiarum custodiae traditus esset, negotio deinceps in iudicio explorato, cogni-

cognitoque, quod, nec aduentum suum portarum excubiis denunciauerit, sed finxerit postea, se uoluisse literas uiatorias, assertoriasque, ex cancellis, bellicis rebus constitutis, quo tutus possit in Poloniam migrare, petere, confirmatoque iureiurando a testibus, se, istum pyxidem illam, in manibus suis tenentem, atque abiicientem, uidisse, in Iudicio Militari eius loci, quod das Gouvernement audit, pronunciatum, decretumque, atque ab illius Iudicii Gubernatore Excellentissimo, Domino S. R. I. Comite, DE WACKERBARTH, approbatum fuit, ut, theatro in foro exstructo, paulo ante horam decimam, sua, quam elegerat, persona indutus, aperto tamen capite, tabellisque, in quibus eius delictum et poena conscripta erat, a pectore et tergo appensis, imponeretur, catenisque asini lignei pedibus alligaretur, sicque, ad horam usque duodecimam, ingenti hominum multitudini spectaculo esse cogeretur, mox iuberetur a lictore militari descendere, atque, reuinctus catenis ad asinum, duodecim uirgarum, ternis singularum uerberibus, ab iisdem affligeretur in tergo, et castigaretur, mox propriis uestibus contectus, ab iisdem per nigram portam ex Vrbe educeretur, ad eandemque redire, grauissima poena adiecta, prohiberetur, quae omnia, posteaquam isti promulgata sunt, et, nec uindicaturum se unquam, neque in Urbem remeaturum, iureiurando dato, promississet, executioni mandata sunt. *d. 28. eiusd. mens.*

§. LXXXVI.

*Laruati,
turbam ex-
citantes, se-
uere coer-
cendi sunt.*

Sub *tit. π. ui bon. raptorum* habetur etiam manda-
tum Praetoris de turba, quod ad eos applicari posse,
nemo dubitabit, qui laruati turbam aliquam concita-
runt, aduersus quos non tantum datur actio de turba
illis, quibus damnum datum est, de qua in *l. 4. π. d. t.*
agitur, uerum etiam pro re nata et circumstantiis ex-
tra ordinem seuerè coercendi sunt, et eo magis qui-
dem, quo occultatio sub larua maiorem malitiam et
uoluntatem peccandi prodit.

§. LXXXVII.

*Aduersus
laruatos in-
iuria affici-
entes, datur
actio ex L.
Aquil.*

Quod si a laruatis damnum iniuria aliis datum
sit, uel etiam laruae inquinatae uel scissae, culpa uel
dolo aliorum, nemo dubitabit, quin eo nomine
ex *L. Aquilia* agi possit, *l. 27. §. 18. π. ad L. Aquil.* STRYK.
de Iur. uest. cap. 6. num. 35. seqq. Immo si laruatus fimo
corrupto aliquem perfuderit, coeno, luto aliquem
obliniuerit, aqua spurcauerit, grauiter in illum ani-
maduertendum est, secundum *l. 1. §. 1. π. de extraord.
crim.* IUL. PAUL. *lib. 5. sent. tit. 4. §. 13. pag. m. 203.* Qua-
lem etiam animaduersionem exigit *Decretum Romanum*,
§. 15. Si uero personati ab aliis haec patiantur, eadem
locum habere, nullus ambigo, si modo, eo tempore ac
loco, id factum, ubi personarum usus permissus. Quod
si autem tum contigit, cum nullus talis usus est, uel
interdictum factum, laruatum, si persona corrupta sit
uel scissa, nec ex *L. Aquilia* agere posse, nec alteri poe-
nam infligendam esse, existimarim; quoniam rei inu-
sitatae

fitatae et illicitae operam dedit, et sic ferat damnum, quod sua culpa sensit, et cui occasionem praebuit, arg. *l. 4. §. hoc autem 4. π. de ui bon. raptor. l. 11. §. ult. l. 57. π. locat. Regula 86. tit. de R. I. in 6to.* Quo loco tamen non est excludendum iudicis arbitrium, quod hac de re statuere debet, quod aequum est.

§. LXXXVIII.

Circa delictum, quod sigillatim iniuriam uocamus, uaria moneri possunt, quae ad nostrum argumentum spectant. Nam uti primum per uestimenta iniuria aliis inferri potest, *l. 15. §. 27. et l. 39. π. de iniur.* SCHNEIDEWIN. ad §. 1. *Iniuria l. de Iniur. n. 25.* BERLICH. *P. 5. Conclus. 59. n. 101. seq.* si quis ueste, sibi non competente, in alterius contumeliam utatur, ut si rusticus ueste longa utatur in derisionem Doctorum, uel meretrix ueste certae alicuius matronae honestae, SCHNEIDEWIN. *d. l.* Ita etiam per laruas id fieri potest. Hinc, si tempore Bacchanaliorum eiusmodi uestitum quis sumat, quali uti non licet, ut supra dictum, e. c. clericorum, eremitarum, religiosorum etc. iniuriam huic ordini infert, et ideo iniuriarum conueniri potest. IOAN. FABER, ANGELVS et SCHNEIDEWIN. ad *d. §. 1. l. de Iniur.* Porro, si quis alterius personam induat, illiusque ueste, uel simili plane, utatur, et ipsius gestus et incessum imitetur in contumeliam eius, ut aliis ludibrio exponatur, dubio procul iniuriarum tenetur, THOLOSAN. *Synt. Iur. uniuers. l. 39. c. 11. n. 12. in fin.* Amplius, si gestus quis faciat, qui in contumeliam alterius tendant, de quibus supra actum, pariter iniuria-

Vestium similitudine aliis illudentes iniuriarum conueniuntur.

rum actio locum habebit, et multo magis tunc, si uerberibus afficiat, uel uulneret, uel conspurcet, uel proiciat aliquid in alios. Finge, uirginis uel matronae pudicitiam appellari, uel tentari, uel illas istum adfectari, *l. 15. §. 22. π. de iniur. l. 9. §. ult. π. Eod.* Si comes abducatur, si uestimenta uel personae scindantur, *l. 9. pr. d. t.* Paucis, ubicunque aliquid fit, quod in alterius contumeliam, siue uerbis, siue factis, tendat, iniuriarum actio habebit locum, arg. *d. §. 1. l. de Iniur.* Immo et publica poena merito exigenda est, quales uariae *§. 6. 7. 9. 10. in Consuet. Roman.* habentur.

§. LXXXIX.

*Iniurians
laruatos
non auditur
l. 15. §. 9. π.
de iniur.*

Quod si personato talis iniuria facta, non audiendus est iniurians, si maxime, *l. 15. §. 9. π. de Iniur.* adducat, quasi incertae personae iniuria illata sit, atque sic nulla executio. Nam licet ignota persona sit, cui iniuria facta, satis tamen certa est et fieri potest. Immo cum pro conditione hominis, qui iniuriam passus est, atrocitas iniuriae aestimetur, *§. 9. l. de iniur.* nullam excusationem praebebit iniurianti, si dicat, se nesciuisse, quisnam fuerit, quem laesit. Nam debebat scire, inter haec gaudia nobiliores et Principes saepe sub larua exili latitare, atque sic temperare ab omni facto iniurioso. Ceterum, si filius uel seruus alicuius, quod in Bacchanalibus saepe fit, ludibrio habitus, ueluti si in popinam ductus sit, pater et dominus iniuriarum agere potest, *l. 26. π. de iniuriis*, MANZIVS *Dec. Palat. Quaest. 50. n. 51.*

§. XC.

§. XC.

Si uero extra usum personarum quis iniuria affecerit eum, qui alieno uestitu incedit, sibi alioquin ignotum, si e. c. nobilis incedat uestitu rustico, clericus habitu laicali, uel honesta matrona uel uirgo habitu meretricio, uel si uasallus dominum, ita reperi-
 tum, uerberet, BRVNNEMANN. ad l. 15. π. de iniur. n. 9. in fin. atrocitas iniuriae ex uestitu utique minuitur, talis enim quisque praesumitur, qualem uestitus indicat. Cap. Si iudex 12. uers. Idem de sent. excommun. in 610 l. 15. §. 15. π. d. 2. MASCARD. de Probat. Vol. 2. Conclus. 849. n. 2. MENOCH. lib. 6. Praef. 89. n. 5.

*Secus, si lar-
 uae extra
 publicum
 earum usum
 gerantur.*

§. XCI.

Praeterea, si eo tempore uel loco, ubi personis uti non licet, laruatus aliquis accedat, atque bene dedolatus recedere iubeatur, utique de iniuria non potest queri. Talis recensetur casus, qui in facto contingit, in Dissert. B. STRYK. de Iur. uestiar. c. 6. n. 30. Scilicet quidam, non inuitati, mutatis uestibus, ita ut cognosci non potuerint, uespertino tempore aedes accedebant, ubi solemnia nuptialia celebrabantur. Interrogati a sponso, quinam essent? cum nomen edere nollent, uerberibus egregie excepti dimittebantur. Postea iniuriarum actione agebant contra sponsum, sed absoluendum esse huncce, respondit Amplissim. Facult. Iurid. Acad. Viadr. ob sequentes rationes. Primum uersabatur in re licita, inquirendo, quos hospites in aedibus nuptialibus haberet, intererat enim ipsius

*Tempore uel
 loco personis
 utens, ubi
 non licet, ac
 dedolatus,
 non audi-
 endus est.*

praecauere, ne a laruatis illis tumultus excitarentur. Deinde illi noui hospites uersabantur in re illicita, non inuitati, nuptiis alienis semet ingerendo. Porro prohibitum insuper lege Prouinciali erat, ne quis, uespertino tempore, ad alienas nuptias accederet. Praeterea uestitum mutauerant, et hinc cognosci a sponso non poterant. Tandem respondere interrogati nolebant, et ita habitu et gestu, mala intentione se accessisse, prodebant, et uerba, quibus excepti, sibi ipsis accepta ferre debebant: Iniuriam ergo, quam culpa sua sentiebant, pro iniuria reputare non poterant, et ne sentire quidem intelligebantur, arg. *l. quod quis 203. π. de R. l.* Hoc notare bene debent illi, qui mori non laudabili inseruiunt, magnoque cum impetu palliis inuoluti, uel mitris accucullis facie tecta, nouorum nuptorum et hospitem gaudia turbare solent. Neque illius rei obliuiscendum est, quod, cum a Rege Nostro Potentissimo speciali mandato prohibitum esset, ne comediae agerentur publice hic loci, et tamen a consule regente empirico cuidam Brunouicensi permissae essent, re, ab Academia ad Regem delata, nouis, iisdemque seueris, Rescriptis, cum Senatui, tum Praefecto, tales tolerare, interdictum est *d. 10. Mart. Ann. 1713. et d. 1. Februar. Ann. 1720.* in primis propterea, quod studiosi a frequentandis collegiis auocarentur, multaue et uerba, et facta, obscœna ac turpia a personatis istis cum audirentur, tum uiderentur. Praedicta Rescripta ita data sunt:

Von

Von Gottes Gnaden, FRIEDRICH AVGVSTVS,

*König in Pohlen etc. Hertzog zu Sachsen, Jülich, Cleve,
Berg, Engern und Westphalen, etc. Churfürst, etc.*

Liebe Getreue, Ihr ersehet aus dem Inschlusse mit mehrern, was bey Vns Pro-Rector, Magistri, und Doctores Vnserer Vniversitaet zu Wittenberg, wegen derer Comoedien, so auf Vnsere Zulassung, aufm Rath-Hause bey Euch, so wohl sehr offters, als auch lange Zeit nach einander, Tag vor Tag, bishero gespielt worden wären, allerunterthänigst vorgestellt, und darneben erinnert haben, wie wir nun ihr dieses als beschriebenes Anführen von guter Erheblichkeit befinden, und dergleichen öffentliche Lust-Spiele, worbey insgemein doch vieles sündliches mit unterläuffet, auch die daraus entstehende, und sonst vielerley, Excesse nicht wohl abzuwenden sind, noch denenselben allenthalben vorzukommen möglich ist, zumahl bey gegenwärtigen, weit aussehenden, und betrüblichen, Läuften vielmehr gäntzlich abgeschaffet wissen wollen, und fernerhin zu verstatten nicht gemeynet sind; Alß ist hiermit Vnser Begehren, Ihr wollet hierzu, und daß hinfübro dergleichen in der Stadt bey Euch nicht mehr gespielt werden dürffen, alle benöthigte ernste Verfügung thun, und wieder diese Vnsere wohlbedächtige Verordnung solcherley Comoedien in der Stadt bey Euch zuspielen, keinesweges weiter gestatten. Daran geschicht unser ernster Will und Meynung. Datum Dresden am 10den Mart. Anno 1713.

W. S. von Kötteritz.

Johann Christoph Günther.

*Vnseren lieben Getreuen dem
Rath zu Wittenberg.*

FRIED-

FRIEDRICH AUGUSTUS,

König in Pohlen, etc. Churfürst, etc.

Rath, lieber getreuer, Vns haben Vnsere zu Vntersuch- und Einrichtung des Cämmercy - Iustiz - und Policy - Wesens, bey Vnserer Stadt Wittenberg, verordnete Commissarii allerunterthänigst zu erkennen gegeben, was massen unter Vnsere, Euch anvertraueten Amts-Iurisdiction aldar, in dem Gasthose zur güldenen Gansß, verwichenbin das Comoedien - Spielen öffentlich verstattet worden, und darbey ein grosser Zulauff vom Volcke gewesen wäre, worauf hiermit unser Begehren, Ihr wollet, damit dergleichen nicht ferner geschehen, noch zugelassen werden möge, alle benöthigte hinlängliche Verfügung thun, und darauf scharffe Aufsicht haben lassen. Daran geschicht unsere Meynung. Datum Drefsden am 1. Februarii Ann. 1720.

An

Commission-Rath und Creyß-
Amtmann zu Wittenberg,
D. Iohann Iacob von Ryßel.

Pari ratione cum studiosi quidam literarum ciues, G. E. G. et I. G. B. alter, rustici uestitu sumto, et facie atro colore infecta, alter, indusio candido amictus, intra et extra Urbem incessissent Ann. 1716. quamuis nemini damnum uel iniuriam intulissent, utrique carcere, uel mulcta puniti sunt, ex pronunciato Scabinatus Vitembergensis, quod ita habet:

Vnser

Vnser freundlich Dienst zuvor,

Pro-Rector Magnifice,

*Wohl-Ehrwürdige, Edle, Großachtbare
und Hochgelahrte,*

Günstige Herren und Freunde,

ALs Eur. Magnificenz, und die Herren, Vns die wieder. 1. G. B. und G. E. G. ergangene Acta zugeschicket, und sich des Rechten darüber zu berichten gebethen;

Demnach sprechen Wir verordnete Doctores des Churfürstl. Sächsischen Hoffgerichts und Schöppenstuhls zu Wittenberg darauf vor Recht :

Daraus souiel zu befinden, daß ermeldter B. und G. ihrer begangenen und gestandenen Begünstigungen halber, willkührlich, und zwar jener vier Wochen lang mit Gefängnis, oder um vier neue Schocke; Dieser aber vierzehn Tage lang mit Gefängnis, oder um zwey neue Schocke zu bestrafen, so wohl die verursachte Vnkosten, davon die fol. 5. liquidirte, auf einen Thaler 22. gr. zu mäßigen, zu gleichen Theilen zu entrichten verbunden. Von Rechts wegen. Vrkundlich mit des Hoffgerichts Insiegel besiegelt.

Verordnete Doctores des Churfürstl. Sächsischen Hoffgerichts und Schöppenstuhls
zu Wittenberg.

An die Vniuersitaet daselbst

M. Augusto 1716.

§. XCII.

Simile iudicium de illis ferri debet, qui, in usu personarum licito, laruas prohibitas induunt. Qui non

Nn

In usu lar-
uarum, per-
sonas probi-

bitas indu-
entes, atque
affecti cun-
tumelia,
non audi-
entur.

non graue ferre debent, si iniuriam patiantur, meliusque faciunt, si taceant, quam ut se ipsos prodant, atque arguant delicti. Quod et de istis affirmandum, quibus usus personarum uel omnis, uel certo modo est interdictus. Id feminis contingit in *Decret. Rom. §. 16.* aduersus quam legem si peccant, tanquam meretrices, tractari possunt, ita, ut iniuriarum actio nulla eis competat. Quamuis, si erga eas, ut et ipsas meretrices, gestus obsceni fiant, qui aliis irritamento esse possunt, id minime impune fit, *§. 10. d. Ord. De ingressu in aedes alienas iam supra actum est, c. 4. Sect. II. §. 36.* quod hic repetere est superuacaneum. Plane, si quis per iocum quid faciat, u. g. alium percutiat, nec damnum inde sequatur, uel alias iocus innocuus esse possit, uel factum speciatim non prohibitum, inter iocantes pro iniuria haberi non debet, nec poenam meretur, *l. 3. §. 3. π. de iniur.* Profecto, inter iocantes qui uersatur, et ipse iocatur, non debet statim iniuriam dicere, quod a laetantibus factum, docente MENOCHIO. Est ergo prudentis iudicis aestimare, num species ioci sufficiat. Pertinet huc, quod MANZIUS tradit, *Dec. Palat. Quaest. 50. n. 52.* iniuriam non esse, si quis illos discursores fanaticos, *stultos* appellet, propterea, quod hoc nomen non tantum non reformidant, sed, tanquam si honorificum esset, illud etiam appetunt. Quemadmodum aliquando uidit MANZIUS, integram turbam equitantium praeconem praemisisse, qui identidem exclamaret: *Hi omnes, qui sequuntur, stulti sunt.* Quasi uero stultitia ipsos non satis prodidisset, nisi praeterea accessisset praeconium. Etiam si uero
usus

usus personarum permissus sit, nec a personatis quifquam ullo modo laedatur, tamen, si eum admittant, et insuper hoc ipso contra officium peccent, merito puniuntur. Sic cum Dresenae, in nouissimis laetitiis, uulgo *Carnaua* dictis, praefectus quidam militum, infimi tamen ordinis, cum quatuor uulgaribus militibus, et nonnullis, carceri mancipatis, ab excubiis in locum se contulisset, ubi personati conuenire solent, illi quinque omnes, *d. 23. Mart. 1723.* per uirgarum inflictus, more militari, currere coacti sunt, praefectus uero iste ad aggeres munimenti exstruendos deductus est.

§. XCIII.

Praeter haec, delicta uaria ratione personarum fieri possunt, quae extra ordinem uindicantur, atque arbitrium, pro meritis admissi, merentur. Si laruatus ^{Varia personarum delicta extra ordinem punita.} fimo corrupto aliquem perfuderit, coeno, lutoque aliquem obliniuerit, aqua spurcauerit, grauiter in illum animaduertendum est, *l. i. §. i. π. de extr. crim.* Qualem animaduersionem *Decretum Romanum* etiam exigit, §. 15. prouti dictum est supra c. 4. Sect. II. §. 87. Meminit MANZIUS *Dec. Pal. Quaest. 50. n. 49. Dolae in Burgundia factum, ut iuuenis quidam, domum religiosam fanatico more transiens, religiosos, sub porta constitutos, fimo corrupto perfunderet, lutoque et coeno obliniret, illi autem obleuati occasionem captarent, eum, post aliquod tempus monasterium intrantem, et per angustum ambulacrum transeuntem, ex insidiis in cellam quandam abripiendi, et uirgis adeo caedendi, ut exinde irreconciliabile natum fue-*

rit diffidium. Si tentet pudicitiam, ac uirgines et matronas interpellat, quidue impudicitiae causa faciat, uirgines matronasque, ut res fert, impudice contrectet, ostendat ea, quae pudor uelare iubet, etc. *d. l. 1. §. 2. π. de extr. crim.* HYBER. *Praelect. ad Tit. de adult. §. II.* Quorsum etiam spectat, si quis cogat coetus personatorum eo tempore et loco, ubi tale quid fieri non licet, *l. 2. π. eod.* Quod si enim et alia conuenticula, quae citra publicam auctoritatem instituuntur, licita non sunt, *l. 1. π. de Colleg. et corp.* multo magis id prohibitum erit, si laruati hoc faciant, si mulierem puellamue interpellauerint, quidue impudicitiae gratia fecerint, donum praebuerint, etc. *dict. l. 1. §. 2. π. de extraord. crim.* Immo et singuli, quibus uel omnis personarum usus, uel certo loco aut tempore prohibitus est, huc spectant, cum omnibus, qui contra leges publicas, hac de re latas, peccant, et inter illas mulieres uestitu uirili; uel mares muliebribus uestibus, dolo malo utentes, B. STRYK. de *Iur. uest. c. 6. n. 8.* Sicuti in circulatorum, qui serpentes circumferunt et proponunt, si cui, ob eorum metum, damnum datum est, pro modo admissi actio datur, *l. ult. π. de extraord. crim.* ita etiam idem dicendum est de istis, qui per laruas et personas aliis incutiunt terrorem. THOM. de *Nox. animal. cap. 29. n. 12.* Tales poenae uero, uti dixi, plerumque ex arbitrio iudicis pendent, atque nonnullae satis rigidae, capitales etiam in *Decreto Romano* decernuntur, et alias, pro illis, quae, loci, hominis et temporis ratione habita, rem eam circumstant, ex *l. 16. §. 1. π. de poen. corporali quoque et capitali poena*

na uindicari possunt, HVB. *d. l.* CARPZOV. *Pract. Crim.* Part. 3. *quaest.* 123. n. 16. 19. 29. et DN. PARENS, *Oecon. Iur.* lib. 3. tit. 10. §. 1. pag. 805. Ex quasi delictis id huc referendum est, quod in *tit. π. de bis, qui effud. uel deiec.* habetur. Namque actiones de deiecto atque effuso, et personatis, et contra personatos, dari, quam maxime cum analogia iuris conuenit, modo id obseruauerimus, ea et huc referenda esse, quae circa legem Aquiliam, et iniurias, ratione illorum notauimus, qui personati incedunt eo tempore, quo non licet: Prae ceteris autem cauendum omnibus, ne tempore et loco prohibito, eiusmodi laruatorum coetus hospitio excipiant, uel in aedibus suis tolerant, nisi et ipsi et personati puniri grauitur uelint. Dedit iam pridem in Saxonia DIUUS IOANNES GEORGIUS II. tale Mandatum, quod huius tenoris est:

Von Gottes Gnaden, IOHANN GEORG, Herzog zu Sachsen, Jülich, Cleue und Berg, Engern und Westphalen, etc. Churfürst, etc.

Lebe Getreue, Ob wir Wohl nicht zweiffeln, es werden einem ieden, der sich anietzo alhier befindet, sonderlich aber dieienigen, so Eurer Iurisdiction unterworffen, die böchstgefährlichen, betrübten und schweren Zeiten, da fast aller Orten von Krieg und Kriegs-Geschrey und andern Drangsalen und Beschwerten iämmerliche Klagen geböret werden, dabin antreiben, ein stilles eingezogenes Leben zu führen, und bey angebender Fastnacht, das Vermummen,

Vmlauffen, und andere Vppigkeit, dergleichen man vor einigen Jahren, über die von Vns, Euch und dem Ministerio allhier beschene Verwarnungen, ungescheneet bey Tag und Nacht verübet, und dadurch den Allerhöchsten zu allerhand straffen verursacht, einzustellen, auch Vnsere und andere anwesenden, hochansehnlichen Chur-und Fürsten, Graffen, Herren und dann vieler vornehmer Fürstlicher und anderer Gesandten Gegenwarth, davon abhalten, und also schuldiger Respect erwiesen werden. Die weil Wir aber die Beysorge tragen, es dürfften sich gleichwohl solche Leute finden, welche dasienige, so ietzt erwebet, nicht betrachten und zu Hertzen fassen, noch sich eines oder das andere an Verübung allerhand Vppigkeit und ruchlosen Fastnachts - Leben hindern lassen möchten: Als begeben Wir hiermit, Ihr wollet alsbalden, damit sich Niemand zu entschuldigen habe, durch Anschlagung gewöhnlicher Patenten, denen Ihr diesen Vnsern Befehlich inseriren werdet, allen und ieglichen Eurer Jurisdiction unterworffenen mit allem Ernst auferlegen, bey Vermeidung Vnserer höchsten Vngnade und ernstlichen unnachlässigen Straffe, die bevorstehende Fastnacht über und sonsten alles Mummens, Verlarffen-und Herumlauffens, sich gänzlich zu eussern und zu enthalten, ein stilles und eingezogenes Leben zu führen, und sich selbst für Schimpff und Schaden zu hüten; Auch dabey andeuten, da einer oder der andere darwieder thun und handeln würde, derselbe ohne Ansehung der Person zu gefänglicher Haft soll gebracht, und Vns nambafft gemacht werden, worauff Wir gegen den Verbrecher mit unnachlässiger Straffe dergestalt verfahren lassen wollen, daß er darob, in der That Vnser ernstes Miß-

*Mißfallen und hohe Vngnade fühlen und empfinden soll.
Daran geschicht Vnsere Meynung. Datum Leipzig am 17. Fe-
bruarii Anno 1631.*

Iohann George, Churfürst etc.

*Vnseren lieben Getreuen, dem
Rathe zu Leipzig.*

Quod cum promulgatum, saepiusque inde repetitum
esset, nec tamen eiusmodi deliciae intermitterentur
Lipsiae, et tolerarentur, Potentissimus Rex Noster,
FRIDERICVS AVGVSTVS, iterum seuero Re-
scripto interdixit, hospitemque et homines persona-
tos, qui interfuerant illis, rebus cognitis, actisque ad
Scabinatum Lipsiensem, et, ulteriori defensione solici-
ta, ad Ordinem Iuridicum Lipsiensem, tandem uero
ad Ictos Vitembergenses, missis, punirentur, ac de-
nuo Edicto Senatus Lipsiensis laruarum usus interdi-
ceretur. Regis Rescriptum ita habet:

Von Gottes Gnaden, FRIEDRICH AVGVSTVS,

*König in Pohlen etc. Hertzog zu Sachsen, Jülich, Cleve,
Berg, Engern und Westphalen, etc. Churfürst, etc.*

Liebe Getreue, Vns ist Eure, wegen einer, bey dem Cafe-
Schencken, G. Z. bey Euch, unlängst bin gehaltenen Ma-
squerade von unterschiedenen Personen, eingesendeter aller-
unterthänigster Bericht vom 7. Februarii ietzthin, gebüh-
rend vorgetragen worden; Worauff hiermit Vnser Begehren,
Ihr wollet hierüber noch mebrere Erkundigung, soviel mö-
glich,

lich, einziehen, wieder diejenigen, so darbey gewesen, und unter Euere Iurisdiction gehören, gebührend verfabren, und darauf in der Sache rechtlich erkennen lassen, übrighens aber die vorigen wieder die Mummerey und das öffentliche Spielen, ergangene Verordnungen wiederholen und erneuern, und, da dergleichen unzulässliche Zusammenkünffte ferner gehalten werden sollten, die darbey sich befindende Personen wegnehmen, und in Verhaft bringen lassen, maassen Wir auch eingleiches an Vnsere Vniversität zu Leipzig, wegen derer Ibrigen, unterm heutigen dato anbefohlen, Moch- tens Euch, nebst Remittirung derer Acten, nicht bergen, und geschicht daran Vnsere Meynung. Datum Dreyßden am 14. Februarii Anno 1719.

Vnseren lieben Getreuen denen Stadt-
Gerichten zu Leipzig.

Senatus Lipsiensis Edictum sic concinnatum est:

OBwohl in vorigen Zeiten und noch vor wenigen Jahren, wegen der Masquen, des Verlarffens und andern ungewöhnlichen Habits, daß Niemand sich dessen gebrauchen, noch damit betreten lassen solle, nicht nur von der hohen Landes-Obrigkeit ernste Mandata ergangen, sondern auch auff Dero höchste Befehle von uns Bürgermeister und Rathe dieser Stadt unterschiedene Verfügungen geschehen, und man der festen Hoffnung gewesen, es würde solch Vnwesen unterblieben seyn, und Niemand sich des schuldigen Gehorsams entbrochen haben; So hat doch vielmehr das Gegentheil sich erwiesen, und der Gebrauch der Masquen, des Verlarffens und anderen verbotenen Habits, so wohl auf denen öffent-
lichen

lichen Strassen und Gassen der Stadt wiederum gar gemein werden, als auch in dergleichen Gestalt Zusammen-Künffte in priuat-Häusern angestellet, und darbey gespielet werden wollen, welch Vnternehmen Ihr. Königl. Maj. in Pohlen und Churfürstl. Durchl. zu Sachsen, etc. Vnser allergnädigster Herr, als Dieselben davon Bericht erhalten, mißfällig empfunden, und, daß die vorigen wider dergleichen Vornehmen und das öffentliche Spielen ergangene Verordnungen wiederhohlet und erneuert, auch, daferne dergleichen unzuläßliche Zusammenkünffte ferner gehalten werden sollten, die darbey sich befindende Personen weggenommen, in Verhafft gebracht, und rechtlich Erkäntnüß darüber eingebohlet werden sollte, sub dato den 14. dieses Monats Februarii in hohen Gnaden anbefohlen; Demnach wird, Krafft höchstgedachten allergnädigsten Befehls, iedermänniglich hierdurch ermahnet, sich der Masquen, des Verlarffens, Mummerey, und andern ungewöhnlichen Habits, es geschehe auf öffentlichen Gassen, oder in Caffee- und andern Häusern, ingleichen des öffentlichen Spielens, bey der hierunter gesetzten Straffe, gäntzlich zu enthalten, mit der ausdrücklichen Verwarnung, daß widerignfalls alle dieienigen, so hierwieder handeln und in solchen ungebührlichen Vnternehmen angetroffen werden, weggenommen, zur Verhafft gebracht, und mit gebührender ernstster Straffe werden belegt werden; Darnach sich männiglich zu achten. Vbrkundlich mit dem gewöhnlichen Stadt-Secret bedrucket. Signatum Leipzig d. 22. Februar. An. 1719.

(L.S.)
O O

Scabi-

Scabinatus Lipsienſis ſententiam ita concepit:

Vnſer freundlich Dienſt zuvorn,

*Ehrenveſte, Hoch- und Wohlgelahrte, Hoch- und Wohlweiſe,
Günſtige Herren und gute Freunde,*

A*ls dieſelben Vns die, wegen einer bey G. Z. gehaltenen
Maſquerade, ergangene Acta, benebſt einer Frage, überge-
ben, und Sich des Rechten darüber zubelernen gebethen haben;*

*Demnach ſprechen Wir Churfürſtliche Sächſiſche Schöp-
pen zu Leipzig darauff vor Recht:*

*Daß ietztgedachter Z., weil er in ſeinem Hauſe eine Af-
ſemblée derer Maſquen, dergleichen einem ſolchem priuato,
zumahl bey dieſer Stadt, keinesweges zukommt, um ſchönen
Gewinſts willen, bey nächtlicher Weile zu halten vergönnet,
dabey Gelegenheit zu vieler Vppigkeit und Aergernüß iun-
gen Leuten beyderley Geſchlechts gegeben, auch dasienige, was
vormahls, vermittleſt ernſtlicher Landsberrlichen gnädigſten
Befehle, mit Androhung höchſter Vngnade, gefänglicher Haſſe
und anderer unnachläßiger Straffe, unterſaget, ſo viel an ihm,
wieder aufgebracht werden wollen, vier Wochen lang mit
Gefängnüß, ſowohl, weil er denen auff Königl. allergnädig-
ſten Befehle, ſub dato 6. Octobr. 1711. und 17. Auguſt. 1716.
ergangenen Verordnungen zu wieder, dabey öffentliche Spiele,
ohne gehörigen Einhalt zuthun, oder es alſofort anzuzeigen,
ingleichen denen Weibes-Personen und Maſquen Auffent-
halt geſtattet, und alles weit über 9. Vhr in die Nacht hin-
ein geduldet, hierüber annoch, mit Funffzig Thaler, I. A. S.,
G. C. R., C. S. und G. H., ieder umb 20. Thaler, C. H.
aber ſechs Tage lang mit Gefängnüß, oder umb ein Neu Schock
zubetraffen, oder, an ſtatt jeden Tages Gefängnüßes, drey Tage
lang*

lang zu einer gewissen Arbeit, allerseits auch zu Abstattung derer verursachten Vnkosten, nach vorgehender Liquidation und richterlicher Ermäßigung, anzuhalten; Hiernechst Herr A. Freyherr von B., über dasienige, so ihm beygemessen, summarisch zu vernehmen, und hierzu anderweit, sub poena confessi et conuicti, vorzuladen. In übrigen bleibt Ihnen, denen Senfftenträgern, verkleidete und Masquirte Personen aufzunehmen und zu tragen, und dergestalt zu dergleichen unzulässlichen Beginnen beförderlich zu seyn, bey willkührlicher Straffe zu untersagen, unbenommen. Von Rechts wegen. Zu Vbrkund mit Vnserm Insiegel versiegelt.

Churfürstliche Sächsishe
Schöppen zu Leipzig.

An
Die Stadt-Gerichte zu Leipzig.
M. Martio 1719.

Sequitur Ordinis Iuridici Lipsiensis Sententia:

Vnser freundlich Dienst zuvorn,
Ehrenveste, Hoch-und Wohlgelahrte, Hoch-und Wohlweise,
Günstige Herren und gute Freunde,

ALS dieselben Vns Königl. Pohln. und Churfürstl. Sächsl. allernädigste Befehliche in originali, samt denen wieder G. Z., I. A. S., G. C. R., C. S. und G. H., ingleichen Herrn A. Freyherrn von B. ergangenen Acten, und was Z. auch S. und Consorten zu ihrer Defension in Schriffen übergeben, nebst einer Frage, zugeschicket, und Vnsere Rechts-Belehrung darüber gebethen;

O O 2

Dem-

Demnach erachten Wir, nach fleißiger Verlesung und Erwegung, darauf in Rechten gegründet und zu erkennen seyn:

Daraus soviel zu befinden, daß G. Z., S., R., S. und H. in ihrer übergebenen Defension ichtwas, so ihnen zustattten kommen möchte, nicht ausgeführet, derowegen es bey dem fol. 57. befindlichen Vrtbel zulassen; Hiernechst ist Herr A. Freyherr von B., wegen des ihm beygemessenen Verbrechens, nunmehr pro confesso et convicto zuachten, und er diesfalls, gestallten Sachen nach, mit Sechzig Thaler in Straffe billig zunehmen, Er ist auch die Vnkosten, so viel er deren verursachet, abzustatten schuldig. Von Rechts wegen. Vbrkundlich mit Vnserm Insiegel versiegelt.

Ordinarius, Senior und andere Doctores, der Iuristen-Facultät, in der Vniuersität Leipzig.

An

die Stadt-Gerichte zu Leipzig.

M. Iun. 1719.

Ordinis denique Iuridici Vitembergensis Sententia hoc modo a me concepta est:

Vnser freundlich Dienst zuvor,

Ehrenveste, Hoch- und Wohlgelahrte, Hoch-und Wohlweise, Günstige Herren und Freunde,

ALß dieselben Vns dasienige, was G. Z., ingleichen I. A. S., C. S., G. C. R. und G. H. zu ihrer Defension anderweit in Schrifften übergeben, samt denen wieder ihnen und
Con-

*Consorten ergangenen Acten, benebst einer Frage, zugeschi-
cket, und Vnsere Rechts-Belehrung darüber gebetben;*

Demnach erachten, etc.

*Daß obgedachter G. Z., desgleichen I. A. S. und Consor-
ten, auch in ihren fernerweit übergebenen Defension-Schriff-
ten etwas, so ihnen zustatten kommen möchte, nicht ausge-
führet, derowegen es bey dem fol. 57. seqq. befindl. Vrtbel
nochmabls billig verbleibet. etc. V. R. W. Vhrkundlich mit der
Iuristen-Facultät Insiegel versiegelt.*

*Dechand, Ordinarius, auch andere Do-
ctores und Assessores, der Iuristen-Facul-
taet, in der Vniuersitaet Wittenberg.*

*An
die Stadt-Gerichte zu Leipzig.*

M. August. 1720.

*Ac, cum etiam Dresenae, M. Febr. Anno 1722.
durantibus publicis personatorum solemnibus, in
foro antiquo, et sigillatim aedibus Hungerianis, eo-
rundem conuentus nocturni obseruarentur, Sena-
tus Dresdensis ad centum et quinquaginta homines,
mares partim, partim mulieres, aedibus militibus cir-
cumdatis, in ciuiles et militares carceres coniicien-
dos curauit, mox re ad Regem delata, hospes, Iulius
Corpus, in quadraginta imperialium mulctam con-
demnatus est hoc Regio Rescripto:*

Von Gottes Gnaden, FRIEDRICH AVGVSTVS,

König in Pohlen etc. Hertzog zu Sachsen, Jülich, Cleve,

Berg, Engern und Westphalen, etc. Churfürst, etc.

*I lebe Getreue, Vns ist Euer, wegen der in dem Hungeri-
schen Hause am alten Marckte, gehaltenen ungebühr.*

Zusammenkunfft, und derer diesfalls in Verhaft genommenen Personen halber, unterm 17. huius anhero erstattete allerunterthänigste Bericht, gebührend vorgetragen worden. Nachdem Euch nun, dergleichen Vnfug nicht zugestatten, sondern solchen, ohne Vnsere beschriebene Anregung, in Zeiten zu verwehren, von selbst gebühret hätte:

Als begehren Wir, Ihr wollet furohin hierunter bessere Obacht tragen, und, so wohl auf dieses Haus, als auch andere dergleichen, genaue Acht haben, und zu solchem Ende öfters uisitiren; So viel aber die anietzo zum Arrest gebrachte Personen betrifft, selbige, mit nachdrücklichen Verweiß und Verwarnung, gegen Erstattung derer taxmässigen Vnkosten, wieder dimittiren, die frembden von der Stadt aber, Euern unmaßgeblichen Vorschlage nach, wegweisen, so wohl den Wirth, Iulius Corpus, in 40. Thlr. Straffe nehmen, auch die hiesigen Manns-Personen, ieden gleichergestalt um ein Neu Schock bestraffen, und solche Straffe von ihnen allerseits einbringen, wie Ihr denn auch, ob derer frembden Wirthe diese Personen gehöriger massen angezeigt? Erkundigung einzuziehen, und widerigenfalls wieder sie, nach Befinden, zu verfabren habt. Mochtens Euch, nebst Remittirung derer Acten, und was Iohann Tonnenbinder darneben eingegeben, nicht bergen, und geschicht daran Vnsere Meynung. Datum Dreyßden am 20. Febr. Ann. 1722.

G. G. Ritter.

Vnsere lieben Getreuen
dem Rath zu Dreyßden.

Iohann Daniel Höpner. S.

Deinde

Deinde, precibus supplicibus datis, mulcta ad uiginti usque imperiales temperata est, mandato huius tenoris promulgato:

*Von Gottes Gnaden, FRIEDRICH AVGVSTVS,
König in Pohlen etc. Hertzog zu Sachsen, Jülich, Cleve,
Berg, Engern und Westphalen, etc. Churfürst, etc.*

Liebe Getreue, Wir haben auff innliegendes Iulii Corpus und seines Eheweibes, Iohannen Dorotheen, beschehenes Vorstellen und Bitten, die dem erstern, verstatteter ungebührlichen Zusammenkunfft halber, dictirte 40. Thlr. biß auff die Helffte erlassen, mit Begehren, Ihr wollet solche von ihme einbringen, da er aber solche zu bezahlen nicht vermögend wäre, selbigen solche durch Gefängniß verbüßsen lassen. Daran geschicht Vnsere Meynung. Datum Dresden am 27. Febr. Ann. 1722.

G. G. Ritter.

*Vnseren lieben Getreuen
dem Rath zu Dresden.*

Iohann Daniel Höpner. S.

Tandem, cum, repetitis literis supplicibus, postularetur, ut prorsus remitteretur mulcta, constantiam suam comprobavit Potentissimus Rex, Rescripto emissio tali:

*Von Gottes Gnaden, FRIEDRICH AVGVSTVS,
König in Pohlen etc. Hertzog zu Sachsen, Jülich, Cleve,
Berg, Engern und Westphalen, etc. Churfürst, etc.*

Liebe Getreue, Wir lassen es, auff innliegendes Iulii Corpussens, anhero beschehenes Suppliciren, daß die von
Uns

Vns bereits biß auff die Helffte herunter gesetzte Straffe, wo nicht gar remittiret, doch noch weiter moderiret werden möchte, bey Vnserer Euch nur iüngstbin diesfalls ertheilten Verordnung schlechterdings bewenden, begehrende, Ihr wollet ihn dessen bedeuten, auch alle weitere Bebelligung untersagen. Daran geschicht Vnsere Meynung. Datum Dresden am 6. Mart. Ann. 1722.

G. G. Ritter.

*Vnseren lieben Getreuen
dem Rath zu Dresden.*

Iohann Daniel Höpner. S.

CAP. IV.
SECT. III.
DE
IVRE ACTIONVM.

§. I.

Nec actor, nec reus, nec iudex, in iudicio larvati sunt. **A**Tque sic tandem ad tertium iuris caput deuoluti sumus, scilicet Actiones. Titulus hic Institutionum amplissimus est, et per totum fere ius sese diffundit. Pauca uero nobis, uel plane nihil, suggerere potest, quae instituto praesenti inseruiant, nec antea a nobis sint dicta. Vidimus enim, quid iustum sit circa personas et res, ratione larvarum, atque adeo facile colligere possumus, si quid hac parte ex quocunque iure debeat, illud ipsum conueniente actione nos persequi posse, eo modo, quo alias id fieri solet.

let. Personati autem homines, ut iudicia exerceant, ac, ut personati, iudicia accedant, sanctitatem illorum non pati, saepius diximus. Atque sic coram hisce, qui laruati sunt, uel a laruatis, causae serio agi non possunt, omniaque nulla sunt, nisi necessitas exigat, et periculum in mora, ut in continenti, stanteue pede, causae cognitio suscipienda et dicenda sententia. Immo parum etiam conuenit, per iocum et ludibria repraesentare, laedereque reuerentiam, magistratui quae debetur, qui sedulo curare debet, ne contemptio dignitatis nascatur, *l. 19. π. de off. praes.*

§. II.

Quod si tamen forte ille, qui inhabilis est ad iudicis munus, se pro habili gerat uestitu, aliisque rebus, et ab omnibus pro tali habeatur, ipsique magistratus uel iudicis demandetur munus, ea, quae coram ipso gesta et acta, reprobari non debent, arg. *l. 3. de offic. Praet. ubi Dd.* DIONYS. GOTHOFRED. ad *d. l.* Extremum iurisdictionis uulgo executio dicitur, qua demum quis id consequitur, quod sibi debetur. Haec omnia debitoris bona ipsi eripit, si tantum debeat, adeo, ut usque ad saccum et peram excuti possit, secundum ACCVRSIVM in *Gloss. ad l. 7. C. quae res pign. oblig. poss.* Dedit hoc occasionem Doctoribus de uestibus disputandi, et ANTONIO MONACHO, *ICTo Taurinensi*, peculiarem conscribendi *Tractatum de Executione in uestibus*. Quorum summa optime exponitur in *Diff. saepius laudata* B. STRYKII de *Iur. uestiar. cap. 7.* quae repetere non uacat. Id modo circa personas obser-

Laruae debitori eripi possunt.

uo, illas, quicquid de aliis uestibus sit, optimo iure auferri posse debitori, quoniam illis facile carere potest. Quod adeo uerum esse puto, ut nec illos debitores excipiam, qui citra suam culpam non soluendo facti, quibus et splendidae ac festiuae uestes eripi queunt, MONACHVS *d. Tr. c. 3. n. 7.* et qui tantum in id, quod facere possunt, condemnantur. Nam, etsi his necessaria alimenta, pro conditione personae, relinquenda sunt, *l. 173. π. de R. l. l. 30. π. de re iud.* et sub alimentis etiam uestimenta comprehenduntur, *l. 43. π. de V. S.* ad necessaria tamen hoc tantum pertinet, quibus non possunt carere, atque de his id intelligendum est, uid. BERLICH. *P. 1. Conclus. 80. n. 50.* non de luxuriosis, et quibus non opus est, quales utique personae hae sunt, siue maritus ipse, siue uxor, illis uti soleat. Neque enim eiusmodi debitoribus, ut luxurient, ac rebus operam nauent non necessariis, indulgendum est. Conf. LAVTERBACH. *de Beneficio competentiae Th. 6.* Et, quamuis alias generatim circa uestes regula tradatur a Doctoribus: Nisi in subsidium, h. e. omnibus aliis bonis deficientibus, ad executionem deueniendum non esse, MENOCH. *Remed. 3. adipisc. possess. n. 140.* quoniam, ut dictum, alimentorum nomine ueniunt, SVRDVS *de Alim. tit. 4. qu. 2.* non tamen existimo, istam regulam ad haec uestimenta pertinere non necessaria, ut dixi, sine quibus uita optime conseruari potest: nisi forte casum fingas, ubi ex laruis et personis uictum licite quotidianum quis quaerit, ubi in subsidium demum fieri in has res executionem, non abnuerim, arg. *l. 15. §. 2. π. de re iudic. l. 7. 8. C. quae res pignor.*

§. III.

Quae in *Titulis I. π. et C. quod cum eo, qui in alie-* Pecunia, in
na potestate est, habentur, facile applicari possunt ad *laruas im-*
 institutum, ita scilicet, si quis filiofam. pecuniam de- *pensa, non*
 dit, ut personas sibi compararet, non potest dici, il- *est in rem*
 lam pecuniam in rem patris esse uersam, quoniam, uo- *uersa.*
 luptatis tantum causa, impena est, et sic actio de in
 rem uerso cessat, *l. 3. §. 4. π. de in rem uerso, l. 7. §. 3. π. eod.*
DN. PARENS, Oecon. Iur. lib. 3. tit. 14. §. 2. not. 18. pag. 867.
 nisi forte patris uoluntate id factum, uel mascheras pa-
 tri filius misit, atque ipse ea usus est, *l. 3. §. 3. et 6. π. d.*
tit. Vid. HOPP. ad §. 4. I. quod cum eo etc.

§. IV.

Si seruus delictum committat, occasione maschera- *Seruo circa*
 rum, noxalis actio aduersus dominum datur, *tit. I. π. et* *laruas deli-*
C. de nox. act. At cum hodie tales seruos non habeamus, *ctum com-*
 sed famulos mercede conductos, liberos homines alio- *mittente,*
 quin, actio illa noxalis apud nos cessat. Quodsi tamen *noxalis actio*
 dominus fortasse tempore Bacchanaliorum, uel alio, *aduersus do-*
minum da-
 uelit, ut laruati ministerium praebeant, uel alio modo *tur.*
 quid faciant circa laruas, in officio, sibi commisso, et de-
 linquant, ex facto hoc famuli dominus, ut olim, et ho-
 die, tenetur, arg. *l. 1. et l. 3. π. de publ. in rem act.* HOPP.
 ad §. 5. *I. de nox. act.* ubi ratio. Etiam si quoque iure
 Saxonico ad mercedem tantum debitam teneri domi-
 num, tali casu uelit CARPZOV. *Part. 4. C. 17. D. 14. et*
P. 4. C. 43. D. 7. textus tamen, quos adducit, id, quod
 uult, non euincunt. Confer. omnino B. HORNIVS,

Class. XV. Resp. 97. 98. et 99. fol. 1189. seqq. itemque DN. PARENS, *Oeconom. Iur. lib. 3. tit. 14. §. 3. not. 3. pag. 868. seq.* Si uero famuli isti uel etiam filii familias, ratione quorum noxae deditio, et iamdiu ante IUSTINIANVM, cessauit, §. 7. l. de nox. act. iussu dominorum uel patris tale quid faciant, domini et pater obligantur quidem; obligantur tamen et illi, qui factum commisere, quamuis, ubi de poena publica quaestio est, illi, qui mandato alterius obtemperare debent, cum excusati peccent, quodammodo excusentur, in delictis praesertim non adeo grauibus, l. 37. π. ad L. Aquil. l. 20. π. de O. et A. ubi Dd. Compara in primis BRUNNEMANN. ad d. l. 37. π. ad l. Aquil. num. 1. seqq. Si laruati efficiant, ut quadrupes concitetur, et damnum det, actio de pauperie cessat, sed ex L. Aquilia potest agi, l. 14. §. ult. π. de praescript. uerb. l. ult. C. de L. Aquil.

§. V.

Materia interdicatorum ad laruas applicata.

Ex materia interdicatorum in partes uocari potest interdictum, ne quid in loco sacro fiat, si scilicet forte quis in loco sacro aliquid faciat in usum mascararum, quas a tali loco abesse debere, supra diximus. Interdictum de liberis exhibendis applicari tunc potest, si quis alterius liberos, inuito patre, detineret, ut choreis et saltationibus laruatorum intersint: Vbi e contrario aduersus matrem edictum hocce non datur, si haec detineat liberos, ideo, quod pater luxuriose uiuit, atque, quotidie laruatorum coetibus eos interesse, iubet, arg. l. 1. §. 3. π. de liber. exhibend. et l. 3. §. 5. π. cod. Sed tunc locus esse potest utili actioni, si aduersus

uersus detinentem uxorem, illam ob causam instituat-
 tur, *l. 2. d. t.* Illi, quibus in persona ius hypothecae
 uel pignoris competit, Saluiano interdicto uti possunt.
 Qui in possessione laruae turbantur, interdicto, utrubi;
 si in possessione aedium, ad hanc rem destinatarum, uel
 quasi possessione feruitutis eiusmodi, de quibus supra
 dictum, interdicto, uti possidetis; uel si plane deiecti,
 unde ui; experiuntur. Vt alia taceam, quae, ex hac
 iuris parte, huc applicari possunt. Hisce interdictis
 affinia sunt mandata prohibitoria, quae usum masche-
 rarum, uel plane prohibent, uel certis limitibus in-
 cludunt, item censurae Ecclesiasticae, quae illis im-
 minent, qui hac parte peccant, de quibus omnibus
 in antecedentibus larga mentio est facta. Quo loco
 illud addendum esse reor, tempore belli, inter publi-
 cos motus, rem istam eo magis esse prohibendam,
 quo maiora pericula exinde nasci queant. Quod et
 PACICHELLIVS de *Laru. c. 6. pag. 79.* et inter studiosos fie-
 ri uult, *ut plurimum*, quae uerba illius sunt, *decretis ma-
 gistratum parum parentes.*

§. VI.

Superest, ut de delictis, quae iudiciis publicis uindi-
 cantur, paucis adhuc simus solliciti. Primum est, quod
 IUSTINIANVS nobis sistit in §. 3. *I. de Publ. iud.* crimen laesae
 Maiestatis s. perduellionis. Circa quod in mentem uenit,
 Reges ac Principes inter haec gaudia saepissime cum mi-
 nistris uel subditis armis congrredi in hastiludiis et simi-
 libus certaminibus, quae res tamen saepenumero male-
 cessit, atque exitiosa Principibus fuit. Expertus illud est
 uitae suae damno HENRICVS II. Rex Galliae, qui a Co-

*Principes
 laruati, cum
 ministris
 armis con-
 gredientes
 et laesi, non
 habent a-
 ctionem lae-
 sae Maiestat-
 tis.*

mite *Mongomerio*, quem, ut una secum decurreret, inuitum, maximeque renuentem, iusserat, tradita illi in manus lancea, uulneratus fuit, fractae lanceae frustulo, per cassidem in oculum dextrum eo impetu ingresso, ut omnino bregma uiolaretur. Sane tali casu criminis laesae Maiestatis reus, qui ita infelix fuit, dici non potest, quoniam dolo caruit, sine quo hoc delictum non committitur, *THVANVS, Lib. XXII. Tom. 1. Historiar.* Sed tamen *Mongomerius* post quinque et decem annos in Neustria captus, et Lutetiam deductus, securi percussus fuit, nullo alio crimine nocens, quam quod casu et imprudens Principi suo perniciem attulerit. Quod fortasse supplicium, magis ob odium Reformatae religionis, quam amplexus post casum illum est, tulit, quam quod id promeruerit. *IDEM Lib. LVIII. Tom. 3. Histor.* Plane, si ulla culpa in ipso ludo admissa fuit, neutiquam probanda est, nec impunis esse debet, arg. *l. 3. §. 3. π. de iniur.* ibi: *aut dum certat.* At quia dominus in istum adduxit ipse statum, quo culpa talis facile admitti potuit, excusatius sese habet, atque adeo mitius, quam ultimo supplicio, puniri meretur.

§. VII.

*Principi in
his gaudiis
de securita-
te cauenda-
rum est.*

Ceterum, cum Principibus a laruatis maximum periculum imminere possit, quale quid *COMMODO* Imperatori contigit, quem a *Materno* laruato petatum esse, *HERODIAN. L. 1. pag. m. 15. seq.* scribit: utique omnis cautio adhibenda est, ut Principis persona salua sit. Nemo etiam negabit, eum, qui in Principis aula laruatus deprehenditur, eo tempore, quo non licet, ualde

de suspectum esse, atque adeo statim apprehendi posse, ut, cuius conditionis, et quale propositum eius sit, studiose exploretur.

§. VIII.

Sequitur adulterium. Si ulli delicto laruae occasionem praebent, certe adulterium id est, cum omnibus aliis, quae carnis solemus appellare, ac ad hominum uariam libidinem explendam faciunt. Qui mulierum et uirginum pudicitiae insidiantur, qui sermone pudicitiam attentant, qui affectantur matronas et uirgines, qui alienas nuptias sollicitant, et uiolant, uirginesque corrumpunt, atque omni spurcitiei dant operam, nullam meliorem uiam inuenire possunt, quam hanc, ut turpia sua expleant desideria. Pariter feminae, quibus furtiuus amor placet, sub mascheris hisce inueniunt, unde pudorem pallient, et sub quo illuc uenire possint, quo alias non est datum, uel illos admittere, quibus alias aditus ad ipsas non patet. Hinc tot tantaque stupra, adulteria promiscua saepe inter bacchantes hosce fieri solent, quae fortasse non facta essent, nisi bella haec occasio ansam dedisset. Scilicet:

Cuncta sub ignotis lasciuia uestibus audet,
ut ait MANTVANVS. Variis haec dare possunt ansam quaestionibus, quarum quasdam in medium producemus.

§. IX.

In facto contigisse relatum est, uxorem fartoris cuius-
*Vxor laruae
ta in mari*

*rum inscia
incidens, et
rem habens,
rea adulte-
rii est.*

cuiusdam sollicitasse maritum diu, ut liceret semel tantum laruatis interesse. Annuit tandem maritus, sed, qua maschera uxor, noctu ad locum consuetum abiens, induta sit, studiose obseruat. Nec mora, mox ipse sequitur uxorem, habitu fictitio, ignoto tamen mulieri, ipsamque affectatur, et tandem appellat, facillimamque etiam deprehendit, tandemque, re confecta, abductoque digito uxoris annulo, statim se domum recipit, expertus, qualem habeat uxorem. Vxor et ipsa paulo post redit, atque per annulum conuicta, egregie uapulat. Equidem tali casu adulterium re ipsa ab utrisque (*materialiter*) commissum non est, dum nempe thorus alienus non uiolatus, nec uxor cum alio, quam cum marito, corpus commiscuit. Sed quia tamen uxor eo animo fuit, ut cum alio quocunque, quam marito, congregari uoluerit, et ignorauit, congregentem maritum esse, nullum dubium est, quin ab eius parte (*formaliter*) adulterium fuerit perpetratum. Atque ut coram Deo et in foro conscientiae procul dubio rea est adulterii, arg. *Matth. V. u. 28.* ita etiam in foro exteriori non omnem euitabit poenam, etsi ordinaria cesset, quoniam ut illi locus sit, necesse est, et, ut cum Philosophis loquar, materiale et formale adulterii simul adesse.

§. X.

*Vbi sciens
etiam et de-
cipiens pec-
cat.*

Idem plane iudicium ferendum est de eo casu, si maritus conditionem quaerat, et in propriam incidat uxorem, quae sciens maritum admittit. In utroque tamen disquiri posset, numne sciens decipiensque

ensque alterum etiam peccet? Sane non negauerim, in foro conscientiae peccare scientem partem, dum nempe, data opera, alterum ad peccandum inducit, uel si non inducit, saltem non impedit peccatum, a coniuge committendum, quod tamen fieri potuisset, debuisset etiam propter Christianam charitatem et fidem conjugalem. Sed in foro exteriori non dicerem, poena ideo alterum, qui gnarus fuit, afficiendum esse.

§. XI.

Porro, si uterque conditionis alterius ignarus, ^{Vtrique} atque sic forte fortuna in se inuicem incidant, non ^{coniugum} coniuges se, sed extraneos existimantes, iterum ne- ^{ignari, sub} cessariae personae defunt adulterii, res ipsa tamen ^{laruis in se} utique non deficit, dum nimirum utrique animus ^{incidentes,} fuit et opinio adulterium perpetrandi. Atque sic ^{adulterii} utraque pars rea erit coram Deo adulterii, et poena ^{rei sunt.} in foro exteriori digna, licet et hic ordinaria ob deficientes personas cessare debeat. Vid. ABELE in *Metamorph. Telae Iudiciariae* p. 2. cas. 19. BURGHABER. *Cent. 1. Cas. Consc. Cas. 70. pag. m. 216.*

§. XII.

Fac etiam, incidere quem in laruatam feminam, quae ^{Quid si quis} maritata est, uel eiusmodi, cum qua incestus committi ^{in marita-} potest, e. c. foror, et quaeri: Num adulterii et incestus ^{tam uel so-} reus dici possit? Vt paucis aperiam meam sententiam, ^{rorem inci-} interesse puto, num existimauerit illam feminam esse ^{dat?} solutam, et noluerit, nisi cum soluta corpus miscere. item: An crediderit, feminam illam, quae se obtulit, non

Qq

esse

esse talem, noluisseque cum tali libidinem explere: Aut parum de hac re cogitauerit, nihilque ipsius interfuerit, quaecunque tandem mulier subiiciatur, si modo pruritus exequi liceat? Priori casu nec adulterium, nec incestus commissus erit, atque adeo poena horum delictorum cessabit, *l. 53. π. de furt. l. pen. π. ad L. Iul. de adult.* cum animus et propositum ea delicta committendi, quod eadem distinguit, defuerit, atque ignorantia adeo hac parte profit, licet alioquin stupri uel fornicationis reus sit, quae tamen, cum in animo lateat, per iuramentum confirmari, uel, pro re nata, per tormenta obtineri debet, *CARPZOV. Pr. Crim. P. 2. qu. 61. n. 42.* Qua ratione excusari potest ab incestu Iudas, qui cum Thamare, nuru, meretricis publicae personam quae induerat, quem non nouisse facer Codex dicit, quod nurus sua esset, congressus est, quamuis peccati fornicationis sine omni dubio reus factus, *GESNER. et CALOV. ad Cap. XXXVIII. Genes. pag. 677. et pag. 1234.* Qualis decisio et tunc locum habebit, si maritus cum alterius uxore, quam tamen pro soluta habuit, adulterium commiserit, atque apud nos, in Iure Saxonico, an remissioni locus sit? quaestio oriatur, *CARPZOV. d. l. n. 48. et 49.* Altero uero casu non arbitror, ignorantiam prodesse. Nam dum animus adfuit congregiendi cum femina, quaecunque illa sit, quae obuiam ueniat, propositum etiam habuit cum coniugata et cum cognata commiscere corpus. Quod si itaque animus adfuit adulterium et incestum committendi, si occasio ferat, et postea cum tali femina coitum, in quam haec delicta committi possint, omnia requisita adfunt adulterii

dulterii et incestus, adeoque nec in exteriori foro a poena ordinaria immunis erit. Idem iudicium et ratione feminarum ferendum est, quod de masculo latum, si, illam ita peccare, contigerit.

§. XIII.

Si laruatus quis in matronae cubile sese furtim recipiat, atque sub specie et persona mariti, cum ignorante doli matrona congrediatur, nullum dubium, illum adulterium committere, et eo magis peccare, quod tanto dolo honestam mulierem deceperit, atque sic dignus est, quem summus poenae rigor persequatur. *Laruatus, sub specie mariti cum honesta matrona rem habens, se- uere puniendus.* Matrona uero ipsa omnis reatus expers est et poenae. Nam, licet corporis usus alii, quam marito, praebitus sit, ipsa tamen ignorante et inuita, id factum est, et minimum consentiente. Atque ideo nec maritus ad diuortium ex hac causa agere potest, GERHARD. *Loc. Theolog. Tom. VII. Cap. 28. de Coniug. §. 621. pag. 1044.* Idem dicendum eo de casu, ubi alterius uxor uel femina soluta marito, uxoris eius speciem sub persona prae se ferens, subiecerit: Vel si femina coniuncta, sub extraneae specie, corpus prostituat uiro, cum quo incestus committi potest. Quod fecit Thamar, quae ita sub maschera latitans, libidinosum et incontinentem socerum decepit, quae, licet iniuria affecta a Iuda et filiis eius, prolisque cupida, consilium hoc arripuit, minime tamen facti approbationem merebitur, cum non sint facienda mala, ut inde eueniant bona, ad *Rom. III. u. 8.* atque sic pari passu ambulat factum Lothi filiarum, ignorante cum patre

committentium incestum, GESNER. et CALOV. ad *Cap. XXXVIII. Genes.*

§. XIV.

Incestus, inter Christi abauos commissus, contumeliosis uerbis non est perstringendus.

Etsi uero adeo negandum non sit, inter Christi abauos reperiri, qui incestu se contaminarint, atque ex illicito congressu duxerint ortum; non tamen ideo contumeliosis uerbis res ista perstringenda est, sed potius ineffabilis Dei bonitas admiranda, quae id, quod mali impulsu genii commissum, scelus nihilominus ad eum finem, consilio et uoluntate sua consequente, ita direxit, ut inde Pharez, Christi abauus, secundum carnem, prodierit. Quod maximo illis solatio esse potest, qui in eiusmodi peccata grauissima prolapsi, ueram deinceps poenitentiam agunt. Qua de re pluribus et accuratius ad *dictum Cap. XXXVIII. Genes.* Theologi commentantur. Tandem beneuolo lectori non displicebit, si inferamus ea, quae Ordini Iuridico Vitembergensi, *M. Iul. et August. MDCCII.* uisa sunt, cum offerretur casus, ubi leuis homo in caupona inter alia scurrilia hac de re etiam uerba, bonos animos offendentia ac irritantia, Christianoque indigna, effuderat:

Auff angebrachte Rüge, gehaltene gerichtliche Registraturen, C. G. darauf gethane gütliche Antwort, unterschiedener Zeugen cydliche Aussage, und dasienige, was ermelter G. zu seiner Defension in Schrifften übergeben, Erkennet das Amt H. nach gebabtem Rath derer Rechts-Gelehrten, vor Recht:

Daß vor allen Dingen Nachricht, ob bey denen Verhören die

die Gerichts - Personen, oder Schöppen zugegen gewesen, zu denen Acten zu bringen, auch, da solches geschehen, die Registraturen von besagten Gerichts - Personen zu unterschreiben, im Fall aber diese bey denen Verbören sich nicht befunden, in Beyseyn derselben, so wohl Inquisit, als die eydlich abgehörte Zeugen über die Articul anderweit, und zwar die letzteren eydlich zu vernehmen, nicht weniger in beyden Fällen Inquisit über dastenige, so er fol. 40. gestanden haben soll, in gleichen Test. 9. 10. 11. 12. nebenst August K. über die Umstände: Ob Inquisit eigentlich die Worte: Christus sey aus einem Huren-Geschlechte, oder diese: Christus habe in seinem Geschlechte Huren, geredet? Ob auf dergleichen Reden David K. in Schönnens Krüge Inquisiten auf die ad Art. 32. und fol. 40. angegebene Weise gefragt: Ob der Herr Christus etc. etc.? Was Inquisit eigentlich hierauf geantwortet? Ob, und auf was Weise Inquisit aus seinem, wegen des Herrn Christi Geschlechtes, beschriebenen Vorgeben, den ihm beygemessenen lästerlichen Schluß, daß der Herr Christus ein etc. etc. gemachet? Was sonst vor Reden hierbey vorgefallen? und zwar besagte Zeugen eydlichen zu befragen, worauf, nach beschriebener Confrontation, und wenn Inquisit mit seiner Defension nochmahln gehöret, seiner Bestrafung halber, oder sonst in der Sache ferner ergöbet, was Recht ist. V. R. W.

Rationes Decidendi.

Die weil in denen gantzen Acten nicht zu befinden, daß das Iudicium richtig bestellet gewesen, dergleichen doch in Peinlichen sachen Käyser Carl des Fünfften Peinl. Halß-

Gerichts - Ordnung, und der übliche Gerichts - Brauch erfordert; Hiernächst die Registratur fol. 40., darinnen die confessiones Rei enthalten, bloß von dem Amtmann unterschrieben, und selbiger, allem Ansehen nach, weil ein sonderlicher Iustitarius bey dem Amt ist, zu denen Acten nicht geschworen hat, in dergleichen wichtigen Leib und Leben betreffenden Sachen aber auf eines einigen Menschen fides es ankommen zu lassen, die Rechte nicht verstaten; Im übrigen man einige Umstände, ehe man ein vollkommen Iudicium fassen kan, untersuchen zu lassen nöthig erachtet, indem Inquisit vorgiebt, das K. die letztern lästerliche Worte ihm durch seine Frage ausgelocket, und es das Ansehen gewinnen will, als ob besagter Inquisit auf eine zu der sonst wahrhaften und der Heil. Schrift gemessenen, aber nicht eben auf die Bierbäncke gehörigen Sache, daß durch Gottes Heil. Direction in der Genealogie Vnsers Herrn und Heylandes Iesu Christi, auch solche Personen, so mit Hurerey, Ehebruch und Blutschande sich beflecket, oder aus dergleichen Beywohnung gezeuget sind, zu finden, und Selbiger von ihnen mediate nach dem Fleische herstamme, die ihm beygemessene Reden gegründet, und aus ienen einen solchen Schluß gemachet; Hierunter aber, und wenn dergleichen Reden absolute und schlechterdings ausgestossen worden, ein mercklicher Vnterschied sich ereignet; So hat man vor allen Dingen, und da ein Iudex pro defensione zu laboriren pflichtig, nach Inhalt des Vrtheils, zu erkennen nöthig erachtet. Item:

Auff angebrachte Rüge, gehaltene gerichtliche Registraturen, daraus verfaßte Inquisitional - Articul, C. G. darauff gethane Antwort, unterschiedener Zeugen eydliche Aussage, besche-

beschehene Confrontation, und dasienige, was ermeldter G. zu seiner Defension in Schrifften übergeben, Erkennet das Ambt H. nach gehabtem Rath derer Rechtsgelehrten, vor Recht,

Daß Inquisit C. G. wegen seiner Verbrechen, deren er theils geständig, theils zur Nothdurfft überführet, nach Vorwissen Sr. Königl. Majestät in Preussen, mit Staupenschlägen des Landes ewig zu verweisen. Es ist auch dem Vbrpbeden dieses, daß er an H. K. oder denen Seinigen sich nicht vergreifen, noch bey ihm, oder anders wo Feuer anlegen wolle, mit einzuverleiben. V. R. W.

Rationes Decidendi.

Ob wohl Testis 9. 10. 11., ingleichen A. K. einmützig aussagen, daß Inquisit G. die lästerliche Reden: Christus wäre ein Huren Sohn, it. Christus wäre aus einem Huren Geschlechte entsprossen, in S. Hauße ausgestossen, Testis 12. auch, daß er die letztern geredet, affirmiret; dann Testis 9. 10. und 11. wie Inquisit, ungeachtet man ihm widersprochen, dennoch bey seiner Meynung geblieben, beysügen; Im übrigen die Zeugen von der vormahls von Inquisiten Art. 32. fol. 22. und fol. 40. angegebenen Frage nichts wissen wollen; Hiernechst Inquisitus selbst fol. 107. desgleichen fol. 117. gestehet, daß er, Christus sey etc. gesaget, auch wie er damahls so gar übermäßig truncken gewesen, daß er nicht gewußt, was er gethan, oder geredet, aus denen Acten gar nicht zu ersehen; Nechst diesem dasienige, so er wieder ein und andern Zeugen anführet, nicht dargethan; Im übrigen aus denen Reichs-Constitutionen, sonderlich der Policy-Ordnung de An. 1577. bekannt, daß dieienigen, welche freventliche, verächtliche, lästerliche Worte ohne Mittel in und wider Gott, und die allerbei-

ligste

ligste Menschheit Vnsers Erlösers Iesu Christi reden, am Leben zu bestrafen; Alldieweiln aber hierunter das Arbitrium Iudicis, besage gedachter Reichs - Constitution, nicht auszuschlüssen, und aus denen Umständen, sonderlich, daß Inquisit, wie die Zeugen zum Theil bekennen, sich auff ein Buch, in specie den Habermann bezogen, fol. 30. b. ad Art. 34. fol. 18. und der Thamar erwehnet fol. 26. fol. 17. b. auch nachgebends gedachtes Buch Testi 9. und 10. iuxta deposit. fol. 114. b. ad Art. 41. gebracht, und daraus seine Meynung behaupten wollen, so viel abzunehmen, daß Inquisit wohl nicht *animum blasphemandi directo* gehabt, sondern auff das fol. 101. und 102. in Vnsern vorigen *rationibus*, in gleichen fol. 56. ex Habermanno angeführte, sein Absehen gerichtet, über dieses zwischen Testis 9. Reden, und Inquisitens Antwort, deren die Zeugen ad Art. 28. fol. 112. b. gedencken, keine rechte Connexion zubefinden, also, wie G. diese Reden aus Unbedachtsamkeit ausgestossen, es das Ansehen gewinnt; So haben wir dafürgehalten, daß zwar die *poena capitalis* nicht statt finde, Inquisit aber, sowohl, daß er dasienige, was er aus dem Habermann gefasset, oder sonst gehöret, auff der Bierbanck, auff solche liederliche und höchst ärgerliche Art vorgebracht, als wegen derer wieder Sr. Königl. Majestät in Preussen ausgestossenen schimpfflichen und unverantwortlichen Reden und derer angegebenen Bedrohungen, deren er durch Zeugen fol. 27. 29. III. zur Nothdurfft überführet, nach Inhalt des Vrtheils zu bestrafen. Interim si *conjecturae* adsint, his casibus non inuitum uel inuitam deceptum deceptamue esse, illa remedia, quae extorquent ueritatem scientiae uel ignorantiae et consensus, adhibenda erunt.

§. XV.

Sin autem talis casus existat, ut ex errore forte, ludis dum opera datur, quis, cum aliis easdem aedes inhabitans, in alterius incidat uxorem, haecce etiam bona fide existimet, cum marito sibi rem esse; uel si ita quoque fortuna, et ex errore commutentur mariti et uxores; illis casibus, cum dolus absit animusque adulterium committendi, idem licet re ipsa adsit, deficiente tamen animo et proposito adulterii, *l. pen. π. ad L. Iul. de adult.* poena cessabit, quamuis, si fortasse culpa aliqua hac parte admissa, arbitrariam decerni, non sit iniquum. Quae culpa, utut leuissima sit, reos etiam faciet coram Deo in interiori foro, si praesertim, cognito errore, non adeo facti poeniteat, sed, nec ita male factum, existimetur, et delectatio accedat. Plane, si fingamus, personarum usum prohibitum fuisse, uel, ob ebrietatem, incidisse homines illos in errorem, non iuuabit talis error, occasione larvarum commissus. Nam, qui operam dat rei illicitae, ille est in dolo, *l. 5. C. de iniur. l. 52. §. 1. π. ad L. Aquil.* et sic omnia praestare debet, quae ex facto isto postea sequuntur, *l. 38. §. 5. π. de poen. l. 9. C. unde ui.* Atque huc pertinet uulgatissimum illud GROTH: *Inuoluntarium, ex uoluntario ortum, habet rationem uoluntarii.* Interea, si inter coniuges aequalis culpa sit, sibi inuicem crimen obiicere non possunt, nec diuortium petere, cum, quod priuatim interest, paria delicta mutua compensatione tollantur, *l. 40. π. Sol. matr. c. 4. X. de diuort. c. 6. et ult. X. de adult.* ubi *Id.*

Adulterium, si uoluntas id committendi absit, extra ordinem punitur.

Rr

§. XVI.

§. XVI.

*Indicia a-
dulterii et
stupri.*

Quod superest, circa hoc delictum, et alia, quae *L. Iul. de adult.* uindicantur, stupro, eoque alio alioque modo comparato, uiolento, e. gr. in curia Principis, commissio, a leui persona honestiori illato, etc. illa repetenda sunt, et huc applicanda, quae alias iure, quo utimur, sunt constituta. Quibus id tantum addimus, haud leue indicium eiusmodi delicti esse, si laruatus quis sedulo affectetur feminas, uel circa cubilia earum deprehendatur, item, si femina iuit laruata cum uiris ad tripudia, uolunt inhonestam et meretriciam uitam inde praesumi, BERTAZ. *Vol. 2. Conf. 311. num. 2.* FARINAC. *Prax. Crimin. Part. V. q. 136. num. 98.* Quod praesertim tum uerum est, si assidue et noctu sequatur laruatorum coetus, aut illis, inuito marito, intersit, qua de re supra actum est, *Cap. 4. Sect. 1. §. 33. seq.* quae hic commemoranda sunt. Vid. c. 2. *X. de adult.* ubi *Id.* Quomodo uero ista suspicio excludi possit, apud BERTAZ. et CLAUDIVM *ibid. in Addit. litera A.* legitur, itemque apud RIPAM, de *Noct. tempor. c. 36. n. 50.* Quae omnia ad arbitrium iudicis recidunt.

§. XVII.

*Volens occi-
dere Titium,
et occidens
Seium, puni-
tur ordina-
ria poena.*

Sequitur homicidium. Vbi quaeritur: Quomodo debeat puniri, qui uolens occidere Titium personatum seu laruatum incedentem, ex errore tamen occidat Seium, qui etiam laruatus incedit? Non desunt, qui poenam ordinariam hoc casu cessare uolunt, quos recenset CARPZOV. *Pr. Crim. P. I. q. 5. n. 2.* eorum

eorum rationes adducens. Sed quia, hocce casu, error tantum fuit in persona, nullus uero in proposito, h. e. animus occidendi hominem adfuit, homo etiam est occisus, licet non ille, quem uoluit occisor, hominis itaque caede facta cum uoluntate occidendi, uerum utique homicidium est commissum, atque sic ordinaria et iusta poena uindicandum. Pro qua sententia faciunt *l. 18. §. Si iniuria 3. π. de Iniur. l. 45. §. 4. π. ad L. Aquil. l. 7. C. ad L. Corn. de Sicar. aliique textus*, quos in partes uocat CARPZOV. *Prax. Crimin. P. 1. qu. 5. n. 5.* praesertim autem *Constit. Elect. Sax. 6. P. 4.* Conf. BACHOV. ad TREVTLER. *Vol. 2. Disp. 32. tb. 6. lit. A.* B. ZIEGLER. ad GROTIUM *Lib. II. c. 1. §. 4.* Interim tamen id non nego, parricidii poenam tali casu cessare, si ex errore isto is occisus est, cuius necem Lex Pompeia uindicat. Namque parricidii poena, nisi tum, locum non habet, quando ex proposito commissum, *l. 1. π. ad L. Pompei. de parricid.* quod hoc casu dici nequit, atque adeo in simplicis homicidii poena subsistendum erit.

§. XVIII.

Notum est, Dd., qui conscientiam excutiunt, uarie disputare: Num aggrediens, ebrius praesertim et furiosus, occidi possit ab eo, quem aggreditur? Vbi quidem inter omnes conuenit, temperamento inculpatae tutelae adhibito, uiolatum in foro exteriori ab omni poena immunem esse. Sed in conscientiae foro tamen delicti eum arguunt, quod contra Christianam charitatem commissum sit, dum nempe, ut

An aggrediens, ebrius praesertim et furiosus, occidi possit?

corpus uiolati saluum sit, alter ebrius, qui tamen forte nescit, quid faciat, saltem in animae periculum coniiciatur, quod longe grauius est, quam corporis. Paucis, existimant, pereundum esse, quam uitam seruare cum alterius damno uitae aeternae. At uero, periculosam hanc ego sententiam esse, semper arbitratus sum. Nam quis in tam subito casu certus potest de se esse: Num ipse in tali statu sit, ut nullum animae periculum sibi metuendum? Et quis etiam sponsor est, hoc, suo damno et periculo, id effici, ut aggrediens indubie aeternas flammās euitet? Quin et diligere debemus proximum sicut nos ipsos: diligere autem illum ante nos ipsos nulla lex exigit, nulla etiam sic nos obligat, ut uitam et salutem propriam alterius uitae et saluti postponamus. Immo non male dicitur peccare ille, qui secus facit, CARPZOV. *Pr. Crimin. P. I. qu. 32. seq.* OSIANDER ad GROTI. *Lib. 2. cap. 1. ad ib. 3. et 5.* et qui ibidem citantur.

§. XIX.

*Laruatus
quisque, et
Princeps,
occidi potest.*

His positis fundamentis, ea, quae dixi, ad laruatam multo magis pertinere, licet ebrius aut furiosus sit, uidentur. Nam, cum nesciamus, quis ille sit, et annon simulet sese inebriatum uel furiosum, maius inde periculum expectandum nobis est, atque eo minus dubitandum, cum temperamento illo aggredientem licere occidere in utroque foro, PEGVERA, *Decis. Crim. 14. n. 15.* PACICHELL. de *Laruis c. 8. p. 122.* Etsi autem alias facile assentior GROTI, *Lib. 2. c. 1. §. 9. de I. B. et P.* et OSIANDRO *ibid.* in reddendis rationibus senten-

sententiae suae, discrepantibus licet, defensionem illam suscipi non debere aduersus inuadentem Principem, cuius uita multis utilis esse potest. Quod bene obseruauit Comes Taurellus, qui aduersus Alexandrum Parmensem, Principis sui filium, quamuis laceffit noctis tempore, agnito Alexandro, abiecit ferrum, et reuerenter ueniam orauit, quod in suum Principem nescius, licet prouocatus, arma temere sumfisset, FAM. STRADA de *Bell. Belg. Decad. lib. 9. pag. 463.* BOECLER. ad GROTIUM *d. l.* Interea tamen, si Princeps, sub persona latens, aggrediatur alium, subditum etiam, qui plane ignorat, Principem hunc esse, et hic ita occidatur, non uideo, quomodo, si cetera crimine careant, occidenti, qui extra omnem dolum est ac culpam, crimen obiici et peccatum, aut poena infligi possit. Vasallum, quem eum dicimus, qui non est subditus, recte sentiunt Dd., aduersus dominum defensione necessaria uti posse, ANTON. *Disp. Feudal. XI. tb. 3.* Vid. B. DN. HORN. *Iurisprudent. Feudal. cap. 23. tb. 2. p. 524.* atque adeo multo magis tum, ubi laruatus dominus inscium aggressus uasallum, prouocatio ad necessariam proderit defensionem. Maxime, ubi lex extat, quae cuique facultatem impertitur impune eos interficiendi, et mandat pagorum colonis, ut contra illos pulsent campanas, eos capiant et interficiant, conceditque eorum arma, equos, denarios, et quodcunque penes illos reperitur, interfecto-ribus, qualis in Republica Veneta Ann. 1549. data fuit, nemo dubitabit, aggredientem hunc impune occidi posse. Quam legem tamen, puto, ad

Rr 3

illos

illos pertinuisse, qui, non laetandi, sed grassandi aut rapiendi causa, laruas sumserunt. Confer. LOSSAEVS, de *Iur. uniuers.* Part. 4. n. 91. seqq. p. m. 354.

§. XX.

Laruatus, per uim stuprum feminae intendens, occidere potest.

Pariter, si fortasse laruatus per uim stuprum inferre uelit feminae, pro pudicitia seruanda, si aliter periculum effugere non possit, occidere licet impune hominem improbum, atque sic tali facinore pudorem defendere, GROTIUS, *Lib. 2. c. 1. §. 7.* ibique ZIEGLER. Id quod ita temperandum est, ut non temere, ob qualemcunque pudicitiae oppugnationem, occidere liceat, sed ubi temeritas uires cepit, et ad prostrationem corporis aut alia processit, ZIEGLERVS *d. l.* Interim non iniquum est, in foro soli a consueta poena homicidii absolui eam, quae iniuriae intentatae, quamuis non longe progressae, atrocitate mota, minantem interfecit. Quae in re multum iudicis arbitrium potest, quod, omnibus, quae rem comitantur, accurate expensis, de poena demum statuere debet.

§. XXI.

Pater et maritus laruos occidere qui possit?

Quousque patri et marito impune in foro exteriori occidere liceat, satis constat ex *l. 4. C. ad L. Iuliam de Adult. l. 22. seq. l. 38. §. 8. 9. π. Eod. Auth. Si quis. C. d. t. Nouell. 117. c. 15.* Licebit ergo ita et tum, si laruatus deprehensus fuerit. Quae res, etsi in dignitate sit constitutus, dabit occasionem se excusandi, dum, feruente ira, et ob larvam, dignosci non potuit, quisnam sit, qui iniuriam inferat, et iustum exci-
tet

tet hunc dolorem. In foro tamen conscientiae hoc tale factum nunquam sine labe dimittetur, ZOES. ad *π. d. l. num. 7. 8.* B. ZIEGLER. ad GROTIUM *L. 2. cap. 1. §. 7.*

§. XXII.

Arma gestare prohibitum esse plerumque, ubi coetus laruatorum coguntur, supra diximus. ^{Laruatus, cum armis ambulans, an capitis reus sit?} Notum etiam est ex *l. 1. π. ad L. Cornel. de Sicar.* illum in poenam *L. Corneliae de Sicariis* incidere, qui, occidendi causa, cum telo incedit. Quam ob rem arbitrari quis posset, eum, qui tali casu, ita personatus cum armis ambulat, ut hominem occidat, poena capitali afficiendum esse, licet nihil attentauerit, ob duplex interdictum, quod hic concurrit. Sed propterea tamen, quod hodie, ut omnes sentiunt, illa deambulatio cum telo, interficiendi causa, sola non sufficit ad poenam gladii, CARPZOV. *Pr. Crim. qu. 2. n. 54.* et qui ibidem afferuntur; istud etiam armorum interdictum non fieri temere solet sub capitis supplicio: non existimarim, gladium ultorem eiusmodi hominem persequi debere. Quod si tamen lex extaret, quae sub mortis poena arma gestare prohiberet, aliud utique dicendum foret. Immo, non extante tali lege, si ad caedem proxime processit temerarius homo, homicidium tamen non fuit secutum, ultimo supplicio affici posse pro re nata, non dubitarim, praesertim, si in loco, privilegiis munito, aula scilicet Principis, etc. CARPZOV. *Pr. Crim. P. 1. quæst. 40. n. 30. seqq.* aliisque conditionibus ex *l. 10. §. 1. π. de poen.* cum extraordi-

ordinaria poena ad mortem etiam extendi possit, CARPZOV. *Pr. Crim. P. 3. qu. 119. n. 16. 17. et qu. 133. num. 9.* RAYNALD. in *Obseru. mixt. L. 2. §. 33. 34. n. 20.* PACICHELL. de *Laru. cap. 8. p. 121.* Quod in primis ad assassinos pertinet, quos, si eorum temeritas ad caedem proxime peruenit, post capitis supplicium, rotae imponi posse, CARPZOVIVS docet, *cit. Tr. P. I. qu. 19. num. 52. 53.* Quin et idem de eo uideri potest, qui, crimen laesae maiestatis, arma gestans, committere conatus est, quod crimen hoc peculiare habet, ut conatus eadem seueritate, qua delictum ipsum, puniatur, *l. 5. C. ad L. Iul. Maiest.* CARPZOV. *Pr. Crim. P. I. qu. 41. n. 4.*

§. XXIII.

Qui dolo
malo et in
fraudem
alius alieno
uestitu utun-
tur, pro ar-
bitrio puni-
untur.

Qui uestes fictititas induunt, frequenter etiam incidunt in crimen falsi, si nempe dolo malo in fraudem alius alieno uestitu uirili uel femineo utuntur. Qua de re legi potest ZAHN. de *Mendac. Lib. 2. cap. 47. n. 2. seq.* FARINAC. *Prax. Crim. Part. VI. qu. 150. n. 80. seq.* ubi nominatim de illis agit, qui ad decipiendos alios induunt uestitum sacerdotalem. Quae delicta arbitraria poena uindicari, neminem fugit, CARPZOV. *Pr. Crim. P. 2. qu. 93. n. 17. 18. 19. 20. seqq.* Quod si autem non dolo et laedendi, sed iocandi tantum uel laetandi causa, habitus alienus sumatur, crimen falsi utique cessat, quippe quod sine dolo non committitur, *l. Nec exemplum 20. C. ad L. Cornel. de fals. l. 23. 27. 31. π. Eodem.* Scilicet, qui iocatur, non mentitur, nec inhoneste homines decipit, *l. 13. l. 14. π. de interrogat.* CUIAC. ad *d. l. 13. π. Eod.* quamuis factum hocce in aliud delicti genus, e. c. iniuriam, incidere

incidere possit. Crimen tale falsi maximopere sapere uideretur actio Rebeccae et Iacobi, qui illius iussu atque consilio personam Esau induebat, atque huius uestium beneficio, Isaacum eo adducebat, ut preces ac uota, quae natu maiori ipse quidem destinauerat, Iacobo impertiretur; nisi sciremus, Rebeccam et Iacobum, quicquid hic factum, ex fide, coelestinitentes oraculo ac fratrum foedere, suscepisse, totamque hanc actionem diuino afflatu gestam esse, ideoque dolum et mendacium produci hic non debere. Videatur B. GESNERVS et CALOVIVS in *Cap. XXVII. Genes.* Potius huc referendi sunt illi, qui laruam Principis uel Comitis gerunt, h. e. Principes fictitios seu Comites agunt, quorum quam plurima exempla prostant, qui maximas turbas dederunt, ac legi possunt apud ZAHN. de *Mendaciis, Lib. 2. c. 63. n. 2. p. 274.* NICOL. PFRETHS. de *Famil. p. 86. 87.* Item illi, qui laruati lusu chartarum, uel taxillorum alioque modo decipiunt alios, quod uulgo uocant, *die so falsche Mummenschantzen schlagen*, qui, non quidem ob laruas, sed ob falsos iactus alearum uel chartarum, furti sunt rei, delictum tamen augent per laruas, quia ignoti decipiunt, LANGLAEVS, *Semestr. Lib. 8. cap. 9.* CARPZOV. *Pr. Crim. Part. 2. qu. 93. n. 92.* ubi Praejudicium Scabinorum Lipsiensium.

§. XXIV.

Vis publica (Robbaria) et priuata quomodo co-
erceatur, explicant *Dd. ad §. 8. I. de Publ. Ind. et* *Vis publica,*
sub personis
CARPZOV. *Pr. Crim. P. 1. qu. 40. et P. 2. qu. 90. Confer.* *illata, gra-*
uius puni-
Ss DN. *enda.*

DN. PARENS *Oeconom. Iur. lib. 3. tit. 9. §. 10. pag. 786. et Elect. Iurisprud. Crim. pag. 65.* Non raro contingit, improbos homines personis uti, atque sub illis quaerere flagitio tutamen, qui eo grauiori poena digni sunt, quo difficilius dignosci possunt, atque ad supplicium, quod meriti sunt, rapi.

§. XXV.

*Plagiarios
Lex Fabia
coercet.*

Idem facere solent, qui plagium committere uolunt, ut eo securius latitent, atque homines abducere possint. Quos *Lex Fabia de plagiariis* persequitur. Circa reliqua delicta publica nihil peculiare obseruandum uenit, adeoque argumentum hocce dimittimus, illud tantummodo obseruantes, aduersus laruatos delinquentes ex officio procedi posse, quod etiam annotauit PACICHELLIVS *c. 8. p. 123.* Dantur etiam casus, ubi laruati uel personati ad supplicium ducti, illudque passi sunt. Meminimus, Principem aliquando Imperii iussisse, ut stellio quidam, peritiam aurum facienti prae se ferens, post multas fraudes patibulo, ueste auro fictitio splendida indutus, concrederetur. Vidimus etiam mulieres, uirili habitu indutas, quo deprehensae sunt, in ergasteriis inter alias meretriculas petulantiae poenas dare. Porro executio in effigie haud immerito laruata dici potest, eo modo, quo laruata funera supra diximus, qua de executione extant *Dissertationes B. STRVVI et Io. ANDREAE FROMMANNI*, itemque D. CHRISTIANI HOFFMANNI *Disputatio de In Effigie Suspenso, Vitembergae ann. 1711. habita.* Quam praedictam Dissertationem FROMMANNI Anonymus quidam, nomine IUSTINIANVS AVLICOIENVS, Anno 1709. idiomate nostro donauit.

§. XXVI.

§. XXVI.

Vt tandem etiam ex Iure Feudali aliquid admisceamus, quaeri potest: An delictum feudale commissum fuerit et feloniam, si laruatus osculum uxori domini dederit, uel turpiter cum ea laruata luserit, uel etiam illam cognouerit? Sane omnibus hisce casibus feloniam committi, feudi priuatione dignam, ex *I. Feud. 5.* satis notum est, etiamsi uolenti tale quid uxori domini fuerit factum, quoniam et sic fidem domino datam uiolat, *SCHRADER. de Feud. P. 9. cap. 2. n. 29.* Sed postquam tamen Feudistae assertum hocce semper temperant, si ignorauerit esse uxorem domini, *SCHRADER. P. 2. 9. Sect. 7. qu. 22. n. 64.* cum sic absit animus domini laedendi: nec aliud de tali casu aiendum est, si laruatus domini uxorem laruatam cognouerit, uel cum ea luserit turpiter. Existimarem tamen, et hic esse distinctionem adhibendam, quam supra suggestimus, ubi de adulterio quaestio fuit. Idem de illis dicendum conditionibus, si cum domini filia, aut cum nepte ex filio, aut cum sorore domini, quae in eius domo est, quis concubuerit, *I. Feud. 5. II. Feud. 24.* ubi *BITSCHIVS.* Confer. etiam *B. DN. HORN. Iurisprud. Feud. cap. 23. tb. 8. p. 527.*

*Feloniam
committitur, si laruatus domini uxori osculum dedit.*

§. XXVII.

Possent adhuc uaria adduci, quae cum his rebus habent affinitatem, de alea scilicet, ludis etc. quae agunt. Sed quoniam opera haecce praeter spem creuit, placet hic imposuisse finem.

Formula finalis.

Ss 2

Non

Non alienum est ab hoc loco, *Ordinationem Romanam de Mascberis*, apud PACICHELLIVM p. 105. lingua Italica conceptam, subiici.

*Bando Romano sopra le Maschere,
e Corsi de' Palii.*

1. **D**Esiderando l' Illustrissimo, e Reuerendiss. Sig. Mons. Gio: Battista Spinola, di Roma, e suo Distretto Governatore Generale, e Vice-Camerlengo provvedere d' opportuno rimedio, acciòche il prossimo Carnevale si facci con la dovuta quiete, e senza disordini, e scandali. Perciò con autorità della sua carica, e per ordine havuto à bocca dalla Santità di Nostro Sig. rinnova li Bandi altre volte pubblicati, ed in vigore d' essi nuovamente proibisce tutte, e singole cose contenute nelli seguenti Capitoli, sotto le pene in essi espresse.
2. Che nessuna persona di qualsivoglia stato, grado e conditione vadi con la Maschera al volto, ò porti Buffe, Pappicchi, Bocchingambi, ò abiti finti prima di mezzo giorno, nè doppo un' hora di notte, sotto pena di tre tratti di corda, e di scudi cento d' oro.
3. Il Mascherarsi, ò travestirsi, come sopra, il Venerdì, la Domenica, ed altre feste comandate, sotto pena di tre tratti di corda, e della perdita degli abiti, e scudi cento d' oro in ciaschedun di detti casi.
4. E negli altri giorni mascarandosi, non possano in modo alcuno usar abiti Ecclesiastici, ò Religiosi veri, ò finti, ò vero

ò vero habiti indecenti da dare scandalo. Riservandosi l' arbitrio di Sua Signoria Illustriss. di dichiarare, quali siano gli habiti sudetti, e li trasgressori saranno subito irremissibilmente puniti.

Il portare, ò far portare ad altri non ostante qualsivoglia licenza, facoltà, privilegio, ancorche richiedessero special mentione, armi in Mascbera di qualsivoglia sorte offensive, quanto difensive, sassi, piombarole, ò altra cosa atta ad offendere, ancorche in qualsivoglia modo si portassero, ò ritenessero in Cocchio, Carrozza, ò vero Carro, ò Carrette, Calesse, ò Sedie Rolanti di qualsivoglia sorte, ò che tali armi fossero legate, ò per altro permesse, sotto pena di trè tratti di corda, ò della Galera ad arbitrio di Sua Sig. Illustriss. dichiarando però, che se le armi saranno anche proibite sotto maggior pena, ò in vigore de' Bandi Generali, ò Constitutioni Apostoliche, non sia derogato alle pene maggiori, mà restino nel suo essere, ò osservanza.

Insultare, ò vero offendere alcuna persona particolarmente nel Corso, ò far rissa, ò questione, cacciar mano, ò entrare nel Corso con armi sfoderate ancorche senz' offesa, sotto pena di trè tratti di corda, ò vero della Galera, ed anche della forza ad arbitrio di Sua Sig. Illustriss. secondo la qualità de' casi, non intendendo di derogare a' Bandi Generali, ed altri del Governo, che impongono maggior pena.

L' offendere gli Hebrei, nè in parole, nè in fatti, nè occultamente, nè palesamente, sotto pena agli Huomini di trè tratti di corda, alle Donne dell' esilio, ed alli Putti di staffilate, ed altre pene maggiori ad arbitrio, ancor contenute ne' Bandi particolari, con le sue prerogative, e modo di procedere.

8. *Il fermarsi per spatio di tempo à circolare nel Corso avanti à Chiese, ò Monasterii, ò altri luoghi pii, sotto pena ad arbitrio.*
9. *L' usar parole dishoneste etiam improvvisando, nè ingiuriare alcuno, nè con la Maschera, nè senza, nè in fatti, nè in parole, sotto pena di scudi venti cinque, e di tre tratti di corda, e della Galera ad arbitrio di Sua Signoria Illustriss. secondo la qualità dell' ingiurie, e delle persone.*
10. *Che nessun Mascherato, ò smascherato faccia contro alcuna persona di qualsivoglia sorte, ancorche fosse Cortegiana, atti, ò gesti sconvenevoli, ò inonesti, che possino portare ingiuria, ò scherno, ò infamia contro la persona, à chi saranno fatti, come anche si proibisce il rappresentare fatti, ò attioni lascive, ò dishoneste in qualsivoglia modo, ò con gesti, ò cenni, ò tratto di mani, ò portare robbe, ò instrumenti, habili à significare, ò rappresentare cose sconcie, indecenti, dishoneste, sotto pena in qualsivoglia delli detti casi, di tre tratti di corda, e di scudi ducento d' oro, ed altre pene corporali, e di Galera ad arbitrio di Sua Sig. Illustriss. riservando anche l' arbitrio di dichiarare, quali saranno atti, gesti, cenni, fatti contro l' honestà ed infamia d' altri, come sopra.*
- II. *Religiosi Regolari non possano andare in Maschera, nè anche trattenersi nel Corso in tempo delle Maschere, sotto pena di carcere, ed altre maggiori ad arbitrio di Sua Signoria Illustriss. secondo la qualità, delle persone, e circostanze de' casi.*

Che nessuna persona di qualsivoglia stato, come sopra, 12.
etiam che fosse Essecutore, ò altro Officiale di Giustitia, mascherata, ò non mascherata, sotto qualsivoglia pretesto, colore, ò causa, dia aiuto, ò impedimento alli Cavallo, che correranno, come in qualsivoglia altro modo, che impedisca loro il corso, sotto pena di trè tratti di corda da darseli subito in publico nel luogo destinato.

E, se quelli daranno impedimento, saranno à cavallo, 13.
oltre le dette pene incorreranno anche nella perdita de' Cavallo. E, se per detti impedimenti ne seguirà morte, ò mutilatione alcuna, incorra ipso facto nella pena della forza.

Che nessuno possa accostarsi al luogo delle Mosse per dieci 14.
canne, sotto pena di trè tratti di corda, e di scudi 50. Il rompere, e spezzare Lancie nella via del Corso nel tempo, che li Palii sono posti nel solito luogo della Piazza di S. Marco, sotto pena di scudi trecento d' oro.

Il tirare Vova di nessuna sorte, Melangoli, Zaganelle, ò 15.
altro à qualsivoglia persona, l' usar Ciarabottane, spruzzare con Schizzetti, ò con altri simili modi, ed instrumenti, sotto pena di trè tratti di corda, e di scudi venti cinque. E seguendo l' offesa della galera, e della forza rispettivamente, ad arbitrio di Sua Signoria Illustrissima, ed alli Bottegari si proibisce il ritenere Vova accomodate per tirare, sotto pena di trè tratti di corda.

Alle Donne di qualsivoglia stato, e conditione non sia 16.
lecito andare in maschera con altro habito finto à piedi, Si per il Corso, come per la Città, sotto pena di scudi 300. d' oro, ed altre pene etiam corporali ad arbitrio, da estendersi alla frusta secondo la qualità delle persone, e saranno tenute per Meretrici, e trattate come tali.

Il far

17. *Il far ridotti, bagordi, festini, particolarmente in Casa di Meretrici, e donne disonesti, ò in Hosterie, Bettole, ò Taverne, si proibiscono sotto pena, quanto alle Donne della frusta, e quanto agli Huomini di trè tratti di corda in publico, qual prohibition Sua Signoria Illustriss. estende ancora, quando i festini si facessero in Case di Huomini, e Donne honeste, sotto le pene pecuniarie, ò d' esilio ad arbitrio.*
18. *Alle Cortigiane, e Donne disonesti si proibisce l' andare in Carozza, Cocchio, Carro, Carretto, Calesse, Sedie Rolanti, sole, ò accompagnate, con Maschera, ò senza, sotto pena della frusta, e della perdita degli habiti, e di quanti' altro portassero appresso di loro. E si procederà per Inquisitione, sì durante, come passato il Carnevale, ed in ogni altro miglior modo.*
19. *Come anche d' ordine, come sopra commanda, che ne' giorni che si correranno i Palii, al primo sparo delli mortaletti, che si farà nell' istesso tempo in diversi luoghi del Corso al tocco delle 23. hore, debbano immediatamente tutte le Carrozze, Carri, Carrette, Calesse, ò Sedie rolanti cominciare à prender luogo, ò posto, ed al secondo sparo, che seguirà di là ad un quarto d' ora, debbano con effetto haverlo preso, affinche possa immediatamente darsi la mossa, e doppo gli spari sudetti non debbano trapassare, ò attraversare, in qualunque modo rinculare, ò toccare li loro Cavalli sotto qualsivoglia pretesto di ritirarsi dal luogo, accommodarsi, ò ritirarsi meglio, ò ad altro, che si pretendesse, ò potesse suffragare, sotto pene à chi contraverrà, benchè non fosse il proprio Cocchiere, ò Padrone, e solo à caso, ò in altro modo si trovasse à contravenire, pecuniarie ed anche corporali gravissime ad arbitrio di Sua Signoria Illustriss. e quando dalla contraventione d' alcuno
di detti*

di detti atti di sopra proibiti, etiam mediatamente, ed indirettamente derivasse danno, ò male, ancorche minimo, ad alcuna persona, Cavalli, Animali, ò robbe, ò perturbatione, ò sconcio di altre Carrozze, ò Carri, come sopra accommodati, e ritirati, ò impedimento di Corritori, la pena sarà di trè tratti di corda, e della Galera ad arbitrio.

In oltre, per ovviare al tumulto e disordini, che nascono da quelli, che si fermano per ripigliare i Barbari nella strada, dove stanno i Palii, Sua Signoria Illustriss. ordina, e comanda, che nessuna persona di qualsivoglia stato, e conditione come sopra, nè à piedi, nè à cavallo, nè con Maschera, ò senza, ardisca doppo il primo sparo de' Mortaletti sotto qualsivoglia pretesto star ferma nella strada sudetta, cominciando dal cantone, dove stà il posto di Sua Signoria Illustriss. per fino all' altro cantone di sopra della strada, che dalla Piazza di S. Marco conduce alla Colonna Trajana, di maniera che tutto il tratto di detta strada, come sopra, resti libero affatto, e non vi sia alcuna persona. E vuole, che solamente quelli, che sono destinati dalli Padroni delli Barbari per ripigliare i medemi, i quali non possano essere più di due à cavallo, ò due à piedi per Barbaro, esclusa ogni altra persona, si trattengbino, e stiano per l' effetto sudetto nel cantone di sopra di detta strada, che dalla Piazza di S. Marco conduce alla Colonna Trajana, sotto pena di trè tratti di corda da darsi in publico subito, e di scudi cento moneta d' applicarsi alla Reverenda Camera Apostolica, ed anche della Galera inclusive ad arbitrio di Sua Signoria Illustriss. secondo la qualità delle persone, casi, e circostanze di essi.

E perche si è veduto, che per il passato il non esser intervenute nel corso nè Mute à sei Cavalli, nè à quattro, hà

Tt

appor-

apportato minor disturbo, e più facilità alla corsa de' Palii, quindi è, che Sua Signoria Illustrissima ricorda l' osservanza puntuale di sì buon' uso sotto pene gravi, etiam corporali contro i contraventori.

22. Riducendo à memoria di ciascheduno la dovuta osservanza del presente, e di detti altri Bandi; e particolarmente di quelli publicati li 20. Dicembre 1667. e 11. Aprile 1668. contro li Carrozzieri, ed altri contraventori sotto le pene contenute in essi rispettivamente, alle quali contro li trasgressori si procederà irremissibilmente etiam per inquisizione, ex officio, o denuncia di segreto accusatore, ed in ogni altro miglior modo espediente alla Corte. Riservandosi l' arbitrio in qualsivoglia de' sudetti casi, di augumentare le pene, etiam corporali, e delle maggiori secondo la qualità de' fatti.

23. Volendo, ch' il presente Bando affisso, e publicato ne' luoghi soliti in Roma, habbia il medemo vigore, come se personalmente fosse stato a ciascheduno intimato. Dato in Roma questo dì 24. Gennaro 1693.

Gio. Battista Spinola
Governatore, e Vice-Camerlengo.

Gio. Battista Scardozzi,
Notaro per la Charità.

In

In latinam conuersa linguam sic habet:
*Ordinatio Romana de Laruis et ludis
 basticis.*

Illustrissimus et Reuerendissimus Dominus, Dominus IO- 1.
 ANNES BAPTISTA SPINOLA, generalis Gubernator
 urbis Romae et eiusdem agri, itemque Vice-Camera-
 rius, nihil magis in uotis habet, quam ut proxime instantes
 Bacchanaliorum dies, debita tranquillitate et sine turba omni
 et piorum animorum offensione, transigantur, eamque ob
 rem, ui muneris sui, ac iussu mandatoque, ex Sanctitatis
 Suae, Domini nostri, ore accepto, repetit atque renouat leges,
 alio tempore promulgatas, atque praesentibus prohibet denuo
 omnia et singula, quae sequentibus capitibus continentur, sub
 poenis, in eisdem expressis.

Nemo, cuius demum cunque sit gradus, status et con- 2.
 ditionis, cum larua, faciei adaptata, ambulet, uel gestet
 bucculas, mitras Anglicas, oscilla talaris, uel uestes fictitias
 induat ante meridiem, et post unam horam noctis, sub poe-
 na triplicis tractus funis, et 100. solidorum aureorum.

Laruis indui, et personatum, ut supra dictum, in- 3.
 cedere, baud liceat die Veneris et Dominica, aliisque festis
 diebus, sub poena triplicis tractus funis, iactura uestium et
 100. solidorum aureorum, in quolibet dictorum casuum.

Reliquis diebus, qui personati incedere uolunt, nullo modo 4.
 possunt uti habitu ecclesiastico, uel religioso, uero, uel fictitio,
 uel etiam aliis uestibus indecentibus et inhonestis. Reseruat uero
 sibi Illustrissimus Dominus arbitrium declarandi, quaenam ue-
 stes protatibus sint habendae. Illi autem, qui legem transgre-

diuntur, sine mora atque omni spe ueniae poena promerita afficientur.

5. *Non obstante qualicunque licentia, facultate, priuilegio, licet singularem mentionem exigat, omnibus personatis uetitum est, gestare arma, uel aliis gestanda dare, uel permittere, cuiuscunque illa sint generis, siue offensioni, siue defensioni destinata, lapides, instrumenta plumbo graua, uel alias res aptas ad offendendum, quocunque modo illud fiat, siue habeantur in effedis, carruccis, curribus, aut uehiculis leuioribus, carpentis, sellis curulibus cuiuscunque generis, siue eiusmodi arma fuerint legata, siue ab aliis concessa, sub poena triplicis tractus funis, uel etiam triremium, secundum arbitrium Illustrissimi nostri Domini, qui propterea declarat, quod, si arma sub maiori poena iam prohibita sint, siue uigore legum generalium, siue constitutionum Apostolicarum, nullo modo illi maiori poenae derogari, uerum illam, eiusque obseruantiam omnino saluam esse uelit.*
6. *Insultare cuiquam, uel offendere quempiam, praesertim in circo hippodromo rixas excitare, uel altercationes, gladium arripere, uel hippodromum intrare, districtis armis, etiam sine offensione cuiuscunque, prohibitum esto sub poena triplicis tractus funis, uel triremium, uel etiam furcarum, pro arbitrio Illustrissimi Domini, secundum conditionem casuum. Quo ipso tamen dictus Dominus minime derogare uult legibus generalibus et aliis decretis Regiminis, maiorem decernentibus poenam.*
7. *Vetitum est, offendere Iudaeos, uerbis, uel factis, clam, uel palam, sub poena, si uiri id fecerint, triplicis tractus funis,*

funis, sin mulieres, exili, si pueri, fustigationis, et aliis maioribus arbitrariis, quae in aliis legibus speciatim continentur cum suis praerogatiuis et modis procedendi.

Si quis eo tempore, quo in circo equi in gyrum coguntur, ante ecclesias, monasteria, uel alia loca pia consistat, poena arbitraria coerceatur. 8.

Verbis uti inhonestis, etiam quasi ex improviso, iniuria afficere quenquam, siue cum larua, siue sine ea, factis, uel uerbis, nemini liceat, sub poena 25. solidorum aureorum, et triplicis tractus funis, imo etiam triremium, secundum arbitrium Illustrissimi Domini, et proratione iniuriarum ac personarum. 9.

Nemo, siue personatus, siue demta larua, uersus alios, cuiuscunque conditionis, si maxime fuerit meretrix, actionibus et gestibus utatur indecentibus, uel inhonestis, qui iniuriam, contemptum, uel infamiam illis inferre possint, erga quos fiunt. Praeterea nefas esto, repraesentare facta, uel actiones lasciuas et inhonestas, quocunque modo id fiat, siue gestibus, siue signis, siue gesticulatione manuum, siue portatione rerum et instrumentorum, aptorum ad significandas, uel repraesentandas res obscenas, indecentes, inhonestas, sub poena, in quolibet dictorum casuum, triplicis tractus funis et 200. solidorum aureorum et aliarum poenarum corporis, etiam triremium, ex arbitrio Illustrissimi Domini, qui sibi reseruat declarationem, quales actiones, et gestus, quae signa, et facta pro inhonestis et aliorum famae aduersis debeant haberi, ut supra dictum. 10.

Religiosi regulares non possunt personati incedere, imo nec in circo debent reperiri tempore laruarum, sub poena carceris et alia maiori ex arbitrio Domini Illustrissimi, II.

pro conditione hominum et rerum, quae casus comitantur, seu circumstantiarum.

12. *Nemo, cuiuscunque fuerit status, ut supra est dictum, etiamsi sit executor, uel alius iustitiae minister, personatus, uel non personatus, sub quacunque specie, colore, uel causa, iuuat, uel impediat equos currentes, nec ullo alio modo turbet illorum cursum, sub poena triplicis tractus funis, quam confestim pati debet publice in loco destinato.*
13. *Quod si qui, equis insidentes, aliis impedimento fuerint, praeter dictam poenam, etiam equorum iactura plectentur. Et si ex dicto impedimento mors fuerit secuta, uel mutilatio quaedam, delinquens ipso facto in poenam furcarum incurret.*
14. *Nemo appropinquet ad locum, ex quo equi currunt intra decem ulnas, sub poena triplicis tractus funis et 50. solidorum. Eo tempore, quo praemia in loco solito campi S. Marci exposita sunt, nemo audeat in uia circi rumperre, uel frangere bastas, sub poena 30. solidorum aureorum.*
15. *In alios, quicunque illi sint, non debent proiici oua, cuiuscunque generis, poma aurantia, postilenae, uel alia, uti tubulis flaturalibus, aspergere ex siphonibus, uel aliis modis et instrumentis uetitum est, sub poena triplicis tractus funis et 25. solidorum, et, si offensio fuerit secuta, triremium et pro conditione furcarum, secundum arbitrium Illustrissimi Domini. Interdicitur etiam tabernariis, ne uendant oua ad proiiciendum adaptata, sub poena triplicis tractus funis.*
16. *Mulieribus, cuiuscunque sint conditionis, non sit permissum, ut incedant laruatae, uestibus indutae fictitiis, usque ad pedes demissis, tam in circo, quam in urbe, sub poena 300. soli-*

solidorum aureorum, et aliarum poenarum corporis, usque ad flagellationem extendendarum pro personarum conditione. Habebuntur praeterea tales feminae pro meretricibus, et tanquam tales tractabuntur. Ludos, choreas, conuiuia instituire, praesertim in aedibus meretricum et feminarum inbonestarum, item in diuersoriis, cauponis, tabernisque prohibitum esto, idque, quod ad feminas attinet, sub poena flagellationis, et, quod ad mares, triplicis tractus funis in loco publico.

*Atque hoc interdictum extendit Illustrissimus Dominus 17. ad casus, quando festiuitates eiusmodi fiunt in aedibus ui-
rorum et feminarum honestarum sub poena pecuniae et exilii ex arbitrio.*

*Meretricibus et inbonestis feminis non licet carruccis, esse- 18.
dis, curribus, aut uehiculis leuioribus, sellisue curulibus uehi,
sive solae sint, sive cum aliis, sive cum larua, sive sine ea, sub
poena flagellorum, iactura uestium, et quicquid alias secum
babuerint. Procedendum etiam erit per modum inquisitio-
nis, tam diebus Bacchanaliorum, quam postea, omni meliori
modo.*

*Porro ex mandato, ut supra iubetur, ut illis diebus, 19.
quibus cursus habentur, omnes carruccae, effeda, currus, uehi-
cula leuiora, uel sellae curules, ad primam explosionem mortarii,
quae in diuersis locis circi, tempore eodem, hora 23. sonante,
fiet, locum suum occupare incipiant, secunda uero explosio-
ne, quae primam sequetur post quadrantem horae, omnes
locum iam occupatum teneant, ita, ut statim carceres ape-
riri possint. Post illa uero signa nemo debet ultra, uel re-
tro agere, qualicunque modo, uel circumagere, uel mouere
equos suos sub quacunque specie, uel recedendi a loco, uel
com-*

commodiorem et meliorem locum occupandi, uel alio se recipiendi, ubi conueniens fuerit uisum. Qui secus fecerit, licet rbedarius proprius non fuerit, aut dominus, etiam tantum casu, aut alia ratione id fecerit, pecunia mulctabitur, et corporis etiam poena grauissima, ex arbitrio Illustriss. Domini, plectetur. Quod si ex eiusmodi facinore, in quolibet dicto casu, supra prohibito, etiam per alios homines aliasque res ac indirecte damnum sequatur, uel malum etiam minimum, quibuscunque hominibus, equis, animalibus, uel rebus illatum, uel aliae carruccae et rbedae, quae, ut supra dictum, in loca sua se receperunt, disturbentur, uel collidantur, uel cursoribus creetur impedimentum, poena triplicis tractus funis et triremium locum habebit.

20. *Praeterea ut tumultui et turbis obuiam eatur, quae ex eo nasci possunt, si quis equorum peregrinorum commutandorum causa in ea uia, ubi cursores consistunt, et brabea sunt exposita, consistat, Illustriss. Dominus decernit et iubet, ut nemo, cuiuscunque status sit et conditionis, ut supra, siue pedes, siue eques, siue personatus, siue minus, post primam explosionem mortarii audeat sub quavis specie consistere in dicta uia, et quidem ab angulo, ubi Illustriss. Domini statio est, usque ad alterum angulum supra uiam, quae a foro S. Marci ad Columnam Traiani ducit, ita, ut omnis illius uiae tractus omni modo uacuus sit, et nemo ibidem reperiat. Vult etiam, ut illi soli, qui a dominis equorum peregrinorum recipiendorum causa sunt adducti, quorum plures, quam duo equites, et duo pedites apud unum esse nequeant, omnibus aliis exclusis, propter eam causam consistent maneatque in angulo superiori dictae uiae, quae a foro D. Marci ad Columnam Traianam ducit, sub poena triplicis tractus funis,*
quam

quam in loco publico confestim pati debent delinquentes, et 100. solidorum, in moneta Camerae Apostolicae inferendorum, imo et triremium simul, ex arbitrio Illustrissimi Domini, pro conditione personarum, casuum et rerum, aliarum-ue circumstantiarum.

Et quoniam experientia docuit, minus turbarum et plus 21.
adiumenti cursoribus ex eo contigisse, quod seingibus et quadrigis nemo usus, ideo Illustriss. Dominus exactam observantiam rei tam bonae in memoriam renocans, iubet, ut nemo ei aduersum faciat, nisi grauissimas, etiam corporis, poenas subire uelit.

Monet denique, ut nemo obliuiscatur debitae obseruan- 22.
tiae huius et aliarum Ordinationum, praesertim uero earum, quae 20. Dec. 1667. 11. April. 1668. promulgatae sunt aduersus rhedarios et alios transgressores, sub poena, in illis, pro conditione hominum et facinorum, expressa, aduersus quos sine ulla ueniae spe, etiam per inquisitionis modum, et ex officio, procedetur, uel ad denunciationem accusatoris occulti et omni meliori modo, qui Curiae consultus fuerit uisus. Reseruat etiam sibi arbitrium in supra dictis casibus augendi poenas, etiam corporis, et maiores pro conditione factorum.

Vult insuper, ut haec Ordinatio affixa in locis publicis 23.
et consuetis eandem habeat uim, ac si cuilibet sigillatim fuisset coram promulgata. Dat. Romae 24. Ianuar. 1693.

Io. Baptista Spinola,
Gubernator et Vice-Camerarius.

Io. Baptista Scardozzius,
Notarius Eleemosynariae.
V u Sequun-

Sequuntur monumenta quaedam publica, quae ad illustranda superiora pertinent.

DEmnach Se. des Hn. Gouverneurs und Reichs-Grafens von Wackerbarth Excellenz, unterm gestrigen dato verordnet, wie daß zwar bey dem Carneval, so den 6ten dieses den Anfang nehmen sollte, Ihro Königliche Maiestät iedweden alles Vergnügens und Ergötzlichkeit gerne gönnen, iedoch aber die vormahls darbey verspürte Unruhe und Unfug verbothen haben wolte; Als wird allen und ieden Besitzern derer unter unser Jurisdiction gelegenen Häuser, ingleichen unsern Bürgern und Schutz-Verwandten, auch sonst iedermänniglich sothanen hiermit kund gemacht und angedeutet, auch sie respective nach Standes-Gebühr ersuchet, daß sich sowohl Masquen, als auch dieienigen, so nicht masquirt, auf denen Strassen, Gassen, und öffentlichen Plätzen alldiesiger Residenz-Stadt, ruhig und stille halten, kein Geschrey, Gefänge, noch Lärmen auf solchen machen, oder mit Music herumgeben, auch in denen Häusern, wo sie entweder zum Besuch, oder andern Einspruchs wegen, hinkommen, oder sich sonst versammeln, keine Händel anfangen, oder iemand unzulässliche Beschwerden verhängen, sondern sich aller Orten stille und ruhig verhalten sollen, damit sie nicht in wiedrigen durch die zur Ruhe und Sicherheit auf denen Strassen geordneten Wachten angehalten, auf die Haupt-Wacht gebracht, und nach Befinden des begangenen Excesses, exemplarisch bestraft werden dürffen.

Wird

Wird sich also iedermänniglich hiernachgebührend achten, und vor Straffe und Ungelegenheit büten. Datum Dresden am 5. Ianuarii, 1722.

Der Rath zu Dresden.

Posteaquam Excellentissimus Dominus, Gubernator huius Urbis atque S. R. Imperii Comes de Wackerbarth, hesterno die, promulgandum curauit, Regem Nostrum Potentissimum uelle quidem, instituta solemnitate publica, quam Carneual uocant, cuilibet omnem licitam laetitiam atque animi recreationem permittere, interdiceret tamen iterum quoque olim iam obseruatas turbas atque iniquitates: denunciamus hoc omnibus nostrae ditioni subiectis possessoribus aedium, ciuibus, uel tutamine nostro fruentibus, quin et cunctis, qui in Vrbe hac in praesenti uiuunt, et patefacimus, quemlibetque, cuius demum cunque dignitatis ac ordinis fuerit, precando hortamur, ut, cum personati, tum non laruati, in plateis, uicis et publicis locis huius Urbis quiete degant ac uiuant, neque clamores edant, nec cantiones peragant, nec ullas commoueant turbas, multo minus musicis instrumentis inflatis pulsusue circumeant, neque in aedibus, in quas se, uel uisitandi causa, uel aliam ob rationem conferunt, tumultum excitent, neque cuidam molestiam creent, sed ubiuis locorum pacifice ac quiete uersentur, ne, si contrarii quid fiat, ab excubiis militum, ad tranquillitatem et securitatem in plateis dispositis, capiantur, in praecipuam militum custodiam conii-
ciantur, et, criminibus cognitis, seuerè puniantur. Quae ad

unum omnes sibi dicta putent et obseruent, poenasque ac damna vitent. Datum Dresenae V. Ian. 1722.

Senatus Dresdensis.

Dennach Se. des Herrn Gouverneurs und Reichs-Grafens von Wackerbarth Excellenz, unterm gestrigen dato verordnet, wie daß zwar bey dem Carneual, so heute den Anfang nehmen sollte, Ihro Königl. Maiest. iedweden alles Vergnügen und Ergötzlichkeit gerne gönnen, iedoch aber die vormahls darbey verspürte Unruhe und unfug verbotben haben wolten; Als wird ieden Besitzern der unter unser Iurisdiction gelegenen Häuser, ingleichen unsern Bürgern und Schuz-Verwandten, auch sonst iedermänniglich sothanes hiermit kund gemacht und angedeutet, auch sie respectiue nach Standes-Gebühr ersuchet, daß sich sowohl Masquen, als auch dieienigen, so nicht masquïret, auf denen Strassen, Gassen, und öffentlichen Plätzen alhiefiger Residenz-Stadt, ruhig und stille halten, kein Geschrey, Gefänge, noch Lärmen auf solchen machen, oder mit Music herumgehen, auch in den Häusern, wo sie entweder zum Besuch, oder andern Einspruchs wegen, hinkommen, oder sich sonst versammeln, keine Händel anfangen, oder iemand unzulässliche Beschwerde verhängen, sondern sich aller Orten stille und ruhig verhalten sollen, damit sie nicht in wiedrigen durch die zur Ruhe und Sicherheit auf denen Strassen geordneten Wachten angehalten, und auf die Haupt-Wacht gebracht, und nach Befinden des begangenen

gangenen Excesses, exemplarisch bestraft werden dürfen. Die weil man auch wahrgenommen, daß Masquen von gemeinem Volck, auch so gar von denen in der Vor-Stadt wohnenden, nach Endigung der Redoute, oder sonst in der Stadt in Masque gehaltenen Bällen, wenn die Wachten und Patrouillen bereits abgegangen, die gantze Nacht durch bis an den hellen lichten Morgen auf denen Strassen in der Stadt herumgelauffen, und allererst bey Oefnung der Thore nach Hause gegangen, Ihro Königl. Maieft. aber auch diese Unordnung abgestellt wissen wollen, so wird sich auch jedermänniglich darnach achten, und nach Abgang der Wachten und Patrouillen von dergleichen Masquen sich keiner auf den Strassen betreten lassen, oder aber gewärtig seyn soll, in Arrest geführt, und nachgebends, so, wie Exempel vorhanden, davor bestraftet zu werden. Datum Dresden, am 20. Jan. An. 1723.

Der Rath zu Dresden.

CVm Excellentissimus Dominus, Gubernator huius Urbis atque S. R. Imperii Comes de Wackerbarth, beßerno die promulgauerit, Regem Nostrum Potentissimum uelle quidem, instituta, bodieque inchoanda, solemnitatem publicam, quam Carneual uocant, cuilibet omnem licitam laetitiam atque animi recreationem permittere, interdicere tamen iterum quoque, olim iam obseruatas turbas atque iniquitates: denunciamus hoc omnibus, nostro magistratui subiectis possessoribus aedium, ciuibus, uel tutamine nostro fru-entibus, quin et cunctis, qui hac in Vrbe in praesenti ui-

uunt, et patefacimus, quemlibetque, cuius demum cunque sit dignitatis ac ordinis, precando hortamur, uti, cum personati, tum non laruati, in plateis, uicis et publicis locis huius Urbis, quiete degant et uersentur, neque clamores edant, nec cantiones peragant, nec ullas commoueant turbas, multoque minus musicis instrumentis inflatis pulsive circumeant, neque in aedibus, in quas se, uel uisitandi causa, uel aliam ob rationem, conferunt, tumultum excitent, neque cuiquam creent molestiam, sed ubiuis pacifici ac quieti uersentur, ne, si quid contrarium fiat, ab excubiis militum, ad tranquillitatem et securitatem omnium per plateas Urbis dispositis, capiantur, in militum custodias coniciantur, et, criminibus cognitis, seuerè puniantur. Quoniam etiam experientia cognouimus, homines ex infima plebe, quin imò in suburbis habitantes, personatos, finitis iam tum his gaudiis, atque in aedibus Urbis habitis saltationibus laruatis, deductis uigiliis, ac tympanis militaribus uulgaribus signo ad discedendum dato, totam per noctem, usque ad solis ortum per plateas uicosque Urbis circumcursasse, ac, apertis demum Urbis portis, domum discessisse, Potentissimus autem Rex noster hanc quoque intemperantiam uitari malit, quisque etiam uoluntatem Principis in oculis ferat, nec committat, ut, postquam milites ex stationibus abierunt, et signum discessui datum est, personatus in plateis reperiatur, aut certe expectet, fore, ut in uincula coniciatur, posteaque pro eo, ac meruit, poenis plectatur. Datum Dresdae d. XX. Ian. An. 1723.

Senatus Dresdensis.

Nach-

Nachdem Ihro Königl. Maiest. in Pohlen und Churfürstl. Durchl. zu Sachsen, etc. etc.

Unser allergnädigster Herr, entschlossen, in denen letzten Drey Tagen gegenwärtigen Carneuals, die Ergötzlichkeit der Masquen-Freyheit sowohl ein-als ausheimischen Anwesenden, eine längere Zeit zu gönnen; Als wird auff ergangenen allergnädigsten Befehl hiermit ieder männlichen bekannt gemacht, daß, da Ihro Königl. Maiest. so wohl den Alten-Marckt, als auch die darauff befindliche Boutiquen und Kram-Läden, mit gnugsamer Illumination des Nachts zu versehen, angeordnet, bevorstehenden 7ten Februarü nachmittags um 4. Ubr die Masquen ihren Anfang nehmen, und damit, so lange die Wachten auff denen Posten stehen, und die Patrouillen geben, die Nacht hindurch continuiren können.

Den 8ten dieses hingegen die Masquen um 2. Ubr nachmittags ihren Anfang nehmen, der Marckt continuiret wird, und die Masquen abermahls, biß, wie vorerwehnet, die Wachten von denen Posten, und die Patrouillen abgegangen, dauren.

Den 9ten, als den letzten Tag des Carneuals, (da das Ringrennen um 10. Ubr vormittags bey Hof angebet, wobey die, so es mit ansehen wollen, in Masquen erscheinen können,) wird mit der Masquerade früh um 9. Ubr angefangen, und der Marckt sowohl, als die Illumination continuiret, die Dauer der Masquen aber ist abermahls vergönnet, biß die Wachten und Patrouillen abgehen, so allererst um 6. Ubr früh Morgens bey Oeffnung derer Thore geschiehet.

In vorberbenannten letzten Tagen des Carneuals nun ist allen und ieden Einwohnern und Frembden, Hohen und Niedrigen, beyderley Geschlechts, ohne Ausnahme, freygestellt, sich nach Gutdüncken zu masquiren, in dieser Verkleidung auch ihre Geschäfte, Gewerbe, Arbeit, Handel, Wandel, und welcherley zulässliche Verrichtung es seyn mag, so wohl auf denen Strassen und Gassen, als auch in denen Häusern, Kauffmanns-Gewölben, Handwercks-Läden, Kram-Buden und insonderheit aller Orten abzuwarten.

Hiernechst aber gebet Ihrer Königl. Maiest. allergnädigste Willens-Meynung dahin, daß, gleichwie alle und iede Masquen in ihrer Verkleidung alle Sicherheit finden, also auch bingegen von niemanden, diese einem iedem vergönnete Ergötzlichkeit gemißbrauchet, noch auch zu scandälösen und ärgerlichen Bezeigen angewendet, noch weniger die Strassen, Gassen, Märckte, Häuser, Kauffmanns-Gewölbe, Kram-Buden und andere Orte beunruhiget werden, vielmehr ein ieder sich bescheiden, erbar und in gebührenden Schrancken zu halten, auch alle unanständige und zum Aergerniß gereichende Masquen zu vermeiden.

Derowegen denn auch keine Masque sich unterstehen, noch derselben vergönnet seyn soll, weder öffentlich, noch verborgen, einiges Gewehr, Degen, Stöcke, oder solche Dinge, wodurch Schaden zugefüget werden kan, bey sich zu tragen und finden zu lassen.

Dabingegen wird ein ieder Hauß-Wirth, Besitzer und Einwohner, ingleichen dieienigen, welche in Kauffmanns-Gewölbern und Kram-Buden ihre Handlung treiben, oder in den Handwercks-Läden arbeiten, auf die bey ihnen aus-
und

und eingehende Masquen selbst ein wachsamtes Auge zu halten haben, damit ihnen durch selbige keine Ungelegenheit, oder Nachtheil und Schaden zugefüget werden möge, inmassen einem ieden frey stehen soll, unbekannten Masquen, welche sich weder demasquiren, noch sonst zu erkennen geben, sondern sich wider Willen mit Gewalt eindringen, oder sonst einzuschleichen suchen möchten, den Eintritt zu verwehren, auch allenfalls sich derer zu dem Ende auf allen Strassen, Gassen und Plätzen ausgesickten Patrouillen zur Hülffe zu bedienen, als welche befehliget, einem ieden, dem durch ein oder andere masquirt oder unmasquirte Personen Ungelegenheit und Nachtheil zugefüget wird, zu assistiren, und dergleichen Masquen oder unmasquirte Personen, in Arrest zu bringen. Wird demnach auf Ihrer Königl. Maiest. allergnädigsten Befehl dieses denen sämtlichen Bürgern und Inwohnern hiesiger Königl. Residenz, auch allen allhier Anwesenden, hiermit kund gemacht, und selbige auf dessen genaue Befolgung gewiesen, darneben aber vor Unfug alles Ernsts gewarnet, mit dem Anfügen, daß ausser dem dieienigen, die darwider handeln, oder iemanden auf einerley Weise das geringste Leid zufügen werden, sich selbst zu imputiren, wenn sie deswegen angehalten, zur Verantwortung gezogen, und, wie bereits Exempel vor Augen liegen, vor ihre Begünstigungen nachdrücklich angesehen, auch, nach Beschaffenheit des Verbrechens, mit dem Vestungs-Bau, oder wohl gar, nach Gelegenheit, an Leib und Leben bestraftet zu werden, sich exponiren würden. Datum Dresden, am 5. Febr. Anno 1723.

Der Rath zu Dresden.

Xx

Postea-

Posteaquam Potentissimus Poloniarum Rex, atque Elector Saxoniae Princeps etc. etc. Dominus noster Clementissimus, decrevit concedere, ut ultimis hisce tribus diebus solemnibus personarum laetitia, ac libertas cum ab indigenis, tum a peregrinis, continuetur, ex uoluntate Regis Clementissimi, id omnibus ac singulis denunciatur, publicaturque, quod, cum mandatum sit, ut et forum uetus, et, quae in eo reperiuntur, scenae et tabernae institorum, sufficienter illuminentur, d. 7. Februarii hora pomeridiana quarta, laruarum usus inchoari, ac, quamdiu milites in stationibus suis consistunt, atque excubitores exploratorii per urbem discurrunt, tota nocte durare possit.

D. 8. huius mensis, illius rei initium fit hora pomeridiana secunda, nundinae celebrantur sine intermissione, ac laruae permissae sunt, quoad, uti iam dictum est, milites stationes occupant, et excubitores explorare omnia pergunt.

D. 9. ultimoque huius sollemnibus laetitiae, (ubi hora decima antemeridiana equestres decursiones luctationesque incipiunt aulicorum, quibus spectandis, qui uolunt, personati adesse possunt,) usus laruarum inchoatur hora nona, nundinae habentur, et illuminationes instituuntur, quae tamdiu durant, usque dum uigiliae et explorationes cessant, quod demum hora matutina sexta, cum portae aperientur, continget.

Nominatis igitur his ultimis huius delectationis diebus, omnibus ac singulis, incolis pariter ac peregrinis, summae infimaeque dignitatis, atque etiam utriusque sexus hominibus, nemine excepto, permissum est, quibuscunque uti laruis, hisque etiam in uestibus negotiationibus, commerciis, laboribus, nundinationibus, omnibusque actionibus licitis defungi.

Contra

Contra ea Potentissimus Rex seuerè uult ac desiderat, ut, sicuti omnes ac singuli personati plena securitate perfruentur, ita nemo hac, omnibus concessa, animi recreatione abutatur, uel eam ad actiones prohibitas atque offendiculo plenas suscipiendas instituat, uel in plateis, uicis forisque Urbis, aedibus, etiam scenis ac tabernis mercatoriis, aliisque locis tumultus concitet, sed quisque sibi temperet, modesteque ac debita cum circumspectione uersetur, atque indecoras et scandalum praebentes laruas deuitet.

Quam ob rem nullus personatorum conetur, uel sibi permissum esse putet, manifeste, uel clanculum, ullum armorum genus, gladios scilicet, baculos, aliaque instrumenta, quibus damnum dari potest, gerere, uel usurpare.

Quisque contra paterfamilias, possessor bonorum et incola, et illi, qui in porticibus mercatorum scenisque institorum negotiantur, uel in tabernis opificum labores suos peragunt, intrantes atque exeuntes personatos diligentissime obseruet, ne sibi ingrati quid faciant, uel noxam et damnum dent. Licebit enim omnibus, ut ignoto cuique personato, qui nec laruam leuare, neque alio modo sui notitiam facere uult, sed, ui adhibita, inuitis se obtrudit, uel clanculum irrepere studet, prohibeant aditum, atque aduocent in auxilium, eum in finem distributos per plateas, uicos et loca Urbis milites uigilesque exploratores, quibus iniunctum est, ut omnibus opem ferant, quibus a personatis et non laruatis hominibus quicquam incommodi et damni inferatur, atque istos, siue laruis uelati sint, uel minus, in custodias ducant.

Quae quidem, mandato Regis Potentissimi, omnibus ciuibus atque incolis huius sedis Regiae, ac praesentibus in-
XX 2 *dicamus,*

dicamus, atque eosdem admonemus, ut obtemperent his Regis desideriis, ac fugiant incommoda et damna, certeque minamur, fore, ut, secus si fiat, isti, qui quicquam negligunt bonorum, uel leges uiolant, aut ulla ratione quemquam laedunt, sibi solis adscribant, si in carceres coniciantur, rationem reddere cogantur, ac, uti tristia exempla suppetunt, rebus cognitis, pro merito grauitur puniantur, atque etiam pro conditione criminum uel ad operas publicas condemnentur, uel capitis supplicio plectantur. Datum Dresdae d. V. Februar. Ann. 1723.

Senatus Oppidanus Dresdensis.

INDEX

INDEX AVCTORVM

Quorum scripta et sententiae in
primis in hac Commentatione referuntur.

A.

A	<i>Bbas</i>	<i>pag. 205</i>
	<i>Abele</i>	<i>297</i>
	<i>Accursius</i>	<i>289</i>
	<i>Aelianus</i>	<i>39. 42. 59</i>
	<i>Aeschylus eiusdemque Scholiastes</i>	<i>38</i>
	<i>Algambe</i>	<i>16</i>
	<i>Alexander ab Alexandro</i>	<i>13. 52. 56. 193</i>
	<i>Alexandrinus Clemens</i>	<i>24. 30</i>
	<i>Allatius</i>	<i>11</i>
	<i>Anania</i>	<i>102</i>
	<i>Andronicus Senior</i>	<i>205</i>
	<i>de Angel. Balthasar</i>	<i>185</i>
	<i>Angelus</i>	<i>102</i>
	<i>Antoninus</i>	<i>102</i>
	<i>Antonius</i>	<i>309</i>
	<i>Apuleius</i>	<i>13. 52</i>
	<i>Aaa</i>	<i>Aqui-</i>

INDEX AVCTORVM

<i>Aquila Ioann.</i>	134
<i>Aristophanes, eiusdemque Scholiastes</i>	34. 38. 42. 43
<i>Aristoteles</i>	41. 42. 67
<i>Armilla</i>	199
<i>Arrianus</i>	36
<i>Arnisaeus</i>	170
<i>Arnobius</i>	47
<i>Arriuabene Ludouicus</i>	7
<i>Artemidorus</i>	43. 46. 47
<i>Asterius</i>	87
<i>Athenaeus</i>	38. 43. 45. 46. 47. 85. 95. 131. 144
<i>Augustinus</i>	43. 80. 86
<i>Aulicoienus Iustinianus</i>	314
<i>Ausonius</i>	21
<i>Azorius</i>	199. 217

B.

B <i>Achouius</i>	226. 260
<i>Balduinus</i>	162. 181. 217. 248
<i>Barbosa</i>	151. 185. 189
<i>Baronius Caesar</i>	14. 86
<i>Barthius Caspar</i>	30. 100
<i>Bassus C.</i>	14
<i>Bayfus Lazarus</i>	23
<i>Begerus Laurentius</i>	44
<i>Bellettus</i>	152. 201
<i>Bellorius Ioan. Petrus</i>	100
<i>Berlichius</i>	290
<i>Bertaz.</i>	306
<i>Beyerlinck</i>	104. 184
	<i>Bisba</i>

INDEX AVCTORVM

<i>Bisba Fructuosus</i>	7
<i>Bitschius</i>	315
<i>Bobadill.</i>	224
<i>Boeclerus</i>	309
<i>Bonaventura</i>	209
<i>Bonfinius</i>	56
<i>Borellus</i>	157
<i>Bossuetius Iac. Benign.</i>	48
<i>Brissonus Barnabas</i>	103
<i>Brunnemannus</i>	230. 231. 248. 254. 269. 292
<i>Brunnerus</i>	246
<i>Bulengerus Iul. Caesar</i>	6. 21. 36. 44. 47
<i>Burchardus</i>	19
<i>Burghaber</i>	297

C.

<i>Caesar Iulius</i>	93
<i>Calcagninus Coelius</i>	6. 12. 17. 31. 35. 53. 93. 94. 96
<i>Calonius</i>	298. 300. 313
<i>Camerarius Philip.</i>	73. 100. 237
<i>Capitolinus</i>	59
<i>Cauagnol. Roland.</i>	218
<i>Carbonellus Michaël</i>	11
<i>Carpzov. 132. 162. 163. 164. 168. 172. 179. 188. 190. 198. 232. 241</i>	
<i>244. 251. 264. 277. 291. 298. 306. 307. 308. 311. 312. 313</i>	
<i>Casaubonus Isaacus</i>	6. 40
<i>Cassius Dio</i>	144
<i>Censorinus</i>	51. 193
<i>Chabotius Petr. Gualt.</i>	47
<i>Chalcocondylas Laonicus</i>	223
<i>Chemnitius</i>	164

INDEX AVCTORVM

<i>Christianus Q. Septim. Florens</i>	40
<i>Chrysostomus Dio</i>	49. 80
<i>Chrysologus Petrus</i>	55
<i>Cicero</i>	14. 43. 44. 85. 109. 158
<i>Claudius</i>	306
<i>Columella</i>	14. 34
<i>Conringius</i>	156
<i>Couarruuias</i>	167
<i>Crenius V. C.</i>	40
<i>Cuiacius Iacobus</i>	18. 84. 226. 241. 312
<i>Cuperus Gisbertus</i>	46. 55. 62. 63. 68
<i>Curtius Q.</i>	58
<i>Cunaeus Petrus</i>	73
<i>Cypraeus</i>	164. 166. 167
<i>Cyprianus</i>	80

D.

D <i>Aceria Anna</i>	64. 65
<i>Dannbauerus</i>	201
<i>Dietberrus</i>	162
<i>Diodorus</i>	93
<i>Diomedes</i>	35. 39. 44
<i>Dionysius Halicarnassaeus</i>	37. 39. 41. 54
<i>Dioscorides</i>	34
<i>Dominicus P.</i>	17
<i>Donatus</i>	39. 40. 43. 45. 48. 61. 62
<i>Dougtaeus Ioann.</i>	54
<i>Draco</i>	131
<i>Drechster.</i>	201
<i>Duarenus</i>	147
	<i>Dunte</i>

INDEX AVCTORVM

<i>Dante</i>	231
<i>Dussel</i>	207

E.

<i>E^{Ccles.}</i>	143
<i>Epiphanius</i>	88
<i>ab Eyben</i>	156

F.

<i>Faber Tanaquillus</i>	64
<i>Faber Ioann.</i>	267
<i>Faber Petrus</i>	83. 84
<i>Farinacius</i>	306. 312
<i>Ferrarius Octavius</i>	9. 23. 63
<i>Festus</i>	13. 45
<i>Fillius.</i>	200
<i>Firminus Iulius</i>	28. 74
<i>Freinsheimius Io.</i>	59
<i>Du Fresne Carolus</i>	18. 202. 204
<i>Fritschius</i>	160
<i>Frantzkius</i>	167
<i>Frommannus Andreas</i>	314
<i>Frontinus</i>	57. 92

G.

<i>Garzo Ioannes</i>	5. 14
<i>Gellius A.</i>	14. 263
<i>Gentilis Albericus</i>	7. 62. 148
<i>Genuensis</i>	200
<i>Gerhardus</i>	80. 167. 248. 299
<i>Geruasius Tilberiensis</i>	10. 204
<i>Gesnerus</i>	7. 191. 231. 298. 300. 313

INDEX AVCTORVM

<i>Goeddaeus</i>	241
<i>Golius Iacobus</i>	17
<i>Gothofredus Dionysius</i>	75. 132. 289
<i>Gothofredus Iacobus</i>	206
<i>Gratianus</i>	75. 149
<i>Gregoras Nicephorus</i>	10. 205. 223
<i>Gregorius Turonensis</i>	86
<i>Grotius</i>	146. 305. 310
<i>Guenara</i>	143. 171. 179
<i>Guilielmus Parisiensis</i>	73
<i>Guilelmus Neubrigensis</i>	205
<i>Gyraldus</i>	74

H.

H <i>Abnius</i>	141. 165. 172. 178. 229
<i>Herenschmidius Iacobus</i>	7. 24. 25. 78. 80. 215
<i>Herodianus</i>	48. 51. 52. 54. 193. 294
<i>Herodotus</i>	31. 51. 56
<i>Hervetus</i>	24
<i>Hesychius</i>	30. 39. 40. 45. 47
<i>Hetligarius</i>	218
<i>Hieronymus</i>	86. 185
<i>Hiller.</i>	242. 246
<i>Homobonus</i>	199
<i>Hoppius</i>	142. 145. 176. 261. 291
<i>Horatius</i>	35. 37. 38. 40. 43. 46
<i>Hornius</i>	309. 315
<i>Hospinianus Rudolphus</i>	8
<i>Huberus</i>	193. 276
<i>Hunnius D.</i>	80
<i>Hutcherus Leonbard.</i>	215
	I. Iacob

INDEX AVCTORVM

I.

I acob P. Philip. Bergomensis	51
Iosephus	71
Isidorus	149
Itterus	156
Iunius Franciscus	20
Iustinianus Abbas	200
Iuuenalis eiusque Scholiastes	38. 55. 83. 103. 137

K.

K ipping.	193
Kircherus Athanasius	100
Kirchmannus	100. 239
Koenig.	181
Kohl	244
Köppen.	244
Krembergk	246

L.

L actantius	35. 80
Laërtius Diogenes	42. 60. 85
Lagunez Matthias	224
Lambertinus	152
Lampridius	59
Lancelottus	172
Langlaeus Ianus	6. 135. 313
Laudensis	185
Laurus Ioann. Bapt.	4
Lauterbach.	258. 290
Laymannus	170
Lazius	49
Liban-	

INDEX AVCTORVM

<i>Libanius</i>	21
<i>Limnaeus</i>	133
<i>Lipsius Iustus</i>	83. 85. 159
<i>Linus</i>	36. 51. 57
<i>Loffaenus</i>	310
<i>Lucianus</i>	6. 40. 43. 46. 47. 49. 55. 63
<i>Lucius</i>	225
<i>Lucretius</i>	90
<i>Ludwellus</i>	263
<i>Lutherus</i>	181. 194
<i>Lyranus</i>	74

M.

M <i>Abillonius</i>	19
<i>Macrobius</i>	6. 20. 49. 53. 74
<i>Maimonides</i>	73
<i>Mantuanus</i>	295
<i>Manzius Caspar</i>	143. 154. 268. 274. 275
<i>Mariscottus Agesilaus</i>	3. 15. 20. 30. 31. 60. 62. 85. 186
<i>Martialis</i>	57
<i>Mascardus</i>	269
<i>Matthias Christianus</i>	80
<i>Maximus</i>	87
<i>Meibomius P.</i>	16
<i>Meibomius Henricus F.</i>	16
<i>Meisnerus</i>	80
<i>Mela Pomponius</i>	56. 93
<i>Menagius Aegidius</i>	84
<i>Menestherius</i>	8. 16. 215. 223
<i>Menochius</i>	241. 269. 290
	Missons

INDEX AVCTORVM

<i>Missons</i>	24
<i>Molina</i>	167
<i>Monachus Antonius</i>	254. 289. 290
<i>Montanus</i>	177
<i>Morus</i>	74
<i>Du Moulinet</i>	23

N.

N <i>Arbona</i>	154
<i>Neogeorg. Thomas</i>	215
<i>Neuizanus</i>	104. 183. 208
<i>Nicetas Papblago</i>	186
<i>Nicolaus</i>	57
<i>Nicolai</i>	167
<i>Nitzschius F.</i>	202
<i>Nonius</i>	84
<i>Nouarin.</i>	40
<i>Nouarius Io. Maria</i>	102. 232

O.

O <i>Cco Adolphus</i>	44
<i>Oldendorpius</i>	173
<i>Onofander</i>	37
<i>Osiander</i>	308
<i>Ouidius</i>	37. 50. 51. 52. 215

P.

P <i>Acicbellius Ioan. Bapt.</i>	4. 25. 78. 100. 148. 152. 153. 156. 157
	161. 175. 181. 183. 185. 186. 187. 188. 190. 193. 197
	198. 199. 200. 206. 207. 208. 210. 214. 217. 218. 219
	220. 222. 223. 224. 229. 293. 308. 312. 314
<i>Bbb</i>	<i>Panor-</i>

INDEX AVCTORVM

<i>Panormitanus</i>	248
<i>Panninius Onuphrius</i>	6
<i>Paponius Io.</i>	225. 240
<i>Dn. Parens</i>	16. 141. 147. 172. 175. 188. 193. 194. 229. 232. 233 236. 237. 243. 244. 245. 246. 247. 253. 257. 258 259. 261. 264. 277. 291. 292. 314
<i>Paschalius</i>	51
<i>Paterculus Velleius</i>	55. 59
<i>Pausanias</i>	30. 34. 35. 38
<i>Pearson Ioann.</i>	16
<i>Richardus</i>	16
<i>Robertus</i>	16
<i>Peckius Petrus</i>	241
<i>Peguera</i>	308
<i>Pfretbs Nicol.</i>	313
<i>Persona Ioann. Gobelinus</i>	15
<i>Gobelinus</i>	16
<i>Ludonicus</i>	16
<i>Gillesius</i>	16
<i>Persone Ioann. Baptist.</i>	16
<i>Petrarcha Franciscus</i>	13
<i>Petronius</i>	36. 55. 95
<i>Petrus Blesensis</i>	202
<i>Phauorinus</i>	13
<i>Philochorus</i>	74
<i>Philostratus</i>	12. 30. 38. 55. 74
<i>Philo</i>	73. 86
<i>Piccolomineus Franciscus</i>	16
<i>Pistor. Hartmann.</i>	244
<i>Plato</i>	85. 263
	<i>Plautus</i>

INDEX AVCTORVM

<i>Plautus</i>	60
<i>Plinius</i>	29. 31. 56. 90. 239
<i>Plutarchus</i>	37. 43. 46. 47. 49. 51. 52. 53. 54. 59. 60. 74. 85. 90. 91. 93
<i>Polyaenus</i>	57. 74. 92
<i>Polybius</i>	57. 93
<i>Pollux Iulius</i>	13. 14. 36. 39. 41. 42. 43. 46. 63. 67. 68. 87
<i>Popma</i>	68
<i>Pomponius</i>	83
<i>Pruckmannus</i>	138. 245
<i>Prudentius</i>	36
<i>Prynne Guilielmus</i>	71
<i>Psellus</i>	27
<i>Pufendorffius</i>	146

Q.

Q *Vintilianus*

66

R.

R <i>lbadeneyra</i>	16
<i>Raderus</i>	86
<i>Raynaldus</i>	13. 312
<i>Ricciullus</i>	148. 154. 186
<i>Riccobonus</i>	50. 157
<i>Richterius</i>	168
<i>Ripa</i>	306
<i>Robertus Gaudentius</i>	4
<i>Romualdus Salernitanus</i>	10
<i>Rubenius Albertus</i>	23. 44
<i>Rüxnerus Georgius</i>	134

Bbb 2

S. Salma-

INDEX AVCTORVM

S.

<i>Salmasius Claud.</i>	14. 27. 68
<i>Saluianus</i>	86
<i>Sanchez</i>	167
<i>Sanaro Ioan.</i>	7
<i>Sayrus</i>	200
<i>Scaliger Iul. Caesar</i>	21. 35. 43
<i>Scheringhamius</i>	74
<i>Schilterus</i>	147
<i>Schoepfferus</i>	246
<i>Schottus</i>	59
<i>Schneidevinius</i>	267
<i>Schraderus</i>	315
<i>Seldenus</i>	28. 74
<i>Seneca</i>	36. 83. 85
<i>Servius</i>	28. 36. 48. 74
<i>Sigonius Carolus</i>	133
<i>Siracides</i>	74
<i>Solerius Anselmus</i>	86
<i>Solinus</i>	56. 93
<i>Sopbronius</i>	86
<i>Sotus</i>	102
<i>Spencerus Ioannes</i>	28. 73. 74
<i>Statius</i>	30
<i>Stobaeus</i>	137
<i>Strabo</i>	22. 45
<i>Strada Fam.</i>	309
<i>Straubius Georgius</i>	23
<i>Strykius</i>	167. 168. 169. 170. 172. 233. 242. 245. 249. 269. 289
	<i>Struu.</i>

INDEX AVCTORVM

<i>Struuius</i>	135. 314
<i>Stuckius</i>	95
<i>Suetonius</i>	108. 160
<i>Suidas</i>	13. 37. 38. 39. 40. 48. 57
<i>Surdus</i>	173
<i>Syrus Publius</i>	20

T.

T <i>Actus</i>	22. 52. 74. 83. 92. 110
<i>Tassus Torquatus</i>	156
<i>Tatianus</i>	84.
<i>Taubmannus</i>	215
<i>Teisserius Anton.</i>	16
<i>Tellez</i>	181. 188. 189
<i>Terentius</i>	6. 64
<i>Tertullianus</i>	6. 80. 81. 181
<i>Theodulpbus Aurelianensis</i>	19
<i>Theophrastus</i>	42. 50
<i>Tholosanus</i>	18. 135. 158. 189. 216. 224. 233
<i>Thomae Io.</i>	276
<i>Thuanus</i>	294
<i>Thummius</i>	215
<i>Tibullus</i>	35
<i>Tranquillus</i>	47. 48. 54. 59. 94. 131
<i>Tritheimius Ioann.</i>	203
<i>Trottus Alphonsus</i>	6
<i>Turnebus Adrianus</i>	13

V.

<i>De Valdinio Didacus Perezius</i>	7
<i>Valentia</i>	217
<i>Bbb 3</i>	<i>Valerius</i>

INDEX AVCTORVM

<i>Valerius</i>	51
<i>Valla</i>	242
<i>a Valle Petrus</i>	100
<i>Varro</i>	68
<i>Vayerius Matthæus</i>	109. 128
<i>Vegetius</i>	93
<i>Virgilius</i>	47
<i>Vergilius Polydorus</i>	51. 135
<i>Vgbellus</i>	10
<i>S. Victor Parisiensis</i>	205
<i>a S. Vincent. P. Gabriel</i>	152
<i>Vinnius</i>	193. 226. 327
<i>Vives Ludonicus</i>	139
<i>Viualdus</i>	102
<i>Vrceus Antonius Codrus</i>	5. 14. 34. 66
<i>Vrsinus Fulvius</i>	44. 64
<i>Vrries</i>	102

W.

W Ernher Io. Baltbas.	333
<i>Wilduogel</i>	201. 211
<i>Wissenbachius</i>	252
<i>Woldenbergius</i>	206

X.

X Enophon	22
<i>Xiphilinus</i>	26. 42. 48. 59. 84. 104. 159

Z.

Z Abarella	151
<i>Zabnius</i>	312. 313
<i>Zeilerus</i>	135
<i>Zieglerus</i>	148. 180. 184. 191. 307. 310. 311

INDEX

I N D E X

RERVM PRAECIPVARVM

huius Commentationis.

Ablatio.

Bonorum, quae iure possidentur, malum est. pag. 116

Abusus.

In personis impedimento est, non levis metus, a uulgi et ima uulgi fece, in his talibus, et consimilibus ludicris, uix bene discerni solere. 130

Achabus.

Puluere aspersus. 78

Achilles.

Persona eius diademata habet. 63

Actio.

Qua actione teneatur sartor uel alius artifex, cui persona conficienda uel reficienda commissa est? 260

Actio locati conducti.

Si certa merces promissa, actio locati conducti erit. ibid.

Actio mandati.

Si opifex ex amicitia gratis operam in se recepit, actio mandati obtinebit. ibid.

Actio de praescriptis uerbis.

Quod si porro, nulla mercede constituta, ita rem dedi artifice, tantum postea daturus, quantum inter nos conuenerit, actio praescriptis uerbis locum inueniet. ibid. et 261

Actio de in rem uerso.

Pecunia filiofamilias data, ut personas sibi compararet, non est pecunia in rem patris uersa. 291

Ratio. ibid.

Et sic actio de in rem uerso cessat. ibid.

Limitatio. ibid.

Actio noxalis.

Si seruus delictum committat, occasione mascherarum, noxalis

INDEX RERVM

lis actio aduersus dominum datur. 291	An arrogatio, uel adoptio, speciatim sic dicta, a personatis fieri possit? ibid.
Haec actio apud nos cessat. ibid.	Negatur. ibid.
Ratio. ibid.	Ratio negationis. ibid.
Limitatio. ibid.	<i>Adulterium.</i>
Opinio Carpzouii notatur. ibid.	Si uterque coniux, conditionis alterius ignarus, in se inuicem incidant, necessariae quidem personae adulterii defunt, res ipsa tamen utique non deficit. 297
<i>Actio quod iussu.</i>	Ratio. ibid.
Si famuli uel etiam filii familias, iussu dominorum uel patris, laruatim delinquant, domini et pater hac actione obligantur. 292	Coram Deo itaque adulterii rei quia sunt, sic poena quoque in foro exteriori digni. ibid.
Obligantur tamen et illi, qui factum commiserunt. ibid.	Ordinaria tamen cessat. ibid.
<i>Actio de pauperie.</i>	Circa quaestionem: Num adulterii reus dici possit, qui in laruatam feminam, maritatum, incidit? distinguendum. ibid.
Quando actio de pauperie cesset, et ex Leg. Aquilia agi possit? ibid.	Qualis decisio tunc locum habet, si maritus cum alterius uxore, quam tamen pro soluta habuit, adulterium commiserit. 298
<i>Actio humana.</i>	An hoc casu remissioni iure Saxonico locus sit? ibid.
Quid? 107	Si quis, cum aliis easdem aedes inhabitans, in alterius incidat uxorem, et ex errore commutentur mariti et uxores, adulterium non committitur. 305
Quae licita et illicita in foro conscientiae et ciuili? ibid.	Ratio.
Moralis ad forum conscientiae praecipue pertinet. 109	
Actionum licitarum origo. 112	
Actionum prohibitarum origo. ibid.	
<i>Adamus.</i>	
Et Eua personarum inuentores. 22. 23	
<i>Adoptio.</i>	
Per eandem aequae, ac per iustas nuptias, patria potestas ac munus administrari potest. 175	

PRAECIPVARVM

Ratio. ibid.
 Hoc casu arbitraria tantummodo decernitur poena. ibid.
 Etiam coram Deo in interiori foro rei fiunt, si praesertim, cognito errore, non adeo facti poeniteat. ibid.
 Neque iuuat talis error, si personarum usus prohibitus, uel ob ebrietatem homines illi in errorem inciderunt. ibid.
 Ratio. ibid.
 Dicterium Grotii. ibid.
 Quid obineat, si inter coniuges sit aequalis culpa? ibid.
 Haud leue indicium huius delicti, si laruatus quis sedulo affectetur feminas. 306
 Quid de femina laruata sit praesumendum? ibid.
 Quod praesertim tum uerum est, si assidue et noctu sequatur laruatorum coetus, aut illis, inuito marito, intersit. ibid.

Aedes sacrae.

Olim theatrales quoque ludi, et laruarum ludibria aedibus sacris ac templis inferebantur Christianis. 188. 189
 Id uero omne postea canonica cura sublatum est. ibid.

Ludi theatrales et laruarum monstra, ne quidem sub praetextu consuetudinis, Ecclesiis inferri debent. ibid.
 Haec sententia uariis conciliorum decretis firmatur. ibid.
 Praesertim huc spectat concilium Bracarense. ibid.
 In domo Dei nec illas res, quae alioquin licitae sunt, aut mediae, fieri decet, ne dum ludicras, foedas ac profanas, nec colloquia inania. ibid.
 Nec balantium uoces, aut uitulantium strepitus ibidem exaudiri debent. ibid.
 Huc pertinet mandatum Regium. ibid.
 Si clerici laruatis choreis adesse non debent, nulla ratione permitti potest, ut in Ecclesiis ipsis, quibus clerici seruiunt, tale quid fieret. ibid.
 Ludi sacri et spectacula quidem in templis a piis hominibus edi possunt, dummodo modestia et pietas ea comitentur, et ad aedificationem fiant. 190
 Nemo tamen ludos illos, qui, exhilarandi tantum causa, a personatis instituuntur, et
Ccc cum

INDEX RERVM

cum abusu magno sunt coniuncti, opera, aedibus sacris digna, censebit. *ibid.*

Aedes priuatae.

Tempore Bacchanaliorum, siue eiusmodi solemnium dierum, ex Principum indulgentia permitti solet, ut mascherae in aedes priuatas currant, atque conclauiam quoque penetrent.

221. seq.

Rectius tamen prohiberetur. 222

Ratio prohibitionis. *ibid.*

Inuito domino, aedes eius ingredi nemini licet, et, si id fiat, pro iniuria habetur.

ibid.

Multo minus id licebit personato. *ibid.*

Aegyptii.

Rei hieroglyphicae et astronomicae studiosi. 27

Mascherarum in primis inuentores antiquissimi. 29. seq.

Variis habitibus diis suis supplicant. 53

Aeschylus.

Honestarum laruarum inuentor. 38

Aethiops.

Eorum, in praelium proficiscendum mos. 56

Affectus peruersi.

Sunt malum. 114

Alexander M.

Eius exercitus personatus. 58

In conuiuio laruatus. 95

Alienare.

Quicumque alias res suas alienare, uel aliquid, uel per se, uel per alios, acquirere possunt, illis etiam facultas mascheras alienandi et acquirendi erit concessa. 233

Nisi exceptio doceri possit. *ibid.*

Alimenta.

Alimentis legatis, omnia legata debentur, quae ad uitae humanae sustentationem necessaria uidentur. 242

Et sine quibus quis alii et conseruari non potest. *ibid.*

Inter quae etiam sunt uestimenta. *ibid.*

Mascherae uero legato alimentorum non comprehenduntur. *ibid.* seq.

Ratio. *ibid.*

Ambitio.

Prohibetur. 124

Angelus.

Licet his nullus cultus religiosus debeatur, memoria tamen ipso-

PRAECIPVARVM

ipforum sancta apud nos esse debet.	182	<i>Asterius.</i>	Reprehendit mulieribus uestibus utentes.	86. seq.
Parum tamen sancta foret ea memoria, et offensionem esset, si quando per iocum et ludibrium illos ante oculos ponere nobis uelimus.	183	<i>Astra.</i>	Ab Aegyptiis atque Chaldaeis induuntur simulacris.	27
<i>Anima.</i>			Habent suos Decanos.	ibid.
Eius facultates.	113		Sustinent personas.	ibid.
Agendi uires.	118. 119		Eorum figura in annulorum sculpturis imprimatur.	ibid.
Huic quod nocet, prohibitum est.	123	<i>Athenienses.</i>	Comoediarum licentiam edicto compresserunt.	43
<i>Antonius.</i>			Personati comederunt.	90. 94
Liberi Patris personam induit.	59	<i>Attis.</i>	Personatus.	103
<i>Arginae.</i>		<i>Attellani.</i>	Quinam?	45
Mulieres barbatae.	91		Attellana comoedia.	61
Earum sacra anniuersaria.	52	<i>Auaritia.</i>	Prohibetur.	124
<i>Aristoteles.</i>		<i>Auellinus.</i>	Laruatus.	100
Quid intellexerit per personas tragicas?	67	<i>Aruerni.</i>	Scorta maschas appellant.	18
<i>Aristodemus.</i>		<i>Augustus.</i>	Eius epulum <i>δωδεκάθεον</i> dictum.	54. 94
Tyrannus pueros, muliebri modo comtos, incedere coegit.	77	<i>Augustinus.</i>	In muliebri habitu utentes inuehitur.	86
<i>Armenii.</i>			Ccc 2	<i>Aula.</i>
Lupanaria publica constituunt.	108			
Vid. infr. Chineses.				
<i>Asiani.</i>				
Velandi ritum accipiunt.	28			
<i>Assyrii.</i>				
Personis utuntur.	28			

INDEX RERVM

Aula.

Vfus laruarum in multas aulas
penetrauit. 161

Aula tamen Parmensis raro eas-
dem admittit. ibid.

Austriacae Archiduces.

Pellibus Leonum inuoluti et con-
diti. 100

Axiothea Philasia.

Personata ad audiendum Plato-
nem. 60

Bacchanalia.

Apud Romano-Catholicos ultra
diem Martis ante cineres non
extenduntur. 207

Mediolani hoc non adeo stricte
observatur. ibid.

Verba concilii Laodicensis ea de
re recensentur. ibid.

Nec non ea, quae habet Paci-
chellius. ibid. 208

Expositio uenerabilis in baccha-
nalibus apud nos non proba-
tur. ibid.

Vtrum sit bonum, quod Episco-
pus faciat edictum, per quod
prohibeantur clerici et laici
ultra mediam noctem carnis-
priuii, se laruare etc? ibid.

Negatur a Neuizano. 209

Sed refutatur a Iacobo Meno-
chio, teste Pacichellio. 210

Choreae et laruae, nisi mali quid
accedat, peccatum non sunt. 209

Si eiusmodi ludi instituuntur ad
animi pariter, ac corporis cu-
rationem, et, ut efficiamur
pronoiores ad exercitium uir-
tutis, sunt approbandi. ibid.

Exemplum habemus in Serua-
tore nostro. ibid.

Bacchus.

Exempla eorum, qui habitu eun-
dem reddere studuerunt, ad-
ducuntur. 59

Eius solemnia, ortusque eorum. 50. 51

Abrogantur Parisiis. 103

Bacchicarum mulierum in Bac-
chanalibus consuetudo. 24. 51

Bellum.

Bello et ui alios aggredi prohi-
bemur. 124

Bibere.

Omnia licet. 122

Bona Dea.

Eiusdem sacra laruis celebra-
tur. 52

Bonum.

Quid sit? 115. 118

Nimium in minus bonum pro-
pendere, aut eo abuti, non li-
cet. 116

Bona

PRAECIPVARVM

<i>Bona fortunae.</i>		Ista bacchandi consuetudo non recens est, sed sunt reliquiae ex Paganismo, atque Ludis Lupercalibus, uel Saturnalibus, uel Megalensibus, similibusue. 206
Ad emendationem auferri possunt.	116	
<i>Bossuetius.</i>		Haec solemnia a Christianis Imperatoribus modo prohibita, modo tolerata fuerunt. ibid.
Iacobus Benignus notatur.	48	
<i>Caligula.</i>		Tempore, quo ex sententia Pontificiorum carne abstinendum, uoluptates tolerari possunt, animi recreandi causa. ibid.
Aliquando in folio eminenti muliebri habitu ornatus sublimis praesedit.	104	
<i>Carnaua.</i>		Satiusest, appropinquante illo tempore, tempestiue a mundanis his rebus abstineri, animumque reuocari. ibid.
Eius descriptio.	1	
De eo scriptores.	3. seqq.	Per ecclesiasticas constitutiones licitum non est, tunc temporis gaudiis mundanis uacare. 207
Etymologia.	8.9	
Synonymia.	12	Debent cessare nuptiarum solemnia et martyrum natales dies. ibid.
Auctorum ueterum loca, quibus eius ritus exponuntur.	50. 51. 52	
<i>Carneleuamen.</i>		Idem dicendum de Musica. ibid.
Eius etymologia.	9	
<i>Carnispriuium.</i>		<i>Caro.</i>
Etymologia eiusdem.	9	
An in eodem uesci liceat carni-	124. 125	Carne non uesci, tempore quadragesimali, superstitio est. 124. 125
bus?		
An iarus uti liceat tempore car-	125	<i>Carthaginienses.</i>
nispriuii?		
Peculiariter secunda dominica	205	Eorum mos barbarus in immolando Saturno liberis. 53
Septuagesimae dicitur car-		
nispriuii initium.		
Ea dominica maxime clerici et	ibid.	Ccc 3 <i>Ceruulus</i>
facerdotes ieiunium quadra-		
gesimale auspicati sunt.		

INDEX RERVM

Cervulus.

Eiusdem solemnitas. 49
Calendis Ianuarii eadem peragi
solebat. ibid.

Calcagninus.

Eiusdem locus de personis. 93
Illustrior locus de eadem re.
96. 97

Chaldaei.

Primorum parentum in uelandi
ritu imitatores. 26
Rei hieroglyphicae et astrono-
micae studiosi, sidera uariis
simulacris et imaginibus in-
duunt. 27
Vid. supr. Astra.

Chinenses.

Personas in conuiujs adhibent.
90. 94
Lupanaria publica, et gratuita,
ex pietate, necessitati et honori
hospitum praestant. 108. 109

Chiromimi.

Quinam sint? 55
Et in quonam constiterit eorum
artificium? ibid.

Choerilus.

A commodiori laruarum inuen-
to laudatur. 37
Personatum certamen init. 38

Cibus.

Eidem nimium indulgere, uel

eo plane abstinere, prohibe-
mur. 123

Circumforanei.

Vtuntur personis. 45

Ciuilis Potestas.

Data Episcopis ab eadem co-
pia, ea instituendi, quae ad
bonum ordinem faciunt in
Ecclesia, honestis etiam uo-
luptatibus limites ponere pos-
sunt. 210
Interdictum eiusmodi non sta-
tim poena deuotionis comi-
tetur. ibid.
Interest quandoque, hunc disci-
plinae Ecclesiasticae rigorem
in usum deduci. ibid.

Ciuis.

Qui ciuitatis iura participant, il-
lis in locis, ubi gaudia Bac-
chanaliorum in morem abie-
runt, procul dubio his frui
possunt. 148

Ciuitas.

Num eidem uel municipio ali-
quid legari possit in usum ma-
scherarum? 239
Affirmatur. ibid.
Cum hac tamen conditione, si
usus ibidem sit licitus. 240
Quid obtineat, si usus persona-
rum sit interdictus? ibid.
Qui

PRAECIPVARVM

Qui in eadem uiuunt ciuitate,
hodie ex iure Canonico in
clericos et laicos diuidun-
tur. 148

Clericus.

Eos, quod diuinis officiis man-
cipati sunt, ab omni strepitu
alienos esse decet. 148

Vitam honestam, et nullo repre-
hendendam modo, praeferre,
populumque decenti industria
instruere debent. 149

Iure tam Canonico, quam Ci-
uili ac Diuino, clericis, si
non diserte, per bonam ta-
men consecutionem, usus ma-
scherarum est prohibitus. 151

Ratio prohibitionis. ibid.

Prohibitio Innocentii III. ea de
re. ibid.

Conclusum Zabarellae et Bar-
bosae. ibid.

Idem sentiunt Lambertinus et
Bellettus. 152

Clerici, multo magis regularem
professi uitam, ioculatores,
atque in scenam, pretii quae-
stusue causa, prodeuntes, i-
temque arti assueti, infames
habendi sunt. ibid.

Religiosi obambulantes persona-

ti, grauissime Deum offen-
dunt. ibid.

Collatio.

Vtrum filius uel filia mascheras,
aut pecuniam, quam in eas-
dem impenderunt, conferre
debeant? 245

Distinguitur inter mascheras ui-
les, et pretiosas. ibid.

De pretiosis affirmatur. ibid.

Idem dicendum de uilibus ad-
huc existentibus. ibid.

Negandum de uilibus corruptis,
uel plane amplius non exi-
stentibus. ibid.

Donatae simpliciter, etiam filiae-
familias, siue uiles, siue pretio-
sae fuerint, conferendae non
sunt. 246

Comicus.

Eorundem senum habitus. 62

Adolescentum uestitus. ibid.

Seruorum et reliquorum ami-
ctus. 63

Comoedia.

Eius inuentores. 41

Distinctio. ibid.

Species. 61

Personarum in ea usus. 41. 42
43

Commercium.

Res sunt uel in commercio, uel
extra commercium. 224

Quid

INDEX RERVM

Quid sint priores?	ibid.	Magistratum Euangelicorum.	
Quid sint posteriores?	225		196. 197
Mascheras nec sui natura, nec omnium gentium instituta, nec etiam ius Romanum a com- mercio penitus excludunt.	ibid.	Die Dominica, et aliis diebus festis, cultui diuino dicatis, cessare plane debet usus ma- scherarum.	ibid.
Secus, si lex prohibitiua adest.	ibid.	Constitutio Romana in transgres- siones seueram poenam statuit.	ibid.
Talis prohibitio facta est aliquan- do in Gallia.	ibid.	Diebus festis non debent uendi et locari laruae, uigore de- creti pastoralis a Borromaeo dati.	ibid.
<i>Commodatum.</i>		<i>Contractus.</i>	
In commodatum laruae cadere possunt.	253	Vid. infr. Mascheratus.	
Ratione mascherarum casus ex- istere potest, ubi commo- dantis uel utriusque causa maschera commodatur.	ibid.	<i>Contractus Iudicialis.</i>	
Exempla.	ibid.	Conf. infr. Mascheratus.	
<i>Commodus Imperator.</i>		<i>Consuetudo.</i>	
Huic sub laruarum licentia in- sidiae struuntur.	52	Eidem introductae, quae liber- tati, sano intellectui, uolun- tatis rectae propensione, et sanitati aduersa est, repugna- re licet.	123
<i>Comus.</i>		<i>Corpus.</i>	
Comestationum Deus.	55	Quomodo ei noceatur?	115
<i>Constitutio.</i>		<i>Cous.</i>	
Theodosii Iunioris, Leonis et Anthemii de die Dominica.	195. 196	Antistes, rem diuinam Herculi personatus facit.	52
Dispositio iuris Canonici ea de re.	196	Coi in nuptiis personati.	90
Et constitutiones Principum, et		<i>Crimen falsi.</i>	
		Qui uestes fictitias induunt, in- cidunt in crimen falsi, si nem- pe dolo	

PRAECIPVARVM

pe dolo malo in fraudem ali-
us alieno uestitu utuntur. 312

Hoc delictum poena arbitraria
uindicatur. ibid.

Si dolus abest, crimen falsi ces-
sat. ibid.

Exemplum Rebeccae et Iacobi
huc non pertinet. 313

Potius huc referendi sunt illi,
qui laruam Principis uel Co-
mitis gerunt. ibid.

Item illi, qui laruati lusu char-
tarum, uel taxillorum, alios
decipiunt. ibid.

Quod uocatur, *falsche Mummen-
Schantzen schlagen* ibid.

Crimen laesae Maiestatis.

Reges ac Principes laruati inter
haec gaudia saepissime cum
ministris uel subditis armis
congregiuntur in hastiludiis.
293

Haec res tamen nonnunquam
male cessit, atque exitiosa
Principibus fuit. ibid.

Exemplum Henrici II. Regis
Galliae. ibid.

Occidens hoc modo Principem
criminis laesae Maiestatis reus
non est. 294

Ratio. ibid.

Christianus.

Superstitiosa illa et crassa diei

Sabbathi obseruatio, quam
lex Mosaica praeceperat, post
reuelatum Euangelium per
aduentum Christi, ad Christia-
nos amplius non pertinet. 194

Mandatum uero, quod tertio
praecepto inest, de certo die,
ad cultum diuinum destinan-
do, uniuersis hominibus datum
est. ibid.

A profanatione illius diei absti-
nendum. 195

Constitutiones Imperatorum
Christianorum in Oriente hac
de re. ibid.

Cumani.

Quorum pueri, muliebri more
comiti, incedunt coacti. 77

Curator.

Eiusdem non tanta est potestas
in personam minoris, ac tuto-
ris in personam pupilli. 176

Adolescentes, licet curatores ha-
beant, illa tamen, quae ad
suam personam tantum per-
tinent, libere agere possunt.
ibid.

In quonam consistat eius offi-
cium? ibid.

Vid. infr. Tutor.

Curatores feminarum.

Non habent bonorum admini-
stratio-

INDEX RERVM

strationem mulierum, curae suae commissarum. 179	Rationes. ibid.
Nec in earum personas potesta- tem. ibid.	Limitatio. ibid.
Mulieres impedire non possunt, quo minus mascheris utantur, uel has in res sumtus faciant. ibid.	<i>Delictum.</i>
Consilio easdem iuuare, et pru- denter monere debent, ne sibi noceant, sed ut sumtibus et famae parcant. ibid.	Si fulloni uel artifici persona po- lienda, mercede constituta, data fuerit, hicque eam forte amiserit, ipse habet actionem, non dominus. 262
<i>Cyclopa saltare.</i>	Ratio. ibid.
Quid notet? 46. 47	Veteres idem ad illum, cui res commodata erat, transfule- runt. 163
<i>Daceria Anna.</i>	Hoc mutauit Iustinianus. ibid.
Terentius, ab ea editus, com- mendatur. 64. 65	Depositario actio furti non com- petit. ibid.
<i>David.</i>	Si per ipsius dolum siue latam culpam res fuerit surrepta, tunc illam praestat, actionem tamen furti non habet. ibid.
Inter personatos refertur, ma- niam et furorem simulans apud Regem Gethaeorum. 78	Vfus personarum apud antiquos Romanos in inquirendo furto recensetur. ibid.
<i>Debitor.</i>	<i>Delicta extraordinaria.</i>
Executio omnia debitoris bona ipsi eripit, adeo, ut usque ad saccum et peram excuti possit. 189	In laruatum, fimo corrupto ali- quem perfundentem etc. gra- uiter, et quidem extra ordi- nem animaduertendum. 275
Personae auferri possunt debito- ri, quoniam illis facile care- re potest. 290	Eadem poena dignus, si quis tentet pudicitiam, ac uirgines et matronas interpellet. 276
Debitorum, qui citra suam cul- pam non soluendi facti sunt, non excipiuntur. ibid.	Cogens coetus personatorum, eo tempore et loco, quo non li- cer,

PRAECIPVARVM

cet, delictum extraordinarium committit. *ibid.*
Hoc multo magis de laruatis dicendum. *ibid.*
In circulatorum serpentium, si cui, ob eorum metum, damnum datum est, pro modo admissi, actio datur. *ibid.*
Idem extendendum ad istos, qui per laruas aliis terrorem incutunt. *ibid.*
Poenae horum delictorum ex arbitrio iudicis pendent, corporali tamen et capitali poena vindicari possunt. *ibid.*
et 277
Mandatum Ioannis Georgii I. *ibid.* et 278
Rescriptum Potentissimi nostri Regis. 279. 280
Edictum Senatus Lipsiensis. *ibid.*
et 281
Scabinatus Lipsiensis sententia. 282. 283
Ordinis Iuridici Lipsiensis sententia. 283. 284
Ordinis Iuridici Vitembergensis sententia. *ibid.* et 285
Rescriptum Regium. *ibid.* et 286
Mandatum Regium. 287
Rescriptum Regium. *ibid.* et 288

Dellyi.

Turci milites laruis se tegunt. 57

Demosthenes.

Eiusdem locus explicatur. 68. 69

Depositum.

Mascherae in depositum cadunt. 254. 255

Vtrum deponenti, si post depositionem mascherarum usus plane interdicatur, eadem ipsi reddendae, an in publicum deferendae? *ibid.*

Affirmatur, si Naturale saltem et Gentium ius intuemur. *ibid.*

Negatur secundum ius Civile. *ibid.*

Deuteronom.

Locus Cap. XXII. 5. explicatus. 71. seqq.

Deus.

Sapiens est et bonus. 112. 113

Prohibuit non agenda. 119. seqq. 123. seqq.

Diabolus.

Laruatus. 78

Eius larua uti non decet. 104

Vid. infr. Malus genius seu daemon.

Dies Dominica.

Prima Ecclesia diem solis, seu
D d d 2 diem

INDEX RERVM

- diem Dominicam, quo surrexit Dominus a mortuis, ad uerbum Dei audiendum, destinavit. 194
- Ad huius obseruationem omnes homines obligantur. *ibid.*
- Dies festus.*
- Diebus festis, qui memoriam B. Virginis et Sanctorum recollunt, laruis abstinendum. 197
- Hos dies festos pia antiquitas non propter cultum Sanctorum introduxit, sed in honorem Dei. *ibid.*
- Iisdem, cultui diuino destinatis, ad uoluptates abuti non licet. 198
- Romano-Catholici, dum nimia fere multitudine dierum festorum sibi fraudi sunt, peccant. *ibid.*
- Omnes dies festi ex Ecclesia non sunt eliminandi. *ibid.*
- Dies natalis Christi.*
- Quid de laruis natalitiis, quibus infantes terreri solent, sit habendum? 200
- Vnde originem traxerint? *ibid.*
- Tolerantur publica auctoritate. *ibid.*
- Multis tamen scatent abusibus. *ibid.* et 201
- Rationes. *ibid.*
- Satius est, rem istam ex Christiana Republica penitus euelli. *ibid.*
- Diebus etiam septem, qui praecedunt, et septem qui sequuntur Natalem Domini, abstinendum est a iocis illis, quos laruae secum ferunt. *ibid.*
- Dies S. Gregorii.*
- Quid fieri consueuerit eodem die? 211
- Origo huius rei indicatur. 212
- Mos hicce improbatur. *ibid.*
- Dies stultorum seu libertas decembrica.*
- Isto die etiam abstinendum a laruis. 201
- Quomodo ista dies olim perageretur? *ibid.*
- Ob quam causam illa libertas decembrica dicta? *ibid.* et 202
- Alia descriptio horum dierum solemnum apud P. Blesensem. 202
- Dii fictitii.*
- Exterae gentes simulacra Deorum in ludis et Bacchanalibus circumferebant. 182
- Christianis hoc minime permisum. *ibid.*
- Deastrorum Iouis, Mercurii et similibus

PRAECIPVARVM

similium personas an Christianis liceat induere? *ibid.*

Diz.

Personati. 54. 55. 61

Diuortium.

Iure Iustiniano temeritas uxoris, marito inuito et inscio, personis utendi, sufficientem diuortio causam praebet. 172

Quid hodie obtineat? *ibid.*

An non tunc diuortio locus sit, si ad usum mascherarum, inuito marito, uel prohibente, qui sit, aliud quid accedat, ex quo ualida commissi adulterii suspicio oriatur? *ibid.*

Quid obtineat iure Canonico? *ibid.*

Si sponsa nimis libere his rebus operam det, facilius repudio, quam diuortio locus sit. 173

Vxorem corrumpens, ut, inuito marito, laruas induat, qua actione teneatur marito? *ibid.*

Qualis actio contra illum, qui uxorem saltem tentauit, obtineat? *ibid.*

Doctor.

Illicitum est, Doctores, ob connexitatem, quam habent cum clericis, per mascheras repraesentari. 187

Quae prohibitio multo magis ad habitus solemnes et omnium maxime ad ornatum Rectoris Academici pertinet. *ibid.*

Lepida de Pontifice quodam historia enarratur. *ibid.*

Donatio mascherarum.

Iure communi pater filiofamilias, in potestate sua constituto, mascheras donare non potest. 232

Secus est iure Saxonico. *ibid.*

Neque donatio mascherarum inter maritum et uxorem procedit. *ibid.*

Quid de marito, pretiosas aut scenicas uestes uxori donante, praesumendum sit? 233

Donatio mascherarum, inter alias personas celebrata, et 500. solidos excedens, insinuationem iudicalem desiderat. *ibid.*

An in mascheris, simpliciter donatis, collatio obtineat? 246

Ebrius.

Num aggrediens ebrius, praesertim et furiosus, occidi possit ab eo, quem aggreditur? 307

Temperamento inculpatae tutelae adhibito, uiolatus in foro

D d d 3

exteriori

INDEX RERVM

exteriori ab omni poena im- munis est. ibid.	Nec tale, quod non conuenit tempori, consuetudini et per- sonis. ibid.
In conscientiae foro delicti ar- guitur. ibid.	<i>Error.</i>
Haec ad laruatum magis perti- nent. 308	Errore in ipsa persona, propter fictitium habitum, commissio, consensus sponsalitus et ma- trimonialis plane impeditur. 169
<i>Emtio uenditio.</i>	Coniugium Iacobi propter erro- rem erat nullum. ibid. 170
An emtio uenditio in masche- ris locum sibi uindicet? 257	Dolus laruatae personae, errori accedens, actiones nullas red- dit, et grauissimam meretur poenam. ibid.
Vtroque ignorante, uel solo em- tore, mascheras non esse in commercio, uenditor obliga- tur ad interesse. ibid.	<i>Eua.</i>
Si in corpore uel in tota materia mascherae erratum sit, uen- ditio nulla est. 258	Vestium inuentrix. 24
<i>Emphyteusis.</i>	Eam Bacchicae mulieres exulu- lant. ibid.
Laruae in hunc contractum non cadunt. 259	<i>Euangelici.</i>
<i>Epicharmus.</i>	Licet non est, per tabulas pa- cis Vestphalicae, personas clericorum Pontificiorum agi. 186
Comoediarum pater. 41. 43	Nec Catholicis concessum est, ministorum Ecclesiae Euan- gelicorum personas induere, atque illis per iocum uti. ibid.
<i>Episcopalis Potestas.</i>	<i>Euripidea Fabula.</i>
Quaenam probetur apud Augu- stanae Confessione addictos? 210	Cyclops dicta. 40
Quaenam apud Pontificios? ibid.	
<i>Episcopus.</i>	
Nullo modo licentiam dare ua- let, laruis se tegendi. 152	
Eidem non licet dare manda- tum, quod rationi humanae repugnat. 209	

PRAECIPVARVM

<i>Faber Petrus.</i>		Quid prohibitum fuerit apud
Eiusdem de loco quodam Sene-		Romanos mulieribus hone-
cae sententia.	83	stis ? ibid.
<i>Fabula.</i>		Pro quibus contra facientes ha-
Quid sit ?	61	bebantur ? ibid.
<i>Facultates.</i>		Interdicto non existente, quod
Non necessariae demi possunt.	117	feminas a mascheris plane re-
		moueat, par earum cum ma-
		sculis est conditio. 138
<i>Felonia.</i>		In feminis, ludicram artem ex-
An delictum feudale seu felonia		ercentibus, alia ratio est. ibid.
commissa fuerit, si laruatus		Praestat mascheras iisdem inter-
osculum uxori domini dede-		dici. ibid.
rit, uel turpiter cum ea lu-		Romae constitutio habetur, qua
ferit, uel etiam illam cogno-		non licet mulieribus, capite,
uerit ?	315	corporeque personato ince-
Scienter tale quid committens		dere. ibid.
feudo priuatur, secus in igno-		Vultum tegere persona matro-
rante.	ibid.	nis licet. 139
<i>Femina.</i>		Vsus mascherarum quidnam fe-
Mascherae quam maximas pu-		minis impudicis praestet ? ibid.
dori insidias struunt, ac prae-		Cur feminis honestis sponte sua
cipue sexui imbecilliori peri-		a mascheris abstinendum ? ibid.
culosae sunt.	137	Femina, uirilibus uestibus induta,
Arcendae sunt ab eo, ex quo		si pro aliis se obligauerit, be-
laesae pudicitiae suspicio sub-		neficio Velleiano uti non pot-
oriri queat, et ex quo in la-		est. 257
sciuiam prolabi possint. ibid.		<i>Fideicommissum.</i>
Illis omnia ea, quae Romana		Nunquam implendae conditio-
iurisprudencia excogitauit,		nes fideicommissis appositae,
seruanda sunt.	ibid.	pro non scriptis habentur.
		236
		Vid. infr. Institutio et Legatum.
		<i>Fideiussor.</i>

INDEX RERVVM

Fideiussor.

An obligationibus, ratione mascherarum initis, fideiussores accedere possint? 257

Quo iure utatur. ibid.

Filius. Filia.

Patris uoluntate personis utitur. 146

Quid patri permissum, si filius, uel filia personatorum coetibus, ipso inuito, sese adiungant? ibid.

L. 9. π. de his, qui sui uel alieni iur. explicatur. ibid. et 147

Forum Conscientiae.

Est uniuersale. 108

Norma etiam ciuilis fori est. 109

Fratricelli.

Eorundem mos. 51

Funera.

Laruata. 99. 100. 237. seq.

Fur.

Fures et saccularii, ad artificium suum melius exercendum, personas induunt. 264

Si quis in aedibus alienis laruatus, praesertim noctu, deprehendatur, haud leue indicium est, furti causa eum intrasse. ibid.

Exemplum huius rei nuperrime Dresenae in loco, publice laruis destinato, accidit. ibid.

Furiosus.

Vid. supr. Ebrius.

Gabeonitae.

Laruati. 25. 77

Geloni.

Eorundem in praelium proficiscentium mos. 56

Gentes.

Eorundem consuetudo gerendi personas. 89

Gerada.

Omnia uestimenta, quae mulier habet, secundum usum fori, ad Geradam pertinent. 244

Extenditur ad uestimenta, quae inseruiunt mascheris. ibid.

Pannus etiam, ad illas formandas incisus, licet nondum confusus, eo attinet. ibid.

Vxor, sub collatione bonorum suorum portionem statutariam accipiens, Geradam, et cum hac et haec uestimenta conferre debet. ibid.

More receptum uidetur, ut uestimenta utriusque coniugis collationi eximantur. ibid.

Germani.

In acie personati. 92. 93
Gesellen-

PRAECIPVARVM

Gesellen-Nationen.
His quoque ludis peragendis indutae subsint personae oportet. 133
Vid. infr. *Ringrennen.*

Gestus laruatorum.
Intempestiui, obsceni atque in contumeliam alterius uergentes, proscribendi sunt. 219
Omnes actiones, quae contra bonos mores sunt, pro reprobis habendae, atque poena coercendae seuera. ibid.
Facit huc Constitutio Romana. 220

Grauida.
Feminis grauidis, Principibus maxime, et summo natis loco, cauendum, ne ex insuetarum formarum aspectu, sibi ipsis malum contrahant. 140
A uoluptatibus mascherarum abstinerere debent. ibid.

Graeci.
Eorum uelandi ritus. 33. 34
Dicuntur personarum inuentores. 33

Habitatio.
Qui habitationem habet, potest illam locare alii ad usum habitandi. 228
An id ad usum mascherarum extendi possit? ibid.

Negatur. ibid.

Habitus.
Quibus personae pro conditione naturae sua distinguuntur. 62

Hannibal.
Personatus. 57

Hastiludium.
Apud Maiores nostros hastiludii genus in usu fuit, Bundwerck dictum. 133
Aliud hastiludii genus recensetur. 134
Talia ludorum genera, laruis adhibitis, antiquitus exerceri consueuerunt. ibid.

Heliogabalus.
Personatus. 59

Hercules.
Dissimulandi habitus ac uestitus inuentor. 37

Heres.
Ad nihil obligatur, si locus publicus usui personarum destinatus legetur. 240. seq.

Heergewetha seu Res expeditoriae.

In Saxonia quotidiana uestes ad Heergewetham referuntur. 244
Mascherae non sunt uestes quotidianae. ibid.
Agnati easdem iure Heergewethae capere non possunt. ibid.

Eee *Herma-*

INDEX RERVM

Hermaphroditus.
 Idem referuntur ad sexum prae-
 ualentem, et uel pro maribus,
 uel pro feminis habendi. 141
 Istius sexus, quem maxime pro-
 dunt, iure, in mascherarum
 usu, utuntur. ibid.
 Androgyni, utrumque sexum
 perfecte, qui sistant, si dentur,
 utriusque iure uti possunt. ibid.
 Quid magistratus sit in ea re of-
 ficiū? ibid.

Histriones.
 Terentii aetate personati ege-
 runt. 45
 Eorum ornatus. 63

Homicidium.
 Quomodo debeat puniri, qui
 uolens occidere Titium, per-
 sonatum seu laruatū ince-
 dentem, ex errore tamen oc-
 cidat Seium, qui etiam larua-
 tus incedit? 306
 Obtinet ordinaria homicidii poe-
 na. 307
 Parricidii poena cessat. ibid.

Homo.
 Eius agendi uires. 112
 Quicquid potest, licet ipsi face-
 re. 112. 119
 Viris multa licent, quae sexui ele-
 gantiori denegari solent. 136

Hora.
 Inter Christianos, diebus quo-
 que non festis, certae cultui
 diuino horae destinantur. 199
 Parum conueniens est, eo tem-
 pore iocis uacare. ibid.
 Rescriptum congregationis Epi-
 scoporum ac regularium ea
 de re. ibid. et seq.

Hunni.
 Personati in aciem descendunt. 56
Hypotheca generalis.
 An hypotheca generali, quas
 quis habet, habiturusue est,
 mascherae quoque continean-
 tur? 254

Distinguitur inter quotidianas et
 festiuas. ibid.

Hypotheca tacita.
 Mascherae ab eadem non sunt
 exceptae. 254

Iacobus.
 Laruatus. 77

Ieiunia.
 Natiuitatis die praeterlapso, tem-
 pus imminet, quod Ecclesia
 passionis Domini meditatio-
 nibus destinauit. 204
 Hocce tempus praecedat illud,
 quod in Romana Ecclesia car-
 nis priuium uocant, quo ante
 ieiunia

PRAECIPVARVM

ieiunia carnibus priuari, et ab iisdem abstinere incipiunt. ibid.	Incertae personae larua legari potest. ibid
<i>Iesabel.</i>	<i>Incestus.</i>
Fucata. 78	Inter Christi abauos repertus incestus uerbis contumeliosis non est perstringendus, sed in- effabilis Dei bonitas admiran- da. 300
<i>Ignorantia.</i>	
Impedit intellectum. 114	Num incestus reus dici possit, qui in laruatam personam, e. g. sororem, incidit? 297
Est malum. ibid.	Distinguendum. ibid. et seq.
<i>Impubes.</i>	Exemplum Iudae et Thamaris adducitur. 298
Homines ratione aetatis sunt im- puberes alii, alii puberes, pu- beres uel minores uel maio- res. 142	<i>Incogitantia.</i>
Infantes delectatione, quam per- fectae aetatis homines ex ma- scheris capiunt, non mouen- tur, et parum, immo nulli per- sonas curant. ibid. et 143	Per hanc dare et accipere, est malum. 117
Nonnulli in tenella aetate his re- bus delectantur. ibid.	Per eandem, qui aliquid possi- det, non est certus de perpe- tua possessione. 118
Non potest dici, personas sume- re, his hominibus non licere, usque dum interdictum pro- feratur. 143	<i>Infamia.</i>
Satius est, ab his rebus aetatem teneram arceri. ibid.	Clerici, multo magis regularem professi uitam, ioculatores, at- que in scenam, pretii quae stu- fue caussa, prodeuntes, item- que arti assueti, infames ha- bendi sunt. 152
<i>Incerta persona.</i>	<i>Iniuria.</i>
Non uitiat institutionem personae incertitudo, uel legatum uel fi- deicommissum, eidem relictum, modo ex futuro euentu certitu- do aliqua apparere possit. 243	Per uestimenta aliis iniuria in- ferri potest. 267

INDEX RERVM

Vestium similitudine aliis illu-
dentes iniuriarum conueniun-
tur. *ibid.* et seq.

Iniurians laruos non auditur.
268

Si filius uel seruus alicuius ludi-
brio habitus, pater et domi-
nus iniuriarum agere potest.
ibid.

Secus, si laruae extra publicum
earum usum gerantur. 269

Tempore uel loco personis utens,
ubi non licet, ac dedolatus,
non audiendus est. *ibid.* et seq.

Sententia Scabinatus Vitember-
gensis ea de re notanda. 273

Qui laruas prohibitas induunt,
iniuria affecti, non audiun-
tur. *ibid.* et 274

Extenditur ad istos, quibus usus
personarum uel omnis, uel
certo modo interdictus est.
ibid.

Si quis per iocum aliquem per-
cutiat, nec damnum inde se-
quatur, inter iocantes pro in-
iuria haberi non debet, nec
poenam meretur. *ibid.*

Vsum personarum admittens, et
hoc ipso contra officium pec-
cans, punitur. 275

Intellectus.

Impeditur ignorantia. 114

Interdicta.

Ex materia interdictorum in par-
tes uocari potest interdictum,
ne quid in loco sacro fiat, si
scil. forte quis ibidem aliquid
faciat in usum mascherarum.
292

Quando interdictum de liberis
exhibendis locum habeat?
ibid.

Quando utilis actio obtineat?
ibid. et 293

Quinam habeant interdictum
Saluianum? 293

Quinam interdictum utrobi?
ibid.

Interdictum uti possidetis et un-
de ui locum sibi quoque uin-
dicant. *ibid.*

Cum interdictis conueniunt man-
data prohibitoria. *ibid.*

Inuentor.

Diffimulandi habitus ac uesti-
tus. 37

Iosephus.

Locus ab eodem explicatus. 71.72

Iudicium familiae ber- ciscundae.

In hereditate diuidenda laruae
uetitae

PRAECIPVARVM

uetitae et inuentae abolendae.	Quae ex permissorum genere
247	sunt, omnibus licent, nisi for-
Corruptio ita fieri debet, ut ma-	tasse prohibita esse, doceri
teria salua maneat heredibus.	possint. ibid.
ibid.	
Nisi uel lex uel statutum id se-	<i>Ius rerum.</i>
cum ferat, ut possessoribus	Res omnes sunt uel diuini uel
eripiantur, et dedicentur fi-	humani iuris. 180
sco. ibid.	Res diuini iuris pertinent ad
	cultum diuinum externum.
	ibid.
<i>Ius diuinum.</i>	
Eidem non repugnant laruae. 71	<i>Larua.</i>
<i>Ius mascherarum.</i>	Vnde dicta? 12
Vsus mascherarum per se suaue	Nummo expressa. 44
natura ἀδιάφορος est. 135	Varii generis. 48. 49
Rectae rationi non contrariatur.	Larua Facialis quid? 37
ibid.	<i>Laruae animantium bru-</i>
Iuri Canonico et iuri Gentium	<i>torum.</i>
non aduersus. 75. 82	Vtrum quadam bestiarum for-
Propter uaria mala, quae circa	ma maschera indui possit?
usum mascherarum continge-	217
re solent, expedit, illum uel	Improbatur. ibid.
temperari, uel interdici plane	Explicantur uerba: Vecolo aut
et prohiberi. 135	ceruolo facere. ibid. et 218
Talis lex prohibitiua in Gallia	Vid. infr. Mascara, Persona.
et in Anglia lata fuit. ibid.	<i>Laruarum seruitutes.</i>
In Ducatu Wurtembergico Bac-	Seruitus constitui potest inter
chanalia sub poena carceris ue-	duas aedes, uel fundos uici-
tita sunt. ibid.	nos, qua praedio dominan-
Si in ciuitate neque mores, ne-	ti ius conceditur, ut in serui-
que ius scriptum usum ma-	ente mascheratorum coetum
scherarum prohibeant, per-	cogere possit. 228
missus est. 136	Sic etiam seruitus constituitur,
	Eee 3 ut quis

INDEX RERVM

ut quis uel solus, uel cum aliis
pedes ire, uel equo, aut fella,
aut lectica personatus uehi
possit. ibid.

Quomodo appellanda sit haec
seruitus? ibid. et 229

Si talis seruitus, personae, non rei
caussa, constituta, an realis, an
personalis sit? 229

Larvati.

Quinam? 13

Larvati homines.

Variae descriptiones dierum, qui-
bus larvati homines incedere
solent, a quibusdam auctori-
bus sistuntur. 214. 215. 216

Confer. supr. Felonia, et infr.
Mascarati, Personati.

Legatus.

A gaudiis Bacchanaliorum lega-
ti, ministrique publici exte-
riorum Principum, cuiuscun-
que sint dignitatis ac ordinis,
non excluduntur. 147. et seq.

Interest Principum, legatos mit-
tentium, ut eorundem legati
his Principum, ad quos missi
sunt, delectamentis intersint.
ibid.

A quibusnam cauendum? ibid.

Legatum.

Nunquam implendae conditio-
nes, institutionibus et legatis
adscriptae, pro non scriptis ha-
bentur, et ultimam uolunta-
tem non uitiant. 236

Exceptio est in filiofamilias. ibid.

Aliae conditiones adiectae quem-
nam effectum habeant? ibid.

Legatum uestium.

Vestibus legatis, mascherae si-
mul debentur. 241

Num, si inter mascheras quae-
dam sint, quibus legatario
uti non licet, uel ipsi usus
mascherarum plane interdi-
ctus, personae legatario pro-
hibitae tunc debeantur? ibid.

Negatur. ibid.

Haec sententia refutatur. ibid.
et 242

Secus, si mascherarum usus to-
tus sit prohibitus. 242

Lex.

Leges contra laruas in terris,
Romanum Pontificem uene-
rantibus, parum curantur, cle-
ricique ad unum fere omnes
nihil minus cogitant, quam
ut easdem obseruent. 152

Lex Aquilia.

Si a larvatis damnum iniuria aliis
datum

PRAECIPVARVM

datum sit, uel etiam laruae inquinatae uel scissae, culpa uel dolo aliorum, competit actio ex Lege Aquilia. 266

In laruatum fimo corrupto aliquem perfundentem grauiter animaduertendum est. *ibid.*

In personatis hoc ab aliis patientibus eadem locum habent. *ibid.*

Lex Fabia.

Persequitur eos, qui plagium committunt. 314

Multo magis obtinet in laruatis, plagium committentibus. *ibid.*

Lex diuina.

De non alieno sexu simulando, explicata. 71. 72. 88. 89

Libertas.

Quid? 114

Eam conseruare licet. 122

Maiori dignus est, qui maius intellectus lumen habet. 123

Licitum.

Quomodo ab honesto differat? 111

Singulares de eo regulae. 121

122. 123

Lipsius.

Eiusdem de loco quodam Senecae sententia. 83. 85

Locatio Conductio.

Scenicae uestes inter res locari solitas referuntur. 259

Differentia inter emtionem uenditionem et locationem conductionem exemplis demonstratur. *ibid.*

Ludi.

Iustinianus Imperator prohibuit, ne clerici cubos siue tesseras contrectent. 149

Nec his ludentes spectent, nec alios ad ea ludicra inuitent, aut scenicorum fiant spectatores ludorum. *ibid.*

Lupercalia.

Quo tempore celebrata fuerint? 51

Lycii.

In luctu muliebrem uestem induebant. 91

Lycurgus.

Eiusdem lex nubentibus uirginibus uirilem habitum concessit. 90. et seq.

Magistratus.

Ea, quae eiusdem auctoritatem minuunt ac laedunt, tacite saltem censentur interdicta. 146

Maiuma.

Quaenam solemnia fuerint? 206
Malum

INDEX RERVVM

Malum.

Quid sit? 113. 114. 115. 116. 117

Malus genius seu Daemon.

Vtrum daemonum laruas induere liceat? 183

Ex eo, quod ipsi nec honos nec cultus debetur, negari nequit. *ibid.*

Horror consortionis malorum geniorum in igne aeterno ab usu eiusmodi laruarum Christianum deterrere debet. *ibid.*

Personae, daemones prodentes, non sunt permissae. *ibid.*

Pessimum hominis genium sapit, qui similitudine actionum se illis adiungit. 184

Prouerbum Germanorum adducitur. *ibid.*

Mandatum.

Si mandem Titio, ut furtum committat personatus, uel aliud quid, quod contra bonos mores est, mandatum non est obligatorium. 261

Non tantum mandatarius, sed etiam mandans obligatur ex tali delicto. *ibid.*

Mandatum Diuinum.

Certi diei, ad cultum diuinum ex tertio Praecepto destinati,

constitutio uniuersalis est, et omnes homines obligat. 194
Septimi diei circumstantia ad populum Iudaicum pertinuit. *ibid.*

Manumissio.

Serui quocunque tempore manumitti possunt. 145

Quidni et inter personatorum coetus, si aperta tantummodo facie manumissio fiat? *ibid.*

Sensus uerborum: Seruum scilicet in transitu posse manumitti, explicatur. *ibid.*

Marckschreyer.

Vtuntur personis. 45

Mariscottus.

Locum Senecae explicat. 85

Maritus.

Ad eius officium pertinet, ut sumtibus necessariis pro dignitate atque facultatibus uxorem instruat. 173

Num sumtus ad mascherarum usum petere possit ab inuito marito uxor? *ibid.*

Negatur. *ibid.*

Secus, si maritus illam personatis interesse uelit, uel uxor in aulicis uersetur ministeriis, et ex uoluntate Dominae illam laruis indui oporteat. *ibid.*

Quan-

PRAECIPVARVM

Quando maritus consentit, ut uxor his rebus intersit, uel in aula uersatur, sumtus in hanc rem eidem ab eodem sunt erogandi. ibid.	Eius culpa in primos parentes reiicitur. 26
Maritus conditionem quaerens, et in propriam incidens uxorem, peccat. 296	Populi, apud quos mascararum inualuit usus. 26. 27. seqq.
In foro exteriori poena non afficiendus est. 297	Modus atque forma. 34. 36. seqq.
Quousque marito impune in foro exteriori occidere liceat? 310	Materia mascararum. ibid.
Licet et tum, si laruatus deprehensus fuerit. ibid.	Commodius inuentum et inuentores. 37
<i>Martyr.</i>	Honestarum inuentor mascararum. 38
Vid. infr. Sanctus.	Vsus in Tragoediis. 39. 66. seqq.
<i>Masca.</i>	In Satyris. 40
Nomen urbis et fluuii. 22	In Comoediis. 41
Eius descriptio. 19	In Sacris. 48. 49. seqq.
Faciei imponitur. ibid.	In Conuiuuiis. 54. 94. seqq.
E mappa seu charta terfa confecta, crustis et coloribus illini pinguique solita. ibid.	In Praeliis et triumphis. 56. seqq.
Earundem origo. 22. seqq.	92. seqq.
Quidam mascararum originem exemplis, e sacro codice desumptis, docere et stabilire conantur. 25	Promiscuus mascararum usus. 58. seqq.
	Abusus coercitus. 60
	Mascararum moraliter considerantur. 70
	Vid. Mascararum.
	<i>Mascarade sine Masquerade.</i>
	Est confociatio quaedam personarum, et ascititio latantium habitu, hominum, aliarumque rerum, quae, dissimulationis causa, adhibentur. 19
	Complectitur omnes illas metamorphoses, quae animi causa, fa,

INDEX RERVM

sa, etiam per ludum iocum-
que, Carnisprivii tempore,
et alias quoque per annum,
publica festaque celebritate
instituuntur. *ibid.* et 20

Mascaræ.

Non repugnant iuri diuino, si
sint sibi relictæ. 71. seqq.

Nec iuri Canonico. 75

Nec iuri Gentium. 82

Patres non nisi in abusum earun-
dem inuecti sunt. 80. seqq.

Theologorum nostrorum de iis
sententia. *ibid.* seqq.

Eas gerendi Gentium consuetu-
do. 89

Quando permissæ? 98. 99. seqq.

Quando prohibitæ? 102. seqq.

An Deus iis offendatur? 125. seqq.

Nonnemo, qui eas improbat,
notatur. 126

Mascaræ nihil inhonesti uel ob-
scoeni in alios secum ferant. 216

Quid sentiendum de iis masche-
ris, quæ uultum tegant, par-
tes autem corporis quasdam
nudas relinquant, uel ita te-
gant corpus, ut partes, quas
abscondi decet, sub uestibus
distincte cognosci possint?
ibid.

Quid statuendum de iis, quæ
obscoenis figuris, sculptis,
aut pictis, aut alio modo fa-
ctis, exornatæ, uel in alio-
rum contumeliam sunt com-
positæ? *ibid.*

Sententia quorundam, honestas
uoluptates die Dominica per
mascheras permittentium, ma-
gno cum temperamento est
accipienda. 198

Nec trahenda ad ea, quæ ma-
gnam uanitatem prae se fe-
runt. *ibid.*

Decretum cuiusdam Episcopi, qui
sine omni exceptione choreas
et laruas diebus festis inter-
dixerat, laudatur. 199

Mascheræ sapiunt multa scurri-
lia, quæ a diebus festis ma-
ximopere reiicienda. *ibid.*

Mascheræ inprimis diebus poe-
nitentialibus uitandæ. *ibid.*

Si quis Dei Patris, uel Filii cru-
cifixi imaginem prae se fe-
rens, ad laruos accederet,
non tantum efficiendus statim,
uerum etiam seuera afficien-
dus poena. 182

Vid. *supr.* Femina, Larua, et *infr.*
Persona.

Maschera

PRAECIPVARVM

Maschera armata.

Virorum et mulierum laruis se iungere potest. 218

Extante interdicto, quod arma gestare, huic uel isti personae, in hoc uel isto loco, hoc alioque tempore, prohibeat, aliud dicendum. ibid.

Tale interdictum est Constitutio Romana et Sanctio Magni Ducis Hetruriae, itemque Mandatum Regis nostri in ultimis laetitiarum solemnibus promulgatum. 219

Mascherati.

Quid de iis sentiendum? 71

Mascherati homines inter se, uel cum aliis, non personatis, pacisci et contrahere possunt. 251

A contractibus iudicialibus excluduntur. ibid.

Sanctitas iudiciorum non patitur, ut personati homines iudicia exercent, ac, ut personati, iudicia accedant. 289

Limitatur, si necessitas id exigat, et periculum sit in mora. ibid.

Arma gestare prohibitum est plerumque ubi coetus, laruatorum coguntur. 311

L. 1. π. ad L. Cornel. de Sicar. explicatur. ibid.

An adhuc hodie obtineat? ibid.

Lege extante, quae sub poena mortis arma gestare prohibet, aliud dicendum. ibid.

Non extante tali lege, si ad eadem proxime processit temerarius homo, an ultimo supplicio affici possit, et quando praesertim. ibid.

Quid obtineat in laruatis assassinis? 312

Quid existimandum de mascherato, qui crimen laesae Maiestatis, arma gestans, committere conatus est? ibid.

Aduersus laruatos delinquentes ex officio procedi potest. 314

Larupati uel personati ad supplicium, quod meruerunt, rapti sunt. ibid.

Inter mascheratos refertur Iacobus, seruili forma Labano ultra septennium famulatum praestans. 26

Nec non Thamar, uelato uultu, ac mutata ueste, focerum decipiens. ibid.

Matrimonium.

Apud Christianos plerosque hodie
Fff 2

INDEX RERVM

die receptum est, ut *εὐλογία*
coram Ecclesiae facie acce-
dat. 164

Ante illius accessionem, coha-
bitatio uiri et uxoris non pro
matrimonio, sed pro contu-
bernio uel concubinato habe-
tur. ibid.

An sub mascheris *εὐλογία* rite
fieri, atque ita personati sibi
inuicem iungi possint? ibid.

Negatur. ibid.

Et licet de consensu satis con-
stet, haud tamen est licitum,
ad aedes sacras laruas et per-
sonas admitti. ibid. et 165

εὐλογία laruis non impertien-
da. ibid.

Si, diuino humanoque iure ne-
glecto, tale quid fit, nulla pla-
ne est actio. ibid.

In quibusdam locis solemnis ma-
trimonii professio, praesente
magistratu, in curia fit. 165

Vbi hic mos receptus, profes-
sio talis a personatis fieri non
potest. ibid. et 166

Personati a curia potius repel-
lendi, quam ad illam, iocoso
sub hoc schemate, admitten-
di. ibid.

Vid. infr. Nuptiae.

Matrona.

Cum laruato, sub specie mariti
sui, rem habens, omnis rea-
tus expers est et poenae. 299

Maritus ex hac caussa ad diuor-
tium agere non potest. ibid.

Idem dicendum eo de casu, ubi
alterius uxor uel femina so-
luta marito, uxoris eius spe-
ciem sub persona prae se fe-
rens, subiecerit. ibid.

Factum Thamaris et Lothi filia-
rum notatur. ibid. et 300

Micbol.

In personatorum scenam produ-
cta. 78

Simulacrum lecto imposuit, et
pelles caprarum ad caput fi-
mulacri. ibid.

Milites.

Personati. 57. 58

Mimi.

Quinam fuerint? 44

Minerua.

Eiusdem sacra. 51

Minister Ecclesiae.

Intelligere debet, quid deceat
uenerandum hunc ordinem,
quantumque suo quisque ex-
emplo proficiat, uel noceat?

155

Plurima

PRAECIPVARVM

Plurima sunt, quae, quamuis nec laudem, nec reprehensionem mereantur, non tamen expediunt, si uerbi Diuini praecones illis utantur. ibid. Praestat, auditores a mundi gaudiis auocari, quam, auide eadem sectando, iisdem exemplo suo praeire. ibid. Vanis his sese immiscens sacerdos, quamam poena dignus sit inter Euangelicos? ibid. <i>Minister Verbi Diuini.</i> Gaudent apud omnes peculiari habitu, ut a reliquis distinguantur. 184 Si personati inter his mundi delicias eorum habitum imitentur, sacrum illudunt ordinem. 185 Immo et ipse Deus, cuius ministri sunt, contumelia afficitur insigni. ibid. Quid in <i>Nov. 123. c. ult. et L. 4. C. de Episc. audient.</i> prohibeatur? ibid. Homo utens religiosa uirorum aut mulierum ueste, ludibrii et uituperii causa, qualem noxam sibi contrahat? ibid. Non licet Romani Pontificis, Purpuratorum patrum, Epi-	scopi, atque aliorum Praelatorum personas in laruis agere. 186 Nec Heremitarum. ibid. <i>Ministerium.</i> Actiones Ministerii sacri facultatem iocandi non admittunt. 165 Ioci eiusmodi seuera poena uindicari debent. ibid. Adducitur improbum huius rei factum, quod, in uicini pagi caupona, ante aliquot annos contigit. ibid. <i>Minor.</i> In ministeriis aulicis uiuens, et ob conditionem suae personae non ualens commode et honeste se subtrahere lusibus laruarum, ab iisdem non impediendus est a curatore. 177 Neque tunc ab iisdem arcendus, si occasione huius rei gratiam Principis aucupari possit. ibid. An, si minor in hereditate paterna habeat uestimenta eiusmodi pretiosa, aliasque res, quae ad usum mascherarum pertinent, curator illas res sine decreto uendere ac alienare possit? ibid. et 178 Distinguitur: Num res sint tales, Fff 3 quae

INDEX RERVM

- quae seruando seruari possunt, an secus? ibid.
- Priori casu, haud ualide fieri potest alienatio, posteriori casu aliud dicendum est. ibid.
- Missa.*
- Mosarabum. 11
- Monachus.*
- Religiosi, obambulantes personati, grauissime Deum offendunt. 152
- Vid. supr. Clericus.
- Mos.*
- Improbatus infans ille mos, apud Saxones olim receptus, quo populus nocte natalitia saltare et tripudiare solebat. 203
- Tragicus autem exitus huius infaniae aliquando fuit. ibid.
- Ad illos homines pertinet id, quod ex Concilio Toletano III. relatum a Gratiano in Decretum. 204
- Mucius Quintus.*
- Non Quintus Titius apud Pomponium in L. 33. π. de aur. et arg. leg. legendum. 83
- Mulieres sanctae.*
- Interdum uiros habitu mentitae sunt. 86
- Coarguuntur isti uiri, qui muliebrem habitum sumserunt, et femineis illigamentis capita uelant. 86. seq.
- Temporaria uestium commutatio non est contra dictamen rectae rationis. 87
- Secus, si sexus utriusque apparatus sine discrimine adhiberi non tantum in morem, sed etiam in cultum, abierit. ibid.
- Romae fuit sacellum, cui mulieres uelatae togis praetextis sacrificare solebant. 53
- Mumiae Aegyptiacae.*
- De his Athanasius Kircherus singularem librum conscripsit. 100
- Municipium.*
- Vid. supr. Ciuitas.
- Murus.*
- Romano iure muri rebus diuini iuris quodammodo accensentur. 192
- Quid de portis iudicandum? ibid.
- Vtrosque Romana uoluptas pro sanctis habuit. 193
- Superstitio circa muros a Christianis ridetur, et nequidem hoc

PRAECIPVARVM

hoc respectu uacant a larua- tis. ibid.	et nondum in rebus humanis sunt, per rerum naturam ma- scheris non possunt uti. ibid.
Nemini licet muros, uel ualla, transcendere, uel laedere. ibid.	et 142
Nec laruato id licet, et multo mi- nus quidem, quam aliis, cum sub larua animus hostilis eo magis occultari possit. ibid.	Matres, quae uterum gerunt, a coetu abstineant laruatorum, ne ex aspectu et terrore foe- tui fraus fiat, et calamitate abortus obruantur. ibid.
<i>Mutinus Titinus.</i>	
Eiusdem sacra. 53	Personati cauere debent, ne in praegnantes incidant mulier- culas, uel aliquid, quo fu- tura spes prolis extinguatur, uel malum foetui inferri queat, moliantur. ibid.
<i>Mutuum.</i>	
An mascheræ mutuo dari pos- sint? 252	
Negatur. ibid.	
Dantur tamen casus, ubi mutu- um laruarum celebrare licet. ibid.	<i>Natus.</i>
Macedonianum Scutum obest il- li, qui filiofamilias pecuniam mutuam dedit, ad emendas laruas. ibid.	Mascheris uti potest. 142
Restrictio. ibid. et 253	<i>Nebucadnezar.</i>
<i>Mythologia.</i>	In bestiae morem conuersus. 25
Innumerabiles habet laruas. 60	<i>Necessaria.</i>
<i>Nabaruali.</i>	Summe necessaria alteri negare, prohibitum est. 117
Personati in sacris, Castori et Polluci faciendis. 52	<i>Negotiorum gestio.</i>
<i>Nascendus.</i>	Qui aliquem sine mandato ue- stit, qui necessariis tamen ue- stimentis indigebat, habebit actionem negotiorum gesto- rum aduersus illum, qui ob- strictus erat uestire. 261
Homines in natos et nascendos dispescuntur. 141	An hoc ad personas applicari possit? ibid.
Qui in uentre adhuc feruntur,	Negatur. ibid.
	Aliud

INDEX RERVM

Aliud dicendum, si pater con-
suevit, personas dare filio,
uel in aula uiuat hicce. 262

Neoptolemus.

Eiusdem persona diademata ha-
bet. 63

Nero Imperator.

Comoediarum restaurator. 42

Laruarum eundem non puduit.
47

Variis uestium generibus et co-
mis apposis, habitu in sui
dissimulationem composito,
urbem peruagari solebat. 59

Infami eius exemplo alii, Maie-
statis suae immemores, tra-
goedias cantarunt, et perso-
nati, aliisque ludibriis, aucto-
ritatem minuerunt. 48

Nox.

Qui noctu et personati ob am-
bulant, in suspicionem deli-
cti facile incidere solent. 223

Romana Constitutio ad hanc rem
se extendit. 224

Ordinatio, ne mascherae proce-
dant noctis tempore, cur fa-
cta sit? ibid.

Quae poena immineat nocte bar-
bam subdititiam ferenti? ibid.

In aula M. Ducis Hetruriae, post

pulsus occasus solis, masche-
ram ad faciem aptari non li-
cet. ibid.

Ineptum dubium quorundam,
an ualeat mandatum Principis,
quo prohibentur nocturnae
choreae, notatur. ibid.

Nuptiae.

An puella nobilis, uel alterius
honestae dignitatis, a uilissi-
mae conditionis homine, qui
induerit personam nobilis,
uel alterius, in quadam digni-
tate constituti, et ambiuerit
eiusdem nuptias, eaque assen-
serit, decepta, comperta frau-
de, uinculo matrimonii te-
neatur? 166

Negatur. ibid.

Error consensum excludit. ibid.

Dolus in contractibus bonae fi-
dei, si causam ei dederit, eun-
dem reddit ipso iure nullum.
ibid.

Idem dicendum de sancto de-
sponsationis negotio, quod,
ob grauitatem suam quam ma-
ximam bonam fidem requirit.
ibid.

Iureiurando sponsalibus acce-
dente, eadem, nec iure Ciuili,
nec iure Canonico, propter
dolum

dolum interuenientem, con-
ualidantur. 167

Dignitas ciuilis ad matrimonii
naturam non pertinet. ibid.

Cur Pontificii non temere disso-
lutionem coniugum admittant,
matrimonio coram Ecclesia
per *εὐλογίαν* et cohabitatio-
nem consummato? ibid.

Rectius sentiunt illi, qui et hic,
minus legitime matrimo-
nium initum esse, agnoscunt.
ibid.

Dolo se feminae iungens, non
Deo auctore, sed malo genio
id perpetrat, et decipit Ec-
clesiam atque sponsam. 168

Exemplum, in quo eiusmodi
matrimonium pro nullo re-
putatum fuit, adducitur. ibid.

Femina errans in circumstantiis
matrimonii, putans sponsum,
uel diuitem, uel in honore
constitutum, in personam uero
consentiens, a sponsalibus re-
filire non potest. ibid.

Dolus, dolosaeque persuasiones
non uerbis modo, sed factis
quoque, ac rebus, committi,
fierique, possunt. 169

Si dolo malo personam induit
homo, ut simpliciter puellam

deciperet, suae fraudis fru-
ctum sentire non debet. ibid.
Vid. supr. Matrimonium, et
Error.

Operae seruorum.

Ad usum mascherarum conce-
di queunt. 228

Orpheus.

An, et quis fuerit? 30.35
Vultus uelandi ratione exem-
plum Thespidi haud dubie
apud Graecos anteponendus.
ibid.

Oscilla.

Laruarum genus. 20
Rusticis et agrestibus hominibus
in usu positum, quod in ia-
ctationibus ludicris ori accom-
modabant, atque apponebant.
ibid.

Pacibellius Ioann. Baptista.

Eiusdem insulsa de mascararum
origine opinio. 25. seq.
Idem notatur. 78

Pallium.

Seruorum pallia. 69
Hodiernorum comicorum Italo-
rum palliis non longiora qui-
dem, ampliora tamen fuerunt.
ibid.

INDEX RERUM

Pantomimi.

Quinam ita appellati fuerint ?

44. 47

In quonam constiterit eorum officium ?

ibid.

Parasiti.

Eorundem apud comicos habitus.

63

Parti.

Non ferarum imagines, sed ipsa capita galeis accommodabant.

93

Earum rictibus, ad augendum horrorem, utebantur.

ibid.

Pater.

Potest liberos suos adstringere, ut ne unquam inter mascheratos deprehendantur.

249

Exemplum Rechabitarum laudatur.

ibid.

Patri impune in foro exteriori occidere licet.

310

Vid. supr. Maritus.

Patres.

In personas inuerti sunt. 80. seqq.

Paulina Epistola.

Eiusdem, quae ad *Ephesios* exarata est, locus explicatur.

ibid.

Peccatum.

Episcopus non habet potestatem

in laicos, nisi ubi adsit peccatum.

209

Choreae et laruae, nisi mali quid accedat, peccatum non sunt.

ibid.

Illi peccant, qui profanis die Dominica operibus abutuntur, eamque impie profanant.

195

Peregrinus.

Homines abeunt in ciues et peregrinos, quae diuisio iure ciuitatis nititur.

147

Quinam in sensu iuris Romani ita dicantur ?

ibid.

Apud nos Germanos sunt triplicis generis.

ibid.

Quocunque nomine ueniant peregrini, nulla Lege a Bacchanalibus uidemus exclusos.

ibid.

Lubentissime potius ad haec inuitantur gaudia, et saepenumero, illorum gratia, instituntur.

ibid.

Persona.

Quid significet ?

13

Est quorundam Doctorum gentilium nomen.

15

Earum origo, progressio, et usus indicatur.

22

Speciatim sic dictarum habitus.

62

Inueniuntur in sacro codice.

77

Anna

PRAECIPVARVM

Anna Daceria in noua Terentii interpretatione ex antiquo Terentii codice, manu exarato, personarum icones, quibus actores Andriae faciem praetexere consueuerunt, adiecit. 64. seq.

Ipsis nihil inest uitii, siquidem intra sobrium et innocentem consistant usum, et honestatis iustitiaeque finibus contineantur. 129

In quonam positum sit officium magistratus circa usum earundem. ibid.

Quaenam probandae? 217

Personae adulterio, et omnibus aliis delictis, quae carnis solumus appellare, maximam occasionem praebent. 295

Faciunt ad hominum uariam libidinem explendam. ibid.

Exemplum uxoris sartoris sub larua cum laruato suo marito infamia adulterium committens. ibid. et 296

Personarum usus ideo receptus, ut honesta quadam uoluptate incommoda, quae onera ciuilia, uel domestica, secum ferunt, mitigentur. 136

Vid. supr. Mascara. Larua.

Persona Iudaei.

Constitutione Romana prohibitum non est, Iudaei personam in gaudiis Bacchanaliorum induere ac sistere. 217

Vid. supr. Mascara.

Personae Principum.

Vti cauendum, ne diuinum Numen per mascherarum usum ludibrio habeatur: ita etiam id agendum, ut ne illi, qui mascheris utuntur, iis, qui in his terris Dii sunt, Deique uicem gerunt, contemtionem ac contumeliam creent. 212

seq.

Illud fit, si quis Imperatoris, Regum, aut Principum, solenni habitu indutus, per uicos et aedes currit, atque inter uitulantes saltat. ibid.

Personatus.

Vnde originem habeat? 14
Personatorum exempla adiiciuntur. 64

Ipsi Romani Praefules interdum deliciis personarum usi sunt. 153

Exemplum Alexandri VI. Pontificis, et Farnesii, Patris Purpurati, adducitur. ibid.

Sufficit, si Purpurati, alique
Ggg 2 aulici

INDEX RERV M

aulici Romani, post Martis uesperas, Bacchanalibus ualedicant. *ibid.*

Peruuiiani.

Eorundem mos singularis. 109

Petronius.

De laruis in conuiujs. 95

Pharisaei.

Muliebribus palliolis sunt usi. 88

Phoenices.

Velandi ritum accipiunt ab Assyriis. 28

Pileus.

A seruis olim in tragoedijs adhibebatur. 68. 69

Pignus.

Mascherarum pignori dari possunt. 253

Prohibitio iuris Mosaici ad mascheras non pertinet. *ibid.*

Plato.

Vetat, muliebri uiros incedere habitu. 85

Plebeius.

Minorum gentium hominibus, ignobilibus quoque, mercatoribus, opificibus, etc. laruas gestare, lege quadam generatim interdictum non est. 161

Homines de plebe a laruarum gaudijs, si in aulis Principum celebrantur, non repelluntur, si modo modeste se gerant, nec libertate hacce abutuntur. *ibid.*

Nec Iudaei repellendi, illi praefertim, qui diuites sunt, atque cum decore personas induere possunt. 162

Satius est, inferioris conditionis homines ab eiusmodi rebus plane abstinere. *ibid.*

Interdictum, quod Annaebergeribus in Misnia, cum Bacchanalibus laruati indulgerent, a Principe factum, recensetur. *ibid.*

Poenae.

Eorundem licitarum origo. 117

Pollicitatio.

Polliceri quem posse Reipublicae in usum uoluptarium, facie notum est. 250

Aedes uel pecunia in usum mascherarum polliceri possunt. *ibid.*

Vsu mascherarum interdicto, pollicitatio non obseruanda. *ibid.*

An non in aliam rem promissum impendendum? *ibid.*

Inter-

PRAECIPVARVM

Interdicto post praestationem eius, quod quis pollicitus fuerit, interueniente, uel stante eodem, aliud dicendum. 251

Pontifex.

Hodie Pontifices Romani seueriorem prae se ferunt disciplinam, cautiusque atque ita agunt, ne uoluptates sequi, probareque uideantur. 153

Popma Ausonius.

Notatur. 68

Portus Publicus.

In porticibus publicis, uel in ciuitatum locis, in quibus Imperatoriae imagines solent consecrari, pantomimorum uel histrionum imagines poni non debent. 220

Potestas summa.

Vid. infr. Violatio.

Potus.

Eidem nimium indulgere, uel ab eo plane abstinere, prohibemur. 123. seq.

Praescriptio.

Vtrum, si per legem mascherarum usus prohibitus sit, sub titulo praescriptionis admitti possit? 230

Aduersus legem prohibentem, non nisi longissimum temporis spatium proficit. ibid.

Si consuetudo temporis, cuius non extat memoria, usum mascherarum probauerit, licitus est. ibid.

Quid obtineat, si legi adiectum, aduersus illam nullam esse consuetudinem in contrarium admittendam? ibid.

Temperatur poena in eo, qui contra talem legem peccat. 231

In quonam consistat magistratus officium, si lex oblitterata et obliuioni tradita fuerit? ibid.

Quid Principi hac in re liceat? ibid.

Talis lex interdicens condita fuit a Principe Ernesto, Saxone-Gothano. ibid. et 232

Praetor.

Non conueniens est maiestati Praetoris, inter iocos et ludos seria agere, atque uoluntariam iurisdictionem exercere. 145

Praetor, persona, saepenumero ridicula, indutus, seuerum magistratus uultum ostendere cupiens, ridendus. 146

Ggg ;

Num

INDEX RERVM

Num personatus tutorem dare possit, anue laruatus tutor constitui? 175

Vtrumque negatur. ibid.

Quibus uerbis tutor dari non possit? ibid.

Quisnam ignotus tutor dari possit? ibid. et 176

Praetorium seu curia urbium.

Non licet mascheris uti in praetoriis et urbium curiis, uel aliis locis, ubi ius et iustitia administratur. 221

Aliud dicendum de Theatris, Stadiis, Circis et similibus, qui in usum mascherarum destinati sunt. ibid.

Huc spectat intentio Regis Potentissimi in ultimis publicis laetitiis promulgata. ibid.

Princeps.

In Republica personatos, laruatosue, separatis quibusdam solemnium temporibus, inueniri potest. 129. seq.

Principi soli, eiusque aulae et curiae, hae oblectationum ambitiones factae et tectae seruari debent. 130

An Princeps in reprehensionem incurrat, si in epulis siue conuiuiis non tantum ipse, sed

etiam reliqui conuiuae, Deorum, Dearumque, habitu exornati discumbant? 131

Exempla Augusti, Imperatoris, et Alexandri Magni adducuntur. ibid.

Haec formae fingendae genera, nisi a fastu, cum diuini honoris affectatione coniuncto, uitium fortasse capiant, ob liberiores animi exhilarationem in Principe non uituperantur. ibid.

Principes summam in Republica potestatem exercent. 158

Principes uiros, et qui aliis praesunt, decet, circa res magnas uersari ac egregias, quae insignem prae se ferunt uirtutem, non res ludicras, inanes aut tales, quae uilissimis hominibus propriae sunt. ibid.

Quales in Republica Principes sunt, tales et reliqui homines esse solent. ibid.

Praeclare optimeque boni agunt Principes, si ipse abstineant ab his deliciis laruarum. 159

Principibus non inuidendum, si animi curandi causa, his interdum ludis uacent cum aliis ipsi. ibid. et 160

Exemplum Augusti et Friderici II. Daniae Regis, adducitur. ibid.

Deli-

PRAECIPVARVM.

Deliciis laruarum quomodo utendum? ibid.

Praedicandi sunt isti Principes, qui parce, uel plane non, his rebus utuntur. ibid. et 161

Laudatissimum Magni Parentis exemplum Imperator Augustissimus, Carolus Sextus, imitatur. ibid.

Non licet in Principum Palatiis, quibus ueneratio debetur, personatum incedere. 220

Huc spectat *L. un. C. Iustin. de Palat.* ibid.

Si Princeps in Palatio locum his uoluptatibus assignet, secus est. 221

A quonam cauendum? ibid.

An defensio aduersus inuadentem Principem suscipi debeat? 309

Exemplum Comitis Taurelli laudatur. ibid.

Occidenti Principem, qui, sub persona latens, aggreditur alium, subditum etiam, qui plane ignorat, Principem hunc esse, nec crimen obici, nec poena infligi potest. ibid.

Princeps femina.

Vid. supr. Grauida.

Principia.

Communia et solida laudantur. 106

Proponuntur. 112. seqq.

De actionibus licitis et prohibitis. 118. seqq.

Præuilegia laruatorum.

Habent facultatem ingrediendi loca, huic rei destinata, immo interdum et aedes priuatas. 229

Non coguntur laruam deponere, et uultum aperire, uel loqui. ibid.

Non possunt in iudicium uocari, uel in carcerem rapi ob aes alienum, uel ob delictum, nisi fortasse in larua delinquant. ibid.

Haec priuilegia pendent ex Principum uoluntate. ibid. et 230

Prochyta Ioannes.

Laruatus. 99

Professor.

Cum clericis affinitatem quandam habent Professores. 156 Professores multis clericorum priuilegiis fruuntur, atque, exemplo clericorum, a Principe non tuizantur, sed uoluntantur, tituloque dominorum ornantur. ibid.

Diuinis Ministeriis mancipati non sunt. ibid.

Secus, si Professores clerici, accurate sic dicti, sint. ibid.

Prohibitum.

Quomodo a turpi differat? 111
Pro-

INDEX RERVM

Prohibitarum actionum origo. 112

Quid prohibitum. 113. seqq.

De eo singulares regulae. 123. seq.

Id quod clericis prohibitum, ad Professores applicari nequit. 156

Propensio uitiosa.

Malum. 114

Protestantes.

Inter eosdem rarior est mascherarum usus. 155

In aulis Euangelicorum Principum haec gaudia admittuntur. ibid.

Clericis nostris et uerbi diuini Ministris iure dedecus hoc obiiicitur, si personati incedant, uel inter laruatos deprehendantur. ibid.

Conf. supr. Euangelici.

Pudor.

Vid. supr. Femina.

Pupillus.

Si pupillus in ministeriis aulicis uiuat, uel alias ob conditionem personae suae non possit commode et honeste se subtrahere laruarum lusibus, non impediendus est a tutore. 177

Nec tunc arceri debet, si occasione eiusmodi rei Principis gratiam aucupari possit. ibid.

In quonam tutoris consistat officium? 178

Vtrum a laruato tutore pupillo, cum aliis laruatis hominibus contrahenti, auctoritas praestari possit? ibid.

Distinguitur: An personae inuicem sibi cognitae, an ignotae sint? ibid.

Priori casu affirmatur, posteriori negatur. 178. seq.

In iudicialibus negotiis aliud obtinet. ibid.

Vid. supr. Minor.

Purpurati.

Eorundem uita mascherarum delictis distinguitur. 153

Doctorum ea de re opinio. ibid.

Summistarum ea de re sententia. ibid. et 154

Reductio.

Eorundem, reuisionum, restitutionum in integrum origo. 118

Regio.

In Germania, et Belgii utriusque Prouinciis rarus est laruarum usus, paucis locis exceptis. 161

Religiosi.

Religiosis tantummodo regularibus mascherarum usus interdictus, reliquis uero clericis permissus est. 154

Vtrum

PRAECIPVARVM

Vtrum alii clerici mascherati
Romae incedant, an minus, non
adeo curatur. *ibid.*
Vid. supr. Clericus. Monachus.

Res.

Confer. Commmercium.

*Res in commercio et extra
commercium existentes.*

Vid. iterum Commmercium.

Rex.

Si quis, Regum solemni habitu
indutus, per uicos et aedes
currit, ipsis contemtionem
et contumeliam creat. 213

Ringrennen.

Ludis his peragendis indutae per-
sonae subesse debent? 133

Romani.

Personarum ritus accipiunt. 44

Eisdem excolunt. *ibid.* et 45

Iisdem mirifice delectantur. 48.

90

In acie utuntur personis. 93

In conuiuuiis. 94

In nouilunio mensis. 100. seq.

Roscius Gallus.

Primus inter Romanos persona-
tus apparuit. 44

Saccularius.

Vid. supr. Fur.

Sacerdos.

Sacerdotes et constituti in maio-
ribus ordinibus, tempore
carnispruii, ut reliqui clerici,
personati incedere non pos-
sunt. 154

Sacra congregatio.

Monialibus mascheras indulgen-
das esse, ablatis uirorum ue-
stibus et armis, sed intra se-
pta monasterii, censuit. 154

Saltatores.

Personati. 46

Saluianus.

Improbat uiros muliebri habi-
tu uti. 86

Samoietes.

Eorundem uestes. 22

Samuel.

E sepulchro excitatus. 25

Eiusdem commentitia larua. 78

Saulum ludibrio laesit. *ibid.*

Sanctio.

Sanctiones Pontificum deroga-
re nequeunt legibus Impe-
ratorum, quibus pugilatio-
nem artemque athleticam
nouimus probatam et sufful-
tam. 133

Sanctus.

Si in spectaculis non per iocum
angeli humana forma, ac san-
cti,

H h h

INDEX RERVM

cti, et martyres, in bonum finem et ad imitationem sistantur, nihil illiciti secum ferunt. 183 <i>Saturnalia.</i> Quidnam fuerint? 49 <i>Satyrica.</i> Tragoediae genus. 40. 61 In ea laruarum usus. ibid. <i>Scholastici.</i> Eorundem πολυπραγμοσύνη reprehenditur. 105 <i>Scientia.</i> Scientias et artes omnes licet addiscere. 122 Eas negligere, suppressere, occultare, damnare, aut contra has peccare prohibemur. 123 <i>Securitas.</i> Principibus maximum a laruatibus periculum imminet. 294 Exemplum Commodi Imperatoris. ibid. Omnis cautio adhibenda, ut Principis persona salua sit. ibid. Qui in Principis aula laruatus apprehenditur, eo tempore, quo non licet, ualde suspectus est. ibid. et 295 <i>Seneca.</i> Eiusdem locus explicatus. 83	<i>Senex.</i> Senes ipsa aetas, si nulla lex, auocat a mascherarum usu. 143 Dantur homines, quos nec decrepita aetas a uoluptatibus deducit. ibid. Alexander VI. Romanus Pontifex exempli loco est. ibid. Quid ipsos facere praestaret? ibid. <i>Gueuara</i> in has senum uoluptates grauissime inuehitur. ibid. <i>Septimana Sancta.</i> Laruatorum gaudia septimana sancta, uel septem diebus, Pascha praecedentibus, cessare debent. 210 Idem dicendum de septem diebus, Pascha sequentibus. ibid. Extenditur ad tempus Quinquagesimae, praecedens sacros Pentecostes dies. ibid. et 211 Tempore, quo de aduentu Christi in Ecclesia agitur, laruis etiam indulgere non licet. ibid. <i>Sepultura.</i> An, si forte sub larua discurrens, subita morte abripiatur, uel, si, incensis uestibus, bacchantes

PRAECIPVARVM

tes pereant, honesta sepultura cadauera haec digna sint?

191

Distinguendum: Num usus mascherarum licitus et permisus sit, an prohibitus? 192

Ultimo casu homini, qui in re illicita subito interemtus est, uix honesta sepultura concedenda. ibid.

Tenor *cap. 1. et 2. X. de Torneam.* eruitur. ibid.

Priori casu, probe omnia, quae personam eius, conditionemque, uitam anteactam, formam mascherarum, actionesque sub eadem, circumstant, consideranda. ibid.

Serpens.

Paradisiacus inter exempla, mascherarum originem ex sacro codice stabilita, refertur. 25

Seruus.

Romano iure homines diuiduntur in liberos et seruos. 143. seq.

Nulla lex extat, quae seruos retrahat a mascherarum usu. ibid.

Nec Nostrates famuli, nec homines proprii, a laruarum ludis arcentur. ibid.

Quomodo serui in his ludis se gerere debeant? ibid.

In eiusmodi laetitiarum solemnitate, seruus laruatus a domino personato, amicis praesentibus, manu potest mitti. ibid. et 145

Sexus.

Imbecilliori sexui a mascheris maximae sunt metuendae infidiae. 137

Sinenses.

Nullum unquam conuiuium appararunt ac celebrarunt, nisi adhibitis productisque in medium hominibus personatis, et insolenti habitu tectis, quorum gestibus ridiculis ac ludicris conuiuae delectarentur. 29

Societas.

Si omnium bonorum societas sit contracta, unus ex sociis sumtus in laruas ex massa societatis sumere potest. 260

Quemadmodum temperanda haec opinio? ibid.

Socius personatus, si iniuriam alicui faciens, condemnatus, aliquid praestiterit, an ex communi consequatur, an ipse tantum damnum sentire debeat? ibid.

H h h 2

Socrates.

INDEX RERVM

Socrates.

Ab Amipsia quodam, ordinis infirmi Poeta, in *Tribone, Comoedia*, per ludibrium introductus. 42

Adolescentes personati eum, a coena redeuntem, nocte concubia, clam ex insidiis expectarunt, cum facibus accensis et furiarum personis. 59

Philosophiam de coelo uocauit. 109

Sodomia.

Ad hoc flagitium muliebri modo ornati, aditum praebent. 76

Spartanae uirgines.

Nubentes personatae. 90. seq.

Spectacula.

Illicitum non est, fieri a clericis etiam spectacula rerum piarum, et solemnitatum fidei, ut Natiuitatis et Passionis Domini, etc. 187

Impium est, eiusmodi sanctissimas historias per mascheras, ioci et animi causa, fisci. 188

Personatis non licet, actionibus sacramentalibus, baptismi, uel sacrae coenae, uel uerbis, sacramentorum usui, a Deo et Ecclesia destinatis, abuti. ibid.

Nec uestibus sacris ipsis, ac aliis rebus, ad cultum diuinum proxime destinatis, in finem hunc uti licet. ibid.

Exemplum Belfazaris, eam ob rem a Deo puniti, recensetur. ibid.

Sponsalia.

Num a personatis hominibus sponsalia celebrari possint? 162

Sponsalia, nisi consensu partium, non constant. ibid.

Personae, nisi sibi cognitae, si facie minus, alia tamen certe ratione, sponsalia celebrare non possunt. ibid. et 163

Si duae personae, non tantum corpore, sed etiam uultu, uel hoc saltem utriusque laruato, sponsalia celebrent, nihil actum. ibid.

Sponsalia, iocose contracta, non ligant. ibid.

Si personati illi homines sibi fuerint noti, uel aperuerint uultum, et testes insuper adfuerint, nec clam actum, pro ualidis eiusmodi sponsalia habenda. ibid.

Iudicis arbitrium hoc in casu uim suam exercet. 164

Magis pium est, si haec primordia matrimonii in aliud tempus

PRAECIPVARVM

pus differantur, quod magis commodum. ibid.

Parum pium est, si personati per iocum sponsalia tractent, atque honestissimam rem et sanctissimam ludibrio exponant. ibid.

Sponsae.

Personatae. §3. seq.

Stipulationes.

Earundem exempla. 255

Differentia. ibid.

Stipulationibus et poena adiici potest. ibid.

Stipulationes inutiles. 256

Obligatio illa turpis et iure prohibita est, si quis promittat homicidium, sacrilegium, furtum, adulterium, stuprum, uel iniuriam facere sub larua. ibid.

Studiosus.

Studiosi et discipuli, Doctoribus iuncti, eadem ratione ad clericos referuntur. 257

Quid iisdem, in tali loco, ubi festi Bacchanaliorum dies celebrantur, uel alias mascheras induere fuetum est, et nulla lex speciatim eos arceat, sit licitum? ibid.

Vbi eiusmodi solemnia recepta non sunt, in Academiis praesertim, haud permittendum ipsis est, ut laruas et personas induant. ibid.

In Patauina Academia nimium libertatis hac in re Studiofis indulgetur. ibid.

In Academiis nostris de hac re sequens lex est: *Bacchanalia et personatas pompas in paganorum morem celebrare, sub relegationis poena uetitum esto.* ibid.

Poena duorum Studioforum, qui contra hanc legem prohibitiuam peccauerunt. ibid.

Stuprum.

Si fortasse laruatus per uim stuprum inferre uelit feminae, pro pudicitia seruanda, occidere licet impune hominem improbum. 310

Temperatur haec doctrina. ibid.

Non iniquum est, in foro soli a consueta poena homicidii absolui eam, quae iniuriae intentatae, quamuis non longe progressae, atrocitate mota, minantem interfecit. ibid.

Sumtus.

Si mater in personas liberorum

INDEX RERVM

fumtus facit, ex regula prae-
scripta putantur, pietatis caus-
sa facti esse. 262

Fundamentum est in illa famosa
lege, *Nesennius* 34. π. de
neg. gest. ibid.

Suidas.

Docet, *Choerilum* personatum
certamen iniisse. 37. seq.

Talamasca.

Quid notet? 18

Tellea.

Quidam Eleus sexcentos Pho-
censium lectissimos non mi-
nus, quam eorum arma, gy-
pso obleuit. 56

Eos noctu Theffalis immisos,
principio excubitores, in mo-
dum prodigii, tum omnis ho-
stium exercitus tantopere per-
horruit, ut parata Phocensibus
uictoria relinqueretur. ibid.

Thamar.

Personata. 78

Templum.

A laruis uacua esse debent tem-
pla. 190

Laruati, coetum Ecclesiae in-
trantes, tanquam turbatores
sacrorum, puniendi ueniunt.
ibid.

Vbinam Ecclesia sit? ibid.

Nec coetus, ubi matrimonii so-
lemnis inauguratio fit, larua-
torum ingressu turbari debet.
ibid.

Dicta de templis, etiam de aliis
piis locis ac religiosis, scil.
monasteriis seu religiosis do-
mibus, aedibus et collegiis
Canonicorum, etc. dicenda
sunt. ibid. et 191

Haec loca in sensu accurato non
omnes res sacrae uel religio-
sae dici possunt. ibid.

Omnia in hisce modeste fieri de-
cet, et sine omni occasione
offensionis. ibid.

Iura Ecclesiarum ad haecce lo-
ca quoque applicanda sunt.
ibid.

Notetur *Constitutio Romana* §. 8.
et *Canon Concilii Bracarenfis*.
ibid.

Tempus.

An diebus festis, diuino cultui
destinatis, malcherarum usus
sit licitus? 193

Quid apud exteros in Deorum
Dearumque festis diebus ob-
tinuerit? ibid.

In hanc superstitionem et im-
pietatem

PRAECIPVARVM

pietatem quoque Dei populus incidit. ibid. Hanc Israelitarum superstitionem et impietatem redarguit <i>Apostolus ad Rom. I. 28.</i> 194 Nulla lex extat, quae generatim certum aliquod tempus personarum usui statuatur, licet certis temporibus illarum usus prohibitus legatur. 222 Regula: Quocunque tempore mascherae non prohibitae reperiuntur, censentur permittitae, notanda. ibid. Dantur solemnes dies, quos ob singularem laetitiam memoriamque rei gestae, natiuitatem Principis, nuptias, aduentum, alia, indicatos scimus, quibus publice laetari omnibus licet. ibid. et 223 In hisce festis mascheris indulgeri solet. ibid. Tempus, gaudiis laruarum destinatum, ita circumscribendum est, ne omnes diei et noctis partes his rebus consumantur. ibid. Turcae diebus circumcisionis Principum mascheris utuntur, et reliquo tempore omni generatim quidem non est	prohibitum, nec per se illicitum, personatum incedere. ibid. Nullus locus in toto mundo reperietur, ubi perpetuo hac libertate uti licebit. ibid. <i>Terentius.</i> Eiusdem Codex uetustissimus in Bibliotheca Vaticana. 64 Editio <i>Annae Daceriae</i> eiusdem. ibid. et 65 <i>Testamentum seu ultima uoluntas.</i> Vtrum personatus quis ultimam possit uoluntatem declarare? 234 Negatur. ibid. Si uultus larua caret, atque extra iudicium tale testamentum fit, non uitiatur, si cetera se recte habent. ibid. In testamento, Principi oblato, et iudiciali, contrarium obtinet. ibid. Si personatus inter laetitia in morbum subito incidat, atque ad Principem, uel ad iudicem in habitu fictitio deferatur, ac ultimam suam uoluntatem declararet, in fauorem ultimae uoluntatis, et morae periculum, eadem uigore suo

INDEX RERVM

<p>fuo non est destituenda. <i>ibid.</i>
et 235</p> <p>Testamentum iudiciale a magistratibus laruatis suscipi non potest. <i>ibid.</i></p> <p>Secus dicendum de casu subitaneo, et ubi periculum in mora est. <i>ibid.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Testes.</i></p> <p>Laruati, de quorum qualitate iudicium ferri nequit, in testamento idonei testes non sunt. 235</p> <p>Si uultum aperiant, alienus corporis habitus testimonio non obest. <i>ibid.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Theatrales Ludi.</i></p> <p>Eorum origo uera. 48</p> <p style="text-align: center;"><i>Threiciae mulieres.</i></p> <p>Earundem habitus laruas repraesentauit. 50</p> <p style="text-align: center;"><i>Theologi.</i></p> <p>In laruarum abusum inuehuntur. 80. seqq.</p> <p style="text-align: center;"><i>Thespis.</i></p> <p>Modorum, ora dissimulandi, inuentor. 35</p> <p style="text-align: center;"><i>Tibareni.</i></p> <p>Ab uxorū partu uices earum subierunt, lectoque, haud</p>	secus ac puerperae, accubuerunt. 91 <i>Torneamen.</i> In eiusdem lusu olim multis occultationum, siue mauis, delaruationum generibus, una cum mascheratis equis lusores eius campo inerrarunt. 131. seq. Idem obtinet in hodiernis exercitationibus iaculatoriis, quae in eorundem locum successerunt. 132 Eiusmodi exercitationes iaculatoriae a B. Carpouio approbantur. <i>ibid.</i> Iustinianus Imperator easdem permittit. <i>ibid.</i> Decreto Concilii Lateranensis, quod repetitur in c. 1. et 2. X. de Torneam. eiusmodi certamina penitus interdicuntur. <i>ibid.</i> et 133 <i>Tragoedia.</i> Vnde dicatur? 39 Huic personarum ritus, tanquam proprius, fuit. <i>ibid.</i> Est species fabulae. 61 <i>Tragoedus.</i> Hominis tragoedi descriptio. 67 <i>Turba.</i>

Turba.

Contra laruos, turbam aliquam concitantes, datur actio de turba illis, quibus damnum datum est. 266

Turpe.

Quomodo a prohibito differat? III

Tutela.

Quid sit? 176

Tutor.

Tutor non tantum rebus, sed etiam pupilli moribus, praepositur. 176

Tutor prohibere potest, ne pupillus laruas induat, atque ad personatos accedat. ibid.

Tutor peccat, si hac in parte negligentem se gerat, et patiat, teneram aetatem illecebris hisce corrumpi. ibid.

Tutor peccat, necessaria denegans pupillo. 177

Ob eam rem, tanquam suspectus, remoueri potest. ibid.

Denegans per mendacium alimenta pupillo, ad praefectum urbi, extra ordinem puniendus, remittitur. ibid.

Haec non pertinent ad illum, qui sumtus ad mascherarum usum suppeditare detrectat. ibid.

Tutor, tales sumtus pupillo subministrans, peccat. ibid.

Expensae eiusmodi ex rationibus expungendae. ibid.

Pupillo, in aulicis ministeriis uiuenti, uel qui ob conditionem personae suae commodum et honeste lusibus laruarum se subtrahere non potest, sine periculo sumtus in hanc rem pro dignitate et facultatibus pupilli subministrare ualet. ibid.

Quod ipsi et tunc permissum, si pupillus, occasione eiusmodi rei, Principis gratiam aucupari queat. ibid.

Vasallus.

Non subditus aduersus dominum directum defensione necessaria uti potest. 309

Id multo magis tunc obtinet, ubi laruatus dominus inscium vasallum aggressus fuerit. ibid.

Maxime, ubi lex extat, quae cuique facultatem impertitur impune laruos interficiendi. ibid.

Talis lex aliquando in Republica Veneta data fuit. ibid.

Ista lex tamen est restringenda. ibid. et 310

Vates.

Os et oculos coram Achabo, rege,

INDEX RERVM

ge, asperfo puluere muta-
uit. 78

Venus.

Eiusdem sacra. §3. seq.
Ei nimium indulgere, uel ab ea
plane abstinere, prohibemur.
123. seq.

Verus, Imperator.

Fucatus. 59

Vesci.

Omnibus licet. 122

Vestiaria res.

Eiusdem scriptores recensentur.
23

Vestimenta.

Eorundem genere omni uti li-
cet. 122. 125. seq.

Ad cuiusnam arbitrium perti-
neat, quatenus uestimenta
pro indecentibus, offensio-
nisque plenis, habeantur? 216
seq.

Vestitus Imperatoris.

Imperatores sibi peculiare quid
in uestitu reseruarunt, nec
priuatos illis uestium generi-
bus uti, quas sibi uoluerunt
esse proprias, permiserunt. 213
Si nec alias illis uestibus uti li-
cet, multo minus per iocum
atque lusum id erit permissum.
ibid.

Vestitus magistratuum.

Peculiaribus eorundem uestibus
non utendum, quales e. g. Se-
natores in curiis Galliae Re-
gni habent. 213

Prohibitio fundata est in eo, quia
constituti sunt a summa pote-
state, et eius uicem gerunt.
ibid.

Vestitus muliebris.

Viri solo naturae instinctu a ue-
stis femineae usu, tanquam
more infami, et ipsi naturae
contrario, abhorreere penitus
debent. 87

Veste muliebri amictum in pu-
blicum progredi, a Romanis
et Graecis turpitudinis loco
habitum, infamiaque notatum
semper fuit. ibid.

Barbari quidam uestibus mulie-
bribus delectati sunt. ibid.

Vidua.

Easdem non decet mascherarum
uoluptatibus indulgere. 140

Violatio.

Curandum, ne, magistratibus
uiolatis, summa potestas con-
tumelia afficiatur. 213

Vir.

Alias probus, qui, animi causa,
laruam

laruam induit, nihilque illiciti sub illa agit, et, si in ipsa larua offensionis nihil subest, mortuus, sepultura honesta priuandus non est. 192

Virgo.

Cauendum, ne tenerae adducantur filiae ad laruarum spectacula. 139

Dictum Marci Aurelii ad Faustinae suam adducitur. ibid.

Vis publica.

Quomodo coerceatur? 313

Homines improbi, personis utentes, atque sub illis flagitio tutamen quaerentes, grauiori poena digni sunt. 314

Vlysses.

Eiusdem apud Comicos habitus. 63

Voluntas.

Quid ei noceat? 114

Voluntas ultima derisoria.

Quae uoluntates ultimae illae sint? 236

An illae ualeant? ibid. et 237

Possunt dari casus, ubi laruata funera fieri, non indecens est, sed decorum. ibid.

Exemplum duorum coniugum, ruina oppressorum, recensetur. ibid.

Adiectum est eorundem epitaphium. 238

Alium casum suppeditat urbs Lipsia. 239

Voluptas.

Prohibetur. 124

Votum.

Votum et pollicitatio sunt uota licita. 247. seq.

Votum fit Deo, pollicitatio uero Reipublicae, aut uniuersitati. ibid.

Votum, si quis promittat, se nolle amplius rebus mundanis uti, sed plane ab usu mascherarum abstinere, pium, adeoque seruandum est. ibid.

Vtrum is, qui in aula Principis degit, si iubeatur a Principe mascheratus incedere, tantisper reponere possit? ibid.

Si tale impedimentum superueniat, quod non patiat, ut quis possit implere uotum, an uouens a uoto absoluendus sit? ibid.

Voti irritatio.

Interdictum Principis, quod nullum alium, quam uoluptatem, 111 2

INDEX RERVM

tem, finem habet, tanti non est, ut, illaesa conscientia, uotum dissolui oporteat. 248

Satius est, Principem habere offensum, quam Deum. *ibid.*

Si necessitas id efflagitet, atque imminens periculum, aut publica utilitas, salua uoti religione, maschera uel persona indui potest. *ibid.* et 249

Pater et dominus, itemque maritus, irritare possunt uota liberorum, seruorum et uxoris. *ibid.*

Voti ineptitudo.

Si quis Deo uoueat ac promittat, se uelle mascheris uti, ille sane meretur, ut accenseatur iis, qui stultas et ineptas res uouent. 249. et 250

Satius est, uotum tale emittentem temeritatis ueniam a Deo petere, quam saluo uoto facere. *ibid.*

Vrceus, Antonius Codrus.

Eius de personis tragicis insignis locus. 66

Vultus.

Eiusdem tingendi ratio. 34. seq.

Vxor.

Competit marito, si non iure Naturae, certe iure Diuino, itemque Canonico, Ciuili et Saxonico, potestas ac imperium in uxorem. 170

Vxor contra marito debet animi demissionem, obsequium ac reuerentiam. *ibid.*

Vxor, prohibente ac nolente, immo et ignorante, marito, mascheras induere, et laruatorum coetus frequentare non potest. 171

Inscio, uel prohibente marito, laruata minime foris pernoctare debet. *ibid.*

Prudentis mariti est, uxorem ab huiusmodi rerum uanitate, ludisque ac spectaculis abstrahere. *ibid.*

Vxor, contra officia peccans, et, monita licet, a proposito non desistens, castigari a marito potest. *ibid.* et 172

Vxor a marito postulare potest, ut abstineat ab eo, quod aduersetur mutuo coniugum amori. 174

Id quod tunc maxime obtinet, si maritus cum suspectis et impudicis uersetur feminis. *ibid.*

Iure

Iure Iustiniano, ubi maritus, uxore praesente, cum impudicis mulieribus coetum ineat, aut alia cum muliere frequenter uersetur, uxor ab eodem diuertere potest. *ibid.*

Marito, uxorem inuitam, persona indutam, ad coetum sub maschera laetantium adducere, non est permittum. *ibid.*

Si maritus frequenter his rebus indulgeat, non potest hos mores improbare in uxore, cui eos colendi auctor est. *ibid.*

In nuptiarum solemnibus, animi causa, saepissime laruae et personae induuntur, quod licitum est, modo interdictum non extet, et abusus absit. *ibid. et 175*

Ususfructus, uerus uel quasi.

Vtrum in mascheris ususfructus uerus, uel quasi ususfructus constitui possit? *226*

Decisio pendet ab ea quaestione: Vtrum uestimentorum ususfructus uerus sit, an quasi ususfructus? *ibid.*

Iustinianus, uel potius Tribonia-

nus ultimum affirmat, prius uero ueteres censuerunt. *ibid.*

Accursii commentum plerisque arridet. *ibid.*

Veterum sententia, quippe quae iuris sententiis magis conuenit, est retinenda. *227*

Aliter Cuiacius, Bachovius et Vinnius sentiunt. *226*

In mascheris uerus ususfructus est. *227*

Quomodo constituatur? *ibid.*

In Saxonia tam patri in eiusmodi uestimentis liberorum, in potestate constitutorum, quam marito hisce in uestimentis uxoris ususfructus legalis competit. *ibid.*

Mascheris, durante hoc iure, attritis per usum, nihil praestatur ab usufructuario, nisi aestimato accepit. *ibid.*

An ususfructus mascherarum in alium usum, quam cui destinatus est, locari, uendi, uel gratis concedi alii possit? *ibid. et 228*

Illi, qui usumfructum aedium
lii 3 habent,

INDEX RERVM PRAECIPVARVM

habent, illas mascheratis lo-
care possunt. 228

Vsus.

Qui habet usum aedium, non
potest easdem ad usum ma-
scherarum locare. 228

Hospites laruos unum, uel plu-
res, recipit. ibid.

Zabii.

Ob hos lex Diuina, de non
commutandis uestibus, lata. 73

SOLI DEO GLORIA

Mendarum, quae, absente Auctore, irrepsērunt potiores.

Pag. 2. lin. 3. leg. *iniquitates* p. 5. l. 21. leg. *XCIII.* p. 6. l. 14. leg. *Coelii* l. 16. leg. *peruulgatae* l. pen. leg. *tale* p. 7. l. 6. leg. *Ioannem* l. 9. leg. *Salomonis* l. ult. leg. *supellectilem* p. 9. l. 3. leg. *Principio* l. 17. leg. *Domino* p. 10. l. 7. leg. *Carnual* l. 26. leg. *Synodalibus, Nicolai, itemque* leg. *Montis Sereni* l. pen. leg. *Tilberienſi* p. 11. l. 3. leg. *ἀπόκρως* l. 12. leg. *περοσφωνήσιμος* l. 22. leg. *Carbonellum* p. 12. §. 2. lin. 12. leg. *praeſciebant* p. 13. lin. 7. leg. *aeriis* ibidemque leg. *Augustino* l. 14. leg. *Genial.* *Dier. Cap. XII.* p. 14. l. 14. leg. *cap. 1. et 6.* l. pen. leg. *conueniat* p. 16. l. 3. leg. *Piccolomineo* p. 18. l. 1. leg. *c. 11.* l. 12. leg. *Mundualdo ead.* l. leg. §. 9. l. 25. leg. *Aruernorum* l. ult. leg. *Constitutionibus Cataloniae MS.* p. 20. l. ult. leg. *de Pallio* p. 21. l. 10. leg. *ἀμορφον* l. 11. leg. *πολύμορφον* l. 15. leg. *quia* pag. 23. l. 27. leg. *editas* l. 28. leg. *Sangallensem* p. 26. l. ult. leg. *antiquissimas* *ferunt, una nominanda, ac etc.* p. 27. l. 15. leg. *sic ut* p. 28. l. 16. leg. *in pauca* p. 30. l. 2. leg. *commemorauimus*, p. 31. l. 4. leg. *Coelius* p. 37. §. 6. l. 5. leg. *Chrifogonus* p. 40. l. 12. leg. *Satyrica Poesis* l. 16. leg. *laruas* l. 17. leg. *Cyclopis* l. antepen. leg. *ἐυριπίδειος* p. 41. l. 7. leg. *exponuntur* l. 1. §. 8. leg. *uero Poesi ad Comoedias transſerebantur* p. 42. l. 15. leg. *laedebantur* p. 44. l. 12. leg. *Adolphus* l. 13. leg. *Begerus*, p. 45. l. 24. leg. *μαγωδης* p. 48. §. 10. l. 3. leg. *Iuſitandi* p. 49. l. 12. leg. *Saccorum* l. ult. leg. *induti* p. 52. l. 27. leg. *Argiuarum* p. 53. l. 7. leg. *eius ſtaturam, uirilem et ſpeciem*, p. 56. l. antepen. leg. *intonſis* pag. 57. l. 2. leg. *Nicolaus* pag. 65. l. ult. leg. *praediximus* pag. 69. l. 2. leg. *Mariscottus* pag. 72. l. 2. leg. *χηῖται* l. 3. leg. *σολῆ* p. 73. l. pen. leg. *Parisiensis* p. 74. l. 2. leg. *Scheringamio*, p. 79. l. 13. leg. *iudicio* l. 22. leg. *auctoritate* p. 84. l. 3. leg. *item* p. 85. l. 9. leg. *Mariscotti* p. 87. l. 14. leg. *εἰ μὴ ead.* l. leg. *Θηλυπεπεσεως* p. 92. l. 11. leg. *Populis* l. 13. leg. *lenocinantur.* p. 94. in marginali leg. *conuiuus.* p. 95. in marginali leg. *Calcaghini* l. 18. leg. *magis magisque* p. 98. l. 16. leg. *ἐυθυμίας* p. 100. l. 22. leg. *Mumiarum* l. 27. leg. *Bellorium* p. 102. l. 5. leg. *Vaſſalor.* p. 104. lin. 11. leg. *inſenſiffimi* l. 13. leg. *can.* l. 14. leg. *num.* 70. l. 16. leg. *can.* 7. lin. 24. leg. in Beyerlinck. *Theat. Vit. hum.* fol. 94. l. 26. p. 105. l. 11. leg. *maſcherarum* p. 109. l. 4. leg. *Mattheo* p. 126. l. 16. leg. *ſiue animi*, p. 128. l. 17. leg. *inceſſant* p. 182. l. 5. leg. *Alexandri* p. 204. §. 22. lin. 7. leg. *Geruaſius Tilberienſis* p. 205. l. 9. leg. *can.* p. 206. l. 6. leg. *caecitati* p. 222. §. 37. l. 6. leg. *illarum* p. 265. l. 21. leg. *ab eodem* l. 23. leg. *eodem* p. 274. in margin. leg. *contumelia* p. 277. l. 15. leg. *IO-ANNES GEORGIUS* l. p. 279. l. 21. leg. *Euer etc.* In Indice ſub Lit. FFF. *Verb. Miniſter Verbi Diuini* lin. 4. leg. *inter has.*

